DER HISTORISHER MATERYALIZM

Herman Gorter

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם

פֿונ'ם האָלענדישען סאָציאַליסטישען טהוער

הערמאַן גאָרטער

מיט אַ פאָרוואָרט פון קאַרל קאַוטסקי

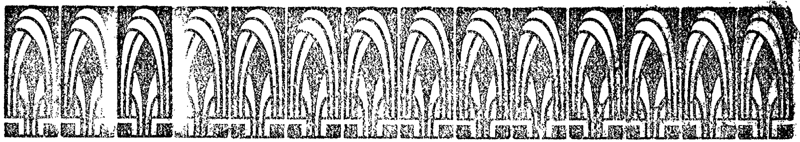
יודיש, לויט דער דייטשער איבערזעצונג, דורך ה. מיימון

וואַרשאַ 1919

אינהאלט:

צוזאַץ:

I.

וואָס איז אַזוינס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם?

די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע האָט צו טהון נישט בלויז מיט אַ פּאָליטישען און עקאָנאָמישען קאַמף, זי פיהרט געגען די פּערמעגליכע קלאַסען אויך אַן' אידעען-קאַמף.

מיט אַנדערע ווערטער: די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע האָט צו טהון נישט בלויז מיט דער שטרעבונג, אַז דאָס פּריוואַט-אייגענטום אויף די פּראָדוקציאָנס-מיטלען, דאָס הייסט אויף נאַטור-קרעפטען, ווערקצייג און ערד, זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין אַ קאָלעקטיוו אייגענטום מיט דער הילף פון'ם פּאָליטישען קאַמף, דהיינו: דורך אויסקעמפען און אַריינבעהמען אין די אייגענע הענד די מלוכה-מאַכט—זי פיהרט אויך געגען די פּערמעגליכע קלאַסען אַ קאַמף פאַר אַ וועלט-אָנשויאונג.

ווייל זי מוז עס פיהרען.

ווייל דער אַרבייטער, וועלכער וויל מיטהעלפען צום בעזיעגען די בורזשואַזיע און וועלכער וויל ברענגען דערצו, אַז זיין קלאַס זאָל בעקומען אין זיינע הענד די שליטה, מוז בייקומען ביי זיך אין אייגענעם קאָפּ די בעל-הבת'ישע געדאַנקען, מיט וועלכע עס האָבען איהם אָנגעפילט פון קינדווייז-איף: רביים, לעהרער, מגידים, מטיפים, בעל-הבת'ישע שרייבער, רעדנער א. אַז. וו. עס איז נישט גענוג, ער זאָל געהערען צום פּראָפעסיאָנעלען פעראיין און צו דער פּאָליטישער פּאַרטיי—און שוין; ער מוז נאָך זיך אַליין איגנערליך מאַכען פאַר אַן אַנדער מענש און נישט בלייבען דאָס, וואָס די הערשער האָבען געמאַכט פון איהם. מיר מיינען דערמיט צו זאָגען אָט-וואָס:

עס איז פאַרהאַן אַ געוויסער קוק אויף דאָס לעבען, אַן איבערצייגונג, מען קאָן אפשר זאָגען: אַ פילאָזאָפיע, פון וועלכער די בורזשואַזיע וויל נישט וויסען, אָבער דער אַרבייטער מוז זי אָננעהמען, אויב ער וויל זיין אימשטאַנד די בורזשואַזיע צו בעזיעגען.

די פאָרשטעהער פון די פּערמעגליכע קלאַסען ווילען איינרעדען די אַרבייטער, אַז דער „גייסט" שטעהט העכער פון'ם מאַטעריעלען געזעלשאַפטליכען לעבען, אַז דער גייסט (דער רוח) בעהערשט די מאַטעריע (דעם חומר). פון זייער זייט איז עס שטאַרק פערשטענדליך. ביז איצט האָבען זיי טאַקי

בענוצט דעם גייסט אַלס מיטעל צו זייער הערשאַפט: זיי האָבען אין זייער שליטה די וויסענשאַפט, דאָס געזעץ, דאָס רעכט, די פּאָליטיק, די קונסט, די רעליגיעזע אינסטיטוציעס—און איבער דאָס אַלץ הערשען זיי. האָבען זיי דערום שטאַרק חשק אויפצוקלערען די אַרבייטער, אַז אַזוי דאַרף עס בלייבען לעולם ועד, אַז דער גייסט בעהערשט דאָס מאַטעריעלע געזעלשאַפטליכע לעבען פון אייביג־אָן, אַז ער בעהערשט די אַרבייט פונ'ם אַרבייטער אין דער פאַבריק, אין דעם וואַרשטאַט, אויפ'ן פעלד, אויף דער שיף, אויף דער באַהן. דער אַרבייטער וואָס גלויבט דאָס, דער גלויבט שוין ממילא, אַז דער גייסט שאַפט פון זיך אַרויס די פּראָדוקציע, אַז ער בעשאַפט די אַרבייט און די געזעלשאַפטליכע קלאַסען,—דער דאָזיגער אַרבייטער וועט זיך שוין לאָזען טרעטען פון די בעלי־בתים מיט זייערע אַלע יוצר־משרתים: די כלי־קודש, געלעהרטע א. אַז. וו., ווייל די בעלי־בתים האָבען דאָך דעם גרעסטען טייל פון דער וויסענשאַפט, זיי האָבען די רעליגיעזע אינסטיטוציעס—זיי האָבען אַלזאָ דעם גייסט, און אויב דאָס איז אמת מוזען זיי טאַקי הערשען.

אָבער דער אַרבייטער, וואָס וויל ווערען פריי, וואָס וויל ברענגען דערצו, אַז די מלוכה זאָל אַריינפאַלען אין די הענד פון זיין קלאַס און די פּראָדוקציאָנס־מיטלען זאָלען ביי די הערשענדע קלאַסען אָבגענומען ווערען—דער מוז בעגרייפען, אַז די בעל־הבתים שטעלען־פאָר די זאַך מיט'ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף און אַז נישט דער גייסט בעשטימט דאָס לעבען, נאָר פערקעהרט: דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען בעשטימט דעם גייסט.

די דאָזיגע לעהרע טראָגט דעם נאָמען: היסטאָרישער מאַטעריאַליזם.

ווען דער אַרבייטער בעגרייפט עס, וועט ער זיך פריי מאַכען פון דער גייסטיגער הערשאַפט פון די פערמעגליכע קלאַסען און אַנטקעגען זייער אַרט דענקען וועט ער אַרויסשטעלען זיין אייגענעס דענקען, אַ מעהר שטאַרקס און אַ מעהר ריכטיגס.

און די דאָזיגע זאַך וועט האָבען נאָך אַ פעולה: דער אַרבייטער וואָס פערשטעהט עס וועט איינזעהן, אַז דאָס וואָס עס קומט־פאָר אַרום איהם אין דער מענשליכער געזעלשאַפט איז די אורזאַך פון דעם, וואָס עס קומט־פאָר ביי איהם אין קאָפּ, אַז ביי איהם אין קאָפּ ענטשטעהט דער סאָציאַליזם דערפאַר וואָס ער, דער סאָציאַליזם, וואַקסט־אַרויס אַרום איהם, אין דער געזעלשאַפט, און באמת איז דאָך טאַקי אַזוי: די געזעלשאַפטליכע ענטוויקלונג, דאָס סאָציאַלע לעבען גופא, געהט אויפ'ן וועג צום סאָציאַליזם, און גרייט־צו דעם סאָציאַליזם. הייסט עס: דער אַרבייטער וועט איינזעהן און פיהלען, אַז ער פערמאָגט דעם אמת וועגען דער ווירקליכקייט; און דאָס וועט איהם געבען דעם מוט און דעם בטחון, וועלכע זענען נויטיג פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

דאָס דאָזיגע וויסען איז אַלזאָ פאַר דעם פּראָלעטאַרישען קאַמף פונקט אַזוי נויטווענדיג, ווי דער פּראָפעסיאָנעלער פעראיין און די פּאָליטישע פּאַרטיי; מען מוז זאָגען, אַז אָהן דעם דאָזיגען וויסען קאָן דער עקאָנאָמישער און פּאָ-

ליטישער קאַמף נישט פאַלקאַם דורכגעקעמפט ווערען. וואָרום גייסטיגע שקלאַפעריי שטערט דעם אַרבייטער צו פיהרען ווי געהעריג דעם מאַטעריעלען קאַמף; דאַגעגען דאָס בעוואוסטזיין, אַז אַלס אָרימער פראָלעטאַריער איז ער פון דעסטוועגען גייסטיג שטאַרקער איידער זיינע בעהערשער, הייבט איהם שוין אויף העכער פון זיי און גיט איהם די קראַפט, צו בעזיגען זיי אויך פאַקטיש.

דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם איז די לעהרע, וועלכע ערקלערט, אַז דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען („דאָס סאָציאַלע זיין") בעשטימט דעם גייסט, טרייבט דאָס דענקען אין בעשטימטע וועגען און ענטשיידעט דעם רצון און די האַנדלונג פון פערזאָנען און קלאַסען.

דאָ אין בוך וועלען מיר פרובען וויייזען דעם אַרבייטער די ריכטיגקייט פון דער דאָזיגער לעהרע—אַזוי איינפאַך און קלאָר, ווי ס'איז נור מעגליך.

.II

וואָס איז נישט דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם?

פון דעסטוועגען איידער מיר נעהמען-זיך קלאָר מאַכען, וואָס איז אַזוינס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם, ווילען מיר אַפריהער זאָגען, וואָס איז ער נישט. דאָס טהוען מיר, כדי צו בעזייטיגען געוויסע פאָראורטיילען און פערמיידען מיספערשטענדניסען. מען דאַרף וויסען, אַז אויסער דעם דאָזיגען היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, וועלכע איז די פון פרידריך ענגעלס און קאַרל מאַרקס געגרינדעטע לעהרע פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, איז נאָך פאַרהאַן אַ פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם, אפשר גאָר עטליכע סיסטעמען פון דעם דאָזיגען מין. אָבער די דאָזיגע סיסטעמען פערנעהמען זיך נישט, אַזוי ווי דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם, מיט דער פראַגע: ווי אַזוי ווערט דער גייסט געצוואונגען דורך דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען, דורך די פראָדוקציאָנס-אופנים, די טעכניק, די אַרבייט, צו געהן אין בעשטימטע וועגען—נאָר זיי קלעהרען וועגען דעם צוזאַמענהאַנג צווישען קערפער און גייסט (חומר און רוח), מאַטעריע און נשמה, גאָט און וועלט א. אַז. וו. די דאָזיגע אַנדערע, נישט היסטאָרישע נאָר אַלגעמיין-פילאָזאָפישע סיסטעמען פרובען צו געבען אַן ענטפער אויף די פראַגע: אין וואָס פאַר אַ שייכות שטעהט דאָס דענקען בכלל צו דער מאַטעריע, אָדער ווי אַזוי איז דאָס דענקען אַרויסגעקומען? דאַגעגען דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם פרעגט: פון וואַנען נעהמט זיך עס, וואָס אין אַ געוויסער צייט דענקט מען אין דער מענשליכער געזעלשאַפט דווקא אַזוי און אַזוי? דער אַלגעמיינער פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם וועט צום ביישפיל זאָגען: די מאַטעריע איז אַן אייביגע זאַך און פון איהר קומט-אַרויס ביי געווי-

סע אומשטענדען דער גייסט, וועלכער פערשווינדט דערנאָך ווידער, ווען זיינע בעדינגונגען זענען שוין מעהר נישטאָ; אָבער דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם וועט זאָגען: דאָס וואָס די פּראָלעטאַריער דענקען אַנדערש ווי די פערמעגליכע קלאַסען, איז אַ רעזולטאַט פון די אָדער יענע בעשטימטע אורזאַכען.

דער אַלגעמיינער פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם קלעהרט וועגען דעם מהות פונ׳ם דענקען. אָבער דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם קלעהרט וועגען דער אורזאַך פון די ענדערונגען אינ׳ם דענקען. דער ערשטער פּרובט צו ערקלערען די ענטשטעהונג, דער אַנדערער—די ענטוויקלונג פונ׳ם דענקען. דער ערשטער איז פילאָזאָפיש, דער צווייטער היסטאָריש. דער ערשטער שטעלט-זיך אויף דעם צושטאַנד, ווען קיין שום דענקען, קיין שום גייסט איז נאָך נישט בנמצא; דער צווייטער שטעלט-זיך אויף דעם צושטאַנד, ווען דער גייסט איז שוין אַ „יש”, ווען ער עקזיסטירט שוין (נאָר ער אינטערעסירט זיך, ווי געזאָגט, מיט די ענדערונגען, וואָס דער גייסט ווייזט-אַרויס אין דער געשיכטע)... דער גרויסער אונטערשייד איז שוין, דאַכט זיך, גענוג קענטיג.

ווער עס וויל קענען און וויסען די לעהרע פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, מוז קודם-כל זיך גוט אַריינגעהמען אין קאָפּ דעם דאָזיגען אונטערשייד, ווארום די געגנער און דערהויפּט די בעל-הבת׳ישע אינטעליגענץ, וואָס האָט ליעב צו שטאָלצירען דערמיט, אַז זי איז „נישט מאַטעריאַליסטיש, נאָר אידעאַליסטיש געזאָנען”, הייגט ווער רעדט נאָך די פרומאַקעס פון אַלערליי מינים—האָבען די טבע צונויפצומישען די דאָזיגע ביידע ענינים און, אָבשרעקענדיג מיט׳ן ערשטען, ווילען זיי פערמיאוס׳ן אין די אויגען פון דער יוגענד אויך דעם צווייטען. די דאָזיגע אפּוטרופּסים פון „אידעאַליזם”, מישטיינס געזאָגט, טענה׳ן אַזוי: דער מאַטעריאַליזם האַלט, אַז די גאַנצע וועלט איז נישט מעהר ווי אַ חומר, אַ מאַטעריע, וואָס בעוועגט-זיך מעכאַניש, אַז מאַטעריע און קראַפט איז דער אייבציגער אייביגער און אַבסאָלוטער יש, אַז דאָס דענקען איז בלויז אַנ׳אויסדעמפּונג פון מוח, אַזוי ווי די גאַל פון דער לעבער; די מאַטעריאַליסטען—זאָגען זיי—זענען אַ נייער מין געצען-דיענער, מאַטעריע-דיענער, און דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם איז דאָס אייגענע וואָס דער פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם... און פיעל מענשען, וועלכע קענען נישט די אמת׳ע מיינונגען פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע וועגען דעם מהות פונ׳ם גייסט (אַזוי ווי יאָזעף דיצגען האָט עס אויפגעקלערט)—גלויבען טאַקי אין די דאָזיגע פּלאַפּלעריי און האָבען ממש מורא פאַר דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער לעהרע; דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם איז פאַר זיי טרפה, ווי חזיר פאַר אַ פרומען ייד.

די דאָזיגע טענות זענען אָבער פאַלש. דורך אַ רייה ביישפּיל׳ען וועלען מיר דערווייזען, אַז דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם בעהאַנדעלט גאָר נישט די פראַגען וועגען דער בעציהונג צווישען מוח און חומר, נשמה און מאַטע-

ריע, גאָט און וועלט, דענקען און זיין — נאָר ער פערנעהמט זיך בלויז מיט די ענדערונגען, וואָס ווערען דורך די געזעלשאַפטליכע ענדערונגען אַרויסגערופען אינ'ם דענקען.

נאָר פון דעסטוועגען ווען מיר ערקלערען, אַז דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם איז נישט דאָסזעלבע וואָס דער פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם, מיינען מיר נישט צו זאָגען דערמיט, אַז דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם קאָן נישט פיהרען צו אַן אַלגעמיינער וועלט-אַנשויאונג. אַדרבה ווי יעדע עמפּירישע וויסענשאַפט איז אויך דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם אַ מיטעל צוצוקומען צו אַן אַלגעמיינער פילאָזאָפישער וועלט-אַנשויאונג. און דערין גופא שטעקט מאַקי אַ וויכטיגער טייל פון דער בעדייטונג, וואָס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם האָט פאַר'ן פראָלעטאַריאַט. ער דערנעהנטערט אונז צו אַן אַלגעמיינער פאָרשטעלונג וועגען דער וועלט. די דאָזיגע פאָרשטעלונג איז אָבער נישט קיין מעכאַניש-מאַטעריאַליסטישע, פונקט אַזוי ווי זי איז נישט די תלמודיסטישע, די קאַטוילישע צי די עוואַנגעלישע צי די פראַוויזיגע — זי איז גאָר אַן אַנדער פאָרשטעלונג, אַ נייע הבנה, אַ נייער קוק אויף דער וועלט, וועלכער איז אייגען בלויז דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע. אָבער נאָך אַמאָל: דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם איז נישט די דאָזיגע וועלט-אַנשויאונג גופא; ער איז אַ וועג, אַ מיטעל, איינס פון די פיעל מיטלען צוצוקומען דערצו, — אַזוי ווי דער דאַרוויניזם, די גאַנצע נאַטור-וויסענשאַפט, מאַרקס'ענס לעהרע וועגען קאַפּיטאַל און דיצגען'ס לעהרע וועגען גייסט זענען אויך אַזעלכע מיטלען. איין איינציגס פון די דאָזיגע מיטלען איז נישט גענוג, אויף צוצוקומען צו דער דאָזיגער וועלט-אַנשויאונג, נאָר אַלע צוזאַמען פיהרען ערשט אַהין.

אַזוי ווי דאָ אין בוך בעהאַנדלען מיר בלויז דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, וועלען מיר, פערשטעהט זיך, וועגען דער אַלגעמיין-פילאָזאָפישער וועלט-אַנשויאונג פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע נישט רעדען בפרטות. נאָר ביי עטליכע ביישפּילען, וועלכע מיר וועלען ברענגען כדי צו מסביר זיין דעם ענין, וועלען מיר פון דעסטוועגען געפינען אַ געלעגענהייט אָנצווייזען אויך אויף די דאָזיגע אַלגעמיינע וועלט-אַנשויאונג; כדי אויך די דאָזיגע אַלגעמיינע, וועלכע בעשטעהט פונ'ם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם מיט נאָך פיעל אַנדערע וויסענשאַפטען, זאָל דעם לעזער געוויסערמאַסען בעקאַנט ווערען

III.

איבערבליק איבער'ן אינהאַלט פון היסטאָרישען מאַטעריאַליזם.

אַצינד שטעלט-זיך די פראַגע: וואָס איז דען דער אַלגעמיינער אינהאַלט פון אונזער לעהרע?

איידער מיר נעהמען-זיך בעווייזען די ריכטיגקייט פון אונזער לעה־

רע, ווילען מיר טאַקי געבען צוערשט דעם לעזער אַנ׳אַלגעמיינעם און קלאָרען איבערבליק איבער דעם, וואָס עס דאַרף דערוויזען ווערען.

פאַר יעדען [illegible]ינעם, וועלכער קוקט זיך-צו צום געזעלשאַפטליכען לעבען, איז קלאָר, אַז די מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט לעבען אין בעשטימטע בעציהונגען איינע צו די אַנדערע. געזעלשאַפטליך זענען זיי איינע צו די אַנדערע נישט גלייך, נאָר זיי צעפאַלען-זיך אויף גרופּעס אָדער קלאַסען, וואָס שטעהען אויף אַ העכערער און נידעריגערער שטאַפּעל. דער אויבערפלעכליכער צוקוקער וואָלט קאָנען מיינען, אַז די דאָזיגע בעציהונגען זענען בלויז אייגענטום-בעציהונגען: די איינע פערמאָגען ערד, נחלאות, די אַנדערע—פאַבריקען אָדער טראַנספּאָרט-מיטלען אָדער סחורות צום פערקויפען, אַנדערע ווידער פערמאָגען גאָרנישט. אויך וואָלט נאָך דער אויבערפלעכליכער צוקוקער קאָנען מיינען, אַז דער אונטערשייד צווישען די אַלע איז דער-עיקר אַ פּאָליטישער: עטליכע גרופּעס האָבען אין זייערע הענד די מלוכה-מאַכט, אַנדערע ווידער האָבען נישט דערויף קיין שום דעה אָדער כמעט קיין שום דעה. אָבער ווער עס קוקט טיעפער אַריין, דער בעמערקט, אַז הינטער די אייגענטום-בעציהונגען שטעקען גאָר פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, אין וועלכע די מענשען שטעהען איינע צו די אַנדערע ביים פּראָדוצירען דאָס, וואָס די געזעלשאַפט דאַרף האָבען.

אַרבייטער, אונטערנעהמער, שיפס-אייגענטימער, רענטיערען, גוט-בעזיצער, אַרענדאַטאָרען, סוחרים און קרעמער, זיי אַלע זענען דאָס וואָס זיי זענען—צוליב דעם אָרט, וואָס זיי פערנעהמען אינ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, אין דער בעאַרבייטונג פון די פּראָדוקטען און אין זייער צירקולאַציע. דער דאָזיגער אונטערשייד איז נאָך טיעפער איידער דער חילוק, וואָס דער איינער האָט געלד און דער אַנדערער האָט גאָרנישט. וואָרום דער יסוד פון דער געזעלשאַפט איז דאָך די בעאַרבייטונג פון די קולטור-אוצרות.

אַלזאָ מיר, מענשען, געפינען-זיך אין אַרבייטס- און פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען איינע צו די אַנדערע.

אָבער אויף וואָס זענען געשטעלט די דאָזיגע אַרבייטס-בעציהונגען? ציִ שוועבען דען די מענשען סתם-אַזוי אין דער לופט, אַלס קאַפּיטאַליסטען און אַרבייטער, גוט-בעזיצער, אַרענדאַטאָרען און טאָג-מענשען און ווי מען רופט זיי אַלץ דאָרטען די אַלע אַנדערע מינים מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט?

ניין, די דאָזיגע בעציהונגען זענען געבויט אויף דער טעכניק, אויף די ווערקצייג, מיט וועלכע די מענשען אַרבייטען אין דער ערד, אין דער נאַטור. די פאַבריקאַנטען און די פּראָלעטאַריער האָבען אַלס זייער יסוד די מאַשין, זענען פון דער מאַשין אָבהענגיג. ווען עס וואָלטען נישט זיין קיין מאַשינען, וואָלטען אויך נישט זיין קיין פאַבריקאַנטען און קיין פּראָלעטאַריער (אַלענפאַלס נישט אַזעלכע, ווי זיי זענען אַצינד).

דער איינפאַכער וועבשטוהל האָט געשאַפען די אַרבייט אינדערהיים

דורך דער אייגענער פאַמיליע, דער קאָמבינירטער הילצערנער וועב-שטוהל האָט שוין געשאַפען אַ געזעלשאַפט מיט קליינע מייסטערס און געזעלען, אָבער די גרויסע אייזערנע וועב-מאַשין, וואָס ווערט געטריבען דורך דאַמף אָדער עלעקטריע, האָט געשאַפען אַ געזעלשאַפט מיט גרויסע פאַבריקאַנטען, אַקציאָנערען, דירעקטאָרען, באַנקירען און לוין-אַרבייטער.

די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען פעסטע ראַהמען, אין וועלכע די מענשען זענען אַריינגעשטעלט. דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס איז אַ מאַטעריעלער פּראָצעס, און די ווערקצייג זענען אַזוי ווי די ווינקלען און לייסטען פון די ראַהמען, אין וועלכע מיר שטעהען.

די טעכניק, די ווערקצייג, די פּראָדוקטיוו-קרעפטען זענען דער פונדאַמענט פון דער געזעלשאַפט, דער אייגענטליכער יסוד, אויף וועלכען עס שטעהט דער גאַנצער ריעזיגער און אַזוי פערוויקעלטער אָרגאַניזם פון דער געזעלשאַפט. אבער דיזעלבע מענשען, וועלכע שאַפען זייערע געזעלשאַפטליכע בעציהונגען לויט זייער מאַטעריעלען פּראָדוקציאָנס-אופן, שאַפען אויך לויט די דאָזיגע בעציהונגען זייערע אידעען, זייערע פאָרשטעלונגען, זייערע מיינונגען, זייערע פּרינציפּען. די קאַפּיטאַליסטען, די אַרבייטער און די אַנדערע קלאַסען, וואָס דורך דער טעכניק פון דער געזעלשאַפט אין וועלכער זיי לעבען זענען זיי געצוואונגען צו שטעהן אין בעשטימטע בעציהונגען איינע צו די אַנדערע—אַלס מייסטער און קנעכט, אייגענטימער און פּראָלעטאַריער, ערד-אייגענטימער און טאָג-מענשען—די אייגענע קאַפּיטאַליסטען און אַרבייטער א. אַז. וו. דענקען אויך אַלס קאַפּיטאַליסטען, אַרבייטער א. אַז. וו. זיי שאַפען זייערע אידעען, זייערע פאָרשטעלונגען נישט אַלס אַבסטראַקטע וועזענס נאָר אַלס שטאַרק קאָנקרעטע ווירקליכע לעבעדיגע מענשען, מענשען וואָס לעבען אין אַ בעשטימטער געזעלשאַפט.

אַלזאָ נישט בלויז אונזערע מאַטעריעלע בעציהונגען הענגען-אָב פון דער טעכניק, זענען געבויט אויף דער אַרבייט, אויף די פּראָדוקטיוו-קרעפטען; נאָר אַזוי ווי מיר דענקען טאַקי איבערהאַלב פון אונזערע מאַטעריעלע בעציהונגען און אונטער די דאָזיגע בעציהונגען, הענגען-אָב אויך אונזערע געדאַנקען דירעקט פון די דאָזיגע בעציהונגען און אינדירעקט אַלזאָ פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען.

דאָס מאָדערנע געזעלשאַפטליכע לעבען פונ׳ם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער איז געשאַפען דורך דער מאַשין. זיינע געזעלשאַפטליכע געדאַנקען, וועלכע נעהמען-זיך פון דער בעציהונג אין וועלכער ער שטעהט אַלס פּראָלעטאַריער, זענען אַלזאָ אינדירעקט געבויט אויף דער מאָדערנער מאַשינעריע און פון איהר הענגען זיי אָב אינדירעקט. און דאָס אייגענע איז מיט אַלע קלאַסען פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. אָבער דאָס איז נאָך נישט גאָר; מען דאַרף נאָך וויסען אָט-וואָס:

נישט תמיד איז עס געווען אַזוי. אין דער פאַרצייטיגער קאָמוניסטישער געזעלשאַפט זענען די וויכטיגסטע פּראָדוקציאָנס-מיטלען (די ערד, דאָס געמיינזאַם אויסגעבויטע הויז, די סטאַדעס) געווען אַ געמיינזאַם אייגענטום, נישט קיין פּריוואַט-אייגענטום. די וויכטיגסטע געזעלשאַפטליכע אַרבייט'ן האָט מען געמאַכט צוזאַמען; אין דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס זענען אַלע גלייך געווען, פאַרשטעהט זיך חוץ דעם אונטערשייד אין געשלעכט און עלטער, און אינ'ם אייגענטום איז נישט געווען קיין שום אונטערשייד אָדער בלויז גאָר אַ קלייגער חילוק. אָבער נאָכדעם ווי די צעטיילונג פון דער אַרבייט איז שוין געווען אַזוי גרויס, אַז עס זענען געשאַפען געוואָרען פערשידענע פאַכען, און נאָכדעם ווי דורך דער בעסערער טעכניק און דורך דער צעטיילונג פון דער אַרבייט איז פּראָדוצירט געוואָרען אַנ' עודף איבער דאָס, וואָס איז דירעקט נויטווענדיג פאַר'ן לעבען — האָבען געוויסע פאַכען, וואָס האָבען זיך אויסגעצייכענט דורך קענטעניסען אָדער דורך קריעגס-פעהיגקייטען (ווי די כהנים אָדער קריעגס-לייט), פערשטאַנען אַריינצובעקומען אין זייערע הענד דעם דאָזיגען עודף און סוף-כל-סוף אויך די פּראָדוקציאָנס-מיטלען. אַזוי־אַרום זענען אַרויסגעקומען ד י ק ל אַ ס ע ן און די אַרבייטס-בעציהונגען ערשיינען פון דעמאָלט-אָן אין דער פאָרם פון פּריוואַט-אייגענטום.

„דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק און דורך דער צעטיילונג פון דער ארבייט זענען אַלזאָ אַרויסגעקומען די קלאַסען. קלאַסען-בעציהונגען און אייגענטום-בעציהונגען זענען געבויט אויף דער אַרבייט. דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק, וועלכע האָט געשאַפען פאַר געוויסע פאַכען די מעגליכקייט צו פערכאַפען די פּראָדוקציאָנס-מיטלען, זענען אַרויסגעקומען פערמעגליכע און נישט-פערמעגליכע און די גרויסע מאַסע פון פאָלק איז געוואָרען: שקלאַפען, לייב-אייגענע און לוין-אַרבייטער".

און דער עודף, וואָס די טעכניק, די אַרבייט, פּראָדוצירט איבער דאָס, וואָס איז דירעקט נויטווענדיג—איז וואָס ווייטער אַלץ גרעסער געוואָרען און וואָס ווייטער איז אַלזאָ געוואָרען אַלץ גרעסער אויך דאָס עשירות פון די פערמעגליכע און אַלץ שאַרפער איז געוואָרען דער קלאַסען-געגענזאַץ צו די נישט-פערמעגליכע. אין אַ גלייכער מאָס איז אַלזאָ געוואַקסען אויך דער ק ל אַ ס ע ן - ק אַ מ ף,—דער קאַמף, וואָס די קלאַסען פיהרען צוליב דעם אייגענטום אויף די פּראָדוקטען און אויף די פּראָדוקציאָנס-מיטלען. און אַזוי איז דער דאָזיגער קאַמף געוואָרען די אַלגעמיינע פאָרם פונ'ם קאַמף, וואָס דער מענש אין דער געזעלשאַפט פיהרט פאַר זיין עקזיסטענץ. די אַרבייטס-בעציהונגען זענען אייגענטום-בעציהונגען, און אייגענטום-בעציהונגען זענען בעציהונגען פון די קלאַסען וואָס קעמפען צווישען זיך; און אַלע צוזאַמען זענען זיי געבויט אויף דער ענטוויקלונג פון דער אַרבייט און שטאַמען פונ'ם אַרבייטס-פּראָצעס. פון דער טעכניק.

די בעציהונגען, אין וועלכע עס שטעהט יעדער איינצעלנער מענש, גיל־טען נישט בלויז פאַר איהם אַליין, ווייל געזעלשאַפטליך שטעהט נישט דער מענש אין אַ ספּעציעלער בעציהונג צו אַנדערע מענשען, וואָס בלויז ער אַליין האָט מיט איהר צו טהון. אַן׳אַרבייטער, צום בײַשפּיל, איז נישט קיין יחיד אין זיין לאַגע אַלס לוין-אַרבייטער, ער איז איינער פון פיעל, ער איז אַ מיטגליד פון אַ קלאַס פון מיליאָנען, וועלכע געפינען זיך אַלס לוין-אַר־בייטער אין דערזעלבער לאַגע וואָס ער. און אַזוי איז עס מיט יעדען מענש אין דער ציוויליזירטער וועלט: יעדער איינער געהערט צו אַ גרופּע, אַ קלאַס, וואָס זיינע מיטגלידער בעציהען זיך צום פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס אויף דעם איי־גענעם אופן. עס איז אַלזאָ אמת נישט בלויז דאָס, אַז איין אַרבייטער, איין קאַפּיטאַליסט, איין פּויער א. אַז. וו. וועט געזעלשאַפטליך דענקען אַזוי, ווי די אַרבייטס-בעציהונגען מאַכען איהם דענקען—נאָר זיינע מיינונגען, זיינע אי־דעען, זיינע פאָרשטעלונגען וועלען זיין אין אַלגעמיינע שטריכען איינשטימיג מיט די מיינונגען, אידעען, פאָרשטעלונגען פון הונדערטער טויזענדער אַנדערע, וועלכע געפינען זיך אין דערזעלבער לאַגע וואָס ער. היוצא מזה: אַזוי ווי עס איז פאַרהאַן אַקלאַסען-פּאָזיציע אינ׳ם אַר־בייטס-פּראָצעס, אַזוי איז אויך פאַרהאַן אַקלאַסען-דענקען.

און נאָך עפּעס האָבען מיר צו זאָגען צו דער אַלגעמיינער איבערזיכט וועגען אונזער לעהרע:

די אַרבייטס-בעציהונגען פון די פערשידענע קלאַסען: קאַפּיטאַליסטען, אונטערנעהמער, אַרבייטער א. אַז. וו. זענען אין דער קאַפּיטאַליסטישער גע־זעלשאַפט (ווי בכלל אין אַ געזעלשאַפט וואָס איז צעשפּאָלטען אין קלאַסען) גלייכצייטיג אויך אַן׳אייגענטום-בעציהונג. קאַפּיטאַליסטען, לוין-אַרבייטער, סוחרים, פּויערים, פערנעהמען ספּעציעלע פּאָזיציעס נישט בלויז אין דער פּראָדוקציע, נאָר אויך אין דעם אייגענטום. דער אַקציאָנער וואָס שאַרט צו זיך אין די קעשענעס די דיווידענדען, שפּיעלט אינ׳ם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס נישט בלויז די ראָליע פון אַ געלד-באַרגער און פון אַ פּאַראַזיט, אַן׳אוכל ואינו עושה, נאָר ער איז אויך אַ מיט־אייגענטימער פון דער אונטערנעהמונג, פון די פּראָדוק־ציאָנס־מיטלען, פון דער נחלה, פון דעם ווערקצייג, פון די רויה-שטאָפען, פון די פּראָדוקטען. דער סוחר איז נישט בלויז דער אויסטוישער, דער פער־מיטלער, נאָר אויך דער אייגענטימער פון די סחורות און פונ׳ם ריווח. דער אַרבייטער איז נישט בלויז דער אויסאַרבייטער פון די פּראָדוקטען, נאָר אויך דער אייגענטימער פון זיין אַרבייטס־קראַפט, וועלכע ער פערקויפט יע־דעס מאָל, און פונ׳ם פּרייז וואָס ער דערהאַלט דערפאַר. מיט אַנדערע ווער־טער: אין אַ געזעלשאַפט, וואָס איז געטיילט אין קלאַסען, זענען די אַרבייטס־בעציהונגען אייבצייטיג אויך אייגענטום-בעציהונגען.

אָבער די טעכניק שטעהט נישט אויף איין אָרט. זי געפינט זיך אין אַ מעהר גיכער אָדער מעהר לאַנגזאַמער ענטוויקלונג און בעוועגונג: די פּראָדוקטיוו-קרעפטען וואַקסען, דער פּראָדוקציאָנס-אופן ענדערט זיך. און ווען עס ענדערט-זיך דער פּראָדוקציאָנס-אופן, מוזען זיך שוין דורכאויס ענדערן אויך די בעציהונגען, אין וועלכע די מענשען געפינען-זיך איינע צו די אַנדערע אינ׳ם אַרבייטס-פּראָצעס. די בעציהונג פון די פריהערדיגע קליינע מייסטערס איינע צו די אַנדערע און צו זייערע געזעלען איז אַ גאַנץ אַנדערע, איידער אין דער איצטיגער צייט די בעציהונג פון די גרויסע אונטערנעהמער איינע צו די אַנדערע און צו דעם לוין-פּראָלעטאַריאַט. וואָרום די מאַשינמעסיגע פּראָדוקציע האָט געבראַכט צו אַנ׳ענדערונג פון די אַלטע בעציהונגען. און אַזוי ווי אין אַ קלאַסען-געזעלשאַפט (ווי ס׳איז שוין פריהער ערקלערט) זענען די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען איינצייטיג אויך אייגענטום-בעציהונגען—ווערען אויך די צווייטע געענדערט צוזאַמען מיט די ערשטע; און אַזוי ווי די מיינונגען. פאָרשטעלונגען, אידעען א. אַז. וו. בילדען-זיך **איינערהאַלב** פון די בעציהונגען און **לויט** די בעציהונגען, אין וועלכע די מענשען לעבען—ענדערט זיך אויך זייער בעוואוסטזיין דעמאָלט ווען עס ענדערען זיך די אַרבייט, די פּראָדוקציע און דאָס אייגענטום.

די אַרבייט און דאָס דענקען געפינען זיך אין אַ כסדר׳דיגער ענדערונג און ענטוויקלונג, „פערענדערנדיג דורך זיין אַרבייט די קולטור, פערענדערט דער מענש איינצייטיג אויך זיין אייגענע נאַטור". דער פּראָדוקציאָנס-אופן פונ׳ם מאַטעריעלען לעבען בעדינגט דאָס **גאַנצע** געזעלשאַפטליכע לעבען. „נישט דאָס בעוואוסטזיין פון די מענשען בעשטימט זייער זיין (זייער עקזיס-טענץ), נאָר פערקעהרט: זייער געזעלשאַפטליכעס זיין בעשטימט זייער בע-וואוסטזיין."

אָבער אויף אַ געוויסען שטאַפּעל פון זייער ענטוויקלונג פאַלען-אַריין די מאַטעריעלע פּראָדוקטיוו-קרעפטען פון דער געזעלשאַפט אין אַ ווידערשפּרוך מיט די עקזיסטירענדע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען. די נייע פּראָדוק-טיוו-קרעפטען קאָנען זיך נישט ענטוויקלען אינערהאַלב פון די אַלטע בעציהונ-גען, זיי קאָנען דאָרט נישט אויסוואַקסען. דעמאָלט הייבט זיך-אָן אַ קאַמף צווישען די, וועלכע זענען פּעראינטערעסירט אין די אַלטע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען, און די, וואָס האָבען אַנ׳אינטערעס אין דער ענטוויק-לונג פון די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען. עס קומט אַנ׳עפּאָכע פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע, ביז די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען האַלטען-אָב דעם זיעג און עס ווערען געשאַפען נייע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען, אין וועלכע זיי (די פּראָדוקטיוו-קרעפטען) קאָנען בליהען.

און דורך דער דאָזיגער רעוואָלוציע ענדערט-זיך אויך דאָס דענקען פון די מענשען, עס ענדערט זיך **מיט** איהר און **אין** איהר.

דאָס איז בקיצור דער אינהאַלט פון אונזער לעהרע. כדי עס נאָך בע־

סער אויסצוטייטשען, וועלען מיר עס נאָך אַמאָל מסביר זיין אויף דעם פאָל־גענדען אופן:

I. די טעכניק, **די פראָדוקטיוו-קרעפטען**, בילדען דעם **יסוד פון דער** געזעלשאַפט.

די פּראָדוקטיוו-קרעפטען בעשטימען די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, דאָס הייסט: די בעציהונגען, אין וועלכע די מענשען שטעהען איינע צו די אַנ־דערע אינ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס.

די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען איינצייטיג **אייגענטום-בעצי־הונגען**.

די פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען זענען נישט בלויז בעצי־הונגען פון פּערזאָנען, נאָר פון **קלאַסען**.

די דאָזיגע קלאַסען-בעציהונגען, אייגענטום-בעציהונגען און פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען (מיט אַנדערע ווערטער: דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען) בעשטימען דאָס בעוואוסטזיין פון די מענשען, דאָס הייסט: זייערע מיינונגען איבער רעכט, פּאָליטיק, מאָראַל, רעליגיע, קונסט א. אַז. וו.

II. די טעכניק ענטוויקעלט זיך כסדר.

די פּראָדוקטיוו-קרעפטען, דער פּראָדוקציאָנס-אופן, די פּראָדוקציאָנס-בעציהונ־גען, די אייגענטום-בעציהונגען, די קלאַסען-בעציהונגען ענדערען זיך דערום נאָכאַנאַנד.

דאָס בעוואוסטזיין פון די מענשען, זייערע מיינונגען און פאָרשטעלונגען איבער רעכט, פּאָליטיק, מאָראַל, רעליגיע, קונסט א. אַז. וו. ענדערען-זיך אַלזאָ אויך צוזאַמען מיט די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען און די פּראָדוקטיוו-קרעפטען.

III. **די נייע** טעכניק פאַלט-אַריין אויף אַ געוויסען שטאַפּעל פון איהר ענטוויקלונג אין אַ ווידערשפּרוך מיט די אַלטע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען.

סוף כל סוף זיגט **די נייע** טעכניק.

דער עקאָנאָמישער קאַמף צווישען די שיכטען, וועלכע זענען פעראינ־טערעסירט אין די אַלטע פאָרמען (די קאָנסערוואַטיווע), און די שיכטען, וואָס זענען פעראינטערעסירט אין די נייע קרעפטען (די פּראָגרעסיווע)—קומט זיי צום בעוואוסטזיין אין יוריסטישע, פּאָליטישע, רעליגיעזע, פילאָזאָפישע און קינסטלערישע פאָרמען.

אַצינד וועלען **מיר** פּרובען בעווייזען די ריכטיגקייט **פון די דאָזיגע** הנחות. אין אַ רייהע ביישפּילען וועלען מיר דערווייזען, ווי אַזוי די ענדערונג אינ׳ם דענקען איז אַ רעזולטאַט פון דער ענדערונג אין דער מענשליכער טעכ־ניק. ווען דאָס געלינגט אונז, האָבען מיר אונטערגעגראָבען אַ וויכטיגען טייל פונ׳ם יסוד, אויף וועלכען עס שטיצט-זיך די מאַכט פון די קאַפּיטאַליסטען איבער די אַרבייטער. וואָרום דערמיט וואָלט זיין דערוויזען, אַז קיין שום

השגחת־הבורא אָדער גייסטיגע איבערמאַכט פון מענשען קאָן נישט צוריקהאַל־טען די אַרבייטער פון דער הערשאַפט איבער דער וועלט דעמאָלט, ווען די טעכניק מאַכט זיי פאַר די מאַטעריעלע און גייסטיגע בעהערשער פון דער וועלט.

IV.

דאָס „מאַטעריעלע" לעבען און דאָס „גייסטיגע" לעבען.

די ביישפּילען, וואָס מיר וועלען געבען, וועלען קודם־כל זיין זעהר איינפאַך. מיר ווילען, אַז זיי זאָלען פערשטאַנען ווערען אפילו פון אַרבייטער, וואָס פערמאָגען קנאַפּע ידיעות אין היסטאָריע; דערום מוזען זיי זיין איינ־פאַך און קלאָר, כדי זיי זאָלען האָבען אַן'איבערצייגענדע קראַפט. מיר וועלען אויסקלייבען בכן גרויסע, ברייט־פערנומענע ערשיינונגען, וואָס זייער ווירקונג איז אומעדום אָנזעהעוודיג.

פערשטעהט זיך, אַז אויב אונזער לעהרע איז ריכטיג, מוז זי זיין גילטיג פאַר דער גאַנצער געשיכטע, דאָס הייסט: די גאַנצע געשיכטע דאַרף מען קאָנען ערקלערען דורך איהר. זי מוז זיין ביכולת צו ערקלערען יעדען קלאַסען־קאַמף, יעדע איבערקעהרעניש אינ'ם דענקען פון די קלאַסען, פון דער געזעלשאַפט.

נאָר פון דעסטוועגען דאַרף מען זיין אַ גוטער קענער פון היסטאָריע, כדי צו ערקלערען דורך אונזער לעהרע ביישפּילען פון די פריהערדיגע יאָהר־הונדערטען. שפּעטער וועלען מיר נאָך אָנווייזען דערויף, ווי געפעהרליך עס איז צו וועלען אָנווענדען אונזער לעהרע אויף צייטען אָדער אומשטענדען, וועלכע מען קען נישט, אָדער מען קען זיי בלויז אָביסעל. סיי דער לעזער, סיי דער פערפאַסער פונ'ם דאָזיגען ביכעל האָבען נישט אַזעלכע גרויסע ידיעות אין היס־טאָריע. איבערהויפּט וועלען מיר נישט בלויז נעהמען גאַנץ איינפאַכע ביישפּילען בכלל, נאָר חוץ דעם וועלען מיר נעהמען די דאָזיגע ביישפּילען דער־עיקר פון אונזער אייגענער צייט, ס'הייסט: אַזעלכע גרויסע ערשיינונגען, וואָס יעדער אַרבייטער קען אָדער איז אימשטאַנד צו קענען פון זיין אייגענער סביבה, אַזעלכע פערענדערונגען אין די געזעלשאַפטליכע בעציהונגען און אינ'ם גע־זעלשאַפטליכען דענקען, וועלכע מוזען זיך־וואַרפען יעדען לעבעדיגען מענש אין די אויגען. און אויסערדעם—אַזעלכע פּראָבלעמען, וואָס זענען העכסט אינ־טערעסאַנט פאַר דער עקזיסטענץ פון דעם אַרבייטענדען קלאַס און קאָנען פערענטפערט ווערען בלויז דורך דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אויף אַזאַ אופן, וואָס איז פאַר דעם דאָזיגען קלאַס בעפרידיגענד.

נאָר געגען אונזער לעהרע ווערען דאָך געבראַכט זעהר וויכטיגע טענות,

וועלכע זענען אין פלוג גאָר שטאַרקע...

דערום וועלען מיר טאַקי יעדעס מאָל ביי יעדען מין גייסטיגע ערשיי־נונגען, וועלכע מיר וועלען אַרומרעדען, ווי: פערענדערונגען אין פּאָליטישע אידעען, אין רעליגיעזע פאָרשטעלונגען א. ד. גל.—ברענגען איינעם פון די וויכטיגסטע אַרגומענטען (טענות) פון אונזערע געגנער און גלייך אויפ'ן אָרט אָבוועדען, בעקעמפען, די דאָזיגע טענה, כדי אונזער לעהרע זאָל ביסלעכווייז קאָנען בעטראַכט ווערען פון אַלע זייטען און מען זאָל בעקומען וועגען איהר אַ גוטען און גענויערען בעגריף.

צום לייכטסטען איז צו דערקענען די **מאַטעריעלע ענדערונגען**, וועלכע נעהמען־זיך פון דער ענדערונג אין דער טעכניק.

אין יעדען אינדוסטריע-צווייג, ביי די טראַנספּאָרט-מיטלען און אויך אין דער לאַנד-ווירטשאַפט—אומעדום ענדערט־זיך די טעכניק, ענדערען-זיך די פּראָדוקטיוו־קרעפטען. מיר זעהען עס טאָג-טעגליך פאַר אונזערע אויגען. צום ביישפּיל:

דאָס זעצען אותיות, די צוגרייטונג פון געדרוקטע זאַכען איז נאָך מיט אַ קורצער צייט צוריק אומעדום געמאַכט געוואָרען מיט דער האַנד; אָבער דער פּאָרשריט פון דער טעכניק האָט געבראַכט אויף דער וועלט די זעץ־מאַשין, וועלכע גיסט אַליין די אותיות אונטער דער האַנד פונ'ם מאַשין-זעצער און שטעלט זיי אַוועק אויף זייער אָרט.

דאָס בלאָזען גלאָז איז פאָרגעקומען מיט'ן מויל; אָבער די טעכניק ער-פינדעט ספּעציעלע מכשירים, ווערקצייג, וואָס אַרבייטען־אויס פענסטער-גלאָז, פלאַשען א. אַז. וו.

פּוטער פלעגט מען אין דער גאַנצער וועלט מאַכען נור מיט דער האַנד. האָט מען אָבער ערפונדען אַ מאַשין, וואָס פעראַרבייט אין אַ קורצער צייט גרויסע מאַסען מילך; די דאָזיגע מאַשין ווערט אַצינד זעהר ברייט בענוצט.

טייג ווערט געקנעטען מיט דער האַנד אין קעלער פונ'ם קליינעם בעקער; אָבער עס זענען שוין פאַרהאַן ברויט-פאַבריקען, וואו די דאָזיגע אַר־בייט ווערט געטהון דורך דער מאַשין.

בעלייכטונג האָט מען אין דער אַלטמאָדישער ווירטשאַפט געוואוסט, אַז דאָס דאַרף צוגעגרייט ווערען דורך דער בעל-הבית'טע. זי פלעגט ריין-מאַכען די לאָמפּ, אָנגיסען זי, שאַפען אַ נייעם קנויט. אָבער אין דער היינטיגער צייט איז פאַרהאַן גאַז אָדער עלעקטרישער שטראָם; צוגעשטעלט ווערט עס פון גאָר ווייט; ווי אַזוי? דורך דער מאַשין.

הכלל, אומעדום וואו דאָס אויג גיט נור אַ בליק, אין אַלע אינדוסטריע-צווייגען—זעהט מען אַ פערענדערונג פון דער פּראָדוקטיוו-קראַפט. און וואָס אַמאָל איז די פערענדערונג אַלץ אַ גיכערע, אַלץ אַ שנעלערע. דער מאַשין געלינגט אַצינד צו מאַכען אַזעלכע מלאכות, וואָס תחילת איז גאָר

נישט איינגעפאַלען, אַז אַ מאַשין זאָל עס קאָנען מאַכען.

און צוזאַמען מיט די פּראָדוקטיוו-קרעפטען ענדערען-זיך די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, ענדערט-זיך דער פּראָדוקציאָנס-אופן. וועגען דער וועב-מאַשין האָבען מיר שוין גערעדט, ווי אַזוי זי האָט געבראַכט צו נייע בעציהונגען צווישען די אונטערנעהמער גופא און אויך צווישען די אונטערנעהמער מיט די אַרבייטער. פריהער זענען געווען אַסך קליינע מייסטערס, מיט קליינע וואַרשטאַטען און פערהעלטניסמעסיג ווייניג לוין-אַרבייטער. אַצינד—הונדערטער טויזענדער לוין-אַרבייטער, פערהעלטניסמעסיג ווייניג פאַבריק-אייגענטימער, ווייניג אונטערנעהמער. די פאַבריקאַנטען פערנעהמען די לאַגע פון גרויסע שררות און שטעהען אַנטקעגען די אַרבייטער אַלס אַזיאַטישע דעספּאָטען. וואָס פאַר אַן'איבערקעהרעניש מיר האָבען אין דער דאָזיגער בעציהונג! און פון דעסטוועגען האָט צו דעם אַלעם געבראַכט בלויז—די מאַשין.

וואָרום זי, די מאַשין, האָט עס איינגעבראַכט אוצרות, מטמונים, דעם וואָס איז געווען אימשטאַנד זי צו פערשאַפען זיך. זי האָט איהם געגעבען די מעגליכקייט אַנידערצולעגען די קאָנקורענטען, בעקומען אויף קרעדיט אַ ריעזיגען קאַפּיטאַל, אפשר גאָר שאַפען אַ טרעסט. און זי, די פּראָדוקטיוו-קראַפט, האָט עס געבראַכט דערצו, וואָס די קליינע בעל-הבתים'לעך זענען אַרויס נקי פון זייער ביסעל פערמעגען און טויזענדער זענען געצוואונגען געוואָרען צו שטעלען-זיך אַלס לוין-אַרבייטער ביי יענעם.

און וואָס האָט אויפגעטהון די נייע פּראָדוקטיוו-קראַפט אין דער אויסאַרבייטונג פון פּוטער? די מאַשין, וואָס מאַכט פּוטער פון טויזענדער ליטער מילך, איז פאַר דעם דורכשניטליכען פּויער אַ צו-טייערע זאַך, און בכלל וועט ער גאָר האָבען צו ווייניג מילך פאַר אַזאַ מאַשין. דערום נעהמען-זיך צונויף הונדערט פּויערים אינאיינעם, זיי קויפען אַזאַ מאַשין און פעראַרבייטען זייער מילך געמיינזאַם. אַלזאָ די פּראָדוקטיוו-קראַפט האָט זיך געענדערט, אָבער איינצייטיג האָבען זיך אויך געענדערט די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, דער גאַנצער אופן פון'ם פּראָדוצירען: דאָרטען וואו פריהער האָבען הונדערט געאַרבייט יעדער איינער בעזונדער און די ווייבער און די טעכטער פון די פּויערים האָבען געמאַכט די פּוטער אין דער פּויערשערווירטשאַפט—פאַבריצירען אַצינד הונדערט צוזאַמען און זיי לאָזען אַרבייטען געדונגענע מענשען, לוין-אַרבייטער, אויף זייער געמיינזאַמען חשבון. הייסט-עס: די פּויערים, זייערע ווייבער, זייערע טעכטער און אַ קרייז פּראָלעטאַריער זענען אַריינגעטרעטען אין נייע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען איינע צו די אַנדערע און צו דער גאַנצער געזעלשאַפט.

האַלטען אין אָרדנונג אַן'אייל- אָדער נאַפט-לאָמפּ, איז געווען די זאַך פון דער בעל-הבית'טע; הונדערטער טויזענדער פרויען האָבען געהאַט אין זייערע בעל-הבת'ישקייטען צו זאָרגען, אַז אין שטוב זאָל זיין ליכטיג. אָבער איצט בויט-אויס די געמיינדע אַ גאַז-פאַבריק אָדער אַן'עלעקטריע-אַנשטאַלט—און

די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען האָבען זיך דורך דעם געענדערט. נישט דער יחיד: דער איינצעלנער מענש, פּראָדוצירט, נאָר אַ גרויסער געזעלשאַפטליכער אָרגאַן, די געמיינדע. עס קומט־אויף אין די טויזענדער אַ נייער מין אַרבייטער, וועלכע זענען פריהער געווען אַ זעלטענע זאַך: די געמיינדע־אַרבייטער, וועלכע שטעהען אין גאָר אַנ׳אַנדער בעציהונג צו דער געזעלשאַפט, ווי דער פריהער־דיגער ליכט־פּראָדוצענט.

אין דער פריהערדיגער צייט פלעגען זיך־שלעפּען איבער׳ן לאַנד פּראַכט־וואָגענס, פּאָסט־קאַרעטקעס... אָבער די טעכניק האָט ערפונדען די לאָקאָמאָטי־ווען און די טעלעגראַפען און אַזוי־אַרום איז דער קאַפּיטאַליסטישער מלוכה מעגליך געוואָרען אַריינצונעהמען אין איהר רשות די טראַנספּאָרטירונג פון זאַכען, מענשען און ידיעות. און ווידער אַמאָל: הונדערטער טויזענדער אַרביי־טער און בעאַמטע זענען אַריינגעטרעטען אין נייע פּראָדוקציאָנס־בעציהונגען. די מאַסען מענשען אין דער געמיינדע, מדינה אָדער מלוכה, וועלכע שטע־הען אין דער איצטיגער צייט אין אַ דירעקטער פּראָדוקציאָנס־בעציהונג צום כלל, זענען אַסך גרעסער, ווי אין אַמאָליגע צייטען די בעוואָפענטע אַרמעען.

נישטאָ די מלאכה, אין וועלכער די טעכניק זאָל נישט אייבפיהרען אַ נייעם פּראָדוקציאָנס־אופן. פון אויבען ביז אונטען, פון דעם וויסענשאַפטליכען כעמישען לאַבאָראַטאָריום, פונ׳ם ערפינדערס לאַבאָראַטאָריום ביז דער נידריג־סטער אַרבייט, ווי צ. ב. די אַוועקפיהרונג פון מיסט אין אַ מאָדערנער גרויסער שטאָט — ענדערט־זיך פסדר די טעכניק און דער אופן פון דער אַרבייט. אין יעדער מלאכה קומען־פאָר איבערקעהרענישען אין דעם דאָזיגען אופן, אַז ער־פינדונגען זענען שוין נישט מעהר אַ זאַך פון צופאַל אָדער פון געניאַל׳ע פער־זענליכקייטען, נאָר די זאַך פון מענשען וואָס לערנען־זיך ספּעציעל דערויף, וועלכע פאָרשען בעוואוסטזיניג לכתחילה אין אַ בעשטימטער ריכטונג.

איין פּראָדוקציאָנס־צווייג נאָך דעם אַנדערען ווערט געענדערט אָדער גאָר איינגאַנצען בעזייטיגט. דאָס עקאָנאָמישע לעבען פון אַ מאָדערן קאַפּיטאַ־ליסטיש לאַנד איז ענליך צום לעבען פון אַ מאָדערנער שטאָט, אין וועלכער עס ווערען אויפגעשטעלט נייע געביידעס אויפ׳ן אָרט פון די אַלטע הייזער און קוואַרטאַלען.

די נייע טעכניק שאַפט דעם גרויסען קאַפּיטאַל, זי שאַפט אַלזאָ אויך די מאָדערנע באַנק און קרעדיט-אינסטיטוציעס, וועלכע פערפילפאַכען נאָך די קרעפטען פונ׳ם גרויסען קאַפּיטאַל.

זי שאַפט דעם מאָדערנעם האַנדעל, זי שאַפט דעם עקספּאָרט פון מאַ־סען-פּראָדוקטען און קאַפּיטאַלען, דורך וועלכע די ימים ווערען מיט שיפען בעדעקט און גאַנצע וועלט-טיילען ווערען אויסגענוצט דורך דעם קאַפּיטאַליזם אויף צו בעקומען מינעראַלען אָדער לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען.

זי שאַפט יענע גרויסע קאַפּיטאַליסטישע אינטערעסען, וואָס נור די

מלוכה איז ביכולת זיי צו פערטיידיגען. זי שאַפט דערום די מאָדערנע מלוכה גופא מיט איהר מיליטאַריזם, מאַריניזם (פלאָט-פּאָליטיק), קאָלאָניאַל-פּאָליטיק און אימפעריאַליזם, מיט איהרע מחנות בעאַמטע און איהר ביוראָקראַטיע.

און איז דען נאָך נויטיג, אַז מיט די דאָזיגע ביישפּילען אין דער האַנד זאָלען מיר נאָך אויפמערקזאַם מאַכען דעם לעזער דערויף, ווי אַזוי די נייע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען איינצייטיג נייע אייגענטום-בעציהונגען? די צאָהל אייגענטימער פון פּראָדוקציאָנס-מיטלען אין דער דייטשער אימפּע-ריע האָט אין 1895 ביז 1907 ביי אַ שטאַרקער פערגרעסערונג פון דער בע-פעלקערונג זיך-פערקלענערט אין דער אינדוסטריע אויף 81,000, אין דער לאַנד-ווירטשאַפט—אויף 68,000; דאַגעגען האָט די צאָהל מענשען, וועלכע לעבען פון פערקויפען זייער אַרבייטס-קראַפט זיך-פער-גרעסערט אין דער אינדוסטריע אויף דריי מיליאָן, אין דער לאַנד-ווירטשאַפט אויף 1,600,000. דאָס איז אַ פערענדערונג נישט בלויז אין די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, נאָר אויך אין די אייגענטום-בעציהונגען וואָס זע-נען געשאַפען געוואָרען דורך דער נייער טעכניק, וועלכע האָט דערשטיקט די קליין-פּראָדוקציע און האָט הונדערטער טויזענדער קינדער פון קליין-בירגער און קליינע לאַנדווירטען (פויערים) געמאַכט פאַר לוין-אַרבייטער. און איז דען דער אַזוי-גערופענער „נייער מיטעלשטאַנד“ עפּעס אַנדערש ווי אַ קלאַס מיט נייע אייגענטום-בעציהונגען? דער בעאַמטען-שטאַנד, וואָס האָט זיך אונגעהויער פונאַנדערגעוואַקסען, די אָפיצירען, די געלעהרטע פּראָפעסיעס, די אינטעלי-גענץ, די בעסער בעצאָהלטע לעהרער, די אינזשעניערען, כעמיקער, אַדוואָקאַ-טען, דאָקטוירים, קינסטלער, אייגענטימער פון גרויסע מאַגאַזינען, דירעקטאָ-רען, וואַיאַזשאָרען, די קליינע קרעמער וואָס זענען אָבהענגיג פון'ם גרויסען קאַפּיטאַל, די אַלע וואָס בעקומען פון דער בורזשואַזיע דירעקט אָדער אינדי-רעקט (דורך דער מלוכה) וועלכען-עס-איז לוין פאַר זייער דיענסט—דער דאָ-זיגער נייער מיטעלשטאַנד געפינט-זיך אין אַנ'אַנדער אייגענטום-בעציהונג ווי דער אַלטער זעלבשטענדיגער מיטעלשטאַנד. און די מאָדערנע גרויסע קאַפּי-טאַליסטען, וואָס בעהערשען די וועלט און די וועלט-פּאָליטיק מיט זייערע בענק, סינדיקאַטען, טרעסטען און קאַרטעלען—זיי שטעהען אין גאַנץ אַנדערע אייגענטום-בעציהונגען צו דער געזעלשאַפט ווי די ווענעציאַנישע, האַנזעאַטישע אָדער די פלעמישע, האָלענדישע און ענגלישע סוחרים און פאַבריקאַנטען פון די פריהערדיגע יאָהרהונדערטען.

און אַחוץ דעם זענען די פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען נישט בלויז פערזאָנען-בעציהונגען, נאָר קלאַסען-בעציהונגען.

די טעכניק שאַפט אויף איין זייט אַ צאָהל נישט-פערמעגליכע, וואָס וואַקסט בסדר, שנעלער ווי די בעפעלקערונג בכלל, און די דאָזיגע נישט-פערמעגליכע בילדען די מעהרהייט פון דער בעפעלקערונג און פון דעם געזעלשאַפטליכען רייכטום בעקומען זיי כמעט גאָרנישט, און אויף אַ זעהר גרויסע צאָהל קליין-ביר-

גער און קליינע פויערים, בעאַמטע און אָנגעהעריגע צו די פערשידענסטע פראָפעסיעס, וועלכע קומען-אָב מיט ברעקלעך, מיט לחם צר ומים לחץ. אָבער אויף דער אַנדער זייט שאַפט די טעכניק אַ פערהעלטניסמעסיג קליינע צאָהל קאַפּיטאַליסטען, וואָס דורך זייער עקאָנאָמישער און פּאָליטישער הערשאַפט פערכאַפּען זיי אַנ׳אונגעהויער גרויסען טייל פונ׳ם געזעלשאַפטליכען רייכטום.

און די גרויסע סומען, וואָס זיי זאַמלען-אָן יעדעס יאָהר אַלס עודף פון זייערע איינקונפטען, נאָך אַלע הוצאות, ווערען אויסגענוצט פון דאָס ניי אויף עקספּלואַטירען די נישט-פערמעגליכע און וועניג-פערמעגליכע אַרבייטער, קליינע פויערים און קליינע בירגער, די פרעמדע פעלקער פון די קאַפּיטאַליסטיש נאָך נישט ענטוויקעלטע לענדער, אַזוי אַז פון איין זייט זינקט מען אינ׳ם דלות און פון דער אַנדער זייט שווימט מען אין עשירות, אינ׳ם געזעלשאַפטליכען רייכטום.

די פּראָגרעסירענדע טעכניק שאַפט אַלזאָ נישט בלויז נייע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען, נאָר איינצייטיג אויך נייע קלאַסען-בעציהונגען, אין אונזער פאַל — אַ גרעסערען פּירוד צווישען די קלאַסען, אַ גרעסערען קלאַסען-קאַמף.

דאָס פערשטעהט יעדער איינער, נישט וואָהר? און באמת איז עס טאַקע נישט שווער צו פערשטעהן. די קלאַסען זענען איצט איינע פון די אַנדערע מעהר דערווייטערט, דער איצטיגער קלאַסען-קאַמף איז גרעסער, ברייטער און טיעפער ווי מיט פופציג יאָהר צוריק. דער תהום איז מיט יעדען יאָהר געוואָרען ברייטער און טיעפער און ער פערגרעסערט זיך נאָכאַנאַנד. און עס איז קלאָר און דייטליך, אַז די אורזאַך דערפון איז די ט ע כ נ י ק.

די מאַטעריעלע זייט פון דער זאַך, וועלכע מיר ווילען ערקלערען, איז אַלזאָ לייכט צו דערזעהן. צידען דאַרף מען אַסך רעדען, כדי צו ערקלערען דעם זוהן אָדער דער טאָכטער פון אַ פעראָרימטען בעל-הבתישען ייד, וועלכע זענען געוואָרען פאַבריק-אַרבייטער אָדער לוין־אַרבייטער פון אַנ׳אַנדער מין, אַז זיי האָבען עס געמוזט ווערען צוליב דער טעכניק, צוליב דעם נייעם פּראָדוקציאָנס-אופן: אַז אין דער קליין־פּראָדוקציע זענען פאַר זיי נישט געווען קיין שום אויסזיכטען, אַז דער היינטיגער קאָנקורענץ־קאַמף איז צו שווער און קאַפּיטאַל האָט מען געדאַרפט האָבען אַ צו גרויסען פאַר זייערע כוחות, אַז די גרויסע מאַסע זעלבשטענדיגע פּראָדוצענטען קאָן מעהר נישט האָבען קיין ערפאָלג אין דער קליינער פּראָדוקציע?... גרויסער קאַפּיטאַל איז גרויסע טעכניק; ווער איז עס אימשטאַנד אַרויסצוטרעטען געגען דער גרויסער טעכניק? דער מאָדערנער אַרבייטער פיהלט גאַנץ גוט, אַז די מ אַ ט ע ר י ע ל ע לאַגע, די קנאַפּע ערנעהרונג, די שלעכטע וואוינונג, די אָרימע קליידונג איז פאַר איהם, פאַר זיין קלאַס, אַ רעזולטאַט פון די נייע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, וועלכע זענען דורך דער נייער טעכניק אַרויסגעוואַקסען פון די אַלטע

פראָדוקציאָנס-בעציהונגען. עס איז נישט שווער צו זעהן דעם דייטליכען צוזאַמענהאַנג צווישען דעם מאַטעריעלען לעבען פון אַלע קלאַסען מיט די אייגענטום- און פראָדוקציאָנס-בעציהונגען, אַלזאָ מיט די פראָדוקטיוו-קרעפטען. קיינער קאָן שוין מעהר נישט זאָגען, אַז די טייערע מלבושים, דאָס זאַטע און גוטע אַריינעסען, די גרויסאַרטיגע דירה פונ'ם פאַבריקאַנט זענען גאָטס אַ ברכה; ווארום עס איז קלאָר, אַז זיין שען לעבען און זיין פערמעגען האָט ער ערוואָרבען דורך עקספּלואַטאַציע. און ווען אַ סוחר אָדער אַ ספּעקולאַנט באַנקראָטירט, קאָן אויך מעהר קיינער נישט זעהן דערין די „השגחה־הבורא", גאָט'ס משפּט; ווארום די אורזאַך וואָס האָט געבראַכט צו זיין מפּלה לאָזט זיך געפינען אויף דער פּראָדוקטען-בערזע, אויף דער געלד-בערזע... קיינער קאָן שוין מעהר נישט רעדען וועגען אַ צאָרן פון הימעל, ווען אַן'אַרבייטער ליידט מאַנאַטען-לאַנג פון אַרבייטס-לאָזיגקייט, פון אַ קראַנקהייט און לעבט בסדר אין נויט און אין עלענד; ווארום די נאַטירליכע, אָדער בעסער געזאָגט, די געזעלשאַפטליכע אורזאַכען (וועלכע נעהמען־זיך אַלע פון דער נייער טעכניק), זענען גענוג בעקאַנט—וועניגסטענס, דעם אַרבייטער. עס לאָזט זיך שוין אויך נישט זאָגען, אַז איב'ם ווילשטאַנד אָדער אונגליק פון יעדען איינצעלנעם מענשען זענען שולדיג זיינע פּערזענליכע גייסטיגע פעהיגקייטען אָדער זיין כאַראַקטער; ווארום אין דער גרויס-פּראָדוקציע, וואָס פערכאַפּט די גאַנצע וועלט, איז ממש נישטאָ די מעגליכקייט פאַר מיליאָנען מענשען מיט די בעסטע טאַלענטען זיך ווי געהעריג אַרויסצואַרבייטען.

די געזעלשאַפט האָט דערגרייכט צו אַזאַ מדרגה אין איהר ענטוויקלונג, אַז די מאַטעריעלע אורזאַכען פון אונזער מאַטעריעלען לעבען זענען קלאָר ווי דער טאָג—פּונקט אַזוי ווי אין דער קולטור אַזוי אויך אין דער געזעלשאַפט.

פּונקט אַזוי גוט ווי מיר ווייסען, אַז די זון איז דער מקור פון דעם גאַנצען נאַטירליכען לעבען אויף דער ערד, פּונקט אַזוי גוט ווייסען מיר, אַז דער אַרבייטס-פּראָצעס און די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען די אורזאַכען דערפון, וואָס אונזער געזעלשאַפטליך מאַטעריעל לעבען איז אַזוי, ווי עס איז.

זאָל נאָר דער אַרבייטער בעטראַכטען מיט אַ רוהיגען פעסטען בליק זיין אייגענע מאַטעריעלע עקזיסטענץ, די עקזיסטענץ פון זיינע קאָלעגען און פון די קלאַסען, וואָס שטעהען איבער איהם—וועט ער שוין איינזעהן, אַז דאָס וואָס מיר האָבען געזאָגט איז ריכטיג. און דאָס וועט איהם שוין בעפרייען פון געוויסע פאָראורטיילען און אַבערגלויבענס.

אַביסעל שווערער ווערט ערשט די פראַגע, ווען עס האַנדעלט-זיך וועגען דערקענען דעם צוזאַמענהאַנג צווישען מאַטעריעלער אַרבייט, פּראָדוקציאָנס-

און אייגענטום־בעציהונגען מיט דעם גייסטיגען לעבען. די נשמה, דער גייסט, דאָס געמיט, דער שכל זענען דאָך עפּעס ביי אונז און ביי די פריהערדיגע דורות אַזוי לאַנג פאָרגעשטעלט געוואָרען אַלס דאָס „ריכטיגע”, דאָס בעסערע, דאָס אַלמעכטיגע!

און פון דעסטוועגען... ווען מ׳יר זאָגען: „דאָס געזעלשאַפטליכע זיין (דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען) בעשטימט דאָס בעוואוסטזיין”, איז טאַקי דער דאָזיגער כלל אין זיין גרויסער און ברייטער בעדייטונג אַ גרויכער גייער אמת. אָבער מען דאַרף דאָך וויסען, אַז שוין פאַר ענגעלס׳ן און פאַר מאַרקס׳ן איז אַסך געזאָגט און דערוויזען און אָנגענומען געוואָרען אַזעלכעס, וואָס האָט אָנגעוויזען אויף דערזעלבער ריכטונג, און וואָס האָט צוגעגרייט דעם העכערען אמת, וועלכען זיי האָבען געפונען.

צי גלויבט דען נישט, אָדער בעסער: צי ווייס דען נישט אַצינד, צום ביישפּיל, יעדער געבילדעטער מענש און צי האָבען נישט פיעל נאָך פאַר מאַרקס׳ן און ענגעלס׳ן קלאָר אויפגעוויזען, אַז געוואוינהייט, ערפאַהרונג, ערציהונג, סביבה—בילדען דעם מענשען אויך גייסטיג? און צי זענען דען אונזערע געוואוינהייטען נישט קיין רעזולטאַטען פון דער געזעלשאַפט? און די מענשען וואָס ערציהען אונז, צי זענען דען זיי אַליין נישט ערצויגען געוואָרען פון דער געזעלשאַפט, און צידען גיבען זיי אונז נישט קיין געזעלשאַפטליכע ערציהונג? איז דען אונזער ערפאַהרונג נישט קיין געזעלשאַפטליכע? מיר לעבען דאָך נישט איינזאַם, ווי ראָבינזאָן! אונזער סביבה איז דאָך קודם־כל די געזעלשאַפט. ערשט מיט אונזער געזעלשאַפט לעבען מיר אין דער קולטור. דאָס אַלץ ווערט און איז בעגריפען געוואָרען אויך פון נישט־מאַרקסיסטען, נישט־סאָציאַלדעמאָקראַטען.

דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם געהט אָבער ווייטער; ער נעהמט צונויף די אַלע פריהערדיגע וויסענשאַפטען, אָבער איינזייטיג געהט ער שוין טיעפער און ער זאָגט: געזעלשאַפטליכע ערפאַהרונג, געזעלשאַפטליכע געוואוינהייט, ערציהונג, סביבה—זיי גופא ווערען ווידער בעשטימט דורך די געזעלשאַפטליכע אַרבייט און די געזעלשאַפטליכע פּראָדוקציאָנס־בעציהונגען. אָט די לעצטע בעשטימען דאָס גאַנצע גייסטיגע לעבען. די אַרבייט איז דער וואָרצעל פונ׳ם מענשליכען גייסט. פונ׳ם דאָזיגען וואָרצעל וואַקסט דער גייסט אַרויס.

אויף איין געביט פונ׳ם גייסטיגען לעבען לאָזט זיך דאָס צום לייכטסטען דערקענען. דערום וועלען מיר טאַקי אָנהויבען פון דעם דאָזיגען פּונקט.

V.

דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען בעשטימט דעם גייסט.

א. די וויסענשאַפט, דאָס קענען און דאָס לערנען.

אַ וויכטיגער טייל פונ'ם גייסט איז—די וויסענשאַפט (פערשטעהט זיך, אַז זי, די וויסענשאַפט, פערנעהמט נישט דעם גייסט אינגאַנצען). טאָ זאָל אדרבה דער אַרבייטער נעהמען קודם-כל אין בעטראַכט זיך אַליין, זיין אייגענע פערזאָן, און אַ קלעהר טהון: פון וואַנען נעהמט-זיך עס דאָס, וואָס זיינע קענטעניסען, די בילדונג וואָס ער האָט, זענען דווקא אין דער מאָס און נישט אין קיין אַנדערער, זענען דווקא פון דעם מין און נישט פון אַנ'אַנדערען... בכלל גערעדט, האָט בלויז דער אַרבייטער געוויסע ידיעות אין לעזען, שרייבען און רעכנען (מיר רעדען דאָ וועגען אַ געוועהנליכען מיטגליד פון דעם אַרבייטער-קלאַס, וועלכער געפינט זיך נישט אין קיין שום אויסנאַהמליכער לאַגע). אפשר האָט ער נאָך אַמאָל געלערנט עפּעס מעהר: חומש, נביאים, כתובים, אפשר אויך אַביסעל משניות, אַביסעל גמרא און אפשר גאָר (אויב ער איז געגאַנגען אין אַ שולע) אַביסעל געאָגראַפיע, אַביסעל היסטאָריע—אָבער דאָס אַלץ איז אַוועקגעפלויגען. לאָמיר נור זעהן, פון וואַנען נעהמט זיך עס, וואָס ער האָט גראָד די דאָזיגע קנאַפּע בילדונג און נישט מעהר? אפשר איז עס אַ גאָט-זאַך דאָס, וואָס ער איז נישט קיין „אינטעליגענט", קיין געבילדעטער מענש?

פערשטעהט זיך, אַז דאָס איז נישט קיין גאָט-זאַך, נאָר דאָס ווערט בעשטימט דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס מיט זיינע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען. די מעשה איז אַזוי:

דער קלאַס קאַפּיטאַליסטען, וועלכער הערשט אין די אַזוי-גערופענע ציוויליזירטע לענדער, האָט געדאַרפט האָבען פאַר זיינע וואַרשטאַטען אַרבייטער, וועלכע זאָלען נישט זיין קיין פולשטענדיגע עם-הארצים, גאָר אינגאַנצען „גראָבע-יונגען". דעריבער האָט ער פאַר די קינדער פון די פּראָלעטאַריער איינגעפיהרט פאָלקס-שולען און בעשטימט די עלטער פון 12 ביז 14 יאָהר אַלס אַ גרענעץ, ביז וועלכער מען זאָל לאָזען די קינדער לערנען. די בורזשואַזיע האָט געדאַרפט האָבען אָט אַזעלכע אַרבייטער פאַר דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, נישט קיין גרעסערע עם-הארצים און נישט קיין גרעסערע קענערס. גרעסערע עם-הארצים וואָלטען געווען אַ חסרון. ווידער מעהר געבילדעטע—וואָלטען געווען צו טייער און וואָלטען געהאַט צו-גרויסע פּרעטענזיעס. וואָרום אַזוי ווי דער מאָדערנער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס נויטיגט-זיך אין בעשטימטע מאַשינען, וואָס זאָלען זיך-דרעהען וואָס-אַמאָל אַלץ שנעלער און זאָלען ליפערן אַלץ מעהר פּראָדוקטען—אַזוי נויטיגט ער זיך אין אַ בעשטימטען מין אַרבייטער, אין דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריאַט, וועלכער זאָל זיין נישט דאָס, וואָס די פריהערדיגע אַרבייטער. דער כּוח פונ'ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס רופט-אַרויס

ביי דער געזעלשאַפט אָט דאָס דאָזיגע בעדערפניס, ער שאַפט דאָס דאָזיגע בעדערפניס פון זיין נאַטור אַרויס. אין אַכצעהנטען יאָהרהונדערט, צום ביי-שפּיל, האָט ער נאָך אַזעלכע אַרבייטער נישט געדאַרפט—און דערום זענען זיי נאָך טאַקי דעמאָלט נישט געווען.

און פּונקט דאָס אייגענע איז אויך מיט דער בילדונג ביי די אַנדערע קלאַסען.

די קאַפּיטאַליסטישע גרויס־אינדוסטריע, די קאָמוניקאַציע און די לאַנד-ווירטשאַפט שטיצען־זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר אויף דער נאַטור־וויסענשאַפט. דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס איז אַ בעוואוסטזיניגער וויסענשאַפטליכער פּראָצעס; די נייע טעכניק האָט אַליין געלעגט דעם פונדאַמענט צו דער מאָדערנער נאַטור-וויסענשאַפט, דורכדעם וואָס זי האָט פאַר איהר ערפינדען ווערקצייג און האָט איהר פערשאַפט קאָמוניקאַציאָנס-מיטלען, וועלכע ברענגען איהר מאַטעריאַל פון אַלע לענדער. די פּראָדוקציע ווענדעט-אָן בעוואוסטזיניג די נאַטור-קרעפ-טען. דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס נויטיגט-זיך אַלזאָ אין מענשען, וואָס זאָלען פערשטעהן די נאַטור-וויסענשאַפטען, די מעכאַניק, די כעמיע, וואָרום נאָר אַזעלכע מענשען קאָנען איבערנעהמען די פיהרונג פון דער פּראָדוקציע און ערפינדען נייע מעטאָדעס, נייע ווערקצייג. און טאַקי דערפאַר ווייל דאָס איז אַ געזעלשאַפטליכע בעדערפניש פון׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, ווערען גע-גרינדעט רעאַל-שולען און הויכשולען, אָפט דערהויפּט פאַר דאָס שטודיום פון דער נאַטור, און מען לערנט דאָרטען יענע וויסענשאַפטען, וועלכע זענען נוי-טיג פאַר דער פיהרונג און ענטוויקלונג פון׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס.

אַלזאָ דאָס קענען, די קענטעניסען פון די דאָזיגע אַלע מעכאַני-קער, שיפען-בויער, אינזשעניערען, לאַנדווירטשאַפטליכע טעכניקער, כעמיקער, מאַטעמאַטיקער, לעהרער פון נאַטור-וויסענשאַפט—ווערען בעשטימט דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס.

אַצינד זאָלען מיר נעהמען פון דיזעלבע געזעלשאַפטליכע קלאַסען אַ צווייטען ביישפּיל. די טעטיגקייט פון די אַדוואָקאַטען, פּראָפעסאָרען פון יוריס-פּרודענץ און עקאָנאָמיע, ריכטער, רעיענטען (נאָטאַריוסען) א. אַז. וו.—צידען איז נישט געבויט די גאַנצע טעטיגקייט פון די אַלע דאָזיגע מענשען דערויף וואָס עס איז פאַראַן אַ בעשטימט אייגענטום-רעכט, בעשטימטע אייגענטום-בעצ-ציהונגען, דאָס הייסט, ווי מיר האָבען פריהער געזעהן: פּראָדוקציאָנס-בעצי-הונגען. צידען זענען נישט די רעיענטען, אַדוואָקאַטען א. אַז. וו. אַזעלכע מענשען, אין וועלכע די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט נויטיגט-זיך, כדי צו דערהאַלטען און צו שיצען איהרע אייגענטום-רעכט? און וויבאַלד אַזוי, צידען איז זייער ספּעציעלער אַרט דענקען נישט אַריינגעגעבען אין זיי פון דעם בורזשואַזען קלאַס, און צידען שטאַמט נישט זייער דענקען פון׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועלכער האָט די בירגערליכע קלאַסען געשאַפען?

און דער גאַנצער מין הערשער (פון דער מלוכה צי פון דער מדינה)

די ביוראָקראַטיע, דער פּאַרלאַמענט—צידען עקזיסטירען זיי נישט דערפאַר, וואָס אויף די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען געשאַפען געוויסע אייגענטום-אינטערעסען אָדער קלאַסען-אינטערעסען, וועלכע מוזען געשיצט ווערען כּלפּי פּנים (אויף אינעווייניג) געגען אַנדערע קלאַסען און כּלפּי-חוץ (אויף אויסעווייניג) געגען אַנדערע פעלקער. די רעגירונג—צידען איז זי נישט דער צענטראַל-קאָמיטעט פון דער בורזשואַזיע, וועלכער פערטיידיגט דאָס אייגענטום און די אינטערעסען פון דער בורזשואַזיע? זי, די רעגירונג, גופא און די קענטענישען, וועלכע זי פערמאָגט צו דעם דאָזיגען צוועק, שטאַמען-אַרויס פון די געזעלשאַפטליכע בעדערפענישען, די בעדערפענישען פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס און פונ׳ם אייגענטום. די קענטענישען פון איהרע מיטגלידער דיענען אויף צו דערהאַלטען די עקזיסטירענדע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען און אייגענטום-בעציהונגען.

און וואָס איז די ראָליע פון דער גייסטליכקייט: רבנים, גלחים, כּהנים? אויף וויפיל זיי זענען רעאַקציאָנער, דיענען זיי עפענטליך אויף צו דערהאַלטען די אַלטע געזעלשאַפט—מיט זייער פאָדערונג, אַז מען זאָל פאָלגען ווי אַ שקלאַף די עיקרים פון דער אמונה, די דאָגמען פון דער קירך, און בעשטימטע מצוות, געבאָטען. דערצו דיענען זייערע קענטענישען, דערצו ווערען זיי געלערנט אין די ישיבות, אין די ראַבינער-שולען, אויף די טעאָלאָגישע פאַקולטעטען. עס איז פאַרהאַן אַ געזעלשאַפטליכע בעדערפעניש, אַ קלאַסען-בעדערפעניש אויף מענשען, וואָס זאָלען פּרעדיגען, דרש׳נען וועגען די דאָזיגע זאַכען. ווידער אויף וויפיל זיי זענען פּראָגרעסיווער, מעהר פאָרשריטליך, דרש׳נען זיי וועגען דער הערשאַפט פון גאָט איבער דער וועלט, די הערשאַפט פון דער נשמה איבער די חושים, פונ׳ם גייסט (דעם רוח) איבער דער מאַטעריע (דעם חומר), און אַזוי העלפען זיי דער בורזשואַזיע—וועלכע האָט זיי דערצו אויפגעהאָדעוועט—צו דערהאַלטען אין איהרע הענד די שליטה, די הערשאַפט, איבער דער אַרבייט.

אַלזאָ: דאָס פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-סיסטעם האָט אויף אַ געוויסען שטאַפּעל פון איהר ענטוויקלונג זיך גענויטיגט אין גייסטליכע, יוריסטען, פיזיקער—האָט זי זיי געשאַפען. און אַזוי ווי עס איז פאַרהאַן אַ געזעלשאַפטליכע בעדערפעניש אויף די דאָזיגע מינים מענשען—פעהלען שוין די מינים נישט: די געזעלשאַפט האָט שוין כּסדר די מענשען, וועלכע שפּיעלען די דאָזיגע געזעלשאַפטליכע ראָליעס. דער איינצעלנער מענש רעדט-זיך-איין, אַז ער קלויבט זיך אויס מיט זיין פרייען ווילען איינע פון די דאָזיגע פּראָפעסיעס און אַז זיינע מיינונגען, זיין „קאָפּ", זיין „האַרץ" זענען עס די אמת׳ע אורזאַכען, וואָס בעשטימען זיין טעטיגקייט. אָבער אין דער ווירקליכקייט ווערען די דאָזיגע מיינונגען בעשטימט דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס און ממילא איז אויך סוף-כּל-סוף בעשטימט דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס די ברירה, וואָס דער מענש קלויבט זיך אויס.

„בעת דער געזעלשאַפטליכער פּראָדוצירונג פון זייער לעבען,—זאָגט מאַרקס,—געהען די מענשען אַריין אין בעשטימטע, נויטווענדיגע, פון זייער ווילען נישט-אָבהענגיגע בעציהונגען, פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען". אוודאי איז עס אַזוי. די בעציהונגען זענען נויטווענדיג און פון אונזער ווילען נישט אָב-הענגיג. זיי האָבען שוין עקזיסטירט, נאָך איידער מיר זענען געבוירען געוואָ-רען. מיר מוזען אַריינגעהען אין די דאָזיגע בעציהונגען; די געזעלשאַפט מיט איהר פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, מיט איהרע קלאַסען און בעדערפנישען האָט די שליטה איבער אונז.

אין יעדע איינע פון די דאָזיגע מינים פּראָצעסיס דאַרף האָבען אַ בעשטימטען סכום און אַ בעשטימטען מין פון קענטענישען, כדי זי זאָל קאָ-נען ערפילען איהר פונקציע אין דער געזעלשאַפט. עס איז אַלזאָ קלאָר, אַז פונקט ווי די פונקציע גופא ווערען אויך די קענטענישען, וואָס נויטיגען זיך דערצו, בעשטימט דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס.

די ערשטע טענה פון אונזערע געגנער:

אין דער דאָזיגער ערשטער בעהאַנדלונג איבער דאָס קענטעניש האָ-בען מיר דערמאָהנט אַ זאַך, וואָס שפּיעלט אין דער געזעלשאַפט אַ וויכטיגע ראָליע און ממילא שפּיעלט עס אַ וויכטיגע ראָליע אויך אין אונזער לעהרע, וועלכע איז אַן׳אמת׳ע אָפּבילדונג פון דער געזעלשאַפט. דאָס איז דאָס בעדערפניש.

דאָס בעדערפניש איז דאָך אָבער עפּעס גייסטיגעס. עס ווערט געפיהלט, דערווישט, בעקלעהרט אין דער נשמה, אינ׳ם געמיט, אינ׳ם גייסט, אינ׳ם מוח (געהירן) פונ׳ם מענשען.

און דערפון שמיעדען די געגנער פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע אַ גע-וועהר געגען אונז.

זיי זאָגען אַזוי: אויב די אָרגאַנען פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס ווערען געשאַפען דורך דעם מענשענס אַ בעדערפניש, קומט דאָך אויס, אַז די סאָ-מע ערשטע אורזאַך איז דאָך גייסטיג און נישט געזעלשאַפטליך-מאַטעריעל, אַז די סיבה ראשונה פון דעם אַלעם איז אַ רוחניות׳דיגע און נישט קיין גשמיות׳דיגע...

די דאָזיגע טענה איז אָבער לייכט אָבצוווענדען. וואָרום פון וואַנען נעהמען-זיך די בעדערפנישען? צי׳דען נעהמען זיי זיך פונ׳ם פרייען ווילען, צי׳דען זענען זיי געבויט אויף אַ מיינונג? צי זענען זיי אַ זעלבשטענדיגע ווירקונג פונ׳ם גייסט?—ניין, די בעדערפנישען שטאַמען פון דעם מענשענ׳ס לייבליכער (גשמיות׳דיגער) נאַטור. קודם-כל זענען זיי: דאָס בעדערפניש אין שפּייזונג, אין קליידונג, אין דירה, אָהן וועלכע די מענשען מוזען אויסגעהן און געהן צו-גרונד. דאָס שאַפען די שפּייזונג, די דירה, די קליידונג, אין וועלכע דער מענש נויטיגט זיך צוליב זיין אינסטינקט פון זעלבסטדערהאַלטונג—דאָס איז דאָס ציעל פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס; שטענ-

דיג ווען מיר רעדען וועגען פּראָדוקציע, ווערט דערונטער פערשטאַנען די פּראָדוקציע פון יענע אַרטיקלען, וועלכע די מענשען דאַרפען האָבען צום לעבען.

נאָר אויב דער מענש האָט בכלל אַ בעדערפניש אין שפּייזונג, קליידונג און וואוינונג, ברענגט-מיט אָבער יעדער בעשטימטער פּראָדוקציאָנס-אופן אין זיין צייט זיינע אייגענע ספּעציעלע בעדערפנישען מיט זיך. די דאָזיגע בעדערפנישען האָבען זייער שורש, זייער וואָרצעל, אינ'ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס. צום ביישפּיל: די פּראָדוקציע פון אונזער לעבענס-בעדאַרף איז היינטיגען טאָג מעגליך בלויז מיט דער הילף פון דער גרויס-אינדוסטריע, אונטער'ן שוץ פון דער מלוכה-מאַכט; זי דאַרף דערום האָבען אַ הויך-ענטוויקעלטע וויסענשאַפט, זי דאַרף האָבען מענשען וואָס קענען די דאָזיגע וויסענשאַפט. דער סטודענט, צום ביישפּיל, האָט דאָס בעדערפניש צו קענען מעכאַניק, יוריספּרודענץ, טעאָלאָגיע, מלוכה-וויסענשאַפט; אָבער ווער האָט איהם געגעבען דאָס דאָזיגע בעדערפניש? די געזעלשאַפט, זיין געזעלשאַפט, מיט איהר בעשטימטען פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועלכע קאָן נישט עקזיסטירען אָהן די דאָזיגע קענטענישען און וואָלט נישט קאָנען פּראָדוצירען אָהן זיי די לעבענס מיטלען. ווידער ביי אַן אַנדער פאָרם פון דער געזעלשאַפט וואָלט ער אפשר גאָר נישט בעגעהרט צו האָבען די דאָזיגע קענטענישען און וואָלט געשטרעבט צו גאָר אַנדערע לימודים, צו גאָר אַנדערע קענטענישען.

אויך דער אַרבייטער שפּירט אַ בעדערפניש צו קענען, און נעמליך: צו קענען דעם מהות פון דער געזעלשאַפט! ער שפּירט אַ בעדערפניש נאָך אַזאַ קענטעניש, וואָס איז גאָר פון אַן אַנדער מין איידער דאָס, וואָס דער רעגירענדער קלאַס גיט איהם אין דער שולע; עס איז דאָס קענטעניש, וועלכע מיר פּרובען איהם דאָ צו געבען. אָבער פון וואַנען נעהמט-זיך דאָס דאָזיגע בעדערפניש? פון'ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס. ווארום דער דאָזיגער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס מאַכט דעם אַרבייטער פאַר אַ מיטגליד פון אַ קלאַס, וואָס צעהלט זיך אין די מיליאָנען; אַ קלאַס וועלכער מוז קעמפען און קאָן זיעגען. וואָלט נישט געווען אַזוי, דעמאָלט וואָלט דער אַרבייטער די דאָזיגע קענטעניש נישט זוכען. אין אַכצעהנטען יאָהרהונדערט האָט ער זי נאָך נישט געזוכט, ווייל דעמאָלט זענען נאָך די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען אַנדערע געווען און זיי האָבען נאָך ביי איהם דאָס דאָזיגע בעדערפניש נישט ערצויגען.

אַלזאָ עס איז אַ טעות, ווען מען גלויבט, אַז מיר ווערען געפיהרט דורך דאָס „בעדערפניש צו וויסען און צו קענען”, דורך אַ גייסטיגע בעדערפניש פון דער נשמה. אַזוי קומט-אויס בלויז אויפ'ן ערשטען קוק. אָבער ווען מען קלעהרט-אַריין טיעפער אין דער זאַך, דעמאָלט זעהען מיר, אַז דאָס דאָזיגע בעדערפניש איז אַריינגעגעבען אין אונז דורך די מאַטעריעל-געזעלשאַפטליכע בעציהונגען.

און דאָס, וואָס מיר האָבען געזאָגט, פּאַסט-זיך-צו נישט בלויז צו דער „העכערער" גייסטיגער בעדערפניש, דאָס אייגענע איז אויך ביי פיעל „נידריגערע" זאַכען; אויך די מאַטעריעלע בעדערפנישען ווערען אָפּט בעשטימט פון דער טעכניק, פון די פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען. צום ביישפּיל: דער אַרבייטער נויטיגט-זיך ווי יעדער מענש אין שפּייזונג; אָבער צי נויטיגט ער זיך אויך אין מאַרגאַרין, צי נויטיגט ער זיך אין די סוראָגאַטען פון שפּייזונג, קליידונג קאָמפּאָרט און שענקייט? באמת נישט. מען קאָן נאָר זאָגען דאָס, אַז דער מענש בעגעהרט פון זיין נאַטור אַרויס אַ קרעפטיגע שפּייזונג און אַ שענע וואַרימע קליידונג. אָבער דאָס פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-סיסטעם האָט געדאַרפט האָבען ביליגע שפּייזונג פאַר די אַרבייטער, זי האָט געהאַט דאָס בעדערפניש אָבצוזעצען מאַסען-אַרטיקלען—האָט זי די דאָזיגע סחורות געשאַפען און ערשט נאָכדעם און דורכדעם האָט זיך געשאַפען ביי די אַרבייטער דאָס בעדערפניש אויף די ביליגערע און שלעכטע מאַסען-אַרטיקלען.

קיין שום מענש האָט נישט פון זיך אַרויס דאָס בעדערפניש צו פּראָדוצירען הונדערטטויזענד שטיק פון וועלכען עס איז אַרטיקעל, אָדער אַ בעדערפניש אין אַ געשווינדיגקייט פון הונדערט קילאָמעטער אַ שעה. אָבער ווער האָט עס געדאַרפט האָבען? די פּראָדוצענטען, וואָס קאָנקורירען צווישען זיך. און צוליב וואָס האָבען זיי עס געדאַרפט האָבען? צוליב דעם פּראָדוקציאָנס-סיסטעם. דאָס דאָזיגע סיסטעם שאַפט די מאַשינען, די מאַשינען דערגרייכען אַזאַ שנעלקייט און אַזאַ פּראָדוקטיוויטעט און ערשט נאָכדעם און דורכדעם הויבען-אָן אַלע איינצעלנע מענשען אין דער געזעלשאַפט צו שפּירען דאָס דאָזיגע בעדערפניש.

אַזעלכע ביישפּילען קאָנען מיר ברענגען אין די הונדערטער. דער לעזער וועט זיי לייכט אַליין געפינען, ווען ער וועט זיך נאָר אַרומקוקען אַרום זיך.

„דאָס גאַנצע סיסטעם פון די בעדערפנישען, צי איז עס געבויט אויף דער מיינונג אָדער אויף דער אָרגאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע? דאָס רוב שטאַמען-אַרויס די בעדערפנישען—פון דער פּראָדוקציע, אָדער פון אַן׳אַלגעמיינעם צושטאַנד, וועלכער איז אויסגעוואַקסען דורך דער פּראָדוקציע. דער וועלט-האַנדעל דרעהט-זיך כמעט אויסשליסליך אַרום בעדערפנישען נישט פון דעם איינצעל-געברויך, נאָר פון דער פּראָדוקציע". און אַזוי קומט-אַרויס דאָס קענטעניש, דאָס „ויסען", אויך פון די בעדערפנישען פון דער פּראָדוקציע.

צווייטע טענה.

אונזערע געגנער זאָגען אַזוי: עס איז דאָך אָבער פאַרהאַן אַן׳אַלגעמיינער דראַנג צו קענען, צו וויסען, און דער דאָזיגער דראַנג איז פאַרהאַן ביי אַלע מענשען! לאָמיר אָננעהמען—זאָגען זיי,—אַז דער דראַנג נאָך אַ בעשטימטען

מין קענטעניש איז טאַקי אַ צייטליכע זאַך, אָבער דער אַלגעמיינער דראַנג איז דאָך אייביג.

דערויף ענטפערען מיר: בשום אופן נישט. פאַרהאַן פעלקער, וועלכע האָבען נישט לחלוטין קיין שום דראַנג נאָך קענטענישען, וועלכע זענען פול-שטענדיג צופרידען מיט דעם ביסעל „וויסענשאַפט“, וואָס זיי האָבען בירושה פון זייערע פריהערדיגע דורות!

אין אַ רייכער טראָפּישער (הייסער) געגענד, וואו די נאַטור גיט דער בעפעלקערונג אַלץ וואָס זי דאַרף האָבען, זענען דאָרט די מענשען צופרידען דערמיט וואָס זיי קענען פלאַנצען טייטעלבוימער, אויסבויען זיך אַ סוכּה און וואָס זיי קענען עטליכע פאַרצייטיגע מלאָכות, וועלכע זיי האָבען בירושה פון דורות אָן. אין לענדער מיט אַ פרוכטבאַרער ערד און אַ קליינער פויערשער ווירטשאַפט קאָנען די איינוואוינער הונדערטער יאָהרען נאָכאַנאַנד בלייבען אין איין און דעמזעלבען צושטאַנד. זיי זוכען נישט קיין שום נייע קענטענישען, דערפאַר וואָס... דער פּראָדוקציאָנס-צושטאַנד פאָדערט עס נישט.

אַן אויסגעצייכענטער ביישפּיל, וועלכען מיר האָבען פערגעסען צו דער-מאָהנען, זענען די פעלקער, וואָס האָבען זיך פערנומען מיט ערד-אַרבייט ביי גרויסע טייכען, וועלכע געהען רעגעלמעסיג אַרויס פון די ברעגעס און בע-וואַסערען דאָס אַרומיגע לאַנד. די דאָזיגע פעלקער האָבען דורכדעם זיך-געגוי-טיגט אין אַ צייט-רעכנונג און זענען דערום געגויטיגט געוואָרען צו שטודירען די הימעלס-קערפּער, די פּלאַנעטען. דאָס זענען געווען די איינוואוינער פון עגיפּטען (מצרים), מעסאָפּאָטאַמיען (בבל, אשור) און כינא; דורך דעם נילוס, דעם אייפראַט (פרת) און דעם הואַנג-האָ זענען זיי געקומען צו דער אַסטראָ-נאָמיע. אַנדערע פעלקער, וועלכע האָבען נישט געשפּירט די נויטווענדיגקייט אין דער דאָזיגער קענטעניש (דערפאַר וואָס די נאַטור-בעדינגונגען פון זייער לעבען האָבען די נויטווענדיגקייט נישט אַרויסגערופען)—זענען דערצו נישט געקומען...

אַלזאָ, די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען—זיי שאַפען דעם דראַנג נאָך קענ-טענישען און זיי בעשטימען דעם מין און דעם סך פון די קענטענישען.

כדי צו זעהן דעם דאָזיגען אמת, זאָל דער אַרבייטער גענוי בעטראַכטען זיין סביבה. וועלכע אַרבייטער זענען ריהריעוודיג, זשעדנע נאָך קענטענישען, פול מיט דראַנג נאָך אַ געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג? יענע אַרבייטער, וואָס דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס לערנען זיי זיך אויס צו פער-שטעהן די ראָליע פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, דאָס הייסט די אַרבייטער אין דער שטאָט און אין דער גרויס-אינדוסטריע. די טעכניק, די מאַשין אַליין זאָגט זיי, אַז עס איז מעגליך אַ סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט. דער גרויסער פּראָדוק-ציאָנס-פּראָצעס פאַר זייערע אויגען לערנט זיי, אַז די אַלטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען צו ענג פאַר די קרעפטען פון דער מאַשין. עס מוזען קו-מען נייע בעציהונגען. אַלס גלייכבערעכטיגטע זאָלט איהר אַליין זיין די

בעל-הבתים איבער די פּראָדוקציאָנס-מיטלען: דאָס איז די שפּראַך, וואָס די מאָדערנע שטאָט רעדט צו זיי. און דורך דער דאָזיגער שפּראַך פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס ווערט געשאַפען דער דראַנג ביי די שטאָטישע אַרבייטער נאָך קענטעניסען פיעל שטאַרקער ווי ביי דעם דאָרפס-אַרבייטער, וועלכער זעהט נאָך נישט דערווייל די גייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען פון אַזאַ נאָהענטקייט ווי דער שטאָטישער אַרבייטער.

בעמערקונג.

פונ׳ם ביישפּיל מיט די טראָפּישע לענדער, וואו דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס שטויסט נישט צו קענטעניסען, און די לענדער ביי די גרויסע טייכען, וואו דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס רופט יאָ אַרויס דעם דאָזיגען דראַנג, זעהט דער אויפמערקזאַמער לעזער, אַז דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם בעטראַכט נישט דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס אַלס די איין-און-איינציגע אורזאַך פון דער ענטוויקלונג. אַ גרויסע בעדייטונג האָבען דערביי געאָגראַפישע פאַקטאָרען. מיר ברענגען דאָ אגב נאָך איין ביישפּיל און זעהר אַ וויכטיגען, דהיינו: דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס אין אייראָפּא וואָלט זיך קיינמאָל נישט ענטוויקעלט אַזוי גוואַלטיג און אַזוי שנעל, ווען דער קלימאַט וואָלט דאָ געווען טראָפּיש (הייס) און די ערד וואָלט כמעט אָהן בעאַרבייטונג געגעבען אַ שפע פון פּרוכטען. דווקא די געמעסיגטע טעמפּעראַטור און די פערהעלטניסמעסיג אָרימע ערד האָבען דאָ געצוואונגען די מענשען צו שווערער אַרבייט און דורכדעם צום לערנען און צום קענען די נאַטור.

דער פּאָרוואורף, אַז פאַר די סאָציאַל-דעמאָקראַטען איז דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס די איינציגע נישט-אָפּהענגיגע טרייב-קראַפט פון דער ענטוויקלונג, איז אַלזאָ אַ פאַלשער. אויסער דעם קלימאַט און דעם נאַטירליכען צושטאַנד פונ׳ם לאַנד, אויסער די איינפלוסען פון דער אַטמאָספערע און פון דער ערד, וועלען מיר נאָך ווייטער, אינ׳ם גאַנג פון אונזערע ערקלערונגען, זיך בעקענען מיט נאָך אַנדערע טרייב-קרעפטען.

ב. די ערפינדונגען.

פאַרהאַן אַ געביט פון דער וויסענשאַפט, וואָס מוז פאַר זיך אַליין בעהאַנדעלט ווערען נאָך אַ ביסעל גענויער. דאָס איז דאָס געביט פון די טעכנישע ערפינדונגען.

מיר האָבען געזאָגט: די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען האָבען אַלס יסוד די טעכניק. קומט דען נישט אויס, אַז מיר אַנערקענען, אַז די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען האָבען אויך אַלס יסוד דעם גייסט? וואָרום **ערפינדונגען** איז דאָך אַ זאַך פון גייסט...

אוודאי אַזוי; מיר אַנערקענען עס טאַקי. די טעכניק איז די **בע**-

ווּאוסטיזיניגע ערפינדונג און אַנווענדונג פון ווערקצייג און דער ערפינדער און אַנווענדער איז דער דענקענדער מענש! און ווען די פאָר־שטעהער פונ׳ם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם זאָגען, אַז די גאַנצע געזעלשאַפט איז געבויט אויף דער טעכניק, זאָגען זיי טאַקי דערמיט, אַז די גאַנצע געזעלשאַפט איז געבויט אויף מאַטעריעלער און גייסטיגער אַרבייט.

אָבער, שטעהט עס דען נישט אין אַ ווידערשפּרוך מיט דעם, וואָס מיר האָבען פריהער געזאָגט? קומט דען אַזוי־אַרום נישט אויס, אַז דער גייסט איז גאָר טאַקי די ערשטע טרייב־קראַפט פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויק־לונג? וויבאַלד מיר זאָגען, אַז די געזעלשאַפט ווערט געשאַפען דורך דער טעכניק און די טעכניק ווערט געשאַפען דורך דעם גייסט—קומט דאָך אויס, אַז דער ערשטער שעפער איז דער גייסט!

נאָר, לאָמיר זיך צוקוקען צו דער זאַך אַ ביסעל נעהנטער.

דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם לייקענט אין קיין פאַל נישט, אַז דער גייסט געהערט צו דער טעכניק. ווארום ווי קאָן דען זיין אַנדערש? די טעכ־ניק איז דאָך דאָס ווערק פון מענשען. און מענשען זענען דענקענדע בעשע־פענישען. און ווייטער: פּראָדוקציאָנס־בעציהונגען, אייגענטום־בעציהונגען זע־נען בעציהונגען פון מענשען; אין די דאָזיגע בעציהונגען ווערט געהאַנדעלט און געקלערט. אַלזאָ, אייגענטום־ און פּראָדוקציאָנס־בעציהונגען זענען סיי גייסטיג סיי מאַטעריעל, דאָס לייקענען מיר נישט.

נאָר מיר לייקענען, אַז דער גייסט און זיין טעטיגקייט זענען, ווי אַנ־דערע ווילען האָבען, זעלבשטענדיג, אייגענמעכטיג, פרייוויליג, איבערנאַטירליך, אונבעגרייפליך. מיר זאָגען אַזוי: ווען דער גייסט ערפינדעט אַ נייע וויסענשאַפט, אַ נייע טעכניק—טהוט ער עס נישט סתם אין דער וועלט אַריין, ווייל איהם געפעלט אַזוי, נאָר צוליב אַסאָציאַלען (געזעלשאַפטליכען) דראַנג אָדער בע־דערפניש.

תחילת זענען דאָס רוב טעכנישע ערפינדונגען געמאַכט געוואָרען דורך מענשען, וועלכע זענען אַליין טעטיג געווען אינ׳ם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס. פאַרוואָס? ווייל ביי זיי האָט געלעבט דער דראַנג, צו מאַכען די אַרבייט בעסער, גיכער, צו ווערען רייכער אָדער מאַכען אַלעמען צוזאַמען רייכער! אַלץ איינס, ווי אַזוי די געזעלשאַפט איז געווען דאָרטען געשאַפען, קליין אָדער גרויס, אַלס נאָמאַדישע האָרדע אָדער איינגעזעסענער שבט, אַ פעאָדאַלע אָדער קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט—געווען איז דער דאָזיגער דראַנג געזעל־שאַפטליך און ער האָט זיך גענומען פון אַנ׳עקאָנאָמישער בעדערפניש. אין די געזעלשאַפטען מיט אַ קאָלעקטיוו אייגענטום איז דאָס געווען אַ סאָציאַלער דראַנג, צו טהון עפּעס פאַר׳ן כלל, פאַר׳ן גאַנצען קיבוץ—און אין די קלאַסען־געזעל־שאַפטען מיט פּריוואַט־אייגענטום איז עס געווען דער געזעלשאַפטליכער דראַנג, צו טהון עפּעס פאַר׳ן געזעלשאַפטליכען יחיד, פאַר׳ן איינצעלנעם פּריוואַט־

אייגענטימער אָדער פאַר'ן גאַנצען קלאַס פון די פריוואַט־אייגענטימער.

און דאָס איז גאָר נישט קיין חידוש. אַזוי ווי דער מענש איז אַ געזעלשאַפטליכע בעשעפעניש און די אַרבייט פון די מענשען איז געזעלשאַפטליך, איז אויך דער דראַנג צו פערבעסערן די אַרבייט נישט עפּעס אַזוינס, וואָס נעהמט-זיך ביי דעם איינצעלנעם מענשען אין זיין אייגענעם גייסט, נאָר עפּעס אַזעלכעס, וואָס נעהמט-זיך פון זיינע געזעלשאַפטליכע בעציהונגען. דער דראַנג נאָך אַ פערבעסערטער טעכניק, נאָך ערפינדונגען, איז אַ געזעלשאַפטליכער דראַנג; ער נעהמט זיך פון געזעלשאַפטליכע בעדערפנישען.

אָט דאָס איז עס, וואָס עס זאָגען די פאָרשטעהער פון היסטאָרישען מאַטעריאַליזם. זיי לייקענען אין דער זעלבשטענדיגקייט, אין דער אייגענמעכטיגקייט, אין דער איבערמאַכט פונ'ם גייסט. זיי זאָגען, אַז דאָס עקזיסטירענדע סאָציאַלע (געזעלשאַפטליכע) בעדערפניש טרייבט דעם גייסט איבער בעשטימטע רעלסען און אַז דאָס בעדערפניש גופא ווערט אויך געשאַפען דורך בעשטימטע מאַטעריעלע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען. זיי לייקענען אַלזאָ אויך דאָ, אַז דער גייסט איז אַן'אַבסאָלוטער הערשער.

און די דאָזיגע פראַגע: דער צוזאַמענהאַנג צווישען טעכניק און וויסענשאַפט איז אַזוי וויכטיג, אַז מיר מעגען דערויף זיך אָבשטעלען נאָך אַביסעל לענגער, כּדי צו בעטראַכטען עס גענויער.

לאָמיר געבען נאָך אַ פּאָר אויספיהרליכע ביישפּילען.

זאָלען מיר זיך פאָרשטעלען אַ האַנד־וועבער אין מיטעלאַלטער. דער האַנד־וועבער-שטוהל איז נאָך דעמאָלט אין אַלגעמיין גענוג פאַר די געזעלשאַפטליכע בעדערפנישען. דער האַנדעל, די קאָמוניקאַציע, דער אויסלענדישער מאַרק האָבען זיך נאָך נישט ענטוויקעלט אַזוי ווייט, אַז עס זאָלען זיין נ י ט י ג נייע גרויסע פּראָדוקטיוו-קרעפטען. עס ווערט נאָך נישט געשפּירט קיין שום בעדערפניש דערין. פון דעסטוועגען ליעגט שטענדיג דעם בעזונדערס שאַרפזיניגען וועבער זיין ווערקצייג אין קאָפּ און שטענדיג קלערט ער וועגען דעם, ווייל ער ווייס, אַז אַ גיכערע, בעקוועמערע פּראָדוקציע איז פאַר איהם פערזענליך אַ מעלה. ערפינדעט ער אַ קליינע פערבעסערונג און ער ווענדט זי אָן. און די פערבעסערונג ווערט בעוואוסט אין זיין קרייז בעקאַנטע בעלי-מלאכות און מען טהוט איהם נאָך. און דערביי בלייבט עס. אַ קליינע ענדערונג אינ'ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועלכע בעדייט קוים-קוים עפּעס אַ פּראָגרעס, אַ פאָרשריט, און זי בלייבט אפשר אויף צעהנדליגער אָדער הונדערטער יאָהרען די איינציגע ענדערונג. גענומען האָט זי זיך פונ'ם בעדערפניש פון אַן'איינצעלנעם מענשען.

אָבער לאָמיר אָננעהמען פערקעהרט, אַז די קאָמוניקאַציע און דער האַנדעל (צום ביישפּיל אין פופצעהנטען, זעכצעהנטען און זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט) זענען שטאַרק פערגרעסערט, אַז דער אויסלענדישער מאַרק האָט זיך גאָר נישט-דער-ערך צעשפּרייט, אַז עס זענען געגרינדעט קאָלאָניעס, וואָס

פערלאַנגען מאַנופאַקטור-סחורות פון דער מעטראָפּאָליע—דעמאָלט ווערט דאָס געזעלשאַפטליכע בעדערפניש און דער דראַנג נאָך אַ פערבעסערטער טעכניק, נאָך אַ גרעסערער פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַרבייט אַן׳ **אַלגעמיינע** ערשיינונג; דעמאָלט קלעהרט שוין נישט אַן׳איינצעלנער מענש וועגען טעכנישע פערבעסערונגען, נאָר הונדערטער מענשען קלעהרען שוין וועגען דעם, און דעמאָלט דורך אַסך קליינע ענדערונגען, וואָס זאַמלען זיך שנעל אָן, ווערט געשאַפען אַ נייע ווערקצייג.

אַצינד לאָמיר זיך פאָרשטעלען איינעם פון די **פריהעסטע** ערפינדער פון דער דאַמף-מאַשין, אַ פאַפּין צום ביישפּיל.

ביי פיעל מענשען איז פאַרהאַן אַ ספּעציעלער טאַלענט און ליעבע פאַר טעכניק. די מיליאָנען יאָהרען פון דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט האָבען עס איבערגעגעבען צו אונזערע דורות בירושה; און ביי געוויסע מענשען רייסען-זיך-אַרויס די דאָזיגע ליעבע און טאַלענט ווי גרויסע פלאַמען, ווען די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען ווירקען-מיט. די געזעלשאַפט, אין וועלכער זיי לעבען, האָט שוין אַן׳ענטוויקעלטע טעכניק; קלעהרען זיי וועגען אַ פערבעסערונג, וועלכע וואָלט קאָנען נאָך מעהר פערבעסערן די געזעלשאַפטליכע פּראָדוקציע. זייער געזעלשאַפטליכער שכל ווערט אויפמערקזאַם אויף די קראַפט פון דעם צונויפגעפּרעסטען וואַסער-דאַמף. און אויפ׳ן גרונד פון די אַלטע ווערקצייג, וועלכע ווערען געבראַכט אין בעוועגונג דורך מענשען, בהמות, וואַסער אָדער ווינד, קלעהרען זיי אויס אַ נייעם אַפּאַראַט. זייער סאָציאַלער חוש איז אַזוי גרויס, זייער פרייד און זייער בעגעהר צו שאַפען עפּעס אַזאַ מין זאַך איז אַזוי שטאַרק, אַז זיי זענען מקריב צייט, געזונד, פערמעגען, כדי עס צו פערפאָלקאָמען און איינצופיהרען... אָבער דאָס **אַלגעמיינע** בעדערפניש עקזיסטירט נאָך פון דעסטוועגען **נישט**; דער **דאָזיגער** פאָרשריט פון דער טעכניק איז צו גרויס, די קאָסטען זענען אפשר צו הויך. וואָס קומט אַרויס?

עס קומט אַרויס, אַז די ערפינדונג ווערט נישט איינגעפיהרט, די פּראָבעס מוזען אָבגעשטעלט ווערען אוז זיי ווערען פערגעסען. אָפט שטאַרבט-אַוועק דער ערפינדער אַלס אַ רואינירטער מענש. פאַרוואָס איז עס אַזוי?

דאָס איז אַזוי דערפאַר, וואָס ער האָט טאַקי מרגיש געווען (דערשפּירט) דאָס סאָציאַלע בעדערפניש, אָבער די געזעלשאַפט האָט עס נאָך נישט מרגיש געווען אָדער וועניגסטענס **נישט גענוג** מרגיש געווען; ער איז געקומען אַביסעל צו פריה.

אַצינד לאָמיר אָבער נעהמען אַן׳ערפינדער פון אונזער אייגענער צייט, אַן׳עדיסאָן. ער איז טעכניקער; זיין לעבען איז נור **איין** אַריינקלעהרען אין דער טעכניק. אָבער ער איז שוין נישט קיין צו פריהע שוואַלב, וועלכע קלעהרט וועגען דעם וואָס עס איז נאָך נישט מעגליך. די געזעלשאַפט, וועניגסטענס דער פערמעגליכער קלאַס, וויל דאָס אייגענע וואָס ער וויל. וואָ-

רום פאַר די קאַפּיטאַליסטען בעדייט די פּערבעסערטע טעכניק אַ קאָלאָסאַלע פּערגרעסערונג פון די פּערדינסטען. יעדע ערפינדונג, וועלכע גיט די מעגליכקייט פון אַ שנעלערער און ביליגערער פּראָדוקציע, ווערט תיכף אָנגענומען. דאָס שטאַרקט זיין אַרבייטס-קראַפט און עס ווירקט, אַז ער קאָן זיך אַליין שטעלען זיינע אויפגאַבען, אַז ער איז שוין מעהר נישט אָבהענגיג פון צופאַל, נאָר פון זיין אייגענעם ווילען.

דער ערפינדונגס-דראַנג פון אַנ׳עדיסאָן איז אַ סאָציאַלער דראַנג, זיין ליעבע צו טעכניק איז אַ געזעלשאַפטליכע ליעבע, וואָס איז געשאַפען איז דער געזעלשאַפט און דורך דער געזעלשאַפט; אויך דער יסוד, אויף וועלכען ער אַרבייט, איז געזעלשאַפטליך; דאָס וואָס ער האָט ערפאָלג און וואָס ער קאָן זיך שטעלען זיין ציעל בעוואוסטזיניג, פאָראויס—האָט ער צו פערדאַנקען דער דאָזיגער געזעלשאַפט.

אַזוי קומט עס פאַר אַצינד גענוג אָפט, אַז עס ווערען ערפונדען בייע מאַשינען, אָבער זיי ווערען נישט איינגעפיהרט דערפאַר וואָס זיי זענען צו טייער. פאַר דער לאַנדווירטשאַפט, צום ביישפּיל, זענען פאַרהאַן אויסגעצייכענטע מאַשינען, נאָר גרעסטענטיילס ווערען זיי נאָך גאָר נישט אָדער זעהר קנאַפּ בענוצט. פאַרוואָס? ווייל די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען נאָך צו בעגרענצט פאַר די דאָזיגע נייע קרעפטען. בכן זעהען מיר: אַז טאָמער קומט שוין אַרויס אַמאָל אַנ׳ערפינדונג דורכדעם וואָס אַנ׳איינצעלנער מענש דערשפירט דאָס געזעלשאַפטליכע בעדערפניש אויפ׳ן גרונד פון דער שוין עקזיסטירענדער טעכניק—ווערען אָבער אָנגענומען בלויז יענע ערפינדונגען, וועלכע די געזעלשאַפט דאַרף פּראַקטיש האָבען און וועלכע זי קאָן אין איהרע בעשטימטע בעציהונגען איינפיהרען. אַלזאָ: סיי די ענטשטעהונג סיי די ענטוויקלונג פון דעם ווערקצייג האָט אַ געזעלשאַפטליכען כאַראַקטער. זייערע וואָרצלען דאַרף מען זוכען נישט אינ׳ם גייסט פונ׳ם יחיד, פונ׳ם איינצעלנעם מענשען, נאָר אין דער געזעלשאַפט.

צום סוף לאָמיר נעהמען אַ ביישפּיל פון דער צייט, ווען דער מענש האָט ערשט אָנגעהויבען צו מאַכען זיינע ערשטע ווערקצייג. מיר נעהמען דעם דאָזיגען ביישפּיל פון קאַוטסקי׳ס „עטיק און מאַטעריאַליסטישע בעגרייפונג פון דער געשיכטע”. דאָרטען לעזען מיר:

„קיים האָט דער פאַרצייטיגער מענש פערמאָגט אַ דובינע, איז ער שוין געוועזען אימשטאַנד צו געהן אויף יאַגד אויף גרעסערע חיות. אויב ביז דעמאָלט איז זיין נאַהרונג בעשטאַנען דער-עיקר פון אויבס און שרצים, פייגעל-אייער און יונגע פייגעלעך, האָט ער שוין איצט געקאָנט אַנידערלעגען אויך גרעסערע חיות. פון איצט אָן איז דאָס פלייש געוואָרען וויכטיגער פאַר זיין שפּייזונג. אָבער דאָס רוב גרעסערע חיות האַלטען-זיך-אויף אויף דער ערד, נישט אויף די ביימער; די יאַגד האָט איהם אַלזאָ אַראָבגעצויגען פון דער לופטען (פון די ביימער) אויף דער ערד. נאָך מעהר: יענע חיות, וואָס אויף

זיי לויהנט זיך צום-מעהרסטען אויף יאָגד צו געהן, די מעלי-גרה, קאָן מען זעהר וועניג טרעפען אין דעם פאַרצייטיגען וואַלד; זיי האָבען מעהר ליעב צו האָדעווען-זיך אויף ברייטע פעלדער און פרעריעס. אַלזאָ, וואָס מעהר דער מענש איז געוואָרען יעגער, אַלץ ענדער האָט ער געקאָנט אַרויסגעהן פונ׳ם טראָפּישען פאַרצייטיגען וואַלד, אין וועלכען דער פאַרצייטיגער מענש איז געלעגען.

„די דאָזיגע שילדערונג, ווי געזאָגט, איז געבויט בלויז אויף השערות. עס קאָן זיין, אַז דער גאַנג פון דער ענטוויקלונג איז גאָר געווען פונקט דער היפּך. פּונקט אַזוי ווי ס׳איז מעגליך, אַז די ערפינדונג פונ׳ם ווערקצייג און געוועהר האָט געטריבען דעם מענשען, זיך-אַרויסצוקלויבען פון דעם וואַלד אין אַ פרייערען גראָז-פעלד מיט מעהר שיטערע ביימער—פונקט אַזוי האָט אויך געקאָנט זיין, אַז די אורזאַכען, וועלכע האָבען פעריאָגט דעם פאַרצייטיגען מענש פון זיין פאַרצייטיגען מקום-מנוחה, אַז זיי זענען גאָר ערשט געווען דער גורם צו דער ערפינדונג פון געוועהר און ווערקצייג. לאָמיר אָננעהמען צום ביישפּיל, אַז די מאַסע מענשען איז געוואָרען גרעסער, ווי דאָס אָרט וואו זיי האָבען זיך געשפּייזט האָט געקאָנט אויסהאַלטען... אָבער דער קלימאַט איז כּסדר טרוקענער געוואָרען און די פאַרצייטיגע וועלדער זע-נען דערום געוואָרען שיטערער און אין זיי האָט זיך בעוויזען אַלץ מעהר פעלד בעוואַקסען מיט גראָז. אין די דאָזיגע אַלע פאַלען איז דער פאַרצייטיגער מענש געצוואונגען געוואָרען, זיך-אָבצוזאָגען פון זיין לעבען אויפ׳ן בוים און זיך מעהר צו בעוועגען אויף דער ערד; ער האָט דערום געמוזט אָנהויבען זוכען אַלץ מעהר חיות פאַר זיין שפּייזונג און האָט שוין נישט געקאָנט זיך-שפּיי-זען אַזויפיל ווי ביזאהער מיט פרוכטען פון די ביימער. דער נייער אַרט לעבען האָט איהם געפיהרט דערצו, אַז ער זאָל אַלץ אָפטער בענוצען שטיי-נער און שטעקענס, און אַזוי-אַרום איז ער געקומען נעהנטער צום ערפינדען די ערשטע ווערקצייג און געוועהר.

אָבער וואָס פאַר אַן׳ענטוויקלונגס-פּראָצעס מען זאָל זיך נישט פאָרשטעלען, דעם ערשטען אָדער דעם צווייטען—און מעגליך איז, אַז די ביידע פּראָצע-סען זענען פאָרגעקומען אין פערשידענע פונקטען אונאָבהענגיג איינער פונ׳ם אַנדערען,—פון יעדען איינעם זעהט-זיך דייטליך אַרויס, וואָס פאַר אַן׳ענגע געגענזייטיגע ווירקונג עס איז פאַרהאַן צווישען נייע פּראָדוקציאָנס-מיטלען און נייע לעבענס-אַרטען. יעדער איינער פון די דאָזיגע פאַקטאָרען שאַפט פון זיך אַרויס מיט אַ נאַטור-נויטווענדיגקייט דעם צווייטען, יעדער איינער ווערט על פּי נויטווענדיגקייט די אורזאַך פון פערענדערונגען, וועלכע טראָגען-אויס ווידער פון זייער זייט נייע פערענדערונגען. אַזוי-אַרום שאַפט יעדע ערפינדונג אויף אַן׳אונפערמיידליכען אופן אַזעלכע ווירקונגען, וועלכע גיבען דעם שטויס צו אַנדערע ערפינדונ-גען און ממילא אויך צו נייע בעדערפנישען און לעבענס-

אַרטען; די לעצטע ווידער רופען-אַרויס נייע ערפינדונגען א. אַז. וו.—אַ קייט פון אונענדליכער ענטוויקלונג, וואָס ווערט אויף אַזויפיל פיעלאַרטיגער און גיכֿער, וואָס ווייטער זי פראָגרעסירט און וואָס מעהר עס וואַקסט דערמיט די מעגליכֿקייט און לייכֿטקייט פון נייע ערפינדונגען”.

קאַוטסקי דערצעהלט דאַן ווייטער, ווי אַזוי דער מענש, נאָכֿדעם ווי ער איז שוין איינמאָל אַריינגעפאַלען אויף דאָס פרייע מיט גראָז בעוואַקסענע פעלד, איז געקומען צו דער ערד-אַרבייט, צום בויען וואוינונגען, צום בענוצען פייער און צו דער פיהצוכֿט און ווי אַזוי עס זענען לויט דעם געענדערט געוואָרען דאָס גאַנצע לעבען פונ׳ם מענש, זיינע בעדערפנישען, זיינע וואוינ-ערטער, זיינע מיטלען צו דערהאַלטען די עקזיסטענץ זיינע, און ווי אַזוי „די איינע ערפינדונג האָט ענדליך נאָכֿגעצויגען נאָך זיך אַסך אַנדערע, קוים איז זי נור איינמאָל געמאַכט געוואָרען, קוים איז נור איינמאָל געלונגען צו שאַפען אַ דוביגע אָדער אַ האַק.

בעמערקונג.

די ערפינדונג פון דער נייער טעכֿניק (אויף וואָס עס שטעהט, אַזוי ווי מיר האָבען געזעהן, די וויסענשאַפט) קומט אַלזאָ פאָר דורך דעם געזעלשאַפטליכֿען דראַנג און דורך דאָס געזעלשאַפטליכֿע בעדערפניש, וואָס ווירקט אין דעם איינצעלנעם מענשען; און זי געלינגט פולשטענדיג ערשט ווען דאָס בעדערפניש איז אַן׳אַלגעמיין-געזעלשאַפטליכֿע. ביז דעמאָלט האָט פון דעסטוועגען דער גייסט פון ערפינדער מעהרסטענטיילס נישט געקאָנט פאָרויסזעהן די מעגליכע רעזולטאַטען פון דער ערפינדונג.

צי האָבען געזעהן די ערפינדער פון דער דאַמף-מאַשין, יאָ, צי זעהען אפילו איצט די ערפינדער פון דער ריעזיגער טעכֿניק אין אונזער צייט דעם קלאַסען-קאַמף צווישען אַרבייט און קאַפיטאַל, וואָס זייערע ערפינדונגען צעברויזען איהם וואָס ווייטער אַלץ מעכֿטיגער און פערשאַרפען איהם וואָס ווייטער אַלץ מעהר. צי זעהען זיי די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט, וועלכֿע מוז אַרויסקומען דורך זייער ערפינדונג. דער מענש, אפילו דער געניאַלסטער, איז ביז איצט געבליבען בלינד פאַר דעם ענטוויקלונגס-פראָצעס פון דער געזעלשאַפט. צו זיינע טהאַטען איז ער געצוואונגען געוואָרען דורך געזעלשאַפטליכֿע בעדערפנישען. אונטער דעם קאַפיטאַליזם זענען איהם די דאָזיגע בעדערפנישען אפשר אפילו נישט-קלאָר, אָבער דאָך פון דעסטוועגען בעקאַנט געווען, נאָר ער האָט נישט געוואוסט, וואוהין די בעפרידיגונג פון די בעדערפנישען וועט פיהרען די געזעלשאַפט. ער איז בעהערשט געוואָרען פון די געזעלשאַפטליכע קרעפטען. ער האָט געלעבט אין דער ממשלה פון דער נויטווענדיגקייט.

ערשט אין אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט, ווען די פראָדוקציאָנס-מיטלען וועלען זיין אַ קאָלעקטיוו אייגענטום, ווען זיי וועלען ווערען אַנ-

געיועגדס און בעהערשט בעוואוסטזיניג, ערשט דעמאָלט וועט דער מענש דערקענען נישט בלויז די געזעלשאַפטליכע קרעפטען און בעדערפנישען, וועלכע צווינגען איהם צו טהון דאָס וואָס ער טהוט, נאָר ער וועט דערקענען אויך דאָס ציעל, צו וועלכען זייגע טהאַטען פיהרען און די רעזולטאַטען, וועלכע קומען פון זייגע אויפטהוען אַרויס. יעדע פערבעסערונג פון דער טעכניק וועט האָבען אַלס רעזולטאַט אַ גרעסער גליק, מעהר פרייהייט פאַר גייסטיגע און קערפערליכע ענטוויקלונג. קיין שום נייע ערפינדונג וועט נישט אַרויסרופען אַזעלכע נישט-פאָרגעזעהענע צרות, צו וועלכע עס איז קיין תרופה נישטאָ, נאָר יעדע ערפינדונג וועט ברענגען דעם איינצעלנעם מענש די פרייהייט צו אַ מעהר פאָלקאָמער ענטוויקלונג און דערמיט וועט זי כסדר פערפאָלקאָמען די בעדינגונגען פאַר דאָס גליק פון אַלע מענשען.

פערשטעהט זיך, די פראָדוקטיוו-קרעפטען, די מאַטעריעלע פראָדוקציאָנס-בעציהונגען שטויסען אונז צום סאָציאַליזם, און אויך אין דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט גופא וועלען מיר זיין אָבהענגיג פון די פראָדוקטיוו-קרעפטען, פון דעם סאָציאַליסטישען פראָדוקציאָנס-אופן. אויף אַזוי ווייט וועט שטענדיג דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען בעהערשען דעם גייסט, וועלען מיר קיינמאָל פריי נישט זיין. אָבער ווען מיר וועלען דאָס מעהר נישט איבערלעבען בלינד, פאַסיוו, ווען מיר וועלען מעהר נישט זיין געשלעפט דורך דער ווילדצעלאָזטער בעוועגונג פון דער טעכניק, נאָר מיר וועלען פראָדוצירען בעוואוסטזיניג אַלס איין גאַנצער קיבוץ, ווען מיר וועלען פאָרויסזעהן די רעזולטאַטען פון אונזער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט—דעמאָלט וועלען מיר זיין, אין פערגלייך מיט איצט, פריי, דעמאָלט וועלען מיר זיין אַריינגעקומען פון דער פינסטערער ממשלה פונ׳ם בלינדען גורל אין דאָס הערליכע ליכט פון דער פרייהייט. די אַבסאָלוטע פרייהייט וועלען מיר אויך דעמאָלט נישט האָבען—דאָס געפינט זיך נור אינ׳ם מוח פון די אַנאַרכיסטען און פון די מיסטישע קלעריקאַלען; מיר זענען געבונדען אָן די עקזיסטירענדע פראָדוקציאָנס-קרעפטען. נאָר מיר קענען זיי פון דעסטוועגען אָנווענדען לויט אונזער געמיינזאַמען ווילען, פאַר אונזער געמיינזאַמער טובה וועגען. און דאָס איז אַלץ, וואָס מיר פערלאַנגען.

צווייטע בעמערקונג.

עס פערשטעהט זיך פון זיך אַליין, אַז אַ וויסענשאַפט, ווען זי איז שוין איינמאָל געשאַפען דורך אַ געוויסע געזעלשאַפטליכע בעדערפניש, קאָן זי אויך אַ בעשטימטען שטאַפעל פון איהר ענטוויקלונג ווייטער זיך ענטוויקלען זעלבשטענדיג, אָהן אַ דירעקטען צוזאַמענהאַנג מיט דער געזעלשאַפטליכער בעדערפניש. צום ביישפיל: הגם די אַסטראָנאָמיע איז לכתחילה אַרויסגעקומען פון אַ געזעלשאַפטליכער נויטווענדיגקייט, האָט זי זיך אַצינד ענטוויקעלט אויך אויסערהאַלב פונ׳ם דירעקטען צוזאַמענהאַנג מיט די בעדערפנישען פונ׳ם

געזעלשאַפטליכען לעבען. דעם צוזאַמענהאַנג צווישען דער זעלבשטענדיג גע-וואָרענער וויסענשאַפט, דער טעכניק און דער בעדערפניש קאָן מען פון דעסטוועגען שטענדיג געפינען, ווען מען בלייבט נור נישט ביי די אויסער-ליכע צווייגען אָדער בלומען, נאָר ווען מען זוכט די וואָרצלען פון דער וויסענשאַפט.

ג. דאָס רעכט.

דאָס „רעכט" האָט צו טהון מיט די ענינים פון מיינס און דיינס (שלי און שלך). דאָס רעכט איז די אַלגעמיינע בעגרייפונג אין דער געזעלשאַפט וועגען דעם וואָס עס דאַרף געהערען צו מיר, צו דיר און צו אַנ'אַנדערען. וויאַנג די פּראָדוקטיוו-קרעפטען און די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען פעסט, אַזוי לאַנג שטעהען אויך פעסט די דאָזיגע בעגריפען וועגען אייגענטום. אָבער דעמאָלט ווען יענע הייבען-אָן זיך צו וואַקלען, וואַקלען זיך אויך די. און דאָס איז נישט קיין חידוש. וואָרום פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען זענען דאָך איינ-צייטיג אויך אייגענטום-בעציהונגען, אַזוי ווי מיר האָבען שוין אויבען קלאָר אויפגעוויזען.

לאָמיר בעהמען פון אונזער אייגענער צייט עטליכע ביישפּילען פאַר די דאָזיגע ענדערונגען, ביישפּילען וואָס זענען יעדען איינעם בעקאַנט.

עס איז נאָך גאָר נישט אַזוי לאַנג פון דער צייט, ווען אין אַזאַ גרויסער שטאָט, ווי אַמשטערדאַם צום ביישפּיל, האָט ביי אַלעמען געהערשט די מיינונג, אַז די צושטעלונג פון בעלייכטונג און וואַסער און די זאָרג פאַר דער פּאַסאַזשירען־קאָמוניקאַציע איז אַ זאַך, פון וועלכער פּריוואַטע מענשען דאַרפען פּערדיענען געלד; גאַז-אַנשטאַלטען, וואַסער-לייטונגען און טראַמוואַיען דאַרפען זיין דאָס אייגענטום פון פּריוואַטע מענשען. איצט האָט זיך עס געענדערט. איצט איז שוין געווען פאַרשפּרייט דער בעגריף, אַז די דאָזיגע און נאָך אַנדערע פּרנסות דאַרפען זיין אַ קהל'יש-אייגענטום, אַ געמיינדע־אייגענטום. דאָס איז אַ גרויסע איבערקעהרעניש אין דער בעגרייפונג פונ'ם „רעכט", אין דער ממשלה פונ'ם גייסט, וועלכער האָט אַ מיינונג, אַנ'איבערצייגונג אָדער אַ פאָר-אורטייל איבער מיינס און דיינס (שלי און שלך)... פון וואַנען נעהמט-זיך די דאָזיגע ענדערונג?

עס איז גאָר נישט שווער צו ערקלערען, אַז זי נעהמט-זיך דירעקט פון אַנ'ענדערונג אין די פּראָדוקטיוו-קרעפטען.

געשעהן איז עס אַזוי.

ווען האָלאַנד איז אַרונטערגעפאַלען אונטער'ן איינפלוס פון דער גרויס־אינדוסטריע און פונ'ם וועלט־האַנדעל, האָט זיך די לאַגע פונ'ם מיטעלשטאַנד און פונ'ם אַרבייטער-קלאַס פערערגערט. נאָך דעם יאָהר 1870 איז די לאַגע נאָך ערגער געוואָרען. האָבען די דאָזיגע קלאַסען פון דער בעפעלקערונג אָנגעהויבען קלאָהרען וועגען מיטלען, ווי אַזוי צו העלפען זיך געגען דער נויט.

און דורכדעם איז געשאַפען געוואָרען אַ פּאַרטיי פון מיטעלשטאַנד, צו וועלכער די אַרבייטער זענען צוגעשטאַנען. און גלייך ווי זיי האָבען געהאַט די מאַכט דערצו, האָבען זיי איינגעפיהרט די געמיינדע-פּראָדוקציע, כדי זיי זאָלען מעהר נישט דאַרפען בעריסען ווערען דורך די פּריוואַטע געזעלשאַפטען, וועלכע האָבען עקספּלואַטירט די גאַז-אַנשטאַלט, די וואַסער-לייטונג און דעם טראַמוואַי.

אַלזאָ, די נייע עקאָנאָמישע בעציהונג צווישען דעם גרויס-קאַפּיטאַל פון איין זייט און דער קליינער פאַבריקאַציע און האַנדווערקעריי פון דער אַנדער זייט, וועלכע איז אין תוך גענומען די בעציהונג צווישען דער גרויסער מאַשין און דעם קליינעם ווערקצייג, האָט פאַר איין טייל פון דער געזעלשאַפט, פאַר עטליכע קלאַסען, געשאַפען אַ נייע נויטווענדיגקייט. עס איז געשאַפען געוואָרען אַ *בעדערפניש אויף נייע אייגענטום-בעציהונגען*, דורך וועלכע די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען זאָלען ווירקען נישט אַזוי האַרב. און די ליידענדע קלאַסען איז געלונגען אַריינצובעקומען אין זייערע הענד די מאַכט און זיי האָבען די נייע אייגענטום-בעציהונגען איינגעפיהרט.

פערהעלטניסמעסיג איז עס אַ גאַנץ קנאַפּער ביישפּיל. דען הגם די געמיינדע-פּראָדוקציע (אָדער אויך מלוכה-פּראָדוקציע) איז אַ גאַנץ אַנדער אייגענטום-פאָרם ווי די פּריוואַט-פּראָדוקציע פון איינעם אָדער עטליכע קאַפּיטאַליסטען, ווייס אָבער יעדער איינער, אַז די איצטיגע געמיינדע אָדער מלוכה זענען קאַפּיטאַליסטיש און אַז פאַר'ן קליינעם מענשעלע זענען די מעלות פון דער געמיינדע-פּראָדוקציע אָדער מלוכה-אייגענטום נישט אַזוי גוואַלטיג. אפשר ווערען מעהר די קליינע מענשעלעך נישט אַזוי אונפערשעמט בעריסען ווי דורך די קאָנצעסיאָנערען, אָבער געצופּט, געפליקט, געשוירען ווערען זיי סיי פון דער מלוכה סיי פון דער געמיינדע.

דערפאַר וועט זיין גרעסער און בעסער דער ביישפּיל פון אונזער אייגענער בעוועגונג.

וואָס זעהען מיר אין אונזער בעוועגונג?

מיר זעהען, אַז דער סאָציאַליזם וויל מאַכען די פּראָדוקציאָנס-מיטלען פאַר אַ געמיינזאַם אייגענטום. עס זענען שוין פאַרהאַן מיליאָנען סאָציאַליסטען, הגם מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק זענען נאָך כמעט קיין שום סאָציאַליסטען אויף דער וועלט נישט געווען. פרעגט זיך, ווי אַזוי האָט עס געקאָנט פאָרקומען אַזאַ גרויסע איבערקעהרעניש אין דעם דענקען, אינ'ם בעוואוסטזיין פון אַזוי פיעל מענשען? ווי אַזוי האָט זיך עס אַזוי געענדערט דער בעגריף וועגען דעם, וואָס עס איז *רעכט*?

דער ענטפער דערויף איז דאָ אַסך קלאָרער, איידער ביים ערשטען ביישפּיל.

די גרויס-אינדוסטריע האָט געשאַפען מיליאָנען פּראָלעטאַריער, וואָס וויבאַלד עס בלייבט עקזיסטירען דאָס פּריוואַט-אייגענטום אויף פּראָדוקציאָנס-

מיטלען, קאָנען זיי קיינמאָל נישט צוקומען צו אַ פערמעגען און צו וואוילטאָג. אָבער ווען דאָס פריוואַט-אייגענטום וועט ווערען פערוואַנדעלט אין אַ קאָלעקטיוו אייגענטום, דעמאָלט שטעהט פאַר זיי דער וועג צו וואוילטאָג אָפען. דעריבער זענען זיי געוואָרען סאָציאַליסטען.

חוץ דעם האָבען קריזיסען און איבער-פּראָדוקציע און אין דער לעצטער צייט די טרעסטען מיט זייער קאָנקורענץ וואָס שלינגט אַלץ איין און מיט זייער איינהאַמעווען די אינדוסטריע—אַלץ אַזעלכע זאַכען, וואָס נעהמען-זיך דירעקט פון דעם היינטיגען פריוואַט-אייגענטום אויף פּראָדוקציאָנס-מיטלען—געווירקט אויף דעם מיטעלשטאַנד אַזוי סכנות׳דיג, אַז אויך אין יענע קרייזען בעטראַכטען שוין אַסך מענשען דאָס קאָלעקטיווע אייגענטום אַלס די איינציגע ישועה צו דער צרה און זיי ווערען סאָציאַליסטען.

אינ׳ם סאָציאַליזם ליעגט קלאָר אויף דער האַנד דער דירעקטער צוזאַמענהאַנג צווישען דער ענדערונג אין די פּראָדוקטיוו-קרעפטען און פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען אזן דער ענדערונג אינ׳ם דענקען.

צי האָט עס גאָט דעם סאָציאַליזם אונז אין קאָפּ אַריינגעגעבען? איז עס אפשר אַ מיסטישער פונק, אַ הייליגער גייסט? אַ ליכט, וואָס גאָט האָט אונז געוויזען?

איז עס אפשר אונזער אייגענער „פרייער גייסט”, וועלכער האָט געשאַפען די דאָזיגע הערליכע אידעע פון זיך אַרויס, פון זיין אייגענעם הוד שבהדר צי גדולה שבתפארת? איז עס אפשר אונזער אויסערגעוועהנליך דערהויבענער געפיהל פון מוסר, זיטליכקייט, מאָראַל, אַ געהיימניספולע קראַפט אין אונז, קאַנט׳ס קאַטעגאָרישער אימפּעראַטיוו?

אָדער אפשר האָט דאָס גאָר דער שטן, דער יצר-הרע, אַריינגעגעבען אין אונז די תאווה נאָך אַ קאָלעקטיוו אייגענטום? דער שטן, וואָס האָט נור דאָס איינציגע ציעל צו פעריאָגען אונז פון דער הייליגער תורה, אין וועלכער עס שטעהט: כי לא יחדל אביון מקרב הארץ; דער שטן, וואָס רעדט-איין אָבצושאַפען דעם סדר-העולם, וואו דער נגיד האָט די מעגליכקייט צו געבען צדקה דעם אָרימאַן און טהון אַזוי-אַרום מצוות, בזכות פון וועלכע עס שטעהט די וועלט?

ניין, קיין איינע נישט פון די אַלע סיבות. נאָר די נויט איז עס, די בעזעלשאַפטליכע נויט.

די דאָזיגע נויט בעהמט-זיך דערפון, וואָס די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען, וועלכע ליעגען צונויפגעפּרעסט אין דעם אויסגעוואַקסענעם העמדעל פון די אַלטע אייגענטום-בעציהונגען פון דער פריהערדיגער קליין-פּראָדוקציע, ווירקען ווי אַ חורבן אין די קרייזען פון די אַרבייטער און קליינבירגער. די פערענטפערונג דורך דעם סאָציאַליזם קומט שוין פון זיך אַליין; ווייל יעדער אַרבייטער און אַ היבש ביסעל קליינבירגער קאָנען פיהלען און פערשטעהן, אַז דער דאָזיגער חורבן וועט אויפהערען, ווען מיר וועלען אַלע

צוזאַמען זיין די בעל-הבתים איבער די פּראָדוקציאָנס-מיטלען. די אַרבייט איז דאָך שוין סיי-ווי געמיינזאַם, קאָלעקטיוו. די פערענטפערונג פון די שוועריגקייטען דורך דעם וואָס מען וועט שאַפען אַ געמיינזאַם אייגענטום (אויף די מיטלען פון דער אַרבייט)—ליעגט אַלזאָ פּשוט אויף דער האַנד.

און זאָל מען נישט זאָגען, אַז אויך אין די פריהערדיגע יאָהרהונדער־טען האָט מען דאָך שוין געקלעהרט וועגען סאָציאַליזם, און אַז דער סאָציאַ־ליזם קאָן אַלזאָ נישט זיין אַ פּועל-יוצא פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען וואָס הערשען אַצינד, אַז דער פּרינציפּ פון דער גלייכהייט פון אַלע מענשען איז אַנ׳איביגער אידעאַל, וועלכער האָט געשוועבט אין אַלע צייטען פאַר דעם גייסטיגען בליק פון די מענשען.

זאָל מען נישט זאָגען אַזוי; דען דער סאָציאַליזם, וועגען וועלכען עס האָבען געקלעהרט צום ביישפּיל די איסיים אין ארץ-ישראל פאַר׳ן חורבן בית שני, אָדער די ערשטע קריסטען—איז געווען אַזוי פערשידען פונ׳ם סאָציאַ־ליזם, וועלכען עס וויל איצט דער אַרבייטער-קלאַס, פּונקט אַזוי ווי די פּראָ־דוקטיוו-קרעפטען און די קלאַסען-בעציהונגען פון יענע צייטען זענען פערשי־דען פון די היינטיגע. די אַמאָליגע קאָמוניסטען האָבען געוואָלט האָבען אַ געמיינזאַמען קאָנסום (פערברויך,) זיי האָבען געוואָלט, אַז די רייכע זאָלען נעהמען זייער איבערפלוס, זייער שפע אין געברויכס-מיטלען (נישט אין פּראָדוקציאָנס-מיטלען), וואָס זיי האָבען נישט וואו אַהינצוטהון, און זאָלען זיך טיילען מיט די אָרימעלייט, מיט די עניים און אביונים. נישט די ערד און די אַרבייטס-מיטלען זאָל מען האָבען געמיינזאַם, קאָלעקטיוו; נאָר די פּראָ־דוקטען. אין תוך גענומען איז דאָס אַלזאָ געווען אַ בעטלער-סאָציאַליזם: דורך דער גוטהערציגקייט פון די נגידים האָבען די אָרימעלייט צוזאַמען מיט די רייכע געזאָלט איינטיילען צווישען זיך די פּראָדוקטען.

אַזוי האָט אויך קריסטוס קיינמאָל נישט געפּרעדיגט עפּעס אַנדערש, ווי אַז די רייכע זאָלען זייער רייכטום אַבטרעטען. די רייכע זאָלען ליעבען די אָרימעלייט אַלס ברידער און פערקעהרט.

די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע דאַגעגען לערנט, אַז די נישט-אייגענטימער זאָלען די אייגענטימער בעקעמפען און זאָלען ביי זיי אַוועקנעהמען דורך דער פּאָליטישער מאַכט די פּראָדוקציאָנס-מיטלען. זי וויל נישט זיין קיין שותפ׳טע צו די פּראָדוקטען—אדרבה: דאָס וואָס יעדער איינער בע־קומט אין פּראָדוקטען, אין געברויכס-אַרטיקלען, דאָס איז זיין אייגענס: מיט דעם דאַרף ער זיך נישט איינטיילען מיט קיינעם. דערפאַר וויל זי אָבער זיין אַ גלייכע בעל-הבית׳טע מיט זיי איבער די פּראָדוקציאָנס-מיטלען.

די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען אין די צייטען פון די איסיים און פון די ערשטע קריסטען מיט קנאַפּע צוויי טויזענד יאָהר צוריק, האָבען נישט געקאָנט אַרויסרופען אונזער איצטיגע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע אידעע, פּונקט

אַזוי ווי די פּראָדוקטיוו-קרעפטען פון אונזער צייט קאָנען נישט ברענגען דעם אַרבייטער-קלאַס אין אייראָפּא צו שטרעבען נאָך דעם פּאַרצייטיש־קריסטליכען אידעאַל. דעמאָלט ווען די פּראָדוקטיוו-קרעפטען זענען נאָך געוועזן אַזוי קליין, אַזוי צעבּרעקעלט און צעוואָרפען, אַז אַ גרויסע געמיינשאַפט האָט זיי נישט געקאָנט בּעהערשען, איז די פילאַנטראָפּיע געוועזן די איינציגע, הגם אויך גענוג נישטיגע פּערענטפערונג פונ׳ם עלענד, אַ פערענטפערונג וואָס איז אפילו אויף אַ טויזענדס-חלק נישט גענוג; אָבער אין אַ צייט, ווען די אַרבייט ווערט אַלץ מעהר געזעלשאַפטליך, איז דאָס געזעלשאַפטליכע אייגענטום דאָס איינציגע מיטעל געגען דעם עלענד און דערצו נאָך אַ מיטעל, וואָס איז פולשטענדיג גענוג.

און נאָך אַנ׳אַנדער בּעדייטענדע בּיישפּיל האָבען מיר אינ׳ם קרימינאַל-רעכט. אויך דאָ איז פאָרגעקומען אַנ׳איבערקעהרעניש אין די מוהות פון פיעל מענשען: סאָציאַליסטישע אַרבייטער גלויבען נישט מעהר אין דער פּערזענליכער שולדיגקייט פון דעם פערברעכער. זיי גלויבען, אַז די אורזאַכען פונ׳ם פערברעך זענען געזעלשאַפטליך און נישט פּערזענליך.

ווי אַזוי זענען זיי געקומען צו די דאָזיגע נייע געדאַנקען, צו וועלכע עס האָבען זיך נישט געקאָנט אַרויפאַרבּייטען אפילו די גרעסטע חוקרים פון דעם מוסר־היהדות, צו וועלכע עס איז נישט געקומען סיי דאָס קלעריקאַלע סיי דאָס ליבּעראַלע קריסטענטום?

זיי זענען געקומען דערצו דורך דעם קאַמף געגען קאַפּיטאַליזם, וועלכער האָט זיין יסוד, ווי מיר האָבען אויבען געזעהן, אינ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס. די סאָציאַליסטישע שריפטשטעלער זענען דורך זייער קריטיק פון דער עקזיסטירענדער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג געצוואונגען געוואָרען נאָכצושפּירען די אורזאַכען פונ׳ם פערבּרעך און זיי האָבען געפונען, אַז די דאָזיגע אורזאַכען ליגען אין דער געזעלשאַפט. דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, דער קלאַסען-קאַמף האָט זיי גענויטיגט צו קומען צו דער דאָזיגער השגה.

דאָס דאָזיגע בּעוואוסטזיין דרינגט-אַריין בּיסלעכווייז אין די קעפּ פון די סאָציאַליסטיש געלערנטע אַרבּייטער.

אין די ראַהמען פונ׳ם דאָזיגען בּיכעל קאָנען מיר נישט טיעפער צעגלידערן די דאָזיגע פראַגע; אָבער זי בעווייזט אונז אויפ׳ס ניי, וואָס פאַר אַנ׳איבערקעהרעניש עס קומט-פאָר אינ׳ם דענקען צוליב די פערענדערטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען. דען וואָס פאַר אַ גוואַלטיגער אונטערשייד! אָט דאָ-נישט-לאַנג האָט נאָך יעדער איינער געגלויבט אין זינדיגקייט, יצר הרע, פּערזענליכע שולדיגקייט, פרייען ווילען, אין נקמה פון גאָט און מענשען, אין שטראָף—אַצינד זעהען-איין די סאָציאַליסטען (אָבער טאַקי בּלויז זיי אַליין), אַז ווען „דער אַנטי-סאָציאַלער מקום-פורעניות פונ׳ם פערברעך, די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט, וועט זיין פערניכטעט, און יעדען איינעם וועט געגע-

בען זיין דער געזעלשאַפטליכער פּלאַץ פאַר זיין וועזענטליכער לעבענס-טעטיגקייט״—דעמאָלט וועט דער סאָציאַלער פערבערעך פערשווינדען.

בעמערקונג.

און דאָ, ביים אַרומרעדען די דאָזיגע ביישפּילען פון די ענדערונגען אינ׳ם דענקען וועגען רעכט און אייגענטום, זעהען מיר איצט צום ערשטען מאָל זעהר קלאָר אַן׳ענטוויקלונגס-געזעץ פונ׳ם מענשליכען דענקען, אויף וועלכען מיר האָבען נאָך ביז איצט נישט געקאָנט שאַרף אויפמערקזאַם מאַכען.

דאָס האָבען מיר שוין געזעהן גענוג, אַז די פּראָדוקטיוו-קרעפטען זענען די טרייב-פעדער, די אורזאַך דערפון וואָס אינ׳ם דענקען קומט-פאָר אַן׳ענטוויקלונג. אַצינד ווידער זעהען מיר, ווי אַזוי די ענטוויקלונג קומט-פאָר. נעמליך: די ענטוויקלונג אינ׳ם דענקען קומט-פאָר אין קאַמף, אינ׳ם קלאַסען-קאַמף.

דאָס קאָנען מיר זעהר קלאָר מאַכען מיט די אייניגע ביישפּילען, וועלכע מיר האָבען אויבען געבראַכט, פון דער געמיינדע-פּראָדוקציע און פון די סאָציאַליסטישע בעגריפען איבער אייגענטום און רעכט.

די גרויס-אינדוסטריע האָט אונגעהייער שווער געמאַכט די לאַגע פון די קליינבירגער און אַרבייטער. וואָס מעהר די גרויס-אינדוסטריע איז געוואַקסען, אַלץ שווערער איז געוואָרען צו דערטראָגען די גאַז- און וואַסער-לייטונגס-מאָנאָפּאָלען, וועלכע מען האָט נאָך ביז-אַהער פערליטען. די אַרבייטער און קליינבירגער האָבען געזעהן אין די מאָנאָפּאָליסטען זייערע שונאים, און עס איז פאַר זיי געוואָרען אַ לעבענס-בעדערפניש, פּטור צו ווערען פון די דאָזיגע מאָנאָפּאָליסטען. און ביי זיי אין די קעפּ איז געשאַפען געוואָרען דער געדאַנק: עס איז אַן׳אונרעכט דאָס, וואָס די דאָזיגע מענשען טהוען; רעכט, אַ העכערעס רעכט איז, אַז די דאָזיגע פּראָדוקציאָנס-צווייגען זאָלען געהערען צום כלל, צו דער געמיינדע. מיר, די אַרבייטענדע קלאַסען, מוזען בעקעמפען די דאָזיגע פּאַראַזיטען. דאַגעגען די פּאַראַזיטען האָבען געקלעהרט: אונזער רעכט איז צו זיין בעל-הבתים איבער די דאָזיגע פאַבריקען; מיר אַלס קלאַס וועלען פערלירען אונזער גאַנצען ריווח, ווען מען וועט צונעהמען ביי אונז איינע נאָך דער אַנדערער די פאַבריקאַציעס, פון וועלכע מיר האָבען הכנסות. מיר מוזען בעקעמפען די אַרבייטענדע קלאַסען.

די נייע בעגריפען וועגען רעכט האָבען זיך אַלזאָ ענטוויקעלט אין קאַמף. די ענטוויקלונג פון די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען האָט געבראַכט דעם נייעם קלאַסען-קאַמף און דער דאָזיגער קאַמף האָט פערשפּרייט דאָס נייע בעוואוסטזיין וועגען רעכט.

און דער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער פיהלט, אַז דורך דער גרויס-אינדו-

סטריע געהט ער גייסטיג, מאָראַליש און קערפּערליך צו-גרונד, האָט דערקענט די קאַפּיטאַליסטען אַלס זיינע פיינד. תחילת האָט ער געקלעהרט: מיר, די אַרבייטער פון דער דאָזיגער פאַבריק, ווערען עקספּלואַטירט, בעראַבעוועט, מיר געהען צו-גרונד, אונזער קאַפּיטאַליסט איז אונזער שונא; עס איז אַן אומרעכט, וואָס ער זאָל האָבען דעם גאַנצען ריווח און מיר גאָרנישט. מיר מוזען איהם בעקעמפען. און דערנאָך האָט דאָס אייגענע געקלעהרט דער פּראָלעטאַריאַט אין איין שטאָט, אין די איינצעלנע בראַנזשעס. און דערנאָך—דער גאַנצער פּראָלעטאַריאַט פון אַ גאַנץ לאַנד און פון דער גאַנצער וועלט. אַלע האָבען שוין געקלעהרט: מיר, אַלס קלאַס, מוזען בעקעמפען דעם קאַפּיטאַליסטען-קלאַס. עס איז ריכטיג, אַז אַלע פּראָדוקציאָנס-מיטלען זאָלען אַריינקומען אין אונזערע הענד. לאָמיר קעמפען פאַר אונזער רעכט.

אָבער די קאַפּיטאַליסטען האָבען געקלעהרט, תחילת אויך יעדערער בעזונדער, דערנאָך צוזאַמען, אָרגאַניזירט און אַלס מלוכה דווקא דעם היפך. ריכטיג איז, אַז מיר זאָלען בלייבען ביי דעם, וואָס איז אונזער אייגענטום. לאָמיר צעשמעטערן די דאָזיגע רעוואָלוציאָנערע געדאַנקען. לאָמיר צוזאַמען אַלס קלאַס קעמפען פאַר אונזער רעכט.

און וואָס מעהר די טעכניק האָט זיך ענטוויקעלט, וואָס מעהר זי האָט כסדר פערגרעסערט די פּראָדוקטיוו-קרעפטען און די רייכטימער אין די הענד פון די קאַפּיטאַליסטען און טיעפער, ברייטער און אונדערטרעגליכער געמאַכט דאָס עלענד פונ׳ם כסדר וואַקסענדען פּראָלעטאַריאַט, אַלץ שטאַרקער איז געוואַקסען דאָס בעדערפניש פון די פערמעגליכע צו דערהאַלטען פאַר זיך זייער גרעסערען רייכטום און אַלץ שטאַרקער איז אויך געוואַקסען דאָס בעדערפניש פון די נישט-פערמעגליכע צו בעקומען די פּראָדוקציאָנס-מיטלען אין זייער מאַכט. און אין דערזעלבער מאָס איז אויך געוואַקסען דער קאַמף פון דיביידע קלאַסען און דערמיט אויך דער כוח פון זייער דאָזיגער אידעע וועגען רעכט און אומרעכט.

אָן דעם דאָזיגען ביישפּיל זעהט מען אַלזאָ זעהר קלאָר, אַז די בעגריפען וועגען רעכט און אומרעכט ענטוויקלען זיך אין׳ם קלאַסען-קאַמף און דורך דעם קלאַסען-קאַמף און אַז איין קלאַס קאָן בישלעכטווייז אָנהויבען צו האַלטען פאַר אומרעכט דאָס, וואָס ער האָט פריהער געהאַלטען פאַר ריכטיג, און וואָס מעהר עס שטייגט דער קלאַסען-אינטערעס, אַלץ ליידענשאַפטליכער פיהלט ער די אָדער יענע זאַך אַלס רעכט אָדער אומרעכט.

דער מאַטעריעלער קאַמף צוליב די פּראָדוקציאָנס-מיטלען איז אַלזאָ איינצייטיג אויך אַ גייסטיגער קאַמף וועגען רעכט און אומרעכט. דער אַנדערער קאַמף איז די גייסטיגע אָבשפּיגלונג פונ׳ם ערשטען.

צווייטע בעמערקונג.

אייגענטליך איז דאָ נישט נויטיג אויפצווייזען, אַז אינ׳ם דאָזיגען גיי-סטיגען און מאַטעריעלען קאַמף זיעגט סוף-כל־סוף יענער קלאַס, וואָס די ענטוויקלונג פון דעם פראָדוקציאָנס-פּראָצעס מאַכט איהם פאַר דעם מעכטיג-סטען, פאַר דעם בעזיצער פון דער גרעסטער גייסטיגער קראַפט און אמת; יענער קלאַס, וואָס צוליב די בעדערפנישען, וועלכע נעהמען־זיך פון זיין לאַגע, איז איהם בעשערט צו פערענטפערן די ווידערשפּרוכען צווישען די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען און די אַלטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען. צום סוף פון אונזע״ע אויספיהרונגען וועלען מיר נאָך קומען דערצו. דאָ האָבען מיר אריינ־צושטעלען אַנ׳אַנדער בעמערקונג, וועלכע דאַרף אָבוואַרפען אַ טענה פון אונ-זערע געגנער.

די טענה איז אַזאַ:

פאַרהאַן מענשען, וואָס געהערען צו די פערמעגליכע קלאַסען, וועלכע לויפען-אַריבער צו די נישט פערמעגליכע. פרעגט זיך, צי איז עס נישט אַ בעוויז, אַז נישט דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען ענטשיידעט איבער דעם שכל, איבער דאָס דענקען, נאָר אפשר ענטשיידעט גאָר עפּעס העכערעס גייסטיגעס, עפּעס מיסטעריעז עטישעס איבער אונזערע געזעלשאַפטליכע האַנדלונגען?

דער תירוץ דערויף איז אַזוי:

אַנ׳איבערלויפער פון דעם קאַפּיטאַליסטישען לאַגער אין דעם פּראָלע-טאַרישען קאָן עס טהון צוליב צווייערליי גרונדען—און אַמאָל קאָנען גאָר די ביידע גרונדען ווירקען צוזאַמען. ערשטענס קאָן זיין, אַז ער האָט אפשר איינגעזעהן, אַז די צוקונפט געהערט צום פּראָלעטאַריאַט. אויב אַזוי, וועט קיינער נישט לייקענען, אַז דעם דאָזיגען שכל האָט איהם אַריינגעגעבען דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, די עקאָנאָמישע בעציהונגען, און אַז די טרייב־פעדער פון דער דאָזיגער טהאַט דאַרף מען זוכען נישט אין דער „פרייהייט״ פונ׳ם גייסט, נאָר אינ׳ם געזעלשאַפטליכען לעבען. אָבער עס איז מעגליך אַ צווייטע סיבה, אַ געפיהל-אורזאַך: צום ביישפּיל, ווייל דער דאָזיגער מענש וויל זיך ליבערשט געפינען צווישען די שוואַכערע, איידער צווישען די אונטערדריקער. ביים אַרומרעדען די זיטליכקייט וועלען מיר אויפווייזען, אַז אויך אין דעם דאָזיגען פאַל ווערט ער בעשטימט דורך געפיהלען, וואָס זייער שורש ליעגט אין דעם נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישען לעבען, און נישט דורך עפּעס מיס-טעריעזעס, איבערנאַטירליכעס אָדער אַבסאָלוט גייסטיגעס.

ד. די פּאָליטיק.

אויב די סאָציאַליסטישע בעגריפען איבער אייגענטום און פערברעך גי-בען אַלזאָ אַ קלאָר ביישפּיל, ווי אַזוי די פּראָדוקטיוו-קרעפטען בעאיינפלוסען דעם שכל, דאָס דענקען, ווי אַזוי עס קומט-אַרויס דער גייסטיגער קאַמף פון די קלאַסען און ווי אַזוי ער מוז קומען צו דער ענטשיידונג—געפינען

מיר נאָך אסך מעהר קלאָרע ביישפּילען אין דער פּאָליטיק.

און אויך דאָ מוזען מיר נעהמען אַלס ביישפּיל דאָס, וואָס די סאָציאַ-ליסטען דענקען, ווייל אין זייערע קעפּ ווירקען די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען צום שטאַרקסטען.

אויך ביי דעם גרויסען פאַבריקאַנט, דעם גרויסען באַנקיר אָדער סוחר א. אַז. וו. ווירקען די נייע פּראָדוקטיוו-קרעפטען זעהר שטאַרק אויפ׳ן גייסט. ער קלעהרט וועגען גרויסע אונטערנעהמונגען, ריעזיגע רווחים, שאַפונג פון קאַרטעלען, אויסלענדישע מערק און קאָלאָניעס, וועגען דער שאַפונג פון אַ נאַציאָנאַלען פלאָט און אַ מעכטיגער אַרמעע, כּדי צו פערגרעסערן זיין איינ-פלוס, זיין רייכטום, זיין מאַכט. אָבער וואָס פאַר אַ שטאַרקער אונטערשייד עס זאָל נישט זיין אין גראַד צווישען זיין דענקען מיט׳ן דענקען פון די קאַפּיטאַליסטען און הערשענדע קלאַסען אין די פריהערדיגע יאָהרהונדערטען, איז אָבער דער אופן, דער אַרט פון זיין דענקען אַלעמאָל דער אייגענער.

די מוחות פונ׳ם מיטעלשטאַנד דענקען אויך אַנדערש ווי פריהער. דאָס וואַקסען פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען האָט זיי פערשטויסען אין אַ געפעהרליכע זייט, פון וואַנען זיי קענען אַרונטערפאַלען אין די מחנות פון פּראָלעטאַריאַט. ווי אַזוי זיך צו ראַטעווען דערפון, דורך קרעדיט, מלוכה-הילף, קאָאָפּעראַטי-ווען, וועגען דעם אַלעם קלעהרען זיי — גאַנץ אַנדערש ווי זייערע טאַטעס, ווי זייערע פריהערדיגע דורות. האָבען געקלעהרט. אין די דאָזיגע מוחות זעהט-אויס אַצינד אַנדערש, ווי צום ביישפּיל אין 18-טען יאָהרהונדערט. פון דעסטוועגען דרעהט-זיך זייער שכל אין דער אַלטער ריכטונג: ריווח, ריווח, פּריוואַטער ריווח!

דער גייסט פונ׳ם נישט-סאָציאַליסטישען אַרבייטער איז אויך פול מיט אַנ׳אַנדער אינהאַלט, ווי צום ביישפּיל דער גייסט פון זיין קאָלעגע אין דער ערשטער העלפט פון 19-טען יאָהרהונדערט. העכערער לוין, קירצערע אַר-ביטס-צייט, מלוכה-הילף, אַ בעסער לעבען—דאָס טומעלט זיך איהם אין קאָפּ; דאָס רודערט זיך ווי אין אַ ביהנשטאָק, דאָס רוישט ווי אַ מיהל-ראָד אין די דאָ-זיגע נישט-סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס (אַזוי צום ביישפּיל די אַזוי-גערופע-נע קריסטליך-סאָציאַלע אָרגאַניזאַציעס אין מערב-איירָאפּא, וועלכע זענען דורכ-געדרונגען מיט׳ן אַנטיסעמיטיזם). עס זשומט און ברומט, און שטענדיג קלינגט דאָסזעלבע וואָרט: אָרגאַניזאַציע, אַ בעסער לעבען. אָבער אויך די דאָזיגע מענשען געהען נאָך אין די אַלטע וועגען: זיי ווילען האָבען אַ גרעסערען נוצען פונ׳ם קאַפּיטאַל, פונ׳ם פּריוואַט-אייגענטום—אויפ׳ן גרונד פונ׳ם פּריוואַט-אייגענטום גופא.

ביי די סאָציאַליסטען דאַגעגען—דאָ לעבט שוין גאָר עפּעס אַנדערש, דאָ לעבט עפּעס גאַנץ נייעס, וואָס איז נאָך אין דער דאָזיגער פאָרם קיינ-מאָל אויף דער וועלט נישט געווען. שטעהענדיג אַליין, אויפ׳ן גרונד פונ׳ם פּריוואַט-אייגענטום, ווילען זיי דאָס פּריוואַט-אייגענטום אָבשאַפען; לעבענדיג

אַליין אין דער קאַפּיטאַליסטישער מלוכה, ווילען זיי די קאַפּיטאַליסטישע מלוכה אומוואַרפען. זייערע געדאַנקען, געבוירען און אויפגעהאָדעוועט אין דעם הייבעל פון קאַפּיטאַליזם, ווילען אָבוואַרפען דאָס דאָזיגע הייבעל. זייערע געדאַנקען אַליין ווילען אַנדערע געדאַנקען ווערען. דער אַרבייטער-קלאַס וויל פערניכטען דעם שורש פון זיין אייגענער עקזיסטענץ, דעם קאַפּיטאַל און דאָס פּריוואַט-אייגענטום אויף פּראָדוקציאָנס-מיטלען. די דאָזיגע ווירקונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען איז דאָ גאָר אַנ׳אַנדערע ווי ביי די אַנדערע קלאַסען, פיעל גרעסער, פיעל טיעפער, פיעל ראַדיקאַלער; און דערום איז דאָס סאָציאַליסטישע דענקען דער בעסטער ביישפּיל פאַר דעם איינפלוס פון דער טעכניק אויף׳ן גייסט.

אין דער פּאָליטיק ווייזט זיך אַסך קלאָרער אַרויס דער צוזאַמענהאַנג צווישען דעם געזעלשאַפטליכען לעבען און דענקען אויך דערפאַר, וואָס די פּאָליטיק גערמט-אַריין אין זיך דאָס וועלען, דאָס בעגעהרען, דאָס שטרעבען, דאָס דענקען, דאָס טהון אין דער מלוכה, דאָס גאַנצע מאָדערנע מלוכה-לעבען פון אַלע קלאַסען; דערפאַר וואָס דער בירגער פון דער מלוכה, וועלכער פערמאָגט פּאָליטישע רעכט, מוז גאָכקלעהרען איבער דער גאַנצער געזעלשאַפט, און איהרע טיילען און ווערט אַלזאָ אין זיין גאַנצען גייסטיגען לעבען בוכשטעבליך פערכאַפּט דורך דער ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט.

וועלכע פּאָליטישע פראַגע איז איצט די וויכטיגסטע, און קאָן אונז דערום דיענען צום בעסטען אַלס ביישפּיל?

דאָס איז די סאָציאַלע פראַגע, די פראַגע פונ׳ם קאַמף צווישען אַרבייט און קאַפּיטאַל.

די דאָזיגע פראַגע איז ענטשטאַנען דורך דעם קאַפּיטאַל, דאָס הייסט אַלזאָ דורך דער ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען.

און לויט דעם אופן, ווי אַזוי די מענשען פערנעהמען אַ שטעלונג צו דער דאָזיגער פראַגע, קאָן מען צום בעסטען דערקענען, ווי דאָס וואַקסען פון דער טעכניק צווינגט זיי צו בעקומען אַנדערע געדאַנקען אין קאָפּ.

צי זענען געווען צום ביישפּיל מיט זעכציג יאָהר צוריק אַסך מענשען, וועלכע האָבען געקלעהרט איינצופיהרען אַ געזעצליכען אַרבייטס-טאָג פאַר די פּראָלעטאַריער, אָדער פרויען- און קינדער-שוץ, אָדער אַנ׳אונגליקס-פערזיכערונג? אַזעלכע מענשען זענען געווען נור איינצעלנע—און די וואָס האָבען שוין יאָ געקלעהרט דערפון, האָבען געהאַט ידיעות פון העכער ענטוויקעלטע קאַפּיטאַליסטישע לענדער וועגען אַזאַ מין אַרבייטער-שוץ. און מיט הונדערט יאָהר צוריק האָט נאָך מן-הסתם קיינער גישט געקלעהרט וועגען דעם.

נאָר ווי אַזוי איז עס אַריינגעקומען אין קאָפּ דער דאָזיגער שענער געדאַנק, אַז דער פּראָלעטאַריאַט דאַרף געשיצט ווערען דורך דער געזעלשאַפט?

ס׳איז שווערליך צו זאָגען, אַז דער יושר, די מענשענליעבע האָבען עס אַרויפגעבראַכט אויפ׳ן דאָזיגען געדאַנק; ווייל נאָך איידער מען האָט אָנ-

געהויבען אַזוי „יושר׳דיג״ צו קלעהרען, זענען טויזענדער אַרביי-טער געשטאָרבען פון צו פיעל אַרבייטען, קראַנקהייטען, ווענינ עסען און אונגליקען, טויזענדער טויזענדער האָבען אָבגעפינסטערט זייער עלטער אין עלענד און נויט. און וועגען יושר האָט מען שוין דעמאָלט גאַנץ גוט גע-וואוסט. טויזענדער יאָהרען פלוידערט מען שוין וועגען יושר און מענשענ-ליעבע. און אויב מען האָט ביז אַהער נישט געקלעהרט וועגען מלוכה-הילף און אַצינד קלעהרט מען יאָ—מוז דאָ אַלזאָ ווירקען גאָר אַן׳אַנדער סיבה.

און צו ענטדעקען די דאָזיגע סיבה איז נישט שווער. די מעשה איז פשוט. דעמאָלט האָט נאָך דער פּראָלעטאַריאַט נישט געהאַט קיין מאַכט און ער האָט נאָך אַלזאָ נישט געקאָנט צווינגען די פערמעגליכע קלאַסען צו קיין שום אַנדער זאַך, ווי סיידען צו פריוואַטער וואוילטעטיגקייט און אַבי-סעל השגחה איבער אָרימע־לייט.

אָבער פאַרוואָס האָט נאָך דעמאָלט דער אַרבייטער נישט געהאַט קיין מאַכט? די סיבה דערפון איז געלעגען אין דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועל-כער האָט נאָך די אַרבייטער נישט געהאַט אָרגאַניזירט, זייער צאָהל איז אַפילו געווען גענוג גרויס, אָבער זיי זענען געווען צעוואָרפען אין קליי-נע אונטערנעהמונגען און צוליב דעם האָבען זיי געקאָנט ענטוויקלען אַ קנאַ-פע קראַפט.

נאָר ווען דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס זענען זיי געצוואונגען געוואָרען צו אַרבייטען הונדערטער מענשען צוזאַמען אין וואַרשטאַטען און פאַבריקען, האָבען זיי אָנגעהויבען בעקומען דאָס בעוואוסטזיין וועגען זייער קראַפט און פונקט אַזוי ווי מען האָט זיי אָרגאַניזירט צו דער אַרבייט, האָ-בען זיי זיך אָנגעהויבען אָרגאַנייזירען צום קאַמף. דער דאָזיגער קאַמף, וואָס איז אַרויסגעקומען פונ׳ם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס, דאָס דאָזיגע אַרויסטרעטען, האָט געבראַכט די פערשידענע קלאַסען פון דער געזעלשאַפט צו נייע גע-דאַנקען און האָט אַרויסגערופען אַן׳איבערקעהרעניש אין זייער גייסט.

קודם־כל נאַטירליך אין ענגלאַנד און פראַנקרייך, וואו דער נייער פּראָ-דוקציאָנס-פּראָצעס איז אַרויסגעטרעטען פריהער ווי ערגעץ אַנדערש. די דאָ-זיגע ביישפּילען געהען מיר דאָ פאַרביי; מיר ווילען בלויז אָנווייזען דערויף, אַז דאָרטען איז אונטער דער דראַנג פון די נייע צושטאַנדען ענטשטאַנען דער אוטאָפּישער סאָציאַליזם פון סען־סימאָן, פוריע און ראָבערט אָוען, און אַז פרידריך ענגעלס דורך זיין קענען די ענגלישע פּראָדוקציאָנס-צושטאַנדען און קאַרל מאַרקס דורך זיין שטודירען די פראַנצויזישע און ענגלישע פּאָלי-טיק זענען געקומען צו זייער דענקען, צו דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער טעאָריע.

אָבער אויך אין דייטשלאַנד ווייזט זיך אַרויס דער אמת דערפון, וואָס מיר זאָגען וועגען דער פּאָליטיק.

פון דער רעוואָלוציע אין 1848 זענען די אַרבייטער אַרויסגעקומען מיט

לעדיגע הענד. דאָס פרייסישע דריי-קלאַסען-וואַהלרעכט האָט זיי געלאָזט פּאָ-ליטיש אָהן אַנ'איינפלוס. קיין שום געזעץ האָט זיי נישט געשיצט געגען די שלעכטע רעזולטאַטען פון דער שטייגענדער קאַפּיטאַליסטישער עקספּלואַטאַציע.

אָבער אין אָנהויב פון די זעכציגער יאָהרען האָבען די אַרבייטער זיך אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען. צוריקגעשטויסען פון דער בורזשואַזיע, האָבען זיי געגרינדעט אונטער לאַסאַל'ס פיהרונג דעם אַלגעמיינעם דייטשען אַרבייטער-פעראיין", וועלכער האָט אָנגעהויבען פיהרען דעם קאַמף פאַר דאָס אַל-געמיינע גלייכע וואַהלרעכט. דער הערשענדער יונקער-קלאַס איז אויפמערקזאַם געוואָרען; די קאָנסערוואַטיווע רעדעלפיהרער האָבען אָנגעהויבען רעדען וועגען דער הויכער מיסיע פון דער מלוכה צו שיצען די געדריקטע.

די פּראָפּאַגאַנדע פונ'ם „אַלגעמיינעם דייטשען אַרבייטער-פעראיין" האָט זיך פערשפּרייט איבער'ן גאַנצען לאַנד. ביסמאַרק האָט איינגעפיהרט דאָס אַלגעמיינע וואַהלרעכט. וועלכעס ער האָט צוגעזאָגט שוין פאַר דעם עסטרייכישען קריעג, תחילת פאַר דעם צפון-דייטשען בונד און דערנאָך פאַר דער ניי-געגרינדעטער דייטשער אימפּעריע.

בעבעל, ליבקנעכט, שווייצער, און וואָס ווייטער אַלץ מעהר פיהרער פון פּראָלעטאַריאַט זענען אַריין אין פּאַרלאַמענט. פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען („געווערקשאַפטען") זענען געגרינדעט געוואָרען. די צאָהל סאָציאַליסטישע שטי-מען איז ביי יעדע וואַהלען געשטיגען. דיביידע פראַקציעס פון דער סאָ-ציאַל-דעמאָקראַטיע האָבען זיך פעראייניגט. די הערשענדע קלאַסען איז וואָס אַמאָל געוואָרען אַלץ מעהר נישט-היימליך, אַלץ ערגער אויפ'ן האַרצען, וואָס מעהר עס איז געשטיגען די מאַכט פון סאָציאַליזם. און ביסמאַרק האָט גע-פּרובט פערקנעבלען דעם סאָציאַליזם מיט דעם בעוואוסטען „סאָציאַליסטען-געזעץ".

אָבער בלויז מיט גוואַלט האָט זיך נישט געלאָזט אונטערדריקען דעם אַרבייטער-קלאַס. די וואַהלען פון יאָהר 1881 האָבען געוויזען, אַז דאָס סאָ-ציאַליסטען-געזעץ האָט גאָר אַ שוואַכע פּעולה. כּדי איינצושטילען די אונצו-פרידענהייט, האָט עפּעס געמוזט געטהון ווערען, און עס איז אַרויסגעגעבען געוואָ-רען אַ קייזערליכער מאַניפעסט, וועלכער האָט אָנגעזאָגט: „פּאָזיטיווע מיטלען לטובת דעם אַרבייטער". דעם פּאַרלאַמענט האָט מען אין יאָהר 1882 פאָר-געלעגט אַ געזעץ וועגען פערזיכערונג אויפ'ן פאַל פון קראַנקהייט און אין 1884 איז דאָס געזעץ שוין פאַרטיג געווען.

און נישט-קוקענדיג אויפ'ן סאָציאַליסטען-געזעץ געהט די סאָציאַליסטי-שע בעוועגונג מעכטיג פאָרווערטס. ביי די וואַהלען פון 1884, 1887, 1890 שטייגט איהר צאָהל שטימען פון 550,000 אויף 760,000 און 1,400,000. דאָס סאָציאַליסטען-געזעץ האָט אַ מפּלה; ביסמאַרק פליהט-אַראָב פון זיין שטעל. די פעברואַר-מאַניפעסטען פון יאָהר 1890 זאָגען-צו אַרבייטער-שוץ און געזעצלי-כע גלייכבערעכטיגונג פאַר די אַרבייטער.

וואָס פאַר אַ ריעזיגע איבערקעהרעניש איז דאָס אַלץ אינ'ם דענקען;

אין אַ גאַנץ לאַנד, די אַלע קלאַסען פון דער בעפעלקערונג! אַלע נעהמען-אָן אַ שטעלונג צו דער סאָציאַלער פראַגע, דאָס הייסט צום קלאַסען-קאַמף!

און ווי קלאָר זעהט מען אָן די שייכות דערפון מיט דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק! די כטאַטיסטיק ווייזט אונז, אַז גראָד צום אָנהויב פון די זעכציגער און די זיבעציגער יאָהרען און צום סוף פון די אַכציגער יאָהרען האָט זיך די אינדוסטריע גוואַלטיג ענטוויקעלט, דווקא אין דער צייט, ווען דער סאָציאַליזם איז צום שטאַרקסטען געוואַקסען. מען וואָלט כמעט געקאָנט ציהען איינע נעבען די אַנדערע אַלס דריי פּאַראַלעלע ליניעס די צאָהלען פון דער וואַקסענדער פּראָדוקציע און פון דער וואַקסענדער אַרמעע פון די פּראָלעטאַרישע קעמפּער און דערנעבען די פּאָליטישע מיינונגען פון די הערשענדע קלאַסען. דאָס וואַקסען פון איין רייהע איז צוגעפּאַסט צום וואוקס פון דער אַנדערער רייהע; דער קאַמף פון די קלאַסען שטאַמט בעשיינפּערליך פון דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק.

און ווי קלאָר ווייזט זיך דער ספּעציעלער כאַראַקטער פון דער דאָזיגער ענטוויקלונג: ד ע ר ק אַ מ ף! נישט צוליב די הויכע פרומע בעגריפען פון אמת און יושר, אָבער אויך נישט דורך דעם פרייען ווילען אָדער דורך די אייגענמעכטיגע ווירקונג פון דעם שכל, אָדער דורך דעם דראַנג פון עפּעס אַ מיסטישען „צייט-גייסט”, זענען קייזער און קאַנצלער, מיניסטאָרען און פּאָליטיקער געקומען צו זייערע נייע מיינונגען. דאָס האָבען די אַרבייטער אַליין, שטיצענדיג-זיך אויף זייער אַרבייט, דורך זייער אָרגאַניזאַציע, זייער פּראָפּאַגאַנדע, זייער ק אַ מ ף—געצוואונגען די בורזשואַזיע צו ענדערן דעם אינהאַלט פון איהר גייסט.

מיט יעדען מין מיסטיק דאַרף מען זיך דאָ אָבגעזעגענען. דער אמת׳ער צוזאַמענהאַנג פון די ערשיינונגען ליעגט דאָ אַזוי אָפען פאַר אונז, ווי די בעוועגונגען אינ׳ם סיסטעם פון דער זון.

די ענטוויקלונג פונ׳ם גייסט פון די אַרבייטער האָט זיך גענומען פון דער טעכניק און די ענטוויקלונג אינ׳ם גייסט פון דעם פערמעגליכען קלאַס האָט זיך גענומען פון דער ווירקונג, וואָס עס האָבען געהאַט אויף זיי די געדאַנקען, די מחשבות פון די אַרבייטער—די געדאַנקען, וועלכע זענען אויסגעדריקט געוואָרען אין טהאַטען (אין מעשים).

און נאָך מעהר זעהט זיך עס אָן אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג. די צוזאָגעכטס׳ן פון דער רעגירונג האָבען נישט געווירקט, אַז די אַרבייטער זאָלען זיך אָבהאַלטען פון געבען ווייטער זייערע שטימען פאַר דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע און כסדר אַלץ מעהר. די הערשער האָבען איינגעזעהן, אַז כדי אַריינצונאַרען אַזאַ זעלבסטבעוואוכטע אַרבייטערשאַפט זענען נויטיג גרעסערע רעפאָרמען, איידער די וואָס זיי האָבען געהאַט חשק צו געבען. און די סאָציאַלע רעפאָרם האָט זיך פערצויגען. די מאַכט פון פּראָלעטאַריאַט איז שוין צו גרויס געווען.

די פּראָפעסיאָנעלע פעראייגען האָבען זיך אין די נײַנציגער יאָהרען ענט-וויקעלט אין מעכטיגע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען עפּעס אָבגעשלאָגען ביי די קאַפּיטאַליסטען לטובת די אַרבייטער. קלעהרען שוין די הערשענדע קלאַסען ווי-דער וועגען אונטערדריקען מיט גוואַלט. עס ווערען אַריינגעטראָגען פּאָרשלאָ-גען פון „פערמאַכען“ און „צוכטהויז“,—נאָר עס פעהלט דער מוט זיי דורכ-צופיהרען.

אַזוי גרויס איז געוואָרען די אָרגאַניזאַציע, דאָס קלאַסען-בעוואוסטזיין, דער שכל, די מאַכט פון די אַרבייטער, אַז די הערשענדע קלאַסען פערלירען שוין די האָפנונג צו קאָנען אַרייננאַרען זיי דורך רעפאָרמען אָדער אונטער-דריקען מיט גוואַלט. און זיי נעהמען זיך צום בעפעסטיגען זייערע אייגענע מאַכט-מיטלען, כדי צו זיין גרייט צום קאַמף פאַר דער הערשאַפט. אין ער-געץ שטעהען נישט די קלאַסען ווי דאָ אַזוי שאַרף, אַזוי בעוואָפענט פון קאָפּ ביז די פיס איינע געגען די אַנדערע. און וואָס איז די סיבה דערפון? די סיבה איז די, וואָס אין אייראָפּא האָט זיך די גרויס-אינדוסטריע אין ערגעץ נישט אַזוי צעבליהט, אין ערגעץ נישט אָנגעזאַמעלט אַזעלכע אוצרות, אין ער-געץ האָט זיך די טעכניק נישט ענטוויקעלט אַזוי גוואַלטיג, ווי אין דייטש-לאַנד אין די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען.

נישט קוקענדיג אויף דער געפאַהר צו דערעסען מיט די סך איינצעל-הייטען, לאָמיר דאָך אַריינדרינגען נאָך אַביסעל טיעפער אין די דאָזיגע פראַ-גען; וואָרום גרויס איז דער אינטערעס פונ׳ם אַרבייטער צו פערשטעהן די זאַך גרונדליך.

ביז איצט האָבען מיר אַנטקעגענגעשטעלט די פערמעגליכע קלאַסען אַלס איין איינציגען קלאַס אַנטקעגען דעם פראָלעטאַריאַט. מיר דאַרפען אָבער נעהמען אין אַכט, אַז צווישען זיי גופא זענען פאַרהאַן בעדייטענדע פער-שידענהייטען און די ענטוויקלונג פון דער טעכניק ווירקט נישט אויף אַלע פערמעגליכע אויף איין און דעמזעלבען אופן. די דאָזיגע אונטערשיידען מוזען מיר נאָך אַרומרעדען.

די מאַטעריעלע לאַגע און די פּאָליטישע געדאַנקען פון די קלאַסען ווערען דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק איבערגעאַנדערשט אויף שטאַרק פערשידענע אופנים. אַלס ביישפּילען לאָמיר נעהמען פון איין זייט דעם מי-ליטאַריזם און דעם אימפּעריאַליזם, פון דער אַנדער זייט די סאָציאַלע געזעצ-געבונג.

די שאַרפע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנקורענץ צווינגט די גרויס-קאַפּיטאַלי-סטען פון אַלע לענדער צו פיהרען אַ קאָלאָניאַל-פּאָליטיק. האָט שוין אַ מלוכה אין איהר מאַכט אַ קאָלאָניאַלע געגענד, דעמאָלט קאָנען דאָרט די קאַפּיטאַ-ליסטען פון דער דאָזיגער מלוכה שעפען פאַר זיך אַסך מעהר אוצרות, גיי-דער אין פרעמדע קאָלאָניעס. אין דער אייגענער קאָלאָניע דרינגען זיי פון

אַנהויב-אָן אַריין בעסער; זייער אייגענע מלוכה פיהרט זיי פאָרווערטס, אונטערשטיצט און שיצט זיי אויפ'ן בעסטען אופן. אַ קאָלאָניע איז קודם-כל אַן אָביעקט פון עקספּלואַטאַציע פאַר דער מעטראָפּאָליע. די אַרבייטס-קראַפט איז ביליג, ס'איז ערלויבט צו בעגעהן זיך מיט גוואַלט און צוואַנג, די קאָלאָניאַלע רווחים זענען אָפט ריזיג גרויס. דער קאַפּיטאַל, וועלכער איז פאַרהאַן אַלס עודף אין דער מעטראָפּאָליע, קאָן דאָרט אַלזאָ אַריינגעלעגט ווערען און ברענגען ריווח. דערום שטרעבען צום ביישפּיל די דייטשע גרויס-קאַפּיטאַליסטען דערצו,—צוזעהענדיג מיט קנאה די ריזיגע רווחים, וואָס די פרעמדע קאַפּיטאַליסטען שלעפּען, אַרויס פון די קאָלאָניעס,—אַז די קאָלאָניאַל-מאַכט זאָל וואָס ווייטער אַלץ מעהר זיך פערשפּרייטען.

דערצו איז אָבער נויטיג אַ שטאַרק מיליטער, בעזונדערס אַ שטאַרקער פלאָט; נישט בלויז אויף צו אונטערטעניגען די קאָלאָניעס גופא, נאָר קודם-כל אויף אַרויסצוטרעטען אַנטקעגען די אַנדערע קאָלאָניאַל-מלוכות, וועלכע שטרעבען צו דעמזעלבען ציעל. דערום פאָדערן די גרויס-קאַפּיטאַליסטען מיליאָנען פאַר דער אַרמעע און פאַר'ן פלאָט.

אָבער די אַרמעע האָט נאָך אַן'אַנדער צוועק. זי דאַרף שיצען די פערמעגליכע געגען דעם אַרבייטער-קלאַס, וועלכער טרעט דראָהענד אַרויס. ווען די אַרבייטער, די מעהרהייט פון דער בעפעלקערונג, אָרגאַניזירען זיך פעסט און פערנעהמען זיך אויף דער עקזיסטירענדער אָרדנונג,—ווי קאָן דען אַ מינדערהייט פון הערשער אַנדערש בלייבען אויף איהר פלאַץ סיידען דורכדעם, וואָס אַ גוט בעוואָפענטע, גוט דיסציפּלינירטע אַרמעע פאָלגט בלינד די בעפעהלען פון איהרע עלטסטע אונטער שרעק און מורא פאַר באַרבאַרישע שטראָפען? דער פחד פאַר דעם סאָציאַליסטישען פּראָלעטאַריאַט ווירקט, אַז די בורזשואַזיע זאָל לעגען הונדערטער מיליאָנען אויף דער אַרמעע.

אָבער נאָך מעהר. די מיטלען, וואָס מען דאַרף האָבען דערצו, דאַרפען געבראַכט ווערען דורך די גביר'ישע קלאַסען וואָס וועניגער און דורך די אָרימערע קלאַסען וואָס מעהר... צוליב דעם דאָזיגען גרונד האָבען די הערשענדע קלאַסען איינגעפיהרט די אינדירעקטע שטייערן, וועלכע זענען נוגע דערהויפּט די קליינע מענשעלעך, ד פויערים, בעלי-מלאכות און אַרבייטער.

די סאָציאַלע געזעצגעבונג וואָלט זיין אָהן שום צווייפעל גאָר אַ טייערע מעשה, ווען זי זאָל טאַקי זיין צוגעפּאַסט צו אַלע פאָדערונגען, וואָס מוזען געשטעלט ווערען. אמת, אינגאַנצען פערמיידען די דאָזיגע צרה איז נישט מעגליך; מען האָט דאָך עפּעס פאָרט מורא פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט. אָבער צו טייער דאַרף זי אויך נישט קאָסטען די פערמעגליכע קלאַסען. און דערום מוז זי שוין בהכרח (נויטוועגדיגערוויז) זיין אַ קנאַפּע און אגב נאָך אַרויפלעגען אויף די אַרבייטער אַ טייל פון די קאָסטען.

דאָס איז, בקיצור גענומען, דער געדאַנקען-גאַנג פון די גרויסע קאַפּיטאַליסטען, די אייגענטימער פון באַרג-גרזבענס און באַרג-זאַוואָדען.

אונטערנעהמער אין דער מעטאַל-אינדוסטריע, די טעקסטיל-פאַבריקאַנטען, די גרויסע שיפען-אייגענטימער און באַנקירען.

אַצינד וועט יעדער איינער פערשטעהן, אַז די נייגונג פונ׳ם דאָזיגען קלאַס נאָך וואָס מעהר פאַנצער־שיפען און סאָלדאַטען און נאָך וואָס אַ גרע־סערע קאָלאָניאַל-מאַכט און זייער אַנטיפאַטיע צו גוטע סאָציאַלע רעפאָרמען ווייזען־זיך-אַרויס אַלץ שטאַרקער, וואָס גרעסער עס ווערען די אינטערעסען פון דעם דאָזיגען קלאַס. אַ שטאַרקער אימפעריאַליזם און מיליטאַריזם און אַ קנאַפּע סאָציאַלע רעפאָרם געהען אַלזאָ האַנד ביי האַנד.

אויף אַנ׳עהנליכען אופן בעציהט זיך צו די דאָזיגע פראַגען דער יונ-קער-קלאַס (דער קלאַס פון די גרויסע ערד-אייגענטימער, פריצים). אַלס קליינ-קעפּעלדיגע פריצים זענען זיי גלייכגילטיג צו דער קאָלאָניאַל-פּאָליטיק און מאַריניזם (פלאָט-פּאָליטיק); נאָר אויף וויפיל זיי בעקומען דערפון נייע ראַ-יאָנען פאַר זייער הערשאַפט מיט גוטע פעטע שטעלעס אין דער אַדמיני-סטראַציע, אין דער פערוואַלטונג פון די נייע קאָנטען, בעטען זי זיך-איבער ביסלעכווייז, אַלס רעגירענדע פּאַרטיי, און זיי זענען שוין מסכים אויף דער זאַך. דערפאַר האָבען זיי די פולשטענדיגע חזקה אויף דער אַרמעע, אין וועלכער זיי פערנעהמען אַלע אָפיצירען-שטעלעס; און די בורזשואַזיע מיט איהר פחד פאַר׳ן פּראָלעטאַריאַט דאַרף זיי האָבען נויט׳ג ווי דאָס אויג אַלס בעל-הבתים איבער דער אַרמעע. אַזוי איז פרייסען צום ביישפּיל אויפגעקומען אַלס מיליטער-מלוכה; איהר שטעלונג אַלס גרויסמאַכט איז געבויט אויף דער אַרמעע, דערום פאָדערען די יונקערס פאַר דער אַרמעע אַלץ פרישע הונ-דערטער מיליאָנען.

אַז דאָס געלד, וואָס מען דאַרף דערצו האָבען, דאַרף געשאַפען ווערען פון אינדירעקטע שטייערן, פון צאָלען (פּאָשלינעס)—פערשטעהט זיך שוין ממילא, בפרט אַז די דאָזיגע פּאָשלינעס ברענגען נאָך איין מיליאָנען פאַר די יונ־קערס פערזענליך; אָהן די דאָזיגע פּאָשלינעס וואָלטען זיי שוין לאַנג באַנקראָט געווען.

די דאָזיגע יונקערס זענען דם־שונאים פונ׳ם אַרבייטער-קלאַס און די ערשטע געגנער פון דער סאָציאַלער רעפאָרם. די אַמאָליגע דאָרפישע איינ-וואוינער, וועלכע זענען פון דעם יונקערישען דעספּאָטיזם אַנטלאָפען אין שטאָט אַריין, בעטראַכטען זיי אַלס זייערע אַנטלאָפענע שקלאַפען. פערבעסערן זייער לאַגע וואָלט דאַך, לויט זייער מיינונג, בעדייטען: נאָך מעהר צוהעלפען צום אַנטלויפען פון דאָרף. און בלויז דאָס לעצטע צווינגט זיי איינצוהאַלטען אַביסעל די שלעכטע בעהאַנדלונג פון די דאָרפישע אַרבייטער, ווייל אַנדערש וואָלטען זיך אַלע אַרבייטער סוף-כל-סוף צעלאָפען.

אַנדערש בעציהט זיך צו די דאָזיגע פראַגען דער מיטעל-קלאַס.

אין דער אַרמעע און פלאָט און בעזונדערס אין די קאָלאָניעס איז גאָר דער מיטעל־קלאַס נישט אַזוי שטאַרק פעראינטערעסירט. דער האַנדעל מיט די קאָלאָניעס איז שוואַך, און אַלס אַנ׳אָבזאַץ-ראַיאָן פאַר דער אינ־

דוסטריע האָבען די קאָלאָניעס בלויז אַ קליינע בעדייטונג.

דער מיטעל־קלאַס, וועלכער בעשטעהט פון קליינע פאַבריקאַנטען, סוחרים, בעל־מלאכה׳ס, פויערים—האָט אמת צוצושטעלען פון זיך אַרויס בעאַמטע פאַר דער מלוכה און פאַר דער נעמיינדע, פאַר גרויסע אינדוסטריעלע און סוחרי־שע אונטערנעהמונגען (אויף וויפיל ער דאַרף נישט האָבען די מענשען פאַר זיך אַליין, צו בעשעפטיגען זיי אין זיינע אייגענע פרנסות); אָבער דערמיט שעפט זיך שוין אויס זיין אינטערעס צו דער אַרמעע, פלאָט און קאָלאָניעס. נאָר פון דעסטוועגען שלעפט זיך־נאָך דאָס רוב פונ׳ם מיטעל־קלאַס נאָך דער פּאָליטיק פון די גרויסע הערען און געוועהנליך זעהען מיר, אַז די פאַר־לאַמענטאַרישע פאָרשטעהער פון די געשעפטס־לייט און פויערים, די צענטרום־לייט און די פריייזיניגע, שטימען פאַר פעסטונגען, פאַנצער־שיפען און קאָלאָ־ניאַלע אויסגאַבען.

אפשר שטעקט דערין אַ ווידערשפּרוך צו דעם, וואָס מיר האָבען אויפ־געוויזען, דהיינו: אַז די ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטען קעהרט־איבער די בעדערפנישען פון די מענשען, פון די קלאַסען און קעהרט דער־מיט איבער אויך זייער פּאָליטיק? אַ דייטשישער פויער אָדער קליינבירגער האָט דאָך נישט אַזאַ גרויסע בעדערפניש אין קאָלאָניעס און קריעגס־שיפען, אַז ער זאָל דערפאַר צאָהלען מיט חשק הויכע שטייערן!

כדי גוט צו פערענטפערן די דאָזיגע זאַך, מוזען מיר נעהמען אין אַכט, אַז אַ גרויסער טייל פונ׳ם מיטעלשטאַנד איז פולשטענדיג אָבהענגיג פון קאַפּי־טאַל. נישט בלויז דערפאַר וואָס ער, דער מיטעלשטאַנד, שטעלט־צו די בע־אַמטע פאַר די פריוואַטע שטעלעס און מלוכה־שטעלעס, נאָר קודם־כל דער־פאַר וואָס ער לעבט פון קרעדיט. נעמליך, די פויערים און די קליינע סוחרים. פאַר זיי לויהנט זיך, אַז עס זאָל זיין אַן׳איבערפליסיגער קאַפּיטאַל, ווייל דעמאָלט האָבען זיי אַ ביליגען קרעדיט. אָבער פון וואַנען קאָן זיך נעה־מען אַן׳איבערפלוס אין קאַפּיטאַל? פון אַ בליהענדער אינדוסטריע און אַ בלי־הענדען האַנדעל. עס קומט אַלזאָ אויס, אַז דער דאָזיגער טייל פון מיטעל־שטאַנד מוז האָבען אַזאַ מין טאַקטיק: צו שטיצען ווי ווייט עס איז נור מעג־ליך אַלץ, וואָס עס מאַכט אין פלוג מעכטיג די מלוכה און דעם קאַפּיטאַל: די אַרמעע, דעם פלאָט, די קאָלאָניעס.

אַ גרויסער טייל פון מיטעלשטאַנד, ווי די קליינע פאַבריקאַנטען, די בעל־מלאכה׳ס וואָס האַלטען געזעלען, די פויערים וואָס האַלטען פאַראָבקעס און די פיעל קרעמער, לעבט חוץ־דעם דירעקט פון עקספּלואַטירען די אַר־בייטער. אין דער עקספּלואַטאַציע פון די אַרבייטער זענען זיי שותּפים מיט די גרויסע קאַפּיטאַליסטען. און זיי פיהלען עס טאַקי; זיי פיהלען, אַז גרע־סערע הוצאות אויף סאָציאַלע רעפאָרמען וועט זיין פאַר זיי אַ צרה, וועט שווערער מאַכען זייער עקזיסטענץ—און דעריבער קעמפען זיי געגען די אַר־בייטער.

דירעקט האָט אַלזאָ אַ גרויסער טייל פון מיטעלשטאַנד קיין שום אינ־טערעס נישט אין מיליטאַריזם. אָבער ער האָט דערין אַן׳ אינדירעקטען אינטערעס. דערפאַר האָט ער אַ דירעקטען אינטערעס אין דער עקספּלואַטאַציע פון די אַרבייטער.

אַזוי זעהט עס אויס מיט יענעם טייל פון מיטעלשטאַנד, וועלכער האָט פון די קאַפּיטאַליסטען מעהר טובות ווי רעות.

אַנדערש איז אָבער מיט דעם טייל, וואָס שטעהט נעהנטער צום פּראָ־לעטאַריאַט. דער קליינער פויער, דער קליינער אַרענדאַטאָר, דער קליינער האַנדווערקער, דער קליינער קרעמער, דער קליינער בעאַמטער מיט׳ן קליינעם געהאַלט—אויך זיי העגגען-אָב אַלע פונ׳ם קאַפּיטאַל, אָבער בלויז אַזויפיל, אויף וויפיל זיי ווערען פון איהם דערדריקט. קיין קרעדיט האָבען זיי נישט; דאַ־געגען זענען זיי מקורב צום פּראָלעטאַריאַט, דען אָפט מוזען זיי לעבען פון זיין קונדשאַפט. זיי זענען אַלזאָ געגען דעם מיליטאַריזם און זיי זענען, הגם נישט אַזוי פעסט ווי די אַרבייטער, פאַר סאָציאַלע רעפאָרמען.

און אין דער מאָס, וואָס די ענטוויקלונג פון דער טעכניק פערגרעסערט דעם פּראָלעטאַריאַט און עס שטאַרקט-זיך די געפאַהר פאַר׳ן אָרימען מיטעל־קלאַס אַריינצופאַלען אין די רייהען פון פּראָלעטאַריאַט און עס ווערט שווע־רער דער דרוק פון דער מלוכה און פונ׳ם קאַפּיטאַל—אין דער אייגענער מאָס ענדערט-זיך אויך דאָס דענקען פון די דאָזיגע שיכטען פון מיטעלשטאַנד; זייער ווילען ווענדעט-זיך אַלץ מעהר געגען קאַפּיטאַל.

דער דאָזיגער טייל פון מיטעלשטאַנד האָט אַלזאָ נישט קיין דירעקטען אינטערעס, אָבער ער האָט דערפאַר אַן׳אינדירעקטען אינטערעס אין סאָציאַ־לע רעפאָרמען.

און אַזוי־ווי די אויבערשטע שיכטען פונ׳ם מיטעלשטאַנד האָבען נישט קיין דירעקטען אינטערעס אינ׳ם גרויס-קאַפּיטאַל, און די אונטערשטע שיכטען האָבען נישט קיין דירעקטען אינטערעס אין סאָציאַלע רעפאָרמען, איז דער־פאַר דאָס פּאָליטישע דענקען פון די דאָזיגע אַלע שיכטען עפּעס נישט-זיכער און וואַקלדיג. עס קומט פאָר אַמאָל, אַז די העכערע שיכטען זענען אַביסעל נוטה מעהר אויף דער זייט פון די אַרבייטער, און אַמאָל קומט ווידער פאָר, אַז די נידעריגע שיכטען זענען גאָר נוטה עפּעס מעהר אויף דער זייט פונ׳ם קאַפּיטאַליסטישען אינטערעס, אמת נישט אויף אַ לענגערע צייט. אויך ווערען לייכט די דאָזיגע שיכטען אַ שפּילכעל אין די הענד פון אויפגעקומענע פאַר־שוינען און אינטריגאַנטען.

קלאָר שפּיגעלט זיך דאָ אָב די ווירקונג פון די פּראָדוקציאָנס־ און איי־גענטום־בעציהונגען.

דער אַרבייטער־קלאַס—דאַכט זיך, אַז מען דאַרף עס גאָר נישט זאָגען—האָט נישט סיי קיין דירעקטען סיי קיין אינדירעקטען אינטערעס אין אימפּע־ריאַליזם, מיליטאַריזם און קאָלאָניאַל-פּאָליטיק. די דאָזיגע אַלע זאַכען עקספּלואַ-

טירען דעם אַרבייטער און מאַכען שווערינ אָדער אונמעגליך די ערנסטע סאָציאַלע רעפאָרמען. קריעג און נאַציאָנאַלע קינאה ברעכען די אינטערנאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט פון די אַרבייטער, יענס גרויטע געוועהר, מיט וועלכער זיי וועלען בעזיעגען דעם קאַפּיטאַליזם, אַזוי ווי מיר וועלען נאָך ווייטער ווייזען.

אימפּעריאַליזם און מיליטאַריזם זענען די פערצערטעלטע, אָבגעהיטע פאַוואָריטען פון דער בורזשואַזיע—אָבער די טויט-פיינד פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט. ווידער דער מיטעלקלאַס וואַקעלט-זיך צווישען ליבע און האַס צו די דאָזיגע אָנשיקענישען, און דער גרעסטער טייל פון מיטעלקלאַס לויפט-נאָך די מעכטיגע.

אַ ראַדיקאַלע סאָציאַלע רעפאָרם איז די זאַך, פאַר וועלכער די רייכע פערמעגליכע ציטערען ווי פאַר אַ רוח, און פאַר די אַרבייטער איז זי אַ שפּרונגברעט צו דער מאַכט. אָבער דער מיטעלקלאַס שלעפּט-זיך-אַרום ווי אַ צעמישטער אַהין און אַהער.

אַזוי שפּיגלען-זיך-אָב די פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען אין די פּאָליטישע אידעען פון די קלאַסען. דען די מאָדערנע טעכניק ברענגט דעם גרויס-קאַפּיטאַל דעם מאָנאָפּאָל, די גרויסע רייכטימער; זי מאַכט דעם מיטעלקלאַס אָבהענגיג פונ׳ם קאַפּיטאַל אָדער זי לאָזט איהם אַרומשוועבען צווישען פערמעגליכקייט און אָרימקייט; ביי די פּראָלעטאַריער נעהמט זי אַוועק יעדע פּערזענליכע פערמעגליכקייט, יעדע פּערזענליכע מאַכט.

דאָס פּאָליטישע דענקען פון די קלאַסען איז דער גייסטיגער רעפלעקס (אָבשפּיגלונג) פון דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס מיט זיינע אייגענטום-בעציהונגען.

אַ טענה.

עס קומט-אויס שטאַרק מעכאַניש, אַז גאַנצע קלאַסען פון דענקענדע מענשען זאָלען זיין געצוואונגען צו דענקען אַלע דאָס אייגענע. אויך די געגנער פון היסטאָרישען מאַטעריאַליזם שטעלען-אַרויס די דאָזיגע טענה.

אָבער ווער עס פערקלעהרט-זיך ווענינסטענס אויף אַ ווייל**ע** וועגען דעם פאַקט, אַז די קלאַסען ווערען געטריבען דורך זייער **אינטערעס**, אַז זייער קלאַסען-אינטערעס איז פאַר זיי די פראַגע פון זייער זיין אָדער נישט-זיין אַלס קלאַס—דער וועט זיך נישט וואונדערן און דעם וועט די דאָזיגע טענה ווייניג-וואָס אַהרען. **דען די קלאַסען גופא פערטיידיגען זייער עקזיסטענץ.** אויב דער יחיד, דער איינצעלנער מענש, מוז אָנווענדען אַלץ וואָס איז מעגליך, כּדי צו דערהאַלטען זיין עקזיסטענץ—אַ פּשיטא שוין אַ קלאַס, וואָס איז דורך זיין צוזאַמענווירקונג און זיין געזעלשאַפטליכער אָרגאַניזאַציע טויזענד מאָל שטאַרקער פאַר׳ן יחיד, פאַר׳ן איינצעלנעם מענש.

נאָר יעדער מענש קעמפט סוף-כּל-סוף דעם פּאָליטישען קלאַסען-קאַמף לויט זיינע פעהיגקייטען. דער אַרבייטער דאַרף ווידער-אַמאָל בלויז אין זיין סביבה זיך אַרומקוקען, כּדי זיך צו איבערצייגען, אַז דער ליכטיגער, פייערדיגער גייסט און דאָס וואַרימע האַרץ געהט ענדער נאָך דעם רוף פון דער

ענטוויקעלטער טעכניק, ווי די שלאָפּמיץ, דער בטלן, דער פּחדן. די רעוואָ-לוציע פון דער טעכניק מאַרשירט שנעל, די מענשען געהען-נאָך אַביסעל לאַנגזאַמער אָבער סוף-כּל-סוף קומט-נאָך די מאַסע, סוף-כּל-סוף קומען-נאָך אַלע. דער כּח פון די געזעלשאַפטליכע פּראָדוקטיוו-קרעפטען איז אַלמעכטיג.

מען טאַפּט כּמעט אָן מיט דער האַנד די ערשיינונג, ווי מיליאָנען פּראָ-לעטאַריער, געהען אויפ׳ן רוף פון דער מאָדערנער טעכניק תּחילת לאַנגזאַם, דערנאָך אַלץ גיכער און געהען-אַריבער מחנות-ווייז צו דער סאָציאַל-דעמאָ-קראַטיע.

דער יחיד (דער איינצעלנער מענש) האָט אַלזאָ אַ גרויסע בעדייטונג אין דער ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט; די ענערגישע, די פייערדיגע, די עמפּפינדליכע, די געניאַלע, די איבערגעבענע פערגיכערען דעם גאַנג פון אַ קלאַס, אין דער צייט וואָס די נארישע, די פוילע און גלייכגילטיגע פערצע-גערען איהם. אָבער קיין שום מענש, ווי געניאַל, איבערגעגעבען אָדער פייערדיג ער זאָל נישט זיין, קאָן נישט געבען דער געזעלשאַפט אַזאַ ריכטונג, וואָס זאָל זיין געגען דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק, און קיין שום טיפּש אָדער פוילענצער אָדער סתם בטלן קאָן דעם שטראָם נישט פערהאַלטען. דאָס גע-זעלשאַפטליכע לעבען איז אַלמעכטיג. דער יחיד, וועלכער שטעלט זיך איהם אַנטקעגען, ווערט צעשמעטערט. און דאָס דאַרף מען נאָך אויך וויסען, אַז — דער ווידערשטאַנד גופא פונ׳ם איינצעלנעם מענשען ווערט אויך בעשטימט דורך דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען.

ה. זיטען און מאָראַל.

אַצינד זענען מיר שוין פאַרטיג מיט די אַזוי-גערופענע נידריגע געבי-טען פונ׳ם גייסט און מיר האַלטען ביי די אַזוי-גערופענע העכערע: די זיטען, די זיטליכקייט (מאָראַל), די רעליגיע, די פילאָזאָפיע, די קונסט. די דאָזיגע געביטען ווערען דורך די הערשענדע קלאַסען געשטעלט העכער פאַר די ער-שטע, ווייל יענע האָבען נאָך צופיעל שייכות מיט דער מאַטעריע, אָבער די דאָזיגע „העכערע" ווייזען-אויס צו שוועבען הויך איבער אַלץ וואָס איז מאַטעריעל, איבער אַלץ וואָס איז חומר און גשמיות. דאָס רעכט, די פּאָליטיק, די נאַטור-וויסענשאַפט, ווי הויך זיי שטעהען נישט גייסטיג, בעהאַנ-דלען דאָך בלויז די ערדישע, מאַטעריעלע, אָפט געמיינע, מיאוסע ענינים. אָבער פילאָזאָפיע, רעליגיע, מאָראַל, קונסט ווייזען-אויס צו זיין ריין גייסטיג, שען און הימליש. אַנ׳אַדוואָקאַט, אַ פּאָליטישער טהוער, אַנ׳ אינזשעניער אָדער לעהרער זעהען-אויס וועניגער דערהויבען ווי אַ קינסטלער, אַ רב און אַ פילאָזאָף.

מיר האָבען אַ קנאַפּען חשק מסכּים צו זיין אויף דער דאָזיגער איינ-טיילונג. אָבער אמת איז, אַז אויך פאַר אונז זענען די קונסט, די פילאָזאָפיע,

די רעליגיע און די מאָראַל שווערליכע געביטען. דווקא דערפאַר, וואָס די הערשענדע קלאַסען האָבען פון די דאָזיגע געביטען געמאַכט איבערנאַטירליכע ווינקעלעך, וואָס האָבען נישט קיין שום שייכות מיט דער ערד, מיט דער געזעלשאַפט און זענען ריין גייסטיג, און ווייל די דאָזיגע מיינונג האָט זיך איינגעכאַפּט ווי אַ פּאָראורטייל אין אַלע מוחות, דערום איז עס שווערער פאָרצושטעלען אויך דאָ דעם צוזאַמענהאַנג, די שייכות צווישען דעם דענקען און דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. מיר וועלען זיך דאָ מוזען צווינגען מסביר צו זיין דעם ענין דאָפּעלט קלאָר.

מיר הויבען-אָן מיט דעם סאַמע איינפאַכען פון די דאָזיגע פיער געביטען: די זיטען.

דאָ מוז מען שאַרף אונטערשיידען צווישען זיטען און זיטליכקייט. אַ זיטע (מנהג) איז אַ פאָרשריפט פאַר בעשטימטע פאַלען, זיטליכקייט—דאָס איז שוין עפּעס אַלגעמיינעס. ביי ציוויליזירטע פעלקער איז צום ביישפּיל אַ זיטע נישט צו געהן נאַקעט; זיטליכקייט איז צום ביישפּיל דער ואהבת לרעך כמוך (ליעבען דעם נאָהענטען ווי זיך אַליין). דאָס וועניגער איינפאַכע, די זיטליכקייט, די מאָראַל, וועלען מיר בעהאַנדלען נאָך די זיטען.

צוויי קלאָרע, זעהר אַלגעמיינע ביישפּילען פון אונזער אייגענער צייט, פון דעם, וואָס דער אַרבייטער זעהט טאָג-טעגליך פאַר זיינע אויגען, בעווייזען, ווי שטאַרק די זיטע ווערט געענדערט דורך דער ענדערונג אין די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען.

פריהער איז געווען אַ זיטע, אַז דער אַרבייטער-קלאַס זאָל נישט דאגה'ן איבער די עפענטליכע אָנגעלעגענהייטען. נישט בלויז וואָס די אַרבייטער האָבען נישט געהאַט קיין שום איינפלוס אויף דער רעגירונג, נאָר אפילו די געדאַנקען פון די אַרבייטער האָבען זיך אויך נישט פערנומען מיט איהר. זיי האָבען זיי, הייסט עס, אפילו אויפ'ן רעיון נישט אַרויפגענומען. בלויז אין צייטען פון אַ גרויסער שפּאַנונג, אין דער צייט פון אַ קריעג מיט אויסלאַנד אָדער ווען הערשער, אַריסטאָקראַטען, גייסטליכע און בורשוואַזיע האָבען געקעמפט צווישען זיך,—דעמאָלט זענען אויך די אַרבייטער-מאַסען אויפמערקזאַם געוואָרען און האָבען זיך פעראינטערעסירט; דעמאָלט האָט יעדער צד געפּרובט צו געווינען די אַרבייטער פאַר זיך, דעמאָלט זענען געווען מאָמענטען, ווען די אַרבייטער האָבען געפיהלט, אַז אויך זייער אינטערעס שטעהט אין קאָן; דעמאָלט האָבען זיי מיטגעמאַכט די קאַמפען אָדער האָבען זיך געלאָזט אויסנוצען. אָבער וועגען אַ דויערהאַפטיגען פּאָליטישען לעבען איז ביי זיי קיין רייד נישט געווען.

אַצינד איז דאָס אַלץ גאָר אַנדערש. זעהר פיעל אַרבייטער, נישט בלויז וואָס זיי לעבען-מיט דאָס פּאָליטישע לעבען, נאָר אין די לענדער, וואו די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע האָט שוין געלערנט דעם פּראָלעטאַריאַט, איז דער פּראָ-

לעטאריאַט געוואָרען אַ קלאַס, וועלכער בעטייליגט זיך אין דער פּאָליטיק צום שטאַרקסטען.

און נאָך אַ ביישפּיל:

פריהער איז געווען אַ גוטע זייטע, אַז דער אַרבייטער זאָל אין אָוועגד זיצען אינדערהיים, איצט איז אַ זייטע—און וואָס אַמאָל אַלץ מעהר,—אַז דער אַרבייטער זאָל אין אָוועגד געהן אויף אַ פערזאַמלונג פון זיין פאַך, פון זיין פּאַרטיי אָדער פון אַ פּראָלעטאַרישען בילדונגס־פעראיין.

די דאָזיגע זייטען געהמען־זיך פונ׳ם קלאַסען־אינטערעס, און דער קלאַסען־אינטערעס נעהמט־זיך פון די אייגענטום־בעציהונגען. פריהער זענען נאָך חוץ דעם די הערשענדע קלאַסען געווען פעראינטערעסירט, אַז די אַרבייטער זאָלען זיין שפּאָרזאַם, רוהיג, בעשיידען, הכנעה׳דיג און זאָלען זיך־פערנעהמען מיט פּאָליטיק בלויז אין ספּעציעלע מאָמענטען. און ווייל דער אַרבייטער־קלאַס איז צוליב דער דאַמאָלסדיגער טעכניק שוואַך געווען, האָט ער דער־לאָזט, אַז די הערשענדע קלאַסען זאָלען איהם דאָס אַריינקלאַפּען אין קאָפּ. און די דיענער פון די הערשער, די מגידים, די שולען, און שפּעטער אויך די צייטונגען האָבען שטענדיג גע׳דרש׳נט און געלערנט דאָס אייגענע.

אַצינד איז אָבער דער קלאַסען־אינטערעס פון די אַרבייטער געוואָרען אַנ׳אַנדערער; די טעכניק האָט איהם געענדערט, און גלייכצייטיג האָט זי די אַרבייטער געמאַכט גענוג שטאַרק, אַז זיי זאָלען מעהר נישט הערען דאָס וואָס עס זאָגען די פּני, די אדונים. דורך דעם קלאַסען־אינטערעס האָט די זייטע אָנגענומען אַנ׳אַנדער כאַראַקטער: דער וואָס איז נישט אָרגאַניזירט—דער איז אַצינד אַ טעמפּער, גלייכגילטיגער, אַ שלעכטער אַרבייטער; דאַגעגען דער ענערגישער אָרגאַניזאַציע־מענש איז דער גוטער אַרבייטער.

וואָרן—יעדען איינעם איז קלאָר, נישט וואָהר?—לויט דער זייטע נאָך, לויט ווי עס איז אָנגענומען אין דער געזעלשאַפט, רופט מען עמיצען אָדער עפּעס—„גוט" אָדער „שלעכט".

אַצינד איז גוט דווקא דאָס, וואָס איז דער היפּך פון דעם וואָס איז פריהער גוט געווען. געהן אויף דער גאַס אַרויס, אויף אַ פערזאַמלונג, אויף אַ דעמאָנסטראַציע—דאָס איז אַצינד גוט. דען די טעכניק גיט איצט דעם אַרבייטער־קלאַס די זיכערע האָפנונג אויף דעם זיעג, און דער זיעג פון די אַרבייטער איז גוט פאַר זיי און גוט פאַר דער גאַנצער געזעלשאַפט.

ווען עמיץ זאָגט, אַז די בעגריפען וועגען גוט און שלעכט האָבען זיך אין פערשידענע צייטען געענדערט, נישט אַלעמאָל געווען די אייגענע—האָט דערויף די בורזשואַזיע שטאַרק פּאַראיבעל. אָבער ווער עס וויל בעטראַכטען די פאַקטען רוהיג, אָהן צביעות און אָהן אַ שום „וצדקתך", דער וועט בע־מערקען, אַז פערשידענע פעלקער און קלאַסען—אָדער איין פאָלק צי איין קלאַס אין פערשידענע צייטען—האָבען איינע און דיזעלבע זאַכען גערופען אַמאָל גוט און אַמאָל שלעכט. די גאַנצע געשיכטע איז פול דערמיט. דאָ וועזען

מיר בלויז אָן אויף די זייטען, וועלכע רעגולירען די בעציהונג פון די ביידע געשלעכטער (דאָס מענער-געשלעכט און דאָס פרויען-געשלעכט) און דאָס חתונה-האָבען; עס איז געוועזען בעוואוסט, אַז ביי פערשידענע פעלקער און קלאַסען אָדער אין פערשידענע צייטען זענען די דאָזיגע זייטען פערשידען.

נעהמען מיר אַצינד נאָך אַנ׳אַנדער, זעהר אַלגעמיינעם ביישפּיל פון אונזער אייגענער צייט, אויסער דעם פּראָוועדטס-שטרעבענדען אַרבייטער-קלאַס איז פאַרהאַן נאָך אַ גרויסער טייל פון דער מענשהייט, וועלכער זוכט די פריי-הייט אין דער געזעלשאַפט: די פרויען.—אָבער פון וואַנען נעהמט זיך עס, וואָס די פרויען, וואָס בסך-הכל אָט דאָ-נישט-לאַנג זענען זיי ערצויגען גע-וואָרען בלויז צו שטוביגער בעל-הבת׳ישקייט און צום חתונה האָבען, האָבען איצט אין די הונדערטער אָנגעהויבען זוכען נאָך אַנ׳אַנדער ציעל: אַנ׳אַרבייטס-פעלד אין דער געזעלשאַפט?

ביי דער פּראָלעטאַרישער פרוי האָט זיך עס גענומען פון דער גרויס-אינדוסטריע. די אַרבייט ביי דער מאַשין איז אָפט אַזוי לייכט—הגם דורך דער לאַנגער אַרבייט ווערט זי שווער,—אַז פרויען און מיידלעך קאָנען זי אויס-פיהרען. דעם פאַבריקאַנט׳ס פערדינסטען, זיין אַרבייטס-לויהן, האָבען נישט גע-קלעקט אויף צום לעבען; פרויען און קינדער האָבען געמוזט געהן אויף דער פאַבריק, כדי צו פערדיענען און די פאַמיליע זאָל האָבען פּרנסה. אַזוי-אַרום זענען די פּראָלעטאַרישע פרויען אַריינגעקומען אין די אינדוסטריע און זייער צאָהל האָט זיך פערגרעסערט אַלץ מעהר און מעהר.

און דורכדעם האָט זיך געענדערט ביי די דאָזיגע פרויען דער אינהאַלט פון גייסט!

דער סאָציאַליסטישער געדאַנק, אַ רעזולטאַט פון דער אַרבייט וואָס זיי טהוען, איז אַריינגעדרונגען אויך אין זייערע קעפּ. אין עטליכע לענדער, ווי אין דייטשלאַנד צום ביישפּיל, האָבען שוין די פּראָלעטאַרישע פרויען דורכ-געמאַכט אַ היבשע שטרעקע אויף דעם וועג פון דער סאָציאַליסטישער אָרגאַני-זאַציע; אין אַלע קאַפּיטאַליסטישע לענדער האָבען זיי אָנגעהויבען צו געהן מיט דעם דאָזיגען וועג. די אַרבייטער-פרוי, די יונגע אַרבייטערין זענען גע-וואָרען מיט-קעמפּפערינס פונ׳ם מאַנספּערשוין אין דער פּאָליטישער פּאַרטיי און אינ׳ם פּראָפעסיאָנעלען פעראיין! וואָס פאַר אַנ׳אונטערשייד איז עס געגען פריהער, ווען די פרוי האָט פעררייכט די מלבושים, געוואַשען וועש, געזאָרגט פאַר דער שטוביגער בעל-הבת׳ישקייט און פאַר די קינדער און מעהר גאָרנישט געטוהן!

ביי דער סאָציאַליסטישער אַרבייטער-פרוי לעבט אויף דער געדאַנק וועגען אַ צייט, ווען דאָס מיידעל און די פרוי וועט זיין פאָלקאָם זעלבשטענ-דיג, פאָלקאָם פריי אַלס פּראָדוצענטין. אין דער געזעלשאַפט פון דער צו-קונפט וועט קיינער נישט האָבען קיין בעל-הבית איבער זיך, סיי די פרוי סיי דער מאַנספּערשוין, סיי אינ׳ם פאַמיליען-לעבען סיי אין דעם ווערקשטעל.

די איינצעלנע מענשען ווילען לעבען איינע נעבען די אַנדערע אַלס פרייע און גלייכע.

און אויך דער דאָזיגער געדאַנק איז אַריינגעגעבען געוואָרען דער פרוי דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס.

די בירגערליכע פרוי שטרעבט אויך נאָך בעפרייאונג. און אויך ביי איהר שטאַמט דער דאָזיגער געדאַנק פונ'ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס. דען ווען די גרויס-אינדוסטריע איז אויפגעקומען, האָט זיך ערשטענס פערקלענערט די אַר-בייט פון דער פרוי אין דער שטובּיגער בעל-הבית'ישקייט. וואָרן די גרויס-אינדוסטריע פּראָדוצירט די סאַמע פערשידענע זאַכען, ווי ליכט, קליידער, לע-בענס-מיטלען, אַזוי ביליג, אַז מען וויל זיי שוין מעהר נישט מאַכען אָדער צוגרייטען אינדערהיים; צווייטענס איז די קאָנקורענץ געוואָרען אַזוי שאַרף, אַז די פרויען און טעכטער פונ'ם קליינבירגערטום האָבען געמוזט מיט-פער-דיענען אויף פרנסה און זוכען שטעלעס אין דער שולע, אין קאָנטאָר, אין אַפּטייק א. אַז. וו.; דריטענס האָט זיך ביי דער בורזשואַזיע פערקלענערט די צאָהל חתונות צוליב דעם העפטיגען קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ, צוליב די העכערע פּרעטענזיעס צום לעבען און די שטרעבונג נאָך תענוגים און לוק-סוס, אַלץ רעזולטאַטען פונ'ם מאָדערנעם פּראָדוקציאָנס-אופן.

דער גייסט פון דער בירגערליכער פרייליין איז דערום נוטה צו אַ גרע-סערער געזעלשאַפטליכער פרייהייט; איהר דענקען האָט זיך געענדערט. ווען מען זאָל זי פערגלייכען מיט איהר באָבען איז זי ממש אַ נייער מענש.

אין דער צייט וואָס די פּראָלעטאַרישע פרוי האָט אין זינען די בעפריי-אונג פונ'ם פּראָלעטאַריאַט און דערמיט פון דער גאַנצער געזעלשאַפט (דערצו ברענגט איהר דער פלאַץ, וואָס זי פערנעהמט אינ'ם געזעלשאַפטליכען פּראָדוק-ציאָנס-פּראָצעס), קלעהרט די בירגערליכע פרויענרעכטלערין בלויז וועגען דער בעפרייאונג פון דער בירגערליכער פרוי. זי וויל ברענגען די פרוי צו דער מאַכט אין דער בירגערליכער געזעלשאַפט גופא; זי וויל געבען דער פרוי אַ קאַפּיטאַליסטישע מאַכט—און דאָס, פערשטעהט זיך, איז מעגליך, ווען זי אונטערדריקט די אַרבייטער עקאָנאָמיש און פּאָליטיש פונקט אַזוי שטאַרק, ווי דאָס טוהט אַצינד די מאַנסבילשע בורזשואַזיע.

די פרויענרעכטלערין וויל „נישט בעפרייען די פרוי פונ'ם אייגענטום, נאָר זי וויל איהר פערשאַפען די פרייהייט פון אייגענטום, זי וויל איהר נישט בעפרייען פונ'ם שמוץ פון יאָגען זיך נאָך געלד, נאָר זי וויל איהר געבען די פרייהייט פון דער קאָנקורענץ". אָבער די אַרבייטער-פרוי וויל זיך און אַלע פרויען און אַלע מאַנסלייט בעפרייען פונ'ם דרוק פון אייגענטום און פון דער קאָנקורענץ און מאַכען דורכדעם אַלע מענשען ווירקליך פריי.

הגם צווישען די אידעאַלען, מיט וועלכע עס זענען פול די קעפּ פון די דאָזיגע ביידע פרויען, איז פאַרהאַן אַזאַ חילוק, ווי צווישען די נאַכט-ליכטיג-קייט מיט'ן פולען זונען-שיין, שטאַמען אָבער דאָך די געדאַנקען פון די ביי-

דע פּרויען—פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס; זיי אונטערשיידען זיך נאָר צוליב די פערשידענע אייגענטום-בעציהונגען, אין וועלכע דיביידע „שוועסטער״ זע-נען געשטעלט.

די פולשטענדיגע בעפרייאונג פון דער פרוי, די בעפרייאונג פון די אַר-בייטער, די בעפרייאונג פון דער מענשהייט, וואָס פאַר אַ גליהענדע געפיהלען גיבען זיי אין אונז אַריין! וואָס פאַר אַ ליידענשאַפט און אימפעט רופען זיי ביי מיליאָנען אַרויס, וואָס פאַר אַ קוואַלען ענערגיע לאָזען זיי אויפשטראָמען אין אונז! און וואָס פאַר אַ הערליכע גאָלדענע און רויזענרויטע טרוימען ברענ-גען זיי אונז אין די שעה׳ן פון רוה נאָכ׳ן קאַמף! דעמאָלט קאָן זיך דאַכטען, אַז דער גייסט פונ׳ם מענשען רופט-אַרויס מיט זיין אייגענעם כּוח די דאָזי-גע גאַנצע ענערגיע, די דאָזיגע קאָכיגע קאַמפּס-לוסט און די דאָזיגע ענטצי-קענדע טרוימען! אָבער, ליעבע פריינד, לאָמיר קיינמאָל נישט פערגעסען, אַז דער דאָזיגער גוואַלטיגער ווילען פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, די דאָזיגע גליקליכ-קייט נאָך אַ זיעג און די אייזען-שטאַרקע האָפנונג נאָך אַ מפּלה, דער דאָזיגער ריעזיגער אידעאַליזם פון די אַרבייטער—דער העכסטער, ברייטסטער און הער-ליכסטער אויסדרוק פונ׳ם גייסט, וואָס איז נאָר ווען-עס-איז געווען אויף דער וועלט, ווייל ער איז אין העכסטען גראַד בעוואוסטזיניג און אויפ׳ן טיעפסטען אופן אידעאַליסטיש—אַז די דאָזיגע שענסטע גייסטיגע ערשיינונגען זענען צו-נויפגעוואַקסען מיט דער **אַרבייט**, מיט׳ן **ווערקצייג**, וועלכע האָבען דעם וואָרצעל זייערען פעסט אין דער ערד, אין דעם גשמיות׳דיגען לעבען.

די דאָזיגע ביידע ביישפּילען בעווייזען לויט די צוויי סאַמע בעדייטענ-דע איבערקערהערענישען אין די **זיטען** פון אונזער צייט, ווי ריכטיג עס איז אונזער לעהרע פון היסטאָרישען מאַטעריאַליזם. אַצינד וועלען מיר אַריבער-געהן צו דער אַלגעמיינער **זיטליכקייט**, צו דער **מאָראַל**.

נאָר דערוייל, כּדי צו פערלייכטערן דאָס אַריבערגעהן דערצו און אַלזאָ פערשטענדליכער מאַכען די גאַנצע טעמע, וועלען מיר קודם נעהמען נאָך אַ ביישפּיל, וועלכער געהערט שוין נישט צו די זיטען פון דער אַלטעגליכער אַרבייט, ווי למשל דאָס בעזוכען די אַרבייטער-פערזאַמלונגען און די אַרבייט פון פרויען אין ביוראָס, קאָנטאָרען א. אַז. וו.—אָבער ער געהערט אויך נישט צו יענע כּלומרשט אַלערהעכסטע געביטען פון זיטליכקייט, ווי די ליעבע צום צווייטען, די ליעבע צום אמת א. אַז. וו.

דער דאָזיגער ביישפּיל, וואָס מיר נעהמען אַלס אַן אַריבערגאַנג, איז די ליעבע צום פאָטערלאַנד, דער פּאַטריאָטיזם.

אויך אין דעם דאָזיגען געפיהל, אין דעם דאָזיגען געדאַנק זעהען מיר אין אונזער אייגענער צייט, ווי עס קומט-פאָר אַ גוואַלטיגע איבערקערהעניש און ווידער-אַמאָל גרעסטענטיילס דערהויפּט ביי די אַרבייטער.

פריהער, ווען דער אַרבייטער־קלאַס איז נאָך נישט געווען כמעט קיין שום זעלבשטענדיגע געזעלשאַפטליכע מאַכט, איז ער געווען פּאַטריאָטיש, דאָס הייסט: ער האָט נישט געוואוסט צו טוהן עפּעס בעסערס, ווי נאָכגעהן נאָך די הערשענדע קלאַסען פון זיין לאַנד אין דעם קאַמף געגען אויסלענדישע מלוכות. אמת, עס לעגט זיך נישט שטאַרק אויפ׳ן שכל, אַז די דאַמאָלסדיגע פּראָלעטאַריער און די קינדער פון דעם דאַמאָלסדיגען פּויערים- און בירגער-שטאַנד, וועלכע האָבען זיך געלאָזט רעקרוטירען פאַר דער אַרמעע אָדער פאַר׳ן פלאָט, האָבען דאָס געטוהן פאַר גרויס ליעבע צום פאָטערלאַנד. דער גרעסטער טייל האָט עס געטוהן צוליב צוואַנג און נויט, צוליב דעם וואָס זיי האָבען נישט געהאַט קיין אַנדער בעסער פערדינסט—אָבער די אַרבייטענדע קלאַסען האָבען דענסטמאָל נישט געוואוסט עפּעס אַנדערש ווי דאָס, אַז אַזוי געהער צו זיין, וועניגסטענס אַז אַזוי מוז זיין. דער געדאַנק, אַז זיי קאָנען אַלס זעלבשטענדיגע מאַכט ערקלערען זיך געגען קריעג און שטערען דעם קריעג, אפילו ווען די רעגירענדע קלאַסען ווילען איהם יאָ, איז זיי גאָר אין קאָפּ נישט אַריינגעקומען; ווייל פּאָליטיש און עקאָנאָמיש זענען זיי דאָך געווען געבונדען מיט די דאָזיגע קלאַסען. סיי אין דער צאָהל, סיי אין דער אָרגאַניזאַציע זענען זיי נישט געווען גענוג שטאַרק, אויף צו האָבען אַנ׳איי-גענעם געדאַנק וועגען דעם דאָזיגען פּונקט, אַ פּשיטא שוין אויף צו פערווירקליכען אַזאַ געדאַנק אין לעבען. אפילו ווען זיי האָבען געקעמפט פאַר׳ן דערהאַלטען דעם שלום, האָבען זיי עס געוועהנליך געטוהן אַלס נאָכשלעפּערס פון אַ טייל פון די הערשענדע קלאַסען, וועלכער האָט געהאַט פון שלום מעהר נוצען ווי פון קריעג, און געטוהן האָבען זיי עס אונטער דעם לאָזונג, אַז אַזוי איז גוט פאַר׳ן פאָטערלאַנד, אַז דער דאָזיגער געדאַנק און די דאָזיגע טהאַט זענען די אמת׳ע פאָטערלאַנדס-ליעבע, דער אמת׳ער פּאַטריאָטיזם.

אין דער אמת׳ן איז דער קריעג אָדער דער דאָזיגער פּאַטריאָטיזם אין אַלגעמיין געווען אָפט פאַר די אַרבייטענדע קלאַסען זעהר נישט נוצליך און גאָר אַ קנאַפּע טובה. דענסטמאָל, פּונקט אַזוי ווי איצט, האָבען זיי עס אָפט בעצאָהלט פאַר דער דאָזיגער טובה מיט זייער בלוט, זייער לעבען, זייער קליינעם פערמעגען, וואָס מען האָט ביי זיי אָבגענומען דורך שווערע שטייערן אָדער חרוב געמאַכט דורך דעם קריעג. אָבער פון דעסטוועגען האָבען זיי אין זייערע מיינונגען זיך־נאָכגעשלעפּט נאָך די הערשענדע קלאַסען און האָבען איבערגענומען די לאָזונגען, וואָס יענע האָבען גע׳דרשנ׳ט, ווי: ליעבע צו דער אונאָבהענגיגקייט פון לאַנד, ליעבע צום פאָטערלאַנד אָדער צו דער די-נאַסטיע, און האָבען געגען דעם נישט אַרויסגעשטעלט קיין שום אַנדערע בע-שטימטע לאָזונגען.

אָבער ווי האָט זיך דאָס אַלץ געענדערט! אין אַלע לענדער וואַקסט מיט יעדען טאָג די צאָהל אַרבייטער, וועלכע זעהען-איין, אַז מלחמות געגען ציוויליזירטע און נישט־ציוויליזירטע פעלקער ווערען געפיהרט בלויז פאַר דער

טובה פון דער בורזשואַזיע; אַז די בורזשואַזיע דרש'נט פאַר די אַרבייטער וועגן פּאַטריאָטיזם, וועגן פּאָטערלאַנדס-ליעבע, כדי זי זאָל זיי קאָנען האָ-בען אַלס שטילע נאָכגעביגע קריעגס-ווערקצייג אין איהרע הענד; אַז דער צוועק און דער רעזולטאַט פון אַלע מלחמות איז אַ פערשטאַרקטע עקספּלואַ-טאַציע פונ'ם אַרבייטער-קלאַס אָדער אַ פערברייטערונג פון דער עקספּלואַטאַציע אויף נאָך מעהר אַרבייטער; אַז אַנ'אינטערנאַציאָנאַלער קאַמף פון די פעלקער איז אַ געפאַהר פאַר די אַרבייטער סיי פונ'ם זיעגענדען סיי פונ'ם בעזיעגטען לאַנד.

„דער קריעג—אַזוי קלערהט דער היינטיגער אַרבייטער—„ליעגט אין די אינטערעסען פון דעם בורזשוי. די פּראָדוקציע און דער קאַפּיטאַל, וואָס מען דאַרף דערין אַריינטהון, זענען געוואָרען אַזוי גרויס, אַז ער זוכט נייע מערק און פלעצער, וואו ער זאָל קאָנען אַריינלעגען זיין געלד און דורך דעם קריעג וויל ער אַנדערע פערשטויסען אָדער האַלטען פון דערוויטענס. דאָס קאָן ער אָבער אויספיהרען בלויז דורכדעם, וואָס ער וועט נעהמען נאָך גרעסע-רע שטייערן, וואָס מיר וועט ער צאָהלען וואָס וועניגער לויהן, וועט מיך לאָזען אַרבייטען אינטענסיווער אָדער לענגער און וועט מיר נישט געבען קיין שום סאָציאַלע רעפאָרמען, אָדער בלויז שלעכטע רעפאָרמען. דאַגעגען אין מיין אינטערעס ליעגט, אַז איך זאָל האָבען אַ העכערען לויהן, אַ קירצערע אַר-בייטס-צייט, גוטע סאָציאַלע געזעצען, נישט קיין פּאָשלינעס אויף לעבענס-מיט-לען, נישט קיין שטייערן אויף געברויכס-אַרטיקלען. איך מוז דערום זיין געגען דעם קריעג. חוץ דעם ליעגט אין מיין אינטערעס, אַז אויך מיין חבר אויף יענער זייט גרענעץ זאָל האָבען די אייגענע פערבעסערונגען אין זיין לאַגע, ווייל אַזוי-אַרום וועט די היימישע אינדוסטריע נישט ליידען די קאָנ-קורענץ פון דער אויסלענדישער אינדוסטריע (ווי באַלד אין אויסלאַנד וועט מען נישט צאָהלען די אַרבייטער קיין הונגער-לויהנען); דעמאָלט וועט זיך דער פעראיין פון די דאָזיגע אויסלענדישע אַרבייטער פערשטאַרקען און איך קאָן לויט זייער מוסטער שטאַרק מאַכען מיין אייגענע אָרגאַניזאַציע און זאָגאַר זיי פערבינדען צוזאַמען אין איין אינטערנאַציאָנאַלען בונד. און ווען דאָרטען ווערט די פּאָליטישע פּאַרטיי מעכטיג, האָט עס די פעולה, וואָס אויך מיר פלייסען-זיך, שטאַרק צו מאַכען אונזער פּאַרטיי, און מיר קאָנען קומען צו אַנ'אינטערנאַציאָנאַלער פעראייניגונג פון אַלע פּאָליטישע אַרבייטער-פּאַרטייען מיט איין און דעמזעלבען ציעל און מיט'ן צוועק פון געגענזייטיגער אונטערשטיצונג. ברענגט אָבער אויס אַ קריעג, דעמאָלט ווערט אונזער און זייער עקאָנאָמישע קראַפט פערניכטעט און די בורזשואַזיע זייהט שינאה און קינאה צווישען אונז".

די ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע און פונ'ם וועלט-האַנדעל האָט פערוואַנדעלט די אַרבייטער אין אַ זעלבשטענדיגע מאַכט, וועלכע איז אַליין אימשטאַנד צו דערגרייכען איהר ציעל. אָבער די אייגענע ענטוויקלונג, דורכ-דעם וואָס זי האָט געמאַכט דעם קאַפּיטאַל פאַר אַ מורא'דיג גרויסע קראַפט,

וואָס הערשט אין אַלע לענדער — האָט געווירקט, אַז די אַרבייטער זאָלען קאָנען בייקומען דעם קאַפּיטאַל בלויז אויף אַן'אינטערנאַציאָנאַלען וועג. עס לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל, אַז די אַרבייטער פון איין לאַנד זאָלען קאָנען בעזיגען די קאַפּיטאַליסטען און דערביי זאָלען די קאַפּיטאַליסטען פון אַלע לענדער נישט טוהן אַלץ וואָס זיי קאָנען נור טוהן, כּדי צו העלפען זייערע קלאַסען-ברידער. דאָס זעהט זיך אַרויס שוין איצט קלאָר ווי דער טאָג אין די אינטערנאַציאָנאַלע אונטערנעהמער-פערבאַנדען. צוליב די דאָזיגע אַלע אורזאַכען און גרונדען האָבען די סאָציאַליסטישע אַרבייטער איינגעזעהן, אַז פאָטערלאַנדס-ליעבע, פּאַטריאָטיזם, איז נישט פאַר זיי מעהר קיין לאָזונג, נאָר אַז זייער לאָזונג מוז זיין די אינטערנאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט פון די אַרבייטער.

די טעכניק, דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס אויף דער איצטיגער הויך פון זיין ענטוויקלונג, מאַכט נויטווענדיג פאַר די קאַפּיטאַליסטען פון אַ געוויס לאַנד אָדער צו מאָנאָפּאָליזירען די מערק פון די קאָלאָניעס, אָדער געווינען פאַר זיך דערפון אַזאַ גרויסען טייל, ווי ס'איז נור מעגליך.

די טעכניק, דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס אויף דער איצטיגער הויך פון זיין ענטוויקלונג, מאַכט נויטווענדיג פאַר די אַרבייטער פון אַ געוויס לאַנד צו שטעלען זיך געגען דעם, ווייל קריעג און קאָלאָניאַל-פּאָליטיק געהען שטענדיג צוזאַמען מיט אַ פערשטאַרקטער עקספּלואַטאַציע פון פּראָלעטאַריאַט.

די טעכניק האָט די אינטערעסען פון אַלע קאַפּיטאַליסטען, הגם זיי קעמפען איינע מיט די אַנדערע צוליב די מערק, אויסגעגליכען דאָרטען, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען דער אונטערדריקונג פון די אַרבייטער.

די טעכניק האָט די אַרבייטער פון אַלע לענדער אָרגאַניזירט און זיי געוויזען, אַז זיי אַלע האָבען איין און דעמזעלבען אינטערעס דאָרטען, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען דער סאָלידאַריטעט פון אַלע אַרבייטער.

די פערמעגליכע זענען אַלזאָ פאַר קריעג און פאַר אונטערדריקונג פון די אַרבייטער; די אַרבייטער זענען פאַר אַן'אינטערנאַציאָנאַלען שלום און אינטערנאַציאָנאַלע פעראייניגונג פון די אַרבייטער.

דער אַרבייטער-קלאַס איז אַלזאָ געוויס נישט פּאַטריאָטיש אינ'ם זין פון דער בורזשואַזיע, אין יענעם זין, וואָס ווערט אַריינגעלעגט אין דעם דאָזיגען וואָרט ביי דער ממשלה פון קאַפּיטאַליזם און חעלכער בעדייט: ליעבע בלויז צום אייגענעם לאַנד, גריינגשעצונג, אַנטיפּאַטיע אָדער האַס צום פרעמדען לאַנד.

דער מאָדערנער קאַפּיטאַליזם איז פּאַטריאָטיש איינציג און אַליין צוליב דער תאווה פון געלד. ער האַלט נישט דעם פּאַטריאָטיזם טאַקי אין דער אמת'ן פאַר אַ מצווה, פאַר אַ גוטע מידה, דאָס פאָטערלאַנד האַלט ער נישט פאַר הייליג. דען ער נעהמט דאָך צו דאָס פאָטערלאַנד ביי די טראַנסוואַלער, פיליפּינער, די איינוואוינער פון ענגליש און האָלענדיש אינדיען, ביי די כינעזער, מאַראָקאַנער א. אַז. וו. ער ברענגט-אַראָב פּאָליאַקען, גאַליציאַנער,

קראַנקען, כינעזער, כּדי צו דריקען די לויהנען פון זיינע אייגענע לאַנדס-ברי-דער, די קינדער פונ'ם אייגענעם פאַטערלאַנד.

ער פאָדערט פון דעם אונטערדריקטען קלאַס אַ פאַטערלאַנדס-ליעבע, וועלכע ער אַליין פיהלט נישט. די פאַטערלאַנדס-ליעבע פון דער בורזשואַזיע איז געלד-תּאווה און צביעות.

אַזאַ מין פאַטערלאַנדס-ליעבע איז דעם סאָציאַליסטישען פראָלעטאַריאַט זיכער לחלוטין פרעמד.

אין תּוך גענומען איז פרעמד דעם אַרבייטער י ע ד ע פאַטערלאַנדס-ליע-בע, אַזוי ווי די בורזשואַזיע פערשטעהט עס.

פערשטעהט זיך, אַז דער אַרבייטער וויל אָבּהיטען זיין שפּראַך, די איינ-ציגע, מיט וועלכער ער קאָן געפינען אַרבייט. אָבער דאָס איז נישט יענע פאַטערלאַנדס-ליעבע, וועלכע עס פערלאַנגט פון איהם די בורזשואַזיע. אויך דער אַרבייטער ליעבט די נאַטור, דעם קלימאַט, די לופט פון זיין לאַנד, אין וועלכע ער איז אויפגעוואַקסען פון קינדהייט-אויף. אָבער אויך דאָס איז נישט די פאַטערלאַנדס-ליעבע, וואָס די בורזשואַזיע פערלאַנגט פון איהם. די פאַ-טערלאַנדס-ליעבע, צו וועלכער די בורזשואַזיע וויל צווינגען דעם פּראָלעטאַ-ריאַט איז דאָס, אַז ער זאָל זיך מיט'ן גוטען ווילען לאָזען אויסנוצען דורך איהר אַלס אַ קריעגס-ווערקצייג און זאָל זיך לאָזען קוילענען פאַר איהר, ווען זי פערטיידיגט איהרע אייגענע פּראָפיטען אָדער די רווחים פון אַנדערע קאַ-פּיטאַליסטען, אָדער ווען זי פּרובּט אַוועקרויבען דאָס אייגענטום פון שוצלאָזע פעלקער. דאָס איז די בורזשואַזע פאַטערלאַנדס-ליעבע, און די דאָזיגע זאַך איז פאַר די סאָציאַליסטישע אַרבייטער לחלוטין פרעמד. אינ'ם זין פון דער בורזשואַזיע האָט נישט דער אַרבייטער קיין שום פאַטערלאַנד.

ביי אַלע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפליקטען פרעגט דער אַרבייטער: אין וואָס בעשטעהט דאָ דער אינטערעס פון די אַרבייטער, און דאָס, דאָס אַליין בעשטימט דעם אורטייל זיינעם.

און אַזוי ווי דער קלאַסען-אינטערעס פון די אַרבייטער, בּכלל גענומען, פאָדערט צו דערהאַלטען דעם שלום, ווייזט זיך אַרויס די פּאָליטיק פון די אַרבייטער אַלס דאָס מיטעל צו דערהאַלטען אַלע נאַציאָנען. דען ווען דער שלום ווערט נישט געשטערט און דער אַרביי-טער-קלאַס אין אַלע לענדער זאָל צוקומען צום רודער, דעמאָלט בלייבט שוין מעהר נישט איבער קיין מעגליכקייט, אַז איין לאַנד זאָל אונטערטעניגען דאָס אַנדערע; דעמאָלט קאָן בלויז זיין אַ רייד וועגען אַ פאַמעליכדיגער פערשווינ-דונג פון גרענצען און דיפערענצען אויף אַנ'אָרגאַנישען וועג, אָהן גוואַלט-מיט-לען. אויף אַזויפיל בעוואָרענט בלויז די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַל-דעמאָקראַ-טיע די עקזיסטענץ פון אַלע נאַציאָנען.

און אויך אין יענע פאַלען, וועלכע מען קאָן זיך פאָרשטעלען בלויז אַלס אַ גאַנץ זעלטענע זאַך, ווען דער פּראָלעטאַריאַט זאָל מסכּים זיין אויף אַ

קריעג, וועט ער נישט געטריבען ווערען דערצו דורך דער פּאַטעריאַנדס-ליעבע פון דער בורזשואַזיע.

דער אַרבייטער-קלאַס, וועלכער איז דורכגעדרונגען מיט׳ן סאָציאַליזם, קאָן אַנטקעגען דעם שאָוויניסטישען פּאַטריאָטיזם פון דער בורזשואַזיע, וועלכער שטרעבט נאָך שמוציגע רווחים, און געגען איהרע צביעות׳דיגע שלום-קאָמעדיעס—רוהיג אַרויסשטעלען זיין ציעל: די אינטערנאַציאָנאַלע אחדות פון די אַרבייטער און דורכדעם די אחדות פון אַלע מענשען, דער אייביגער שלום פון אַלע פעלקער. דאָס ציעל פון דער בורזשואַזיע איז בעגרענצט, אַזוי ווי אַ לאַנד אָדער אַ לענדעל איז בעגרענצט אַנטקעגען דער גאַנצער ערד; אָבער חוץ דעם איז נאָך דאָס ציעל פון דער בורזשואַזיע פאַלש און נישט דערגרייכבאַר—וואָרן די קאַפּיטאַליסטישע בעהערשער פון די פעלקער, וועלכע קעמפּפען צוליב דעם רויב, וועלען קעמפּפען איינע מיט די אַנדערע אַזוי לאַנג, ווי לאַנג עס וועט זיין איבערהויפּט וואָס צו רויבען. דאָס ציעל פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע איז דערהויבען און הערליך; אָבער חוץ דעם איז נאָך דאָס דאָזיגע ציעל אמת׳דיג און דערגרייכבאַר; דער אַרבייטער-קלאַס קאָן נישט ווינשען קיין אַנדער זאַך, ווי שלום צווישען די אַרבייטער פון אַלע פעלקער, ווייל דער דאָזיגער שלום איז זייער אינטערעס, מעהר װאָ׳: די פאָרבעדינגונגען פאַר זייער זיעג.

וואָס פאַר אַנ׳איבערקערעהרעניש איז עס אַנטקעגען פריהער! דער אַרבייטער פון דעמאָלט, וועלכער האָט שקלאַפּעריש נאָכגעקלעהרט די בעגרענצטע געדאַנקען פון זיינע מייסטערס; און דער אַרבייטער פון היינט, וואָס נעהמט אַרום די וועלט, די גאַנצע מענשהייט, אונאָבהענגיג פון זיינע מייסטערס און קעמפּפענד געגען זיי.

און צו דער דאָזיגער גאַנצער איבערקערעהרעניש האָט געבראַכט די מאַשין; איהר האָט מען עס צו פערדאַנקען; זי האָט די מיליאָנען פּראָלעטאַריער געשאַפען און זיי אָרגאַניזירט.

בעמערקונג

אויבען האָבען מיר ערקלערט, אַז די פּאַטערלאַנדס-ליעבע פון די אַרבייטענדע קלאַסען איז פריהער אַרויסגעקומען נישט דירעקט פון זייער אייגענעם אינטערעס, נאָר פון׳ם אינטערעס פון די הערשענדע קלאַסען, פון וועלכע זיי זענען אָבהענגיג געוועזען. דאָס וועט מען שטענדיג קאָנען געפינען: אַזוי לאַנג ווי אַ קלאַס האָט נישט די קראַפט צו פערטיידיגען זיינע אמת׳דיגע טיעפסטע אייגענע אינטערעסען, אַזוי לאַנג ווי סוף-כל-סוף איז דער אינטערעס פון אַנ׳אַנדער קלאַס זיין אינטערעס, וועט ער אויך אין אַ גרויסען טייל פון זיין דענקען נאָכגעהן נאָך די הערשענדע קלאַסען. אַ קלאָרער ביישפּיל דערפון איז געוועזען דער פּאַטריאָטיזם אין דער פריהערדיגער צייט—און

ביי אַסך איז ער נאָך היינט אַזוי, „די הערשענדע אידעען אין יעדער גע-חיסער צייט—זאָגט מאַרקס—זענען שטענדיג געווען די אידעען פון די הער-שענדע קלאַסען". אָבער וויבאַלד דער אונטערדריקטער קלאַס געפינט נור אַ געלעגענהייט, צום ביישפיל אין צייטען פון אַ רעוואָלוציע, קומט ער אַרויס אויף דער סצענע מיט זיין אייגענעם טיעפסטען אינטערעס, ווייזט ער אַרויס זיין טיעפסטע נשמה און ווערט פטור פון די אידעען, וואָס די הערשענדע האָבען איהם אַריינגעקלאַפט אין קאָפּ. און אין דער מאָס, אין וועלכער אַ קלאַס ווערט כסדר אַלץ שטאַרקער, אַזוי אַז ער קאָן אַליין פערטיידיגען זיי-נע אייגענע אינטערעסען, ווערט זיין געפיהלען- און געדאַנקען-וועלט אַלץ קרעפטיגער און סוף-כל-סוף ווערט זי אויסגעדריקט דרייסט און אָפען אָהן שום פאַלשער שעמעוודיגקייט.

אַצינד געהען מיר אַריבער צו די „העכערע" געביטען פון דער מאָראַל. דער דראַנג פונ'ם אַרבייטער נאָך ענטוויקלונג, דער דראַנג פון דער פרוי נאָך געזעלשאַפטליכע גלייכבערעכטיגונג מיט'ן מאַנספערשוין, די פאָטערלאַנדס-ליע-בע—דאָס אַלץ זענען בלויז נידעריגע געפיהלען אַנטקעגען די נישט-אייגננו-ציגקייט, די ליעבע צום נאָהענטען, די מסירות-נפש (זעלבסט-אָפּפערונג), די טרייהייט, די עהרליכקייט, די ליעבע, די גערעכטיגקייט.

די דאָזיגע גוטע מידות געהערען צו דער העכערער מאָראַל, זיי זע-נען די מאָראַל אַליין.

אוי זעהט עס אויס מיט די דאָזיגע גוטע מידות? פון וואַנען נעהמען זיי זיך? צי זענען זיי אייביג, צי לעבען זיי תמיד גלייך אין דעם מענשענס האַרץ, אָדער זענען זיי אפשר פונקט אַזוי פערענדערליך ווי די אַלע אַנדע-רע גייסטיגע זאַכען, מיט וועלכע מיר האָבען זיך דאָ בעקענט?

שוין הונדערטער יאָהרען, זינט דער גריכישער פילאָזאָף סאָקראַט און זיינע בני דורו האָבען זיי אָנגעהויבען שטעלען, זענען די דאָזיגע פראַגען געבליבען פאַר די מענשען נישט פערענטפערט.

און זיי שאַפען טאַקי פאַר אונז אַ בעזונדערע שוועריגקייט.

נעמליך, עס איז פאַרהאַן אַ שטים אין אונז, אין אונזער „נשמה", וועל-כע זאָגט אונז אין פיל פאַלען דירעקט, וואָס איז גוט און וואָס איז שלעכט (טוב ורע).

טהאַטען פון ליעבע צום נאָהענטען, פון מסירות-נפש געשעהען פלוצלונג, פון זיך אַליין, אויף דעם בעפעהל פון דער דאָזיגער שטים. ליעבע צום אמת, טרייהייט, עהרליכקייט, דאָס ווערט אונז דיקטירט בעפעהלעריש פון איהר אַליין, אָונזער געוויסען קוועלט אונז, ווען מיר הערען נישט די דאָזיגע שטים. מיר שעמען זיך, מיר קאָנען די אויגען נישט ווייזען, ווען מיר האָבען נישט גוט געהאַנדעלט, אפילו ווען קיינער ווייס עס נישט. דאָס זי-טען-געזעץ, די געבאָטען פון דער פליכט לעבען אין אונז, הגם מען

קאָן זיי נישט גענוג ערקלערען דורך די ערציהונג און דורך דעם אייגענעם רצון.

דער דאָזיגער בעפעהלערישער און ספּאָנטאַנער כאַראַקטער איז אייגען ספּעציעל דער עטיק, דער זיטען-לעהרע. עס האָט איהם נישט קיין שום אַנדער געביט פון גייסט. סיי די נאַטור-וויסענשאַפט, סיי דאָס רעכט, נישט די פּאָליטיק, נישט די רעליגיע, נישט די פילאָזאָפיע, וואָס אַלע קאָנען זיי שטודירט ווערען און זיי קאָנען זיין אויך אַנדערש, ווי זיי זענען.

מען האָט געפּרובט אַרויסדרינגען דאָס זיטען-געזעץ פון דער ערפאַה־רונג פונ׳ם מענשען גופא, פון זיין ערציהונג, זיינע געוואוינהייטען, זיין שטרע־בען צו גליק, פון אַ ראַפינירטען עגאָאיזם אָדער פון סימפּאַטיע פאַר אַנדערע. אָבער אויף דעם דאָזיגען אופן איז נישט געלונגען צו ערקלערען— נישט פון וואַנען עס נעהמט זיך דאָס בעפעהלערישע אין דער שטים, וואָס רופט אונז צו ליעבען דעם אַנדערען, נישט די וואונדערליכע זאַך, וואָס דער מענש איז מקריב זיין אייגענע עקזיסטענץ, כדי צו ראַטעווען די עק־זיסטענץ פון אַנדערע.

אַלזאָ, אַזוי ווי מען האָט נישט געקאָנט אַרויסדרינגען די מאָראַל פון דער ווירקליכקייט, איז נישט איבערגעבליבען קיין אַנדער ברירה, ווי דער געוועהנליכער מקום-מקלט פון דער אונוויסענהייט: די רעליגיע. אַזוי ווי מען האָט נישט געקאָנט ערקלערען די מאָראַל דורך דאָס ערדישע לעבען, מוז זי דאָך שטאַמען פון דעם איבערנאַטירליכען. הייסט עס, אַז גאָט האָט אַריינגע־געבען דעם מענשען דעם חוש פאַר דאָס גוטע, דעם בעגריף וועגען „גוט״ ; דאָס שלעכטע ווידער שטאַמט פון דעם מענשענ׳ס גשמיות׳דיגער נאַטור, פון דער מאַטעריעלער וועלט, פונ׳ם חומר, פון דער זינד.

די אונפערשטענדליכקייט פון וואַנען עס נעהמט-זיך דאָס „גוטע און שלעכטע״ (דער טוב ורע), איז איינע פון די אורזאַכען פון דער רעליגיע. די פילאָזאָפען פלאַטאָן און קאַנט האָבען אויפגעבויט דערויף אַן׳איבערנאַטיר־ליכע וועלט. און אפילו נאָך איצט, ווען די נאַטור ווערט שוין פערשטאַנען אַזויפיל בעסער, ווען דער מהות פון דער געזעלשאַפט איז שוין פאַר די מענשען אַזויפיל קלאָרער—אפילו איצט איז די מאָראַל, דער דראַנג נאָך „דעם גוטען״, די אַנטיפּאַטיע צו „דעם שלעכטען״ נאָך אַלץ פאַר פיעל מענשען עפּעס אַזאַ מין וואונדערבאַרע זאַך, אַז זיי קאָנען עס ערקלערען בלויז מיט דער הילף פון אַ „גאָטהייט״. פאַרהאַן אַסך מאָדערנע מענשען, וואָס אויף צו ערקלערען די נאַטור-ערשיינונגען אָדער די געשיכטע דאַרפען זיי שוין נישט האָבען קיין גאָט—אָבער זיי מוזען אָנקומען דערצו צוליב דער „בעפרידיגונג פון זייערע עטישע בעדערפנישען״. און זיי זענען גערעכט: זיי פערשטעהען נישט סיי די אָבשטאַמונג סיי דעם מהות פון די גרויסע מאָראַלישע געבאָטען, און דאָס וואָס מען פערשטעהט נישט און מען האַלט עס דאָך פאַר דאָס אַלערהעכסטע—דאָס פערגעטערט מען.

און פון דעסטוועגען זענען די העכסטע מאָראַלישע געבאָטען שוין אַ האַלבע מאה יאָהרען ערקלערט אין זייער מהות און אין זייער ווירקונג. דאָס האָט מען צו פערדאַנקען צוויי פאָרשערס; דער איינער האָט שטודירט דעם מענש אין זיין טיערישער (חיה׳שער) עקזיסטענץ, דער אַנדערער אין זיין געזעלשאַפטליכער עקזיסטענץ—דאַרווין און מאַרקס.

דאַרווין האָט אויפגעוויזען, אַז אַלע אָרגאַניזמען פיהרען אַ קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ געגען דער גאַנצער נאַטור, וואָס רינגעלט זיי אַרום, אַז עס קאָנען בלייבען עקזיסטירען בלויז יענע אָרגאַניזמען, וועלכע פערשאַפען זיך די סאַמע צוועקמעסיגע בעזונדערע אָרגאַנען זיך צו שיצען און זיך צו ערנעהרען, יענע אָרגאַניזמען, וואָס זייערע אָרגאַנען ווייזען-אַרויס די בעסטע איינטיילונג פון דער אַרבייט, יענע אָרגאַניזמען וועלכע פאַסען-זיך-צו צום בעסטען צו דער אויסערליכער וועלט. אַ גרויסע גרופּע פון דער אָרגאַנישער וועלט, די חיות, האָט אין דעם קאַמף און דורך דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ ענטוויקעלט אייגענע בעוועגונג און ערקענטניס-פעהיגקייט. צו דער ערקענטניס-פעהיגקייט געהערען: דאָס אָבסערווירען די איינצעלהייטען פון דער סביבה, דאָס בעגרייפען די גלייכקייט און די פערשידענקייט פון ערשיינונגען אין דער סביבה און דאָס געדענקען, וואָס מען האָט פריהער איבערגעלעבט. דורך דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ האָבען די אינסטינקטען פון דער זעלבסטדערהאַלטונג און פון שאַפען אַ נייעם דור געמוזט כסדר אַלץ שטאַרקער ווערען, פונקט אַזוי ווי די איינטיילונג פון דער אַרבייט, די זעלבסטבעוועגונג און דאָס דענקען. דערמיט איז אויך געוואַקסען דער אינסטינקט פון דער מוטער-ליעבע. ביי יענע חיות, וואָס כדי צו קאָנען פיהרען דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ האָבען זיי געמוזט לעבען צוזאַמען אין קלענערע אָדער גרעסערע געזעלשאַפטען—ווי געוויסע מינים רויב-חיות, פיעל פלאַנצען-עסער, דערונטער די מעלי-גרה, פיעל מינים מאַלפּעס—ווערען ענטוויקעלט די סאָציאַלע אינסטינקטען. צו די דאָזיגע מינים געהערט אויך דער מענש; אויך דער מענש האָט זיך געקאָנט דערהאַלטען אין דער נאַטור בלויז געזעלשאַפטליך, דורך דעם לעבען צוזאַמען אין גרופּעס אָדער האָרדעס, און דורכדעם האָבען זיך אויך ביי איהם ענטוויקעלט די סאָציאַלע אינסטינקטען.

וועלכע זענען אָבער די סאָציאַלע אינסטינקטען, וואָס האָבען זיך געבילדעט דורך דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ ביי מענשען און חיות און וועלכע זענען כסדר אַלץ שטאַרקער געוואָרען? „זיי קאָנען זיין פערשידען, אַלץ לויט די פערשידענע לעבענס-בעדינגונגען פון די פערשידענע מינים; אָבער אַ געוויסע רייהע אינסטינקטען זענען אַ פאָרבעדינגונג פאַר דער ענטוויקלונג פון יעטוועדער געזעלשאַפט". עס זענען פאַרהאַן אינסטינקטען,

אָהן וועלכע עס קאָן נישט בלייבען עקזיסטירען קיין שום געזעלשאַפט, און ביי יעדען מין, וואָס כּדי זיך צו דערהאַלטען האָט ער געמוזט לעבען געזעלשאַפטליך—אַזוי ווי דער מענש—מוזען אַלזאָ די דאָזיגע אינסטינקטען ענטוויקעלט ווערען. וועלכע זענען די דאָזיגע אינסטינקטען?

„קודם-כּל די זעלבסטלאָזיגקייט, דאָס זיך מוסר-נפש זיין פאַר דעם כּלל. ווען דער דאָזיגער אינסטינקט וואָלט זיך נישט געשאַפען, ווען יעדער איינער וואָלט געלעבט בלויז פאַר זיך אַליין, און ווען מען וואָלט נישט געשטעלט דעם כּלל העכער פאַר זיך אַליין—דעמאָלט וואָלט די געזעלשאַפט אונטער די אָנגריפען פון די אַרומיגע נאַטור-קרעפטען אָדער פון די פיינדליכע חיות אונטערגעגאַנגען. ווען צום ביישפּיל אין אַ סטאַדע ביפלען וואָס לעבען צוזאַמען וואָלט נישט יעדער איינצעלנער זיך מוסר-נפש זיין פאַר'ן כּלל, פאַר דער גאַנצער סטאַדע, דערמיט וואָס ער בלייבט שטעהן אויפ'ן אָרט, ווען דער טיגער בעפאַלט די סטאַדע אין יענעם פונקט, וואו ער געפינט זיך צוזאַמען מיט זיינע חברים—ווען יעדער איינצעלנער וואָלט אַנטלאָפען, כּדי צו ראַטעווען זיין אייגען לעבען און וואָלט זיך גאָר נישט קימערן פאַר'ן כּלל, דעמאָלט געהט די דאָזיגע געזעלשאַפט אונטער. דערום איז מסירות־נפש, זעלבסטאָפּפערונג, דער ערשטער סאָציאַלער אינסטינקט, וועלכער האָט געמוזט געשאַפען ווערען ביי אַזאַ מין חיות.

דאַן קומט די טאַפּפערקייט ביי דער פערטיידיגונג פון די געמיינזאַמע אינטערעסען; די טרייהייט צום כּלל; דאָס אונטערגעבען זיך דעם ווילען פון כּלל, אַלזאָ געהאָרכזאַמקייט אָדער דיסציפּלין; אמת'דיגקייט לגבי דער געזעלשאַפט, ווייל טאָמער נאַרט מען זי אָפּ, טאָמער פערפיהרט מען זי, צום ביישפּיל דורך פאַלשע סיגנאַלען, שטעלט מען אין געפאַהר איהר זיכערקייט אָדער מע׳ וואַרפט־אַרויס אומזיסט איהרע קרעפטען, ענדליך עהרגייציגקייט (האָנאָר), ס'הייסט דאָס אַהרען צי די געזעלשאַפט לויבט אָדער טאַדעלט. דאָס אַלץ זענען סאָציאַלע אינסטינקטען, וועלכע מיר געפינען שוין אויסגעאַרבייט אין געזעלשאַפטען פון חיות, און געוויסע פון זיי אָפט אין אַ הויכער מאָס.

„די דאָזיגע סאָציאַלע אינסטינקטען זענען אָבער נישט עפּעס אַנדערש ווי די דערהויבענסטע גוטע מידות און מעלות, אָדער ווי מען רופט זיי אַלע צוזאַמען גענומען: דאָס זיטען-געזעץ. העכסטענס פעהלט נאָך צווישען זיי די ליעבע צו גערעכטיגקייט, צו יושר, דאָס איז דער דראַנג, די שטרעבונג נאָך גלייכהייט. פאַר דער ענטוויקלונג פון דעם דאָזיגען געפיהל איז פערשטעהט זיך ביי די געזעלשאַפטען פון חיות נישטאָ קיין אָרט, ווייל דאָרט זענען פאַרהאַן בלויז נאַטירליכע, אינדיווידועלע אונגלייכהייטען, אָבער נישט קיין סאָציאַלע אונגלייכהייטען, וועלכע זענען אַרויסגערופען דורך געזעלשאַפטליכע בעציהונגען. די גערעכטיגקייטס-ליעבע, דער דראַנג נאָך סאָציאַלער גלייכהייט,

איז דערום עפּעס אַזעלכעס, וואָס איז אייגענטימליך דעם מענשען.*)

דאָס זיטען-געזעץ איז אַ פּראָדוקט פון דער חיות-וועלט; עס האָט שוין געלעבט אינ'ם מענשען נאָך דעמאָלט, ווען ער איז געווען אַ סטאַדע־חיה; דאָס איז אַנ'אוראַלטע ערשיינונג, דען עס לעבט אינ'ם מענשען אַזוילאַנג, זוילאַנג דער מענש איז אַ געזעלשאַפטליך וועזען, דאָס הייסט ווילאַנג ער עקזיסטירט איבערהויפּט.

בלויז דורכדעם וואָס זיי האָבען זיך איינע די אַנדערע געהאָלפען, האָבען די מענשען געקאָנט בעזיעגען די נאַטור. די מענשען האָבען אַלזאָ אַלץ צו פערדאַנקען דעם דאָזיגען מאָראַלישען דראַנג צו העלפען, דעם דאָזיגען זיטען-בעזען, די דאָזיגע סאָציאַלע אינסטינקטען.

פון קדמונים אָן, זינט דער מענש איז געוואָרען מענש, אָדער ריכטיגער: זינט די מענשען זענען געוואָרען מענשען, האָט שוין דאָס זיטען-געזעץ געערעדט אין זיי.

„דערפון נעהמט זיך דיין געהיימניספולע נאַטור, די דאָזיגע שטים אין אונז, וועלכע האָט נישט קיין צוזאַמענהאַנג מיט קיין שום אויסערליכער סיבה, מיט קיין שום קענטיגען אינטערעס... אמת טאַקי אַ געהיימניספולער דראַנג, אָבער נישט מעהר געהיימניספול ווי די געשלעכטס-ליעבע, די מוטער-ליעבע, דער אינסטינקט פון זעלבסטדערהאַלטונג, דער מהות פון אָרגאַניזם בכלל און נאָך אַסך אַנדערע זאַכען..., וואָס קיינער וועט זיי נישט אָנערקענען אַלס פּראָדוקטען פון אַ מעטאַפיזישער וועלט.

„ווייל דאָס זיטען-געזעץ איז אַ טיערישער (חיה'שער) אינסטינקט, אַזוי ווי די אינסטינקטען פון זעלבסטדערהאַלטונג און פון שאַפען אַ ווייטערדיגען דור, דערום האָט ער אַזאַ קראַפט; דערום פערמאָגט ער אַזאַ דראַנג, וועלכען מיר פאָלגען אָהן שום ישוב-הדעת; דערפון נעהמט זיך אונזער שנעלע ענטשיידונג אין איינצעלנע פאַלען, צי אַ געוויסע האַנדלונג איז גוט אָדער שלעכט, „פיין", אָנשטענדיג אָדער זינדיג, געמיין; דערפון נעהמט זיך די קאַטעגאָרישקייט און די ענערגיע פון אונזער מאָראַלישען אורטייל און דערפון נעהמט זיך די שווערינקייט עס צו בעגרינדען דעמאָלט, ווען דער שכל

---

*) מיר קאָנען שטאַרק רעקאָמענדירען דעם לעזער קאוטסקי'ס „עטיק און מאַטעריאַליסטישע בעגרייפונג פון דער געשיכטע", די עטיק איז דער לעצטער שוקוואַל, הינטער וועלכען עס פערשאַנצען זיך יענע לייט, וואָס מיט דער הילף פון דער רעליגיע ווילען זיי האַלטען דעם אַרבייטער בסדר אין דער אונמינדיגקייט. ווען מען וועט האָבען דערקענט די ערדישע אָבשטאַמונג פון די העכסטע מאָראַלישע געבאָטען, דעמאָלט וועלען אַוועקפאַלען אַסך גייסטיגע קייטען, אויך ווערט געשטאַרקט די סאָלידאַריטעט, ווען מען דערקענט, אַז איהר שורש ליעגט אין די עלטעסטע געפיהלען פון דעם מענשליכען געשלעכט.

הויבט-אָן פונאַנדערצוגלידערן די האַנדלונגען און נאָכקלעהרען וועגען זייערע מאָטיוועז".

אַצינד זעהען מיר אויך קלאָר, וואָס איז אַזוינס דאָס געפיהל פון פּליכט, וואָס איז אַזוינס דאָס געוויסען. דאָס רופט אונז די שטים פון די סאָציאַלע אינסטינקטען. צוזאַמען דערהערט זיך צו דערזעלבער צייט די שטים פונ'ם זעלבסטדערהאַלטונגס-אינסטינקט אָדער פונ'ם אינסטינקט צו שאַפען אַ דור און דעמאָלט פאַסירט אָפט, אַז די דאָזיגעביידע שטימען פאַלען-אַריין אין אַ קאָנפליקט מיט דער שטים פונ'ם סאָציאַלען אינסטינקט. ווען דער אינסטינקט פון שאַפען אַ דור און פון זעלבסטדערהאַלטונג ווערען שטיל אין אַ געוויסער צייט אַרום, ווייל זיי זענען שוין צופרידענגעשטעלט, דעמאָלט קלינגט אָפט נאָך ווייטער דער סאָציאַלער אינסטינקט, אָבער איצט שוין אַלס חרטה. „נישטאָ קיין גרעסערער טעות, ווי זעהן אין געוויסען די שטים פון מורא פאַר חברים, פאַר זייער מיינונג אָדער גאָר פאַר זייער פיזישען צוואַנג. דאָס געוויסען ווירקט אויך", ווי מיר האָבען שוין געזעהן, „בנוגע צו אַזעלכע טאַהטען, וועלכע קיינער האָט זיך גאָר נישט דערוואוסט, אפילו אַזעלכע טאַהטען, וואָס די אַרומיגע האַלטען זיי פאַר שען און פיין; עס קען אויך גאָר ווירקען אַלס אַנ'עקעלהאַפטיגקייט צו טאַהטען, וועלכע מען איז בעגאַנגען אויס מורא פאַר חברים און פאַר זייער עפענטליכער מיינונג.—די עפענטליכע מיינונג, שבח און גנאי, ליב און שענדונג, זענען זיכער זעהר איינפלוסרייכע פאַקטאָרען. אָבער זייער ווירקונג קאָן דאָך נאָר געמאָלט זיין, ווען עס איז שוין פון פריהער פאַרהאַן אַ סאָציאַלער אינסטינקט, נעמליך די עהרגייציגקייט; דערום קאָנען זיי שוין נישט זיין ערשט די בעשאַפער פון די סאָציאַלע אינסטינקטען".

אַזוי זעהט מען, ווי איינפאַך עס לאָזט זיך ערקלערען דער דאָזיגער געביט פון גייסט, וועלכער איז אין פלוג אַזוי וואונדערבאַר, יענער געביט, וועלכער נעהמט-אַרום די העכסטע געבאָטען פון דער מאָראַל. אַזוי זעהט מען, ווי פאַלש עס איז, זיך אַ כאַפּ צו טוהן צוליב דעם צו דער מעטאַפיזיק, און ווי קלאָר עס ליגען די אורזאַכען פון דער מאָראַל אין אונזער אייגענער מענשליכער, חיה'שער, ערדישער עקזיסטענץ.

דאָס איז אַלזאָ דער מהות פון דער מאָראַל; די דאָזיגע הבנה פערדאַנקען מיר קודם-כל דאַרווינ'ען. אָבער פון וואַנען נעהמט זיך עס, וואָס די גרויסע גוטע מידות זענען אַזוי פערענדערליך ביי פערשידענע פעלקער אין פערשידענע צייטען? ווי אַזוי איז די ווירקונג פון די דאָזיגע סאָציאַלע אינסטינקטען יעדעס מאָל אַזוי פערשידען?

דאָס האָט דאַרווין נישט אויסגעפאָרשט. די דאָזיגע קענטעניסען האָבען מיר קודם-כל צו פערדאַנקען מאַרקס'ן.

מאַרקס איז געוועזען דער, וועלכער האָט ענטדעקט די הויפּט-אורזאַכען

פון דער פערענדערונג אין די ווירקונגען פון די סאָציאַלע אינסטינקטען פאַר די יאָהרהונדערטען פון דער געשריבענער געשיכטע, פאַר די צייט פון פריוואַט־אייגענטום, פאַר די צייט פון דער סחורות-פראָדוקציע.

מאַרקס האָט אויפגעוויזען, אַז צוליב דעם פריוואַט־אייגענטום, וועלכער איז אַליין אַ פראָדוקט פון דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק, פון דער וואַקסענדער פערטיילונג פון דער אַרבייט, דורך וועלכער די מלאכות האָבען זיך אָבגעטיילט פון דער לאַנדווירטשאַפט—זענען געשאַפען געוואָרען קלאַסען, אייגענטימער און נישט־אייגענטימער, וואָס זייערע מיטגלידער פיהרען פון אָנהויב-אָן ביז היינט איינע מיט די אַנדערע אַ קאַמף איבער די פראָדוקטען און די פראָדוקציאָנס-מיטלען. מאַרקס האָט אויפגעוויזען, אַז פון דער טעכניק, וועלכע האַלט זיך כסדר אין ענטוויקלען, נעהמט זיך אַ קאַמף, וואָס האַלט כסדר אין ענטוויקלען זיך. דערמיט האָט ער געוויזען די פאַר דער נייער צייט וויכטיגסטע אורזאַך פון די פערענדערונגען אין דער ווירקונג פון די מאָראַלישע געבאָטען.

דען ערשטענס שאַפט זיך צווישען די פריוואַט-אייגענטימער, אפילו ווען זיי געהערען צו דעמזעלבען קלאַס, דער קאָנקורענץ-קאַמף; און דער דאָזיגער קאַמף האָט אַ מערדערישע ווירקונג אויף דאָס העכסטע מאָראַלישע געבאָט, וועלכעס זאָגט, אַז איינער דעם אַנדערען דאַרף העלפען און מעהר נאָך, אַז איינער דאַרף זיך פאַר דעם אַנדערען מקריב זיין. דער דאָזיגער געבאָט ווערט אַ טויטער בוכשטאַב אין אַ געזעלשאַפט, וואָס איז געבויט אויף קאָנקורענץ. אין אַזאַ מין געזעלשאַפט ווערט עס אַנ׳אַבסטראַקטע לעהרע, וואָס האָט נישט קיין ערדישען נאָר אַ הימעלשען יסוד, וועלכע טאַקי איז גוואַלטיג שען און דערהויבען, אָבער געהן אין איהרע וועגען קאָן מען נישט,—אַ לעהרע אייגענטליך בלויז פאַר׳ן שבת׳דיגען טאָג, ווען דער האַנדעל און די פאַבריק שטעהען שטיל. עס איז נישט מעגליך צוזונעהמען איינער ביים אַנדערען אין קאָנקורענץ-קאַמף דעם מאַרק, די שטעלע, די אַרבייט, און אין דערזעלבער צייט פאָלגען די אינערליכע שטימע, וועלכע פליסטערט אונז פון קדמונים-אָן, מיר זאָלען געהן צוזאַמען מיט אונזער מיט-מענש, ווייל צווי זענען שטאַרקער פאַר איינעם. דאָס איז אַנ׳אונמעגליכע זאַך; און יעדע לעהרע, וועלכע זאָגט, אַז אַזוי קאָן און אַזוי דאַרף זיין, פיהרט צו צביעות.

אין זיין אַנאַליז איבער די סחורות, איבער דער קאַפּיטאַליסטישער פראָדוקציע האָט מאַרקס קלאָר געמאַכט, ווי אַזוי דער כאַראַקטער פון אַזעלכע מענשען, וועלכע פראָדוצירען זייערע פראָדוקטען אַלס סחורות נישט-אָבהענגיג איינער פונ׳ם אַנדערען, מוז דווקא ווערען: פיינדשאַפטליך און פערפרעמדט, נישט אין אַ בעציהונג פון מענשען צווישען זיך, נאָר ווי זאַכען, ווי שטיקער ליינוואַנד, באַלענס קאַווע, טאָנען מעטאַל, קופּעס געלד; אַזוי האָט מאַרקס אויפגעוויזען די אמת׳ע בעציהונג פון מענשען איינע צו די אַנדערע, די פאַקטישע בעציהונג און נישט יענע, וועלכע עקזיסטירט בלויז אין דער פאַנטאַ-

זיע פון די פּאָעטען אָדער אין דרשות פון מגידים.

צווייטענס ווידער האָט די ענטוויקלונג פון דער טעכניק און די אַר-בייטס-פערטיילונג געשאַפען מענשליכע גרופּעס, וואָס זייערע מיטגלידער הגם זיי געפינען זיך אָפט אין קאָנקורענץ-קאַמף צווישען זיך, אָבער פונדעסטוועגען אַנטקעגען אַנדערע גרופּעס האָבען זיי גלייכע אינטערעסען—מיט אַנדערע ווערטער: די געזעלשאַפטליכע קלאַסען. די ערד-אייגענטימער האָבען גלייכע אינטערעסען אַנטקעגען די פאַבריקאַנטען, די אונטערנעהמער אַנטקעגען די אַרבייטער—און פערקעהרט. אויפ׳ן מאַרק מעגען זיי זיך טאָקי אייגע די אַנ-דערע אָבטוהן גרויסע עוולות, אָבער אינ׳ם קאַמף פאַר די פּאָשלינעס אויף תבואה האָבען אַלע ערד-אייגענטימער אַ גלייכען אינטערעס, דעסגלייכען אַלע פאַבריקאַנטען—אינ׳ם קאַמף פאַר שוץ-פּאָשלינעס אויף אינדוסטריע-פּראָדוקטען, און אַלע אונטערנעהמער—אינ׳ם קאַמף געגען גוטע געזעצען פון אַרבייטער-שוץ.

דער קלאַסען-קאַמף דער׳הרג׳עט אַלזאָ אויך אַ גוטען טייל פון דער מאָראַל, וואָרן דאָס מאָראַלישע געבאָט קאָן נישט גילטען אין בעציהונג צו אַזאַ קלאַס, וועלכער וויל אונזער קלאַס פערניכטען אָדער וועלכער פּרובט איהם אָבצושוואַכען, און יענער קלאַס קאָן אויך אין בעציהונג צו אונזער קלאַס נישט האָבען קיין שום געפיהלען פון מסירות-נפש און טרייהייט. בלויז אין דעם קלאַס גופא קאָן נאָך אויף די געביטען פון קלאַסען-קאַמף זיין אַ רייד וועגען עפּעס אַ מאָראַלישען געבאָט; אַנטקעגען אַן׳אַנדער קלאַס גילט דאָס העכסטע מאָראַלישע געבאָט פונקט אַזוי וועניג ווי אַנטקעגען דעם שונא. אַזוי וועניג, ווי מען קלעהרט אויף דער מלחמה זיך מקריב-צו זיין פאַר׳ן שונא, פונקט אַזוי וועניג פאַלט עמיצען איין, אַרויסצוהעלפען דעם מיטגליד פון אַ געגנערישען קלאַס, אַלס אַזעלכען. אַזוי ווי ביי געוויסע חיות גילט דאָס מאָראַלישע געבאָט בלויז אין בעציהונג צו די מיטגלידער פון דערזעלבער סטאַדע, אַזוי ווי ביי די אַמאָליגע מענשליכע שבטים האָט דאָס געפיהל גע-גאָלטען בלויז פאַר די מענשען פון דעם אייגענעם שטאַם—פונקט אַזוי גילט עס אין דער קלאַסען-געזעלשאַפט בלויז פאַר די מענשען פון דעם אייגענעם קלאַס און דאָס נאָר, אויף וויפיל די קאָנקורענץ ערלויבט עס.

דורך דעם פאָרשריט פון דער טעכניק, דורך דער אָנזאַמלונג פון ריע-זיגע רייכטימער פון איין זייט און פון מחנות אונפערמעגליכע פּראָלעטאַריער פון דער אַנדער זייט ווערט אין אונזער צייט דער קלאַסען-קאַמף צווישען די פערמעגליכע און נישט-פערמעגליכע, קאַפּיטאַליסטען און אַרבייטער כסדר אַלץ שאַרפער און שטאַרקער. אין אונזערע טעג קאָן אַלזאָ וואָס ווייטער אַלץ וועניגער זיין אַ רייד וועגען דעם, אַז די קלאַסען זאָלען אין זייערע בעציהונ-גען איינע צו די אַנדערע פאָלגען די העכסטע מאָראַלישע געבאָטען. פער-קעהרט גאָר, די אַנדערע גרויסע אינסטינקטען, דער אינסטינקט פון דער זעלבסטדערהאַלטונג און די זאָרג פאַר די קינדער, האָבען איצט בעקומען ביי

די קלאַסן אַסך מעהר די איבערהאַנד איבער די אַלטע סאָציאַלע גוטע מידות. דער אינסטינקט פון זעלבסטדערהאַלטונג צווינגט די קאַפּיטאַליסטישע קלאַסן וואָס ווייטער אַלץ שאַרפער נישט צו דערלאָזען די אַרבייטער צו דעם, וואָס איז פאַר זיי נויטווענדיג. זיי פיהלען, אַז אין אַ נישט איבריגס ווייטער צייט וועלען זיי מוזען אָבגעבען אַלץ, זייער גאַנץ פערמעגען, זייער גאַנצע מאַכט, און אויס מורא צו מאַכען אפילו איין איינציגען שריט אויף דעם דאָזיגען וועג, פערלירען זיי וואָס ווייטער אַלץ מעהר דעם חשק צו געבען זיי כאָטש עפּעס. און אויך דער אַרבייטער פיהלט נישט די ליעבע צום נאָהענטען אין בעציהונג צום קאַפּיטאַליסט, דען די אינסטינקטען פון זעלבסטדערהאַלטונג און ליעבע צו זייגע קינדער טרייבען איהם בייצוקומען די קאַפּיטאַליסטען און אויסקעמפען אַזוי-אַרום אַ העררליכע, גליקליכע צוקונפט.

די ענטוויקלונג פון דער טעכניק, דאָס געזעלשאַפטליכע רייכטום, די פערטיילונג פון דער אַרבייט האָבען געמאַכט אַזעלכע ווייטע פאָרשריטען, די פערמעגליכע און די אונפערמעגליכע קלאַסן זענען אַזוי ווייט אָבגעשיידט איינע פון די אַנדערע, אַז דער קלאַסען-קאַמף איז געוואָרען די „הויפּטזעכ-ליכסטע, דזיערהאַפּטסטע פאָרם פונ'ם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ, וואָס דער מענש פיהרט אין דער געזעלשאַפט".

מיט דער וואַקסענדער קאָנקורענץ האָט זיך פערקלענערט די קראַפט פון אונזער סאָציאַל געפיהל, פון אונזער געפיהל און בעציהונג צו די מיט־גלידער פון אונזער געזעלשאַפט, דאָס הייסט די קראַפט פון אונזער מאָראַל. מיט'ן קלאַסען-קאַמף האָט זיך אויך פערקלענערט אונזער סאָציאַל געפיהל אין בעציהונג צו די מיטגלידער פון אַנדערע קלאַסען, דאָס הייסט אונזער מאָראַל אין בעציהונג צו זיי, אָבער דערפאַר איז עס געוואָרען אַלץ קרעפטיגער אין בעציהונג צו די מיטגלידער פון אונזער אייגענעם קלאַס.

יאָ, אַזוי ווייט האַלט עס שוין מיט'ן קלאַסען-קאַמף, אַז פאַר די מיט-גלידער פון די וויכטיגסטע קלאַסען איז דאָס וואוילזיין, די טובה פון זייער קלאַס אידענטיש (אַלץ-איינס) מיט דער טובת-הכלל, מיט דעם וואוילזיין פון דער גאַנצער געזעלשאַפט. צוליב דער טובת-הכלל אונטערשטיצט מען בלויז די מיטגלידער פון דעם אייגענעם קלאַס און מען געהט ענטשלאָסען אין קאַמף געגען דעם פרעמדען קלאַס.

ליעגט אַלזאָ דער מהות, דאָס וועזען פון דער העכסטער מאָראַל אין זעלבסטלאָזיגקייט, טאַפּפערקייט, טריייהייט, דיסציפּלין, ליעבע צום אמת, גע-פיהל פון יושר און שטרעבונג צו כבוד און שבח ביי די מיט־מענשען—ענ-דערט זיך אָבער בסדר די ווירקונג פון די דאָזיגע גוטע מידות אָדער אינסטינקטען דורך אייגענטום, קריעג, קאָנקורענץ און קלאַסען-קאַמף.

כדי צו מאַכען דעם ענין ווי מעגליך קלאָר, לאָמיר אָנווענדען דאָס, וואָס מיר האָבען געלערנט פון דאַרווינ'ען און מאַרקס'ן, אויף אַן אינדיווידו-עלען ביישפּיל פון אונזער צייט, פון אונזער אייגענער דירעקטער סביבה.

לאָמיר זיך פאָרשטעלען אַנ'אונטערנעהמער, אַנ'אייגענטימער פון אַ פאַבריק, וועלכע ער פיהרט אין אַ העפטיגער קאָנקורענץ געגען זיינע קלאַסען-קאָלעגען. צי קאָן דען דער דאָזיגער מענש אין בעציהונג צו די דאָזיגע קלאַסען-חברים, די אייגענטימער פון די קאָנקורירענדע פאַבריקען, מקיים זיין די העכסטע, די—וואָס די בורזשואַזיע רופט—אייביגע געבאָטען פון דער מאָראַל? ניין, ער מוז פרובען צו פערהאַלטען אָדער איינגעהמען דעם מאַרק פאַר זיך. ער קאָן עס טוהן מיט בעסערע אָדער ערגערע מיטלען, אָבער ער מ ו ז עס טוהן. אפשר האָט ער בטבע אַסך סאָציאַלען געפיהל—צום ענין האָט עס נישט קיין שייכות, דאָס געפיהל וועט בייגעקומען ווערען דורך זיין זעלבסטדערהאַלטונגס-אינסטינקט און דורך די זאָרג פאַר זיינע יורשים. אין דער קאָנקורענץ איז עס אַ לעבענס-פראַגע צו דערהאַלטען פאַר זיך דעם מאַרק, צו פערגרעסערן די קונדשאַפט. שטילשטאַנד איז דאָרטען שוין דער אָנהויב פון רעגרעס, פון צוריקגאַנג.

אין דער מאָס, וואָס די קאָנקורענץ ווערט שאַרפער, דאָס הייסט אין דער מאָס, וואָס די טעכניק און דער וועלט-מאַרק ענטוויקלען זיך, אין דער-זעלבער מאָס וועט דער דאָזיגער פאַבריקאַנט פיהלען וועניגער סאָציאַל, וועט ער קלעהרען אַלץ שטאַרקער וועגען זעלבסטדערהאַלטונג, דאָס הייסט וועגען אַ מעגליכסט גרויסען געווין. וואָרן וואָס שאַרפער עס איז די קאָנקורענץ, אַלץ גרעסער איז די געפאַהר פונ'ם אונטערגאַנג.

צי קאָן דער דאָזיגער פאַבריקאַנט מקיים זיין די העכסטע געבאָטען פון מאָראַל אין בעציהונג צו זיינע אַרבייטער? די פראַגע איז לעכערליך. ער מעג זיין בטבע אַ גוטער מענש, ער מעג אפילו גאַנץ שטאַרק מיטפיהלען מיט די ליידענדע, אָבער זיינע אַרבייטער וועט ער פאָרט מוזען געבען אַזאַ נידע-ריגען לויהן, אַז זיין פאַבריק זאָל האָבען אַ גרויסען ריווח. קיין שום ריווח אָדער אַ קלייגער ריווח בעדייט שטילשטאַנד. די פאַבריקאַציע מוז פערגרעסערט ווערען, פון צייט צו צייט אויפגעפרישט, אַנישט שטעהט ער אָב אין עטליכע יאָהר צייט פון די אַנדערע און אין צעהן יאָהר איז ער שוין מעהר נישט פעהיג צו קאָנקורי-רען. די עקספלואַטאַציע מוז אַלזאָ דורכאויס פאָרקומען, און אפילו די מיל-דעסטע, די גינסטיגסטע מיטלען פאַר די אַרבייטער מוזען זיין אַזעלכע, אַז סוף-כל-סוף זאָלען זיי נישט קירצען דעם פראָדוקט, דעם ריווח. מיט אַ כיוון נעהמען מיר אַלס ביישפיל אַ קאַפּיטאַליסט, וועלכער האָט נאָך עפּעס געפיהל פאַר זיין פערזאָנאַל; נאָר דער גרעסטער טייל איז נישט אַזוי, ביים גרע-סטען טייל ווערט דאָס סאָציאַלע געפיהל שוין פריה דערשטיקט דורך דער תאווה פון ריווח און יענע, וועלכע בענוצען זיך אין זייערע אונטערנעהמונ-גען מיט די גינסטיגסטע מיטלען, טוהען עס נאָך אָפט צוליב כיטרעקייט, צוליב אַ גוט-פערשטאַנענער אייגענגוציגקייט, כדי צוצושמידען די אַרבייטער נאָך פעסטער צו דער פאַבריק און מאַכען זיי פאַר נאָך מעהר פראָפיט-גע-בענדע שקלאַפען.

און ווען מיר נעהמען נאָך אָן, אַז דער קלאַס פון די אַרבייטער הייבט-אָן צו קעמפפען געגען דעם דאָזיגען קאַפּיטאַליסט און זיין קלאַס, אַז עס שאַפפען זיך פּראָפעסיאָנעלע פעראייגען און עס ברעכען-אויס שטרייקען, אַז וואָס אַמאָל ווערט אַלץ העפטיגער געשטעלט דאָ די, דאָ יענע פאָדערונג— דעמאָלט פערשווינדעט ביים קאַפּיטאַליסט און זיין קלאַס ביסלעכווייז יעדעס סאָציאַלע געפיהל פאַר יענעם טייל פון זיינע מיטמענשען, וועלכע זענען אַר-בייטער ביי איהם; דעמאָלט וואַכט-אויף ביי זיי דער קלאַססען-האַס געגען די אַרבייטער, און דאָרט וואו עס האַנדעלט זיך ווענען קאַמף געגען די אַרבייטער (אַלזאָ אויסערהאַלב פון דער קאָנקורענץ, וועלכע בלייבט עק-זיסטירען) ענטוויקעלט זיך די קלאַססען-סאָלידאַריטעט מיט די אַנדערע קאַפּי-טאַליסטען.

און איך דאָס ענדערט זיך, די דאָזיגע גייסטיגע אַטמאָספערע ווערט אַנדערש אָנגעלאָדען, וואָס ווייטער עס ענטוויקעלט זיך די טעכניק און וואָס העפטיגער עס ווערט דורכ׳דעם דער קלאַססען-קאַמף.

לאָמיר נאָך ווייטער אָננעהמען, אַז דער דאָזיגער פאַבריקאַנט ווערט אַ מיטגליד פון אַ סינדיקאַט, פון אַ טרעסט אָדער קאַרטעל. איך דאָס מוז ער אָפּט טוהן צוליב דער זעלבסטדערהאַלטונג. דעמאָלט פאַלט ער אַריין אין די שטעלונג פון אַ דעספּאָט אַנטקעגען זיינע אַרבייטער, ווייל דערפאַר וואָס זיין טרעסט האָט דעם מאָנאָפּאָל קאָנען זיי געפינען אַרבייט בלויז ביי איהם און זענען אַלזאָ אינגאַנצען פון איהם אָבהענגיג. דער דאָזיגער קאַפּיטאַליסט בע-געהט זיך דעמאָלט מיט זיינע אַרבייטער, אַזוי ווי עס פאָדערט דער סינדי-קאַט. איז נויטווענדיג די פּראָדוקציע צו בעגרענצען, דעמאָלט ווערט דער שקלאַף אַרבייטסלאָז; קומט אַ בעסערע קאָניונקטור, דעמאָלט רופט מען איהם ווידער אין די פאַבריק; ווענען מסירות-נפש, ליעבע צום נאָהענטען איז נישטאָ וואָס צו רעדען—דער וועלט־מאַרק ענטשיידעט. אין דעם מאָמענט, ווען מיר שרייבען עס קומט-פאָר אַנ׳אָבזאָגונג פון אַרבייטער אפשר אין דעם גרעסטען מאָסשטאַב, וואָס דאָס איז נאָר ווען געשעהן. אין די הונדערטער טויזענדער ווערען זיי אַרויסגעוואָרפען אויפ׳ן ברוק דורך די אַמעריקאַנער טרעסטען, און אין אייראָפּא געהט די אַרבייטער נישט בעסער. דאָס סאָציאַלע געפיהל אין בעציהונג צו די אַרבייטער לעבט נישט מעהר ביי דער מעהרצאָהל פון די דאָזיגע קאַפּיטאַליסטען.

אַצינד לאָמיר נעהמען אַלס אַ צווייטען ביישפּיל אַ פּאָליטיקער, וועלכען די קאַפּיטאַליסטישע קלאַססען האָבען אָנגעטרויט זייערע אינטערעססען אין אַ פּאַרלאַמענט. צי קאָן דען דער דאָזיגער מענש מקיים זיין די העכסטע, כלומרשט אייביגע מאָראַל אין בעציהונג צום אַרבייטענדען קלאַס? ניין, אפילו דעמאָלט ווען ער וויל, איך נישט. וואָרן אַ געבאָט פון דער העכסטער מאָראַל איז די גערעכטיגקייט, דאָס הייסט די שטרעבונג צו געבען יעדען איינעם גלייכע רעכט. אָבער דער קאַפּיטאַליסטישער קלאַס געהט אַלס אַזעלכער צו גרונד,

וען ער וועט געבען די אַרבייטער גלייכע רעכט, גלייכע רעכט, דאָס הייסט ערשטענס גלייכע פּאָליטישע רעכט, צווייטענס שותּפיש אייגענטום אויף פּלאַץ, פּעלד און פּראָדוקציאָנס-מיטלען. ווילאַנג דאָס איז נישט פאַרהאַן, אַזוי לאַנג איז נישטאָ קיין העכסטעס רעכט, קיין העכסטע גערעכטיגקייט. צי קען אָבער אַ בירגערליכער פּאָליטיקער קומען דערצו? ניין, דען דאָס וואָלט זיין אַ זעלבסט-מאָרד פון זיין קלאַס—און ער טאָר עס נישט דערלאָזען.

און וואָס הייסער עס ווערט דער קלאַסען-קאַמף דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק, וואָס צאָהלרייכער, קרעפטיגער און בעסער אָרגאַניזירט עס טרעטען-אַרויס די אַרבייטער, וואָס דייטליכער עס ווייזט זיך אַרויס די מעג-ליכקייט פון זייער איבערמאַכט, אַלץ קאַטעגאָרישער מוז דער בירגערליכער פּאָליטיקער זיך-אָבזאָגען פון טוהן פאַר די אַרבייטער עפּעס אַזוינס, וואָס זאָל האָבען אַ בעדייטונג. די בירגערליכע פּאָליטיקער מוזען פערשטיקען זייער סאָ-ציאַל געפיהל פאַר די אַרבייטער און צוהערען-זיך בלויז צו דער זעלבסט-דערהאַלטונג. פּונקט אַזוי ווי פאַר דעם איינצעלנעם קאַפּיטאַליסט, איז עס אויך פאַר׳ן גאַנצען קלאַס אַ פראַגע פון לעבען אָדער טויט.

אָבער אין דער מאָס, וואָס עס פערשווינדט דאָס סאָציאַלע געפיהל פאַר די אַרבייטער, וואַקסט-אויס ביים דאָזיגען בירגערליכען פּאָליטיקער—ווי מיר נעהמען-אָן, אַ פאָרשטעהער פון די פערמעגליכע קלאַסען—אַ געפיהל פון סאָלי-דאַריטעט מיט די אַנדערע פערמעגליכע קלאַסען, אין דער צייט וואָס אין אַנדערע פּונקטען בלייבט דער קאַמף און די פּאָליטישע קאָנקורענץ ווייטער עקזיסטירען.

און דער קלאַסען-האַס ווי די קלאַסען-ליבע ווערען ביי דעם דאָ-זיגען פּאָליטיקער אַלץ שטאַרקער, וואָס שאַרפער עס ווערט דורך דער טעכ-ניק דער געגענזאַץ צווישען די פערמעגליכע און די נישט-פערמעגליכע קלאַסען.

אַזוי ערקלערט זיך דער פאַקט, וואָס פּאָליטיקער, וואָס לכתחילה, איידער זיי האָבען זיך אַריינגעלאָזט אין די פּראַקטישע פּאָליטיק—צום ביישפּיל אין אַן אָפּאָזיציאָנס-פּאַרטיי אָדער אין אַ יונגער בירגערליכער פּאַרטיי—זענען זיי פול געווען מיט סאָציאַלען געפיהל פאַר די אַרבייטער, פערלירען אָבער דאָס דאָזיגע געפיהל, גלייך ווי זיי האָבען צו פיהרען דעם פּראַקטישען קאַמף גע-גען די אַרבייטער. די פּראַקטיק דערשטיקט דאָס דאָזיגע געפיהל און לאָזט אויפלעבען די קלאַסען-סאָלידאַריטעט מיט די פערמעגליכע. מופתים חותכים דערצו זענען קיפּער אין האָלאַנד, מילראַן, בריאַן און קלעמאַנסאָ אין פראַנק-רייך*).

---

*) צוויי ריכטונגען זענען מעגליך אין׳ם גייסט פון דעם בירגערליכען פּאָלי-טיקער אָדער דעם קאַפּיטאַליסט, וועלכע עס קומט-אויס דורך דער ענטוויקלונג פון

לאָמיר אַצינד נעהמען אַלס אַ דריטעןביישפּיל אַן׳אַרבייטער.

צי קאָן דען דער אַרבייטער מקיים זיין דאָס געבאָט פון מסירות-נפש בנוגע צו זיין אונטערנעהמער, יענעמס קלאַס און יענעמס מלוכה? ניין. דער-ביי וואָלט ער זיך אַליין געלאָזט שינדען צום טויט, זיין פרוי און זיינע קינדער וואָלטען פאַר צרות אויסגעהן מיט די כּוחות. דלות, קראַנקהייט און אַרבייטסלאָזיגקייט וואָלטען פיהרען צום גרונד איהם און זיין קלאַס. געגען דעם שטעלען זיך אויף ביי איהם אויך די מעכטיגע אינסטינקטען פון זעלבסט-דערהאַלטונג און פון שאַפען אַ נייעם דור מיט די אַלע מעכטיגע געפיהלען, וואָס זענען נאָהענט צו די דאָזיגע אינסטינקטען: די געפיהלען פון קינדער- און עלטערן-ליבע. ער טאָר זיך נישט מוסר-נפש זיין פאַר דעם קאַפּיטאַליסט, פאַר דער מלוכה, ווייל זיי מאַכען איהם אונגליקליך, ווען ער לאָזט זיי אונגעשטערט בעלהבת׳עווען, זיי פעראורטיילען איהם אויף קנעכטשאַפט און פריהצייטיגען טויט. די געשיכטע לערנט, אַז ווען די אַרבייטער קעמפען נישט פאַר אַ בע-סערען גורל, ברענגט זיי דער קאַפּיטאַליסטען-קלאַס ביז אַ פּונקט, וואו זיי זענען נישט אימשטאַנד נישט צו לעבען נישט צו שטאַרבען און אַז אפילו די מינדסטע פערבעסערונג קאָסט יאָהרען מיה. די עקזיסטענץ פונ׳ם אַרביי-טער איז אָפט אַזוי פינסטער, די אַרבייטסלאָזיגקייט, די פרויען- און קינדער-אַרבייט, די קראַנקהייטען, די קאָנקורענץ צווישען די אַרבייטער זענען אָפט אַזוי נישט-צו-דערטראָגען, עס פעהלען אַזוי אַלע גייסטיגע און קערפּערליכע פערגניגענס, וועלכע עס וואָלט דאָך אַזוי לייכט געווען צו האָבען,—אַז מסירות-נפש פאַר דעם קאַפּיטאַליסטישען קלאַס און זיין מלוכה בעדייט נישט וועני-גער ווי אַראָבפאַלען פון דעם שמאָלען ראַנד, אויף וועלכען דער אַרבייטער שטעהט, אַראָבפאַלען צום טויט. אַזוי-אַרום קומט דער אַרבייטער בנוגע דעם קאַפּיטאַליסטען-קלאַס צום היפך פון דער גרויסער מצווה: ואהבת לרעך כּמוך

דער טעכניק און פונ׳ם פּראָדוקציאָנס-אופן צו שטעהן אין געגענזאַץ צום אַרבייטער-קלאַס. ענטוועדער ער איז מ ו ד ה, אַז בנוגע דעם אַרבייטער-קלאַס קאָן ער נישט ערפילען די געבאָטען פון דער העכסטער מאָראַל און ער ערפילט זיי טאַקי נישט. דעמאָלט ווערד ער ציניש; ער דערשטיקט מיט׳ן ווערטעל „עס לאָזט זיך נישט״ די שטים, וועלכע זאָגט איהם, וואָס ער אַליין האַלט פאַר „גוט״. אָדער ער זאָגט, אַז ער אַנער-קענט און איז מקיים די העכסטע מאָראַל. דעמאָלט ווערט ער אַ צבוע׳ק, וואָס זיי-נע ווערטער און טאַהטען שטעהען אין אַ שאַרפען געגענזאַץ איינע צו די אַנדערע, אַ מענש וואָס בעהאַלט הינטער קלינגענדיגע ווערטער זיינע אונסאָציאַלע טאַהטען. און בעזונדערס עקעלהאַפטיג ווערט די צביעות, ווען עס פאַרען זיך צונויף מיט איהר, אַזוי ווי ביים האָלענדישען פּאָליטיקער קיפּער למשל, רעליגיע און פרומקייט.—אַזעל-כע ערשיינונגען זענען אָבער נישט קיין פערזענליכע זינד, נאָר ווי מיר האָבען אויפ-געוויזען, אַ נויטווענדיגער רעזולטאַט פון דער ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען,

(ליב דיין נאָהענטען, ווי זיך אַליין): ער קומט צום קאַמף געגען דעם הערשענדען קלאַס.

און וואָס גרעסער עס ווערט דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק דער ווידערשטאַנד פון די קאַפּיטאַליסטען, וואָס שטאַרקער עס ווערט זייער אָרגאַניזאַציע אין אונטערנעהמער־פעראיינען, טרעסטען און פּאָליטישע פּאַרטייען, אַלץ שוואַכער ווערט ביים אַרבייטער אין האַרצען דער סאָציאַלער אינסטינקט בנוגע דעם קלאַס קאַפּיטאַליסטען; ער ווערט פערוואַנדעלט פּונקט אַזוי ווי ביי דעם קאַפּיטאַליסטען־קלאַס אין קלאַסען־האַס.

לאָמיר זיך אַצינד ווייטער פאָרשטעלען, אַז דער דאָזיגער אַרבייטער לערנט־זיך־אויס אַזוי טיף צו בעגרייפען די פּראָדוקציאָנס־ און קלאַסען־בעציהונגען, אַז ער ווערט אַ סאָציאַליסט. דעמאָלט וועלען זיינע העכסטע מאָראַלישע אינסטינקטען ווערען אַלץ וואַרימער פאַר׳ן קלאַס פון די אונפערמעגליכע און וועלען וואַקסען אין דערזעלבער מאָס, אין וועלכער זיי פאַלען־אָב פאַר די קאַפּיטאַליסטען און פאַר זייער געזעלשאַפט. און איז ער שוין פון דער נאַטור אַרויס אַ מענש מיט הויכע מאָראַלישע געפיהלען, דעמאָלט וועלען די דאָזיגע געפיהלען פערשטאַרקט ווערען דורך דער איבערצייגונג, אַז ער און זיינע קינדער און זיינע אַלע חברים וועלען בלויז דעמאָלט קאָנען קומען צום גליק, ווען אַלע, אַלזאָ אויך ער אַליין, וועלען צוזאַמען זיך צוהערען צו דער שטים, וואָס רופט זיי צו טרייהייט, ליבע צום אמת, טאַפּפערקייט, זעלבסט־אָפּפערונג, גערעכטיגקייט.

און וואָס העכער עס שטייגט די נויט פון די קלאַסען, דאָס הייסט וואָס גרעסער עס ווערט ביי די אַרבייטער דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק דאָס בעדערפניש אין אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט און ביי די פערמעגליכע ווערט אַלץ גרעסער דער ווידערשטאַנד געגען זיי, אַלץ שטאַרקער וועט ווערען די סאָלידאַריטעט, אַלץ העכער וועט רעדען אין׳ם פּראָלעטאַריאַט די מאָראַל, אַלץ מעהר וועט ער זיך צוהערען צו דער דאָזיגער שטים. די ווירקונג פון דער מאָראַל וועט אַלזאָ אויך דאָ כסדר זיך ענדערן.

און לאָמיר אָננעהמען צום סוף דעם פאַל, אַז דער דאָזיגער אַרבייטער ווייס צו ענטוויקלען זיין גייסט אַזוי ווייט, אַז ער פיהלט זעהר קלאָר, וואָס פאַר אַ גליק די קאָמוניסטישע געזעלשאַפט וועט ברענגען פאַר אַלע מענשען, וואָס פאַר אַנ׳עלענד עס וועט דורך איהר פערשווינדען. דעמאָלט וועט ער דורך זיין האַס געגען די פערמעגליכע און זיין סאָלידאַריטעט מיט די אונפערמעגליכע ענטדעקען אַ וועג פאַר זיינע העכסטע מאָראַלישע געפיהלען. ער פיהלט, אַז ערשט דעמאָלט ווען די אַרבייטער וועלען זיגען און די קאָמוניסטישע געזעלשאַפט וועט פערווירקליכט זיין, וועט דאָס מאָראַלישע געזעץ אין אונז קאָנען גילטען אין בעציהונג צו אַלע מענשען. אין זיין אייגענער שטרעבונג און אין דער שטרעבונג פון זיין קלאַס אָבצושאַפען פּריוואַט־אייגענטום, קאָנקורענץ און קלאַסען־קאַמף, פיהלט ער דערום אין׳ם טיפ־

סטען גרונד פון זיין האַרץ עפּעס, און מעג עס זיין כאָטש בלויז אַן׳אָבגלאַנץ פון דער ערשטער מאָרגען-רויטקייט, פונ׳ם העכסטען זיטען-געזעץ אין בעציהונג צו אַלע מענשען. דען, אויב די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט איז אַ ברכה פאַר אַלעמען, דעמאָלט וועט שוין די שטרעבונג צו ברענגען דערצו, ענטהאַלטען אין זיך עפּעס פון דער אַלגעמיינער מענשען־ליבע, וועלכע שפּרייט זיך אויס אויף אַלע גאַציאָנען*).

אין די דאָזיגע ביישפּילען, וועלכע זענען אין דעםווירקליכען לעבען בעקאַנט יעדען אַרבייטער פון זיין נאָהענטסטער סביבה, זעהט מען אַלזאָ גאַנץ קלאָר, ווי אַזוי עס ענדערט זיך אויך די ווירקונג, דער אינהאַלט, דער עקזיסטענץ-אופן, אין אונזערע מוהות און הערצער, אפילו פון דער אַזוי-גערופענער העכסטער און אייביגער זיטליכקייט אָדער מאָראַל—אַלץ לויט דעם ווי עס ענדערען זיך דער קלאַסען-קאַמף, די קלאַסען-בעציהונגען, דאָס הייסט די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, אַלזאָ אין דער לעצטער אינסטאַנץ די פּראָדוקציע און די טעכניק. אונפערענדערליך איז אַלזאָ אַפילו די העכסטע זיטליכקייט אויך נישט,—זי לעבט, דאָס הייסט זי ענדערט זיך.

אַ טענה.

מיר זעהען אַלזאָ, אַז די בעגריפען גוט און שלעכט שטעהען נישט אין דער געשיכטע שטענדיג ביי איין און דיזעלבע טאָהטען. היינט קאָן הייסען „גוט״ דאָס, וואָס אַמאָל האָט געהייסען „שלעכט״, און פערקעהרט. מיר האָבען עס דערוויזען אָן עטליכע זעהר וויכטיגע ביישפּילען: די נייע גוטע מידות ביי די פרויען, די נייע מידות ביי די אַרבייטער, די פאָטערלאַנדס-ליבע, די אינטערנאַציאָנאַלע געזינונג—אַלץ ענדערט זיך.

אונזערע געגנער מאַכען גוואַלדען: עס עקזיסטירט אַן׳אייביגע אונפער-

---

*) פונקט אַזוי ווי ביי די קאַפּיטאַליסטען און זייערע פּאָליטישע פאָרשטעהער זענען מעגליך צוויי ריכטונגען אויך אינ׳ם גייסט פון די אַרבייטער און זייערע פאָרשטעהער. ענטוועדער דער אַרבייטער לעגט אַכט בלויז אויף דעם טאָג־טעגליכען קאַמף, דעמאָלט בעגרענצט זיך זיין מאָראַליש געפיהל בלויז אויף אַן׳ענגען קרייז; צום ביישפּיל בלויז אויף די קאָלעגען פון דעם אייגענעם פאַך. אָדער ער לעגט אַכט קודם־כל אויך אויף דאָס ענדציל, אויפ׳ן סאָציאַליזם, דעמאָלט פערשפּרייט זיך זיין מאָראַליש געפיהל אויף דעם גאַנצען פּראָלעטאַריאַט און קאָן זיך פערשפּרייטען נאָך מעהר, אויף די גאַנצע מענשהייט, ציניזם אָדער צביעות זענען דיביידע נויטווענדיגע אַלגעמיינע ערשיינונגען ביי דעם הערשענדען קלאַס, ניכטערע בעגרענצטקייט אָדער רעוואָלוציאָנערער ענטוזיאַזם זענען די ביידע אַלגעמיינע ערשיינונגען ביי דעם בעהערשטען קלאַס,—ביי ביידע זענען נאַטירליך פאַראַן פיל איבערגאַנגען.

אַנדערליכע מאָראַל, איהרע העכסטע געבאָטען זענען שטענדיג אייגע און דיזעלבע.

מיר ענטפערען רוהיג: דערווייזט עס. נישט מיט התפעלות און מליצות, נישט מיט פראַלעריי און מיט קללות געגען אונז, נאָר היסטאָריש, מיט פאַקטען, וואָס יעדער איינער זאָל זיי קאָנען בעגרייפען אָדער אויספאָרשען.

זיי קאָנען עס אָבער נישט.

מיר דאַגעגען האָבען אויפגעוויזען, שטיצענדיג זיך אויף דאַרווינ'ען און אויף קאַוטסקי'ן, אַז ערשטענס לעבט ביים מענשען אין האַרץ אַ דראַנג, צו העלפען די אַנדערע מענשען, אַ מאָראַליש געבאָט, וואָס האָט אַ ריין ערדישע, פשוט ממש אַ חיה'שע אָבשטאַמונג, אַז צווייטענס דריקט זיך אָבער אויס דאָס דאָזיגע זיטען-געזעץ שטענדיג פערשידען צוליב דעם קאַמף פאַר דאָס אייגענטום, צוליב דער קאָנקורענץ און דעם קלאַסען-קאַמף, און אַז אין בעציהונג צו קלאַסען-חברים קלינגט דאָס זיטען-געזעץ גאַנץ אַנדערש, ווי אין בעציהונג צו קלאַסען-געגנער.

יעדער איינער ווייס, אַז אַזוי איז עס; יעדער איינער קאָן עס אָבסערווירען טאָג-טעגליך ביי זיך אַליין און ביי אַנדערע, מיר האָבען אַלזאָ אַוועקגעשטעלט פאַקטען אַנטקעגען פוסטע סברות.

פון אונזערע בעווייזען זעהט מען אויך קלאָר אַרויס, אַז אין בעציהונג צום פיינד, מעג עס זיין דער פיינד פונ'ם שטאַם, פונ'ם לאַנד אָדער פונ'ם קלאַס, גילטען נישט די הויכע געבאָטען פון דער מאָראַל, אַז אין געגענטייל די מאָראַל, וואָס בעפעהלט אונז צו העלפען אונזערע חברים, צווינגט אונז דערמיט גלייכצייטיג צו פערניכטען דעם פיינד, וואָס לויערט אויף זיי, אַז די געבאָטען פון מסירות-נפש, סאָלידאַריטעט, עהרליכקייט און טרייהייט גילטען נישט אין בעציהונג צום פיינד פונ'ם קלאַס.

אונזערע געגנער האַלטען פאַר אַ גרויל, וואָס מיר זאָגען עס, און זיי שפּעטען-אָב פון אונז דערפאַר. אָבער רוהיג קאָנען מיר ווידער-אַמאָל אָנווייזען דערויף, אַז גראָד זיי אַליין, קאָנסערוואַטיווע, ליבעראַלען, קלעריקאַלען און דעמאָקראַטען טוהען כסדר טאַקי דאָס אייגענע. וואָרן טאָג איין טאָג אויס, יאָהר איין יאָהר אויס דערלאָזען זיי נישט די פיינד פון זייער קלאַס, די אַרבייטער, צו בעקומען דאָס נויטווענדיגסטע; זיי זענען גאָרנישט מקריב פונ'ם אייגענטום פון זייער קלאַס, חוץ וואָס עס ווערט ביי זיי אַרויסגעריסען דורך דער מורא פאַר דער מאַכט פון די אַרבייטער; זיי ווייזען נישט אַרויס אפילו די מינדסטע סאָלידאַריטעט מיט די אַרבייטער, נאָר זיי שמידען זיי אין קייטען, ווען יענע פּרובען זיך ריהרען; זיי זענען נישט אין בעציהונג צו די אַרבייטער עהרליך און טריי, נאָר בעת עס קומען די וואַהלען גיבען זיי שטענדיג די אַרבייטער פערשידענע הבטחות און דערנאָך האַלטען זיי נישט קיין וואָרט. און ביני לביני דרש'ענען זיי וועגען ליבע צום נאָהענטען, צו אַלע נאָהענטע!

דאַגעגען זעהען מיר פון דער געשיכטע אַרויס, אַז די הויכע געבאָטען פון דער מאָראַל האָבען אין בעציהונג צום שונא קיינמאָל נישט געגאָלטען, איבער דורכדעם איז געטוהן געוואָרען אַ טובה דעם אייגענעם קלאַס אָדער דעם אייגענעם פאָלק, און מיר זענען מודה מיט'ן פולען מויל, אַז אויך מיר וועלען זיך נישט מוסר-נפש זיין, אויך מיר וועלען נישט זיין סאָלידאַריש, נישט זיין טריי און נישט זיין עהרליך אין בעציהונג צו דעם פיינדליכען קלאַס, ווען דאָס וועט אונז דיקטירען די אמת'ע טובה פון אונזער אייגענעם קלאַס.*)

געגען די דאָזיגע אויספיהרונגען ווערט אפשר געשטעלט די טענה, אַז פון דעסטוועגען ווערט דאָך נישט דערשטיקט אינ'ם קלאַסען-קאַמף יעדעס מענשליך געפיהל; אויב שוין אין קריג, נישט קוקענדיג אויף דער שטרעבונג צו פערניכטען דעם געגנער, גילטען-אָן פון דעסטוועגען געוויסע געבאָטען פון דער מאָראַל, די געפאַנגענע ווערען נישט דער'הרג'עט, דאָס וואָרט וואָס מען גיט אָדער אַ צוזאָג ווערען געהאַלטען, אויף וויפיל מעהר גילט עס שוין אָן אינ'ם קלאַסען-קאַמף, וואו די צדדים שטעהען אויף אַזויפיל נעהנטער איינע צו די אַנדערע?

די דאָזיגע בעמערקונג איז פולשטענדיג ריכטיג, אָבער זי איז נישט קיין שום טענה געגען אונזערע אויספיהרונגען. מיר בעטאָנען דאָך טאַקי בפירוש, אַז די געבאָטען פון דער מאָראַל ווערען אין בעציהונג צום פיינד בלויז דעמאָלט פעררוקט אָן אַזייט, ווען דאָס פאָדערט די אמת'ע טובה פונ'ם קלאַס. דאָס מענשליכע געפיהל ווערט אינ'ם קלאַסען-קאַמף, בכלל גענומען, נישט דערשטיקט, נאָר בלויז דעמאָלט, ווען איין קלאַס האַלט עס פאַר אַ זאַך, וואָס איז אונפערמיידליך פאַר זיין עקזיסטענץ. ווען דאָס איז נישט נויטיג, ווערען די אַרבייטער דורך דער קאַפּיטאַליסטישער הערשאַפט נישט געטויט; אָבער ווען דאָס איז נויטיג, ווערען זיי געטויט. אין די פּרייסישע באַרג-זאַוואָדען ווערען נישט איינגעפיהרט קיין אַרבייטער-קאָנטראָלערען, ווייל מען האָט מורא, אַז די גרויסע מאַסען פון די באַרג־אַרבייטער וועלען דעמאָלט ווערען פּאָליטיש און עקאָנאָמיש צו מעכטיג. אין יאָהר 1903 האָט מען די באַהן־אַרבייטער אין האָלאַנד געלאָזט בלויז הונגערן, אָבער אין יאָהר 1871 זענען די קעמפער פון דער קאָמונע געוואָרען מאַסען־וויז געטויט, ווייל די

*) אונזערע געגנער דרינגען דערפון אַרויס, אַז אין בעציהונג צו די קאַפּיטאַליסטען האַלטען מיר, אַז שטענדיג מעג מען טוהן געגען זיי אַלץ אין דער וועלט. דאָס איז פאַלש. ווי מיר האָבען אויבען געזאָגט — בלויז דעמאָלט, ווען דאָס פאָדערט די אמת'ע טובה פון אונזער קלאַס. גנבערייע, ליגען, צעשטערונג פון מאַשינען און אייגענטום, גוואַלדטאַהטען זענען אָפט שעדליך פאַר אונזער קלאַס. און דאָס בענוצען די דאָזיגע מיטלען וואָלט דענסטמאָל זיין גאָר אַ סתירה צו דער מאָראַל, וועלכע הייסט אונז האַנדלען אין די אינטערעסען פון אונזער קלאַס.

בורזשואַזיע האָט געהאַלטען אַלס נויטיג פאַר איהר הערשאַפט, אַרויפצוװאַרפען אויפ׳ן פּראָלעטאַריאַט אַ גרויסע שרעק.

און פערקעהרט וועט אויך דער אַרבייטער נישט אָבנאַרען און אָבשווינד־לען דעם אונטערנעהמער, וואו נור ער קען. געוועהנליך ליעגט אייגענטליך אין דעם קלאַסען־אינטערעס פונ׳ם אַרבייטער נישט אָבצונאַרען דעם אונטער־נעהמער. אָבער דאָרט, וואו דער אינטערעס פון זיין קלאַס פאָדערט צו האַנד־לען געגען די מאָראַלישע געבאָטען, וועט ער טאַקי האַנדלען געגען זיי.

אָבער דווקא אין דעם דאָזיגען פונקט הערען זיך טענות פון סאָציאַל־דעמאָקראַטען גופא, פון קעמפענדע אַרבייטער. זיי אַנערקענען אמת, אַז די קאַפּיטאַליסטען ברעכען כסדר אינ׳ם קלאַסען־קאַמף די געבאָטען פון דער מאָ־ראַל, אַז כּדי צו פערפעסטיגען די אונטערדריקונג האַנדלען זיי אונטריי, ב פאַלש, נישט־עהרליך, גוואַלדטעהטיג געגען דעם אונטערדריקטען קלאַס. אָבער דער סאָציאַליזם—זאָגען זיי—בעדייט דאָך דווקא אַ העכערע מאָראַל; קעמפּענדע אַר־בייטער נויטיגען זיך נישט אין אַזעלכע מיטלען, און ווען זיי ווערען אַמאָל אַלס אויסנאַהם בענוצט, זאָלען מיר דאָס טאַקי פערורטיילען.

אין דער דאָזיגער טענה איז ריכטיג בלויז דאָס איינע, אַז דער אַרביי־טער־קלאַס איז אַסך וועניגער פאַר׳ן הערשענדען קלאַס געצוואונגען צו ברע־כען אינ׳ם קלאַסען־קאַמף די מאָראַלישע געבאָטען; דאָס ליעגט אין זיין לאַגע אַלס אונטערדריקטער שוואַכער קלאַס, וועלכער ווערט אויפגעריכט דורך דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג גופא, אין דער צייט, וואָס די הערשענדע קלאַסען שטרעבען אומזיסט זיך צו האַלטען. אָבער בכלל גענומען איז די דאָזיגע בע־מערקונג אַ בעוויז, אַז שטענדיג בעמערקט מען זעהר גוט, ווי אַזוי דער קלאַ־סען־פיינד ברעכט די מאָראַל, און זעהר שווער בעמערקט מען דאָס אייגענע ביי דעם אייגענעם קלאַס. אַ פּאָר ביישפּילען וועלען אונז ווייזען,—אויב מיר ווילען נור קוקען דעם אמת קלאָר אין די אויגען,—אַז אפילו מיר אַליין פער־אורטיילען נישט קיין האַנדלונגען געגען די מאָראַלישע געבאָטען, אויב זיי ליעגען נור ממשות׳דיג אין די אינטערעסען פון אונזער קלאַס, נאָר מיר לויבען זיי אַלס העכסט אויסגעצייכענטע טאַהטען.

לאָמיר זיך פאָרשטעלען אַ פאַבריק מיט נידריגע לויהנען און אַ פּראָפע־סיאָנעלען פעראיין, וואָס וויל אויסקעמפען אַ העכערען לויהן. אויספיהרען קען מען עס בלויז מיט אַ פּלוצלינגען שטרייק. אַ פּאָר טעג פאַר׳ן אויסברוך פון שטרייק, ווען אַלץ איז שוין צוגעגרייט, בעמערקט דער אונטערנעהמער עפּעס; רופט ער אַרויס איינעם פון די אַרבייטער און פרעגט איהם, צי עס קומט עפּעס פאָר. ווען דער אַרבייטער זאָג׳ געבען נישט קיין קלאָרען ענטפער, פער־שטעהט שוין דער פאַבריקאַנט תיכף, וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך און ער גרייט־צו שטרייקברעכער. דעריבער זאָגט דער אַרבייטער אַליגען. ער לייקענט אָב, אַז עס קומט עפּעס פאָר און ער ערקלערט, אַז ער הייבט פון גאָרנישט אָן צו וויסען. אין די אויגען פון פאַבריקאַנט איז עס אַ שלעכטע

טאַהט,—אַ קליינינקייט, אַ „ליגען״ !—אָבער אין די אויגען פון די אַרבייטער איז עס אַ גוטע זאַך. אַזעלכע פאַלען קומען פאָר זעהר פיעל. ליגען זאָגען קאָן אַלזאָ זיין אַ גוטע זאַך אויך.

לאָמיר זיך פאָרשטעלען אַ ביוראַליסט אין אַ מיניסטעריום, וועלכער איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט. ער בעקומט אין זיינע הענד אַ פּראָיעקט, וועלכער איז אַ געפאַהר פאַר זיין קלאַס. ג נ ב׳ ע ט ער אַרויס דאָס פּאַפּיר און שטעלט עס צו אין די רעדאַקציע פון „פאָרווערטס״. מיר געפינען זיין ט אַ ה ט פאַר וואויל און פיין. אונעהרליכקייט געגען דעם פיינדליכען קלאַס קאָן אַלזאָ זיין אַ מעלה אין די אויגען פון׳ם אייגענעם קלאַס.

אין יאָהר 1903 האָבען פיעל באַהן־אַרבייטער אין האָלאַנד זיך אָבגע־רעדט, אַז לויט אַ בעשטימטען סיגנאַל זאָל מען מעהר די צוגען נישט לאָזען פאָהרען. פערשטעהט זיך, אַז געגען די באַהן־געזעלשאַפטען איז דאָס געווען אַנ׳אַקט פון אונטרייהייט, מיר דאַרגעגען בעטראַכטען עס אַלס אַ טאַהט פון דער העכסטער טריי הייט.

נאָך דעם האָלענדישען באַהן־שטרייק איז בעשטימט געוואָרען אַ פּאַר־לאַמענטאַרישע קאָמיסיע אויף אויסצופאָרשען די לאַגע פון די באַהן־אַרבייטער. די קאָמיסיע האָט ענטדעקט שלעכטע צושטאַנדען ; אָבער איהר בעריכט איז געבליבען געהיים, און די רעגירונג האָט אַזוי־אַרום געפונען, אַז זי איז פּטור פון טוהן עפּעס דערצו. האָט זיך אָבער געפונען עפּעס אַ ביוראַליסט אָדער אַ בעאַמטער אָדער אַ זעצער, וועלכער האָט דעם בעריכט בעקומען אין זיינע הענד און האָט געגעבען אַ קאָפּיע דערפון דעם סעקרעטאַר פון׳ם אייזענבאַהן־פערבאַנד און יענער האָט גערעדט וועגען בעריכט אומעדום אויף עפענטליכע פערזאַמלונגען. קיין שום אַרבייטער, קיין שום סאָציאַל־דעמאָקראַט האָט דע־מאָלט נישט געטאַדעלט די דאָזיגע טאַהט ; יעדער איינער האָט געפיהלט, אַז די טרייהייט צום אייגענעם קלאַס האָט געגאָלטען מעהר, ווי די טרייהייט צו די קאַפּיטאַליסטען.

נאָך וואָס דאַרף מען נאָך מעהר בייספּילען, כּדי אַנטקעגענצושטעלען אונזער וואָהרהייט אַנטקעגען דער צביעות׳דיגער בורזשואַזער מאָראַל ! נאָך איינעם : די אַרבייטער פון דער קאָמונע האָבען נישט געצעגערט, צו בעקעמ־פען די רעאַקציאָנערע קלאַסען מיט דער הילף פון זייער געוועהר. דאָס איז געווען מאָרד אין די אויגען פון די געגנער, אָבער העכסטער מוט און זעלבסט־אָפּפערונג אין אונזערע אויגען. דאָס אייגענע קאָן געזאָגט ווערען וועגען אונ־זערע חברים, די קעמפער פון דער רוסישער רעוואָלוציע.

און פערקעהרט קאָן מען דערוויזען מיט אַ גוזמא בייספּילען, ווי אַזוי אונזערע געגנער ברעכען אינ׳ם קלאַסען־קאַמף די מאָראַלישע געבאָטען. מיר ווידערהאָלען אַלזאָ נאָך אַמאָל : אַלע קלאַסען האַנדלען אינ׳ם קלאַסען־קאַמף לויט אַ זיטע, וועלכע שטעהט אין אַ ווידערשפּרוך צו דער אַלגעמיינער מאָראַל, וואָס עס פּרעדיגט די בורזשואַזיע, די קאַפּיטאַליסטישע קלאַסען נאָרען־אָב,

בעשװינדלען און בע׳גנב׳ענען כּסדר דעם אַרבייטער-קלאַס; זיי טהוען עס אַלס הערשער, און דערפאַר איז עס נאָך ערגער; זיי מוזען דאָס טוהן, ווייל זייער געזעלשאַפטליך סיסטעם איז געבויט דערויף, אָבער אויך דער אַרבייטער-קלאַס װערט אָפט געצװאונגען, צו זיין אינ׳ם קלאַסען-קאַמף אונטריי, אונעהרליך א. אַז. וו. *)

נאָך אַ בעמערקונג איז דאָ נויטיג, כּדי מען זאָל דעם ענין ריכטיג פערשטעהן. מיר האָבען בעוויזען, אַז אַלע קלאַסען בענוצען אינ׳ם קלאַסען-קאַמף די אונעהרליכקייט אַלס מיטעל און זיי בעטראַכטען עס פאַר מאָראַליש. אָבער דער פערמעגליכער קלאַס איז דורך זיין לאַגע געצװאונגען, צו געברויכען די אונעהרליכקייט אַלס קאַמפּס-מיטעל אַסך מעהר איידער דער אַרבייטער-קלאַס. דאָס איז ריכטיג נישט בלויז פאַר דעם אַלטעגליכען קאַמף, נאָר קודם-כּל אויך פאַר דעם וויסענשאַפטליכען אמת װעגען דער געזעלשאַפט גופא.

דער קאַפּיטאַליסטישער קלאַס געהט-אונטער, דער אַרבייטער-קלאַס קומט-אויף; אַזוי וויל דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס. אָבער אַנערקענען דעם דאָזיגען פאַקט, וואָלט שוין זיין פאַר דער בורזשואַזיע אַ טייל פון איהר אונטערגאַנג, וועלכען זי וויל נישט, פערשטעהט זיך. דעריבער האַסט זי אַלע אמת׳ן, וועלכע האָבען אַ שייכות צום דאָזיגען געביט פון איהר אונטערגאַנג, און אומעדום, וואו זי הערשט נאָך, פּרובט זי די דאָזיגע אמת׳ן צו בעקעמפען. אָבער אַזוי ווי דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס ווירקט אונבּרחמנות׳דיג, איז דאָס איהר מעגליך צו טוהן בלויז מיט דער הילף פון דעם שקר. צוליב דעם קלאַסען-אינטערעס זוכט זי אינסטינקטיוו דעם ליגען, און אין בעסטען פאַל גלויבט זי טאַקי אַליין, אַז דער שקר איז גאָר אַן׳אמת; דער אַרבייטער-קלאַס דאַגעגען

---

*) אָפט ווערט געזאָגט, אַז די דאָזיגע שאַרפע ערקלערונג און אָנערקענונג, אַז עס עקזיסטירט אַ קלאַסען-מאָראַל, שאַדט אונז אין דער אַגיטאַציע, ווייל אונזערע געגנער שטעלען עס אַרויס געגען אונז און דורכדעם רופען זיי געגען אונז אַרויס די פאָראורטיילען פון די נישט-אויפגעקלערטע מאַסען. אָבער ווער עס זאָגט עס, האָט נישט קיין ריכטיגען בעגריף װעגען דער קראַפט, וואָס דער טעאָרעטישער אמת גיט-צו דעם רעוואָלוציאָנערען קלאַס.

פאַר דער פּראַקטיק קאָן איך אגב פון מיין אייגענער ערפאַהרונג אַלס אַגיטאַטאָר, רעקאָמענדירען פאָלגענדעס. ווען אַ געגנער וואַרפט אונז פאָר, אַז מיר אָנערקענען די עקזיסטענץ פון א קלאַסען-מאָראַל—װעגען פּרעדיגען אַ קלאַסען-מאָראַל איז נישטאָ נאַטירליך וואָס צו רעדען—זאָל מען פאָדערן פון איהם, ער זאָל ברענגען בעשטימטע פאַלען, אין וועלכע אונזער קלאַס האָט גענאַרט, בעשווינדעלט א. אַז. וו. מעהרסטענטיילס וועט ער קיין סך אַזעלכע פאַקטען נישט האָבען צו ברענגען; וועט ער ברענגען דעם פאַל פון גנב׳ענען אַ געהיימען דאָקומענט, זאָל מען דעמאָלט בעקענען דעם צוהערער מיט דער גאַנצער מעשה גענוי. זענען די צוהערער אַרבייטער, וואָס זענען שוין דערוואַקסען פאַר אונזער אַגיטאַציע, דעמאָלט וועט דאָס פון די פריהערדי־

האָט אויך יעדען געביט פון דער געזעלשאַפט אַן׳אינטערעס אין דעם אמת. דער אַרבייטער־קלאַס קומט־אויף דורך די געזעלשאַפטליכע כּוחות; ער וויל זיי אַלזאָ קענען; די דאָזיגע קענטעניש איז אַ ישועה פאַר איהם, וואָרן זי ווערט אַ נייע קראַפט פון זיין אויפבּליהונג.

אַלץ, וואָס איז נוגע דעם געביט פון קלאַסען־קאַמף, איז אַלזאָ פאַר אונז אַ זאַך פון אַן׳עהרליכען, אמת׳זוכענדיגען שטודיום. מיר האָבען נישט קיין מורא פאַר דעם קלאָרען קענען און וויסען, ווייל אונזער זיעג ווערט וואָס ווייטער אַלץ זיכערער.

מיר קאָנען אַלזאָ נישט זאָגען שטענדיג דעם אמת; אין׳ם קאַמף מוזען מיר זיין אַנטקעגען געגנער — אונזערע ביישפּילען האָבען עס דערוויזען — צייטענווייז נישט־עהרליך, אָבער דעם וויסענשאַפטליכען אמת וועגען דער געזעלשאַפט זוכען מיר שטענדיג, דאָס בעהאַלטען מיר קיינמאָל נישט. אויך צוליב אונזער קלאַסען־אינטערעס.

דאָס איז אַ גרויסער אונטערשייד צווישען דעם פּראָלעטאַריאַט מיט דער בורזשואַזיע.

אויך דאָ זאָל ענטשיידען דער אַרבייטער אַליין, אויף וועלכער זייט ער וויל זיך שטעלען, אויף דער זייט פון די קאַפּיטאַליסטען אָדער פון די סאָציאַליסטען.

נאָך איין זאַך דאַרף נאָך פון דעסטוועגען אויפגעקלעהרט ווערען און דעמאָלט ווערען מיר שוין פאַרטיג מיט דעם דאָזיגען שווערינגען פּונקט.

אַן׳אויפמערקזאַמער לעזער וועט פיללייכט שטעלען די פראַגע: צידען שוועבט נישט פאַר די אויגען פון אַלע מענשען איין גלייכער הויך־מאָראַלישער אידעאַל, און ווען אפילו די מאָראַל איז נישט אייביג און אין איהר ווירקונג איז זי נישט אַלעמאָל איינע־און־דיזעלבע, איז דען נישט פיללייכט דער

גע דורות געירשנ׳טע געפיהל פון סאָלידאַריטעט מיט די חברים תּיכף רעדען אין זיי אינסטינקטיוו און וועט זיי געבען צו פיהלען, אַז מיר האָבען געהאַט רעכט.

האָט מען שוין דעם אָנגריף פון געגנער אַזוי־אַרום אָבגעשלאָגען, געהט מען שוין אַליין אַריבער צום אָנגריף. נאָך דעם דורכגעפאַלענעם ביישפּיל פון אַ שלעכטער קלאַסען־מאָראַל ביי אונז, זאָל מען ווייזען די שלעכטע קלאַסען־מאָראַל פון די קאַפּיטאַליסטען, פון די אונטערנעהמער־פערבאַנדען, פון דער בירגערליכער פּרעסע, פון די פּאָליטיקער אין בעציהונג צו אונז, אין בעציהונג צום אונטערדריקטען קלאַס. דעמאָלט זאָל מען ווייטער דורכפיהרען דעם פערגלייך צווישען אונזער קלאַסען־מאָראַל וואָס פערטיידיגט די אונטערדריקטע און זייער קלאַסען־מאָראַל, וועלכע וויל זיי שטיקען; מען זאָל פערגלייכען די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט, וועלכע בויגט מיט זיך אַזאַ מאָראַל, מיט דער קלאַסען־לאָזער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט, וואו די גאַנצע מענשהייט וועט זיין אַ סאָלידאַרע ברודערשאַפט. דעמאָלט וועט זיך ערשט ווייזען אַ ווירקונג אויף די אַרבייטער! דעמאָלט וועט זיך אויסניי אַרויסווייזען, אַז נור דער טעאָרעטישער אמת פיהרט אונז צום זיעג.

אידעאַל פון דער גלייכהייט, פון דער אַלגעמיינער ליבע צום נאָהענטען, פון גליק און גערעכטיגקייט ביי אַלעמען און אין אַלע ציטען איינער און דערזעלבער?

דערויף ענטפערט דער מאַרקסיזם: לפנים איז דאָס ריכטיג; שטענדיג געפינט מען אַלץ די אייגענע ווערטער אין דער מענשליכער געשיכטע: פריי־הייט, גלייכהייט, רעכט, ברידערליכקייט. עס קומט אויס אין פלוג, אַז דער אידעאַל איז שטענדיג איינער און דערזעלבער.

נאָר ביי אַ גענויערען בעטראַכטען שטעלט זיך אַרויס אַלס אורזאַך פון דער דאָזיגער ערשיינונג, אַז זינט עס עקזיסטירט אַ קלאַסען־געזעלשאַפט, האָבען אַלע הערשענדע קלאַסען גענומען אין זייער שוץ די אונפרייהייט, די אונגלייכהייט און דאָס אונרעכט, און אַלע בעהערשטע און אונטערדריקטע וויבאַלד זיי זענען נאָר געקומען צום בעוואוסטזיין און זייער קראַפט האָט זיך אָנגעהויבען ריהרען, האָבען געפאָדערט רעכט, פרייהייט און גלייכהייט. ווייל תמיד איז געווען אַנ׳אונטערדריקונג, איז תמיד געווען אַ חוש פאַר פרייהייט און גלייכהייט. ווען מיר קוקען אָבער אַריין הינטער די לאָזונגען, הינטער די ווערטער, ־עמאָלט געפינען מיר, אַז די גלייכהייט און פרייהייט, וואָס די אייגנע האָבען געפאָדערט, איז געווען גאָר אַנ׳אַנדערע ווי די, וואָס די אַנדערע האָבען פערלאַנגט, און אַז דער חילוק, דער אונטערשייד, האָט זיך גענומען פון די קלאַסען־בעציהונגען אָדער פראָדוקציאָנס־בעציהונגען, אין וועלכע די פערשידענע אונטערדריקטע האָבען זיך געפונען. מיר האָבען דאָס שוין פריהער אויפגעוויזען מיט די ביישפילען פונ׳ם קריסטענטום, פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און דערום דאַרפען מיר עס נישט נאָך אַמאָל דערווייזען.

אויך דער מאָראַלישער אידעאַל איז פאַר פערשידענע ציטען און קלאַסען פערשידען. ער לעבט און ענטוויקעלט זיך אַזוי ווי אַלע אידעען. די גאַנצע מאָראַל איז אַלזאָ, פונקט אַזוי ווי די פאָליטיק, דאָס רעכט און אַנדערע פראָדוקטען פון גייסט, אַ נאַטירליכע ערשיינונג, וועלכע מיר קאָנען גאַנץ גוט פערשטעהן און נאָכשפירען אין איהר ענטוויקלונג.

בעמערקונג.

די מאָראַל איז נישט אַזאַ געביט פון גייסט, וואָס איז אינגאַנצען אָבגעשיידט פון די אַנדערע. דער מענש איז נישט אין איין טייל אַ פאָליטיש וועזען, אין אַנ׳אַנדערען טייל אַ יוריסטיש וועזען, דאַן ווידער בעזונדערס אַ מאָראַליש וועזען, און אין איין טייל אַ רעליגיעז וועזען. דער מענש איז אַ גאַנצע זאַך, וואָס מיר צעשניידען בלויז אין פערשידענע טיילען, כדי עס בעסער צו בעגרייפען, כדי מיר זאָלען קאָנען בעסער בעטראַכטען יעדען טייל פאַר זיך. אין דער ווירקליכקייט זענען די פאָליטישע, מאָראַלישע,

יוריסטישע, רעליגיעזע בעגריפען ענג צונויפגעפלאָכטען איינע מיט די אַנדע-רע און זיי בילדען צוזאַמען איין אינהאַלט פונ׳ם גייסט. און דערום הידושט אונז גאָר נישט, וואָס זיי אַלע צוזאַמען ווירקען איינע אויף די אַנדערע. אַ פּאָליטישע איבערצייגונג, ווען זי איז שוין איינמאָל געשאַפען, בעקומט זי אַן אייגענעם כוח און ווירקט אויף די יוריסטישע בעגריפען און מאָראַלישע געפיהלען; די מאָראַלישע געפיהלען קוים זענען זיי איינמאָל געשאַפען, וויר-קען פון זייער זייט צוריק אויף די פּאָליטישע און אַנדערע איבערצייגונגען.

מיר ־ וועלען עס ווידער דערווייזען דורך אַ ביישפּיל.

ווי בעוואוסט, ווערען פיל מענשען צוליב דעם עלענד, וואָס עס שאַפט דאָס קאַפּיטאַליסטישע סיסטעם, דערפיהרט צום מיסברויכען מיט אַלקאָהאָל, צו שיכּרות. דער קאַפּיטאַליזם ברענגט פונדעסטוועגען די אונגליקליכע מענ-שען אויך צו אָרגאַניזאַציע און צום קאַמף און שאַפט ביי זיי דורכ'דעם די מאָראַלישקייט: געפיהלען פון סאָלידאַריטעט, אַ גרעסערע מאָראַלישע ווי-דערשטאַנדס-קראַפט, טאַפּפערקייט, שטאָלץ א. אַז. וו. די דאָזיגע מאָראַליש-קייט, די דאָזיגע סאָציאַלע אינסטינקטען פיהרען צום אָבהאַלטען זיך פון שיכּרות אָדער צו מעסיגקייט, און די לעצטע ווירקען פון זייער זייט, אַז די פּאָליטישע איבערצייגונגען זאָלען ווערען קלאָרער און די פּאָליטישע קראַפט פון די, וואָס זענען פריהער געווען אַזוי אונגליקליך, זאָל ווערען אַסך גרע-סער. די מאָראַל האָט אַלזאָ צוריקגעווירקט אויף דאָס וויסען, דאָס דענקען, אויף די אידעען וועגען רעכט, אייגענטום און קלאַסען-קאַמף.

עס בלייבט נאַטירליך לחלוטין ריכטיג, אַז די ענדערונג אין דער מאָ-ראַל נעהמט זיך פון דער ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטען—אָהן זיי וואָלט דאָך דער אונגליקליכער קיינמאָל נישט געקומען צו דער אָרגאַניזאַציע און צום בעוואוסטזיין פון זיין קראַפט,—אָבער עס איז פאַרהאַן אַ צוריקווירקונג, אַ וועקסעל-ווירקונג צווישען די דאָזיגע אַלע גייסטיגע געביטען, וואָס האָבען-דיג זייער וואָרצעל אין דער געזעלשאַפטליכער אַרבייט, בעאיינפלוסען זיי זיך איינע די אַנדערע.

אונזערע געגנער ווילען אונז אָפט אָבשמאַרען דערמיט, וואָס זיי ווייזען-אָן אויף דער ווירקונג פון די גייסטיגע אורזאַכען, די רעליגיע, די מאָראַל, די וויסענשאַפט. דער סאָציאַל-דעמאָקראַט וויל זיך לאָזען פערפיהרען דורכ'דעם. ער וועט גערן אַנערקענען די ווירקונג פון די גייסטיגע כּוחות, וואָרן נאָך וואָס וואָלט ער דען אַליין אַזוי שטאַרק אויפגעמונטערט די גייסטער,— די הערצער, די מוחות,—ווען ער וואָלט געגלויבט, אַז זיי קאָנען גאָרנישט אויפטהון? אָבער ער וועט אויך אויספאָרשען, פון וואַנען האָט זיך גענומען די בעוועגונג פון דער דאָזיגער גייסטיגער קראַפט, נאָך איידער זי האָט אויס-געאיבט די דאָזיגע ווירקונג? און דעמאָלט וועט ער אַרויסגעפינען, אַז די אורזאַך דערפון אין דער לעצטער אינסטאַנץ איז די ענטוויקלונג פון דער פּראָדוקציע און פון די פּראָדוקציאָנס־בעדינגונגען.

ו. רעליגיע און פילאָזאָפיע.

יעדע רעליגיע—עס זענען געווען און ס'זענען פאַרהאַן טויזענדער מינים רעליגיעס—יעדע רעליגיעזע סעקטע בעטראַכט זיך אַליין אַלס די אמת'ע. און פונדעסטוועגען איז קיין זאַך נישט אַזוי שטאַרק אָבהענגיג פון דער ענטוויק-לונג פון דער טעכניק, קיין זאַך ענדערט זיך נישט אַזוי מיט דער טעכניק, ווי די רעליגיע. מיר וועלען דאָס אויפווייזען אין אַ קורצער איבערזיכט.

ווען די טעכניק איז נאָך נישט געווען דער בעל-הבית איבער די נאַטור-קרעפטען, דאַמאָלסט האָט די נאַטור האָט דעם מענשען כמעט פולשטענדיג בעהערשט, ווען ער האָט נאָך געמוזט בענוצען אַלס ווערקצייג דאָס, וואָס ער האָט געפונען אין דער נאַטור, און אַליין האָט ער ערשט געקאָנט ווייניג מאַ-כען, האָט ער געדיענט צו די נאַטור-קרעפטען—צו דער זון, דעם הי-מעל, דעם בליץ, דעם פייער, די בערג, די ביימער, די טייכען, די חיות—אַלץ לויט דעם, ווי וויכטיג די דאָזיגע זאַכען זענען געווען פאַר דעם שטאַם. אַזוי איז עס נאָך אויך אַצינד ביי די אַזוי-גערופענע נאַטור-פעלקער. למשל די איינוואוינער פון ניי-גווינעאַ דיענען צו דער סאַגאָ-פאַלמע אַלס צו זייער גאָט; זיי מיינען, אַז זיי שטאַמען-אָב פון דער דאָזיגער פאַלמע.

אָבער באַלד ווי די טעכניק האָט זיך געהאַט ווייטער ענטוויקעלט, עס איז אַרויסגעקומען די לאַנדווירטשאַפט, קריעגס-לייט און כהנים האָבען צוגע-נומען פאַר זיך די מאַכט און דאָס פערמעגען, עס זענען אַרויסגעקומען הער-שער און בעהערשטע, אַלזאָ קלאַסען, מען איז אַלזאָ מעהר נישט געווען אַזוי פולשטענדיג אונטערגעוואָרפען דער נאַטור, נאָר דער מענש און קודם-כל דער הויכגעשטעלטער מענש, האָט אויסגעאיבט די מאַכט—זענען די עלטע נאַטור-געטער פערשוואונדען און האָבען בעקומען דעם כאַראַקטער פון ווזענס, וועלכע מען האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלס מעכטיגע מענשען. די געטער-געשטאַלטען, וועלכע מען געפינט ביי דעם אַלטען גריכישען דיכטער האָמער, זענען מעכטיגע פירשטען און פירשט'ינס, איינער דער פערגעטליכטער מוט, די אַנדערע די פערגעטליכטע חכמה, שענהייט, ליבע. דאָס זענען נאַטור-געטער, וועלכע זענען געוואָרען הערליכע מענשען. די טעכניק האָט דעם מענש מאַכט געגעבען, זענען די געטער צו מעכטיגע מענשען געוואָרען.

אָבער ווען די גריכען האָבען צוליב זייער טעכניק, וואָס האָט זיך כסדר פערגרעסערט, פערדעקט זייער לאַנד מיט קאָמוניקאַציאָנס-וועגען, דעם ים מיט שיפען און דער-עיקר די ברעגעס מיט שטעט, ווען האַנדעל און אינדוסטריע האָבען זיך צעבליהט, מיט איין וואָרט: ווען עס איז געשאַפען געוואָרען די סחורות-געזעלשאַפט, אין וועלכער אַלץ איז געוואָרען אַ סחורה: לאַנד, פּראָ-דוקטען, ווערקצייג, שיפען און פוהרען—דעמאָלט איז שוין פאַר דער דאָזיגער געזעלשאַפט סיי די זון, סיי דאָס פייער, סיי דער ים אָדער דער באַרג אָדער דער בוים נישט געווען מעהר דאָס וואונדערבאַרע, אַלערהעכסטע, איבערמעכ-

טיגע, געהיימניספולע געטליכע זאַך; מען האָט שוין צופיל געהאַט בעהערשט די נאַטור, כדי מען זאָל קאָנען פערגעטערן די דאָזיגע נאַטור-קרעפטען. אויך איז עס שוין דעמאָלט נישט געווען מעהר די מענשליכע קראַפט אָדער די מענשליכע געניטקייט, דער מוט אָדער די שענהייט, אַזוי ווי אין האָמערס צייטען; די דאָזיגע קערפּערליכע אייגענשאַפטען האָבען אין דער געזעלשאַפט, וואָס איז געבויט אויף קאָנקורענץ, נישט געהאַט מעהר דיזעלבע בעדייטונג וואָס פריהער. עס איז אָבער געקומען עפּעס אַנדערעס, וואָס האָט זיך אין דער דאָזיגער געזעלשאַפט געוויזען אַלס דאָס אַלוויכטיגסטע, אַלס הערשער איבער אַלע הערשער, אַלס פּלא איבער אַלע פּלאים (וואונדער איבער אַלע וואונדער) און איז אַזוי טאַקי געווען פאַר זיי. דאָס איז געווען ד ע ר ג ײ ס ט, ד ע ר מ ע נ ש ל י כ ע ר ג ײ ס ט.

אין דער סחורות-געזעלשאַפט איז דער גייסט דער וויכטיגסטער פאַקטאָר. ער בערעכענט, ער מאַכט ערפינדונגען, ער וועגט און מעסט, ער פערקויפט, ער ברענגט ריווח איין, ער אונטערטעניגט, ער בעהערשט מענשען און זאַכען. דער גייסט שטעהט אין דער סחורות-געזעלשאַפט אינ'ם צענטער פון לעבען, אַזוי ווי די סאַגאָ-פאַלמע ביי די פּאַפּואַסען און די שענהייט און קערפּער-קראַפט ביי האָמער'ן. ער איז ד אָ ס מ ע כ ט י ג ע.

די ערשטע גרויסע פילאָזאָפען פון דער גריכישער סחורות-געזעלשאַפט, סאָקראַט און פּלאַטאָן, זאָגען עס אָפען, אַז די נאַטור אינטערעסירט זיי נישט, נאָר בלויז די ערשיינונג פונ'ם דענקען און פון דער נשמה.

דער דאָזיגער איבערגאַנג איז אַ דייטליכער רעזולטאַט פון דער טעכניק, וועלכע האָט די סחורות-געזעלשאַפט געשאַפען.

אינ'ם מענשליכען גייסט זענען געווען פיל אויסטערלישע ערשיינונגען, וועלכע מען האָט נישט פערשטאַנען. וואָס זענען געווען די אַלגעמיינע בעגריפען, וועלכע מען האָט בעגעגענט אינ'ם גייסט, פון וואַנען האָבען זיי זיך גענומען? וואָס פאַר אַ וואונדערבאַרע מאַכט איז געווען דאָס דענקען, וועלכעס האָט אַזוי לייכט און וואונדערבאַר אָפּערירט מיט די דאָזיגע אַלגעמיינע בעגריפען? פון וואַנען האָט זיך עס גענומען? פון דער ערד האָט עס נישט געקאָנט קומען, דען אויף דער ערד געפינט מען בלויז בעזונדערע זאַכען און נישט קיין אַלגעמיינע. און וואָס זענען געווען די מאָראַלישע געפיהלען, די דאָזיגע בעגריפען וועגען גוט און שלעכט, וועלכע מען בעגעגענט אינ'ס גייסט און וועלכע מען קאָן אָבער זעהר שווער אָנווענדען אין דער סחורות-געזעלשאַפט? וואָרן דאָרט אין דער סחורות-געזעלשאַפט איז וואָס פאַר איינעם איז גוט, איז שלעכט פאַר'ן אַנדערען: דעם איינעמס טויט איז דעם אַנדערענס ברויט און די טובה פון אַ פריוואַטער פערזאָן בעדייט דאָרטען אָפט אַ רעה פאַר'ן כלל.

דאָס זענען אַלץ געווען רעטענישען אָהן אַ פּיתרון, אָהן אַ בעשייד, פאַר

די דאַמאָלסדיגע גרויסע דענקער פלאַטאָן, סאָקראַט, אַריסטאָטעל, זענאָן און אַסך אַנדערע,—רעטענישען וואָס האָבען נישט געקאָנט ערקלערט ווערען פון דער נאַטור און פון דער ערפאַהרונג אַרויס און האָבען געמוזט פיהרען די דענקער דערצו, זיי זאָלען ערקלערען, אַז דער גייסט האָט אַ געטליכען יסוד.

די סאָציאַלע אינסטינקטען און געפיהלען האָבען פאַר'ן מענש אַזאַ ריזיגע בעדייטונג, אַז ווען זיי ווערען דורך דער סחורות-געזעלשאַפט צעריסען, ווערט נויטווענדיג פאַר די מענשען די חקירה, די אויספאָרשונג, פון וואַנען זיי שטאַמען און ווי אַזוי קאָן מען זיי בענייען. זיי זענען אויך אַזוי קרעפטיג און הערליך און דערהויבען, דאָס האַנדלען לויט זיי פערשאַפט אַזאַ מין הנאה און אַזאַ פערשטאַרקונג פון דער קראַפט, אַז ווען עס ווערט נישט-מעגליך צו האַנדלען לויט זיי בעקומט זייער הערליכקייט אַן'אידעאַלען גלאַנץ און עס ווייזט-אויס, אַז זיי מוזען שטאַמען פון אַן'אַנדערער, העכערער וועלט.

כדי צו ערקלערען זיי, איז שוין מעהר נישט נויטיג, אַזוי ווי פאַר די מאַסען נאַטור-ערשיינונגען, אַ הימעל מיט אַסך געטער; איין גאָט איז גענוג. און אַזוי ווי „גוטס און שלעכטס" זענען גייסטיגע בעגריפען, ווערט דערמאָלט דער דאָזיגער גאָט לייכט פאָרגעשטעלט אַלס גייסט.

אין דער סחורות-געזעלשאַפט הערשט די גייסטיגע אַרבייט איבער דער האַנד-אַרבייט. די רעגולירונג, די פערוואַלטונג מיט דער פראָדוקציע און מיט דער מלוכה איז אַ זאַך פונ'ם קאָפּ-אַרבייטער; דער בעל-מלאכה איז אויב נישט דער שקלאַף, פאָרט אָבער דער אונטערטעניגטער. אויך דאָס האָט געפיהרט דערצו, אַז אינ'ם גייסט זאָל מען זעהן דאָס געטליכע, גאָט זאָל מען בעטראַכטען אַלס אַ גייסט.

עס איז געקומען דערצו, אַז אין דער סחורות-געזעלשאַפט ווערט יעדער מענש אַ יחיד בפני עצמו אַן'אינדיווידיאום פאַר זיך, וועלכער שטעהט אין קאָנקורענץ מיט אַנדערע. יעדער מענש ווערט דאָרט אַן'אַלוויכטיגסטער אָביעקט פאַר זיך אַליין און ווייל אַלץ פיהלט ער, בעקלעהרט און ענטשיידעט אין זיין גייסט—ווערט זיין גייסט פאַר דעם אַלוויכטיגסטען טייל פון דעם דאָזיגען אָביעקט. דאָס האָט אויך געמוזט ווירקען אויף די מענשען פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט צו בעטראַכטען דעם גייסט אַלס געטליך און גאָט אַלס אינדיווידואַליסטישען, פאַר זיך זעלבסט עקזיסטירענדען גייסט.

די טעכניק האָט שוין דעם מענשען געבראַכט אַזוי ווייט, אַז ער האָט שוין מעהר נישט פערגעטערט אַן'אָקס, צי אַ קאַץ, אַן'איביס, אַ בוים אָדער די מענשליכע קערפער-קראַפט; אָבער נאָך האָט זי איהם נישט געבראַכט אַזוי ווייט, אַז ער זאָל קענען פערשטעהן דעם מהות פונ'ם דענקען און די בעגריפען „גוט" און „שלעכט". דערום איז דעמאָלט דאָס גייסטיג-מאָראַלישע, וואָס איז געווען אין יענער געזעלשאַפט איבערמעכטיג אָבער אונבעגרייפליך, ערקלערט געוואָרען פאַר געטליך. און אַזוי איז עס געבליבען אין דער סחורות-

געזעלשאַפט ביז'ן היינטיגען טאָג. „גאָט איז אַ גייסט" זאָגט מען נאָך אויך אַצינד, און דאָס רוב מענשען מיינען נאָך אויך, אַז די מאָראַלישע בעגריפען האָבען אַן'איבערנאַטירליכע אָפּשטאַמונג.

חילאַנג די דענסטמאָל בעוואוסטע וועלט איז נאָך נישט געווען איין עקאָנאָמישער און פּאָליטישער גוף, דאָס הייסט איין גרויסע סחורות-געזעלשאַפט, איז נאָך נאַטירליך אין איהר געבליבען פּלאַץ פאַר אַסך געטער, אפילו נאָך פאַר נאַטור-געטער. אָבער ערשט ווען דער וועלט-האַנדעל פון די גריכען, דערנאָך אלכסנדר מוקדון און ענדליך די רוימער האָבען אַרום דער מיטעללענדישען ים געשאַפען אַ וועלט-אימפעריע, וואָס איז געבויט אויף דער פּראָדוקציע פון סחורות, איז שוין גענוג געווען איין גייסטיגער גאָט, איין געטליכער גייסט, כדי צו ערקלערען די גאַנצע בעוואוסטע וועלט און אַלע שוועריגקייטען, וואָס עקזיסטירען אין איהר, און אַלע נאַטור-געטער פון איהר צו פערטרייבען. די רוימישע טעכניק, וואָס איז אומעדום אַריינגעדרונגען, דער רוימישער האַנדעל און קאָמוניקאַציע, די רוימישע סחורות-געזעלשאַפט האָבען אומעדום פערשטויסען די נאַטור-געטער. און אַזוי געפינט מען טאַקי די איידעע פון איין גאָט, דעם מאָנאָטעאיזם, אין די צוויי פילאָזאָפישע וועלט-אָנשויאונגען, וועלכע האָבען דענסטמאָל אָבגעהאַלטען דעם זיג אין דער גרויסער אימפעריע—אין דער לעהרע פון פילאָזאָף פלאַטאָן און אין דעם סטאָאיציזם.

„און ווען איין בעשטימטער מין פון מאָנאָטעאיזם, וועלכער האָט בעזונדערס זיך געפּאַסט צו דער אַלגעמיינער ריזיגער עקאָנאָמישער מהומה, צו די געזעלשאַפטליכע בעציהונגען אין דער רוימישער מלוכה פון דער קיסר-צייט, דער קריסטליכער מאָנאָטעאיזם, איז אַריינגעדרונגען אין דעם דאָזיגען געביט, האָט ער אומעדום געפונען דעם באָדען גרייט און ער האָט בלויז געדאַרפט דעם גריכישען מאָנאָטעאיזם אַריינבעהמען אין זיך אַלס עלעמענט".

די גאַנצע געזעלשאַפט אַרום דעם מיטעללענדישען ים איז געוואָרען איין סחורות-פּראָדוצירענדע געזעלשאַפט, וועלכע האָט אומעדום אַרויסגערופען די איי-גענע רעטענישען און ווידערשפּרוכען, אומעדום גלייכע סחורות-פּראָדוצירענדע אינדיווידואומס. אומעדום איז געווען דער גייסט דאָס מעכטיגע, וואונדערבאַרע, מיסטעריעזע. אומעדום איז געווען דער גייסט: גאָט.

און אין דער מאָס, אין וועלכער די פרעמדע נאַטור-פעלקער, ווי די גאַליער און גערמאַנען, זענען אויפגענומען געוואָרען אין דער סחורות-געזעלשאַפט, האָבען זיי אויך ביסלעכווייז פערלוירען זייער אַמאָליגע רעליגיע און זענען אויך געוואָרען דערוואַקסען פאַר דעם קריסטענטום, וועלכעס האַלט, אַז די גאַנצע מאַכט שטאַמט פון איין גייסט.*)

*)איך איצט נאָך ווערען „בעקעהרט" צום מאָנאָטעאיזם נאַטור-פעלקער, ביי וועלכע עס דרינגט אַריין די סחורות-פּראָדוקציע.

די קריסטליכע רעליגיע איז אָבער נישט געבליבען דאָס, וואָס זי איז געווען אין די ערשטע יאָהרהונדערטען. פון דער רעליגיע פון אַן'איינציגען קלאַס איז זי געוואָרען די רעליגיע פון אַלע קלאַסען, אין דער צייט וואָס די פּראָדוקציע איז צוריקגעגאַנגען ווידער צו דער נאַטור-ווירטשאַפט און דער גרויסער פּראָדוקציאָנס-בלל, ביי וועלכען עס איז גענוג געווען איין גאָט, איין גייסט אויף צו ערקלערען די וועלט, איז זיך אַלזאָ צעפאַלען אין אַ מענגע קליינע, איינע פון די אַנדערע אָבגעזונדערטע פּראָדוקציאָנס-גופים. און אין דער מאָס, אין וועלכער עס האָט זיך ענטוויקעלט די מיטעלאַלטערליכע געזעלשאַפט, האָט זיך ווידער געענדערט דער אינהאַלט פון דער רעליגיע. די מיטעלאַלטערליכע געזעלשאַפט איז געווען די געזעלשאַפט פונ'ם ערד-איי-גענטום, אין וועלכער די מענשען זענען שטופּענווייז אָבגעהאַנגען איינע פון די אַנדערע און אין וועלכער די אָבהענגיגע האָבען דעם עודף פון זייערע פּראָדוקטען נישט פערקויפט, נאָר אָבגעגעבען דעם הערר זייערען. די לייב-אייגענע (פּאַנשטשיזניקעס) און די „הערינגע" האָבען צוגעשטעלט פאַר זייערע שררות, די וועלטליכע און די גייסטליכע—נאַטור-פּראָדוקטען. אין דער שפּיץ פון דער וועלטליכער געזעלשאַפט איז געשטאַנען דער קייזער, אונטער איהם די פירשטען, אונטער זיי די וואַסאַלען, אונטער זיי ווידער די נידעריגע אַדעל-לייט און אונטער די אַדעללייט—די גרויסע מאַסע פון די לייב-אייגענע און הערינגע. אין דער קירך, וועלכע האָט אויך פערמאָגט אַ ריזיג ערד-אייגענ-טום, איז געווען אַן'עהנליכער צושטאַנד. די קירך האָט פון דער אַלטער אָרימער קהילה מיט איהר קאָמוניסטישען קאָנסום-אופן זיך ענטוויקעלט אין אַן'אונגעהייערען עקספּלואַטאַציאָנס-אינסטיטוט. אין איהר שפּיץ איז געשטאַ-נען דער פּויפּסט, דערנאָך זענען געגאַנגען די פערשידענסטע הויכע גייסטלי-כע הערען, וועלכע זענען שטופּענווייז געווען אָבהענגיג איינע פון די אַנדע-רע: קאַרדינאַלען, אַרכיבּיסקופּען, ביסקופּען, פּאָרשטעהערס און פּאָרשטעהע-רינס פון קלויסטערס, דערנאָך זענען געגאַנגען די קלענערע גלחים, מאָנאַכען און נאָנעס (מנישקעס) פון אַלע מינים, ענדליך איז געקומען די גרויסע פּאָלקס-מאַסע, די קהילה. צוזאַמען האָבען אַלזאָ די גייסטליכע און די וועלטליכע מאַכטען געבילדעט איין גרויסע היעראַרכישע געזעלשאַפט, וועלכע איז קודם-כל געבויט געווען אויף דער ליפערונג פון נאַטור-פּראָדוקטען דורך די אונ-טערדריקטע. און לויט דעם בילד פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט מיט'ן דאָזיגען פּראָדוקציאָנס-אופן האָט זיך אויך איבערגעאַנ-דערשט די קריסטליכע רעליגיע. אין הימעל האָט שוין מעהר נישט געוואוינט איין גאָט אַליין, נאָר אַ גאַנץ פּאָלק פון גייסטיגע כוחות. איבער אַלע האָט נעקעניגט גאָט, איינס מיט זיין זוהן און מיט דעם הייליגען גייסט, אַלץ אַרומנעהמענדיג, אַלץ דורכדרינגענדיג. אונטער איהם שטופּענווייז פערשידע-נע מינים מלאכים מיט פערשידענע פונקציעס, אויך געפאַלענע מלאכים אָדער שדים, וואָס זענען ממונה איבער דאָס שלעכטס. דערנאָך—הייליגע, קדושים,

וועלכע זענען אויך ווידער געוואָרען אַ מין נייע קלענערע נאַטור־געטער — ווייל די געזעלשאַפט איז צום גרעסטען טייל געבויט געווען אויף דער ליפּע־רונג פון נאַטור־פּראָדוקטען, נישט פון קויף־סחורות; און איז אַלזאָ אָבהענגיג געווען פון דער נאַטור, פון די וועטערן צום ביישפּיל; די אַלע קדושים האָבען געהאַט יעדער איינער זיין בעשטימטע פונקציע: אַ היילִיגער פאַר די ווייגגערטנער, אַ היליגער פאַר דעם היי־שניט, אַ היילִיגע וואָס איז ממונה איבער די געבורטען א. אַז. וו. גאָט איז אַלזאָ געווען מיט דער דאָזיגער סביבה אַנ'אָבבילדונג פונ'ם קייזער אָדער פונ'ם פּויפּסט מיט זייערע נידעריגערע וועלטליכע און גייסטליכע מאַכטען. און אונטער די דאָזיגע אַלע מלאכים און היילִיגע מאַכטען שטעהען די מענשען, לעבעדיגע און טויטע: אַנ'אָבבילדונג פון די ערדישע קהילות און פונ'ם ערדישען פאָלק. די פּראָדוקציאָנס־און אייגענטום־בעציהונגען אויף דער ערד, די פּערזענליכע אָבהענגיגקייט פון די פירשטען, אַדעלליייט, ביסקופען, קלויסטער־פאָרשטעהערס, לייב־אייגענע און פאָלק זענען דורך די הערשענדע קלאַסען פאָרגעשטעלט געוואָרען פשוט אַלס די ווירקונג, די יצירה פון פונקט אַזאַ געזעלשאַפט דאָרט אויבען אין הימעל, וועלכע איז טאַקי אויך נישט־צו־בעגרייפען מיט'ן שכל, אָבער דווקא צוליב איהר געטליכקייט דאַרף זי גאָר נישט בעגריפען ווערען. און די נאַאיווע מענשען, פרומע תמימים, אין זייער דראַנג צו בעגרייפען די געזעלשאַפט, דעם געהיימניספולען מענשען־גייסט און דאָס „גוטע" מיט'ן „שלעכטען" — האָבען די דאָזיגע פאָרשטעלונג אָנגענומען.

קיינמאָל, אין קיין שום צייט וואָס מיר וויסען, איז די רעליגיע נישט געווען אַזוי דייטליך די אָבשפּיגלונג פון דער געזעלשאַפט. דער גייסט האָט געשאַפען אַ מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, אַ הימליש בילד פון דער ערדישער געזעלשאַפט.

דאָס האָט זיך ווידער־אַרום געענדערט, ווען די שטעט זענען וואָס אַמאָל אַלץ מעהר אויפגעקומען.

דער שטאָטישער בירגער אין איטאַליען, דרום־דייטשלאַנד, די האַנזאַ־שטעט, אין פראַנקרייך, פלאַנדריען, ענגלאַנד, נידערלאַנד איז דורך דעם האַנדעל און אינדוסטריע געוואָרען מעכטיג און זעלבשטענדיג. ער האָט זיך בעפרייט פון די דריקענדע שטריק, אין וועלכע די אַדעללייט האָבען איהם געהאַלטען געבונדען.

דאָס פערמאָגען אַ קאַפּיטאַל, וואָס האָט געהערט צו איהם אַליין און מיט וועלכען ער האָט געקאָנט טוהן אַלץ וואָס ער האָט געוואָלט, האָט איהם געמאַכט פאַר אַ פרייען אונאָבהענגיגען אינדיווידיאום, וועלכעס איז מעהר נישט אָבהענגיג אָן דעם חסד פון אַ בעל־הבית איבער זיך. ער איז געשטאַנען לגבי דער געזעלשאַפט אַנדערש ווי דער העריגער, וואָס פון זיין שטאַנד האָט ער אָפטמאָל געשטאַמט, אַנדערש אויך ווי דער אַדעלמאַן

אָדער דער גייסטליכער.

און ווייל ער האָט זיך געפיהלט אַנדערש אין דער געזעלשאַפט, האָט ער זיך געפיהלט אַנדערש לגבי דער וועלט. דערום האָט ער געדאַרפט האָבען אַן אַנדער רעליגיע, דען אין דער רעליגיע האָבען די מענשען אויסגעדריקט דאָס, וואָס זיי האָבען געשפירט אַלס זייער בעציהונג צו דער וועלט.

ווייל מיט'ן קאַפּיטאַל, וואָס ער האָט זיך ערוואָרבען, מיט זיין אינדוסטריע, זיין טעכניק און זיין האַנדעל. האָט ער געקאָנט טוהן אין דער וועלט אַלץ וואָס ער האָט געוואָלט, ווייל עקאָנאָמיש האָט ער נישט אַנערקענט איבער זיך קיין שום מאַכט,—אויך פּאָליטיש האָט ער זיך פרייער געמאַכט,—ווייל אַלס אינדיווידואום, אַלס קאַפּיטאַליסט, אַלס סוחר איז ער געשטאַנען פריי אַנטקעגען דער גאַנצער וועלט, האָט ער אַזוי ווי ער האָט נישט פערליטען קיין צווישען-פּערזאָן צווישען זיך מיט דער וועלט, פּונקט אַזוי וועניג פערליטען אַ צווישען-פּערזאָן צווישען זיך און גאָט. ער האָט פּראָטעסטירט געגען אַזאַ מין צושטאַנד פון פערשקלאַפונג.

ער האָט אָבגעשאַפט פּאַר זיך דעם פּויפּסט און די הייליגע, ער איז געוואָרען זיין אייגענער כהן, זיין אייגענער פּריסטער. יעדער איינער האָט געהאַט זיין אייגענעם גלח אין זיך אַליין, יעדער איינער איז געשטאַנען דירעקט אַנטקעגען גאָט. דאָס האָבען געלערנט לוטער און קאַלווין.

דאָס איז געווען די פּראָטעסטאַנטישע רעליגיע, דאָס בירגערליכע זעלבסטבעוואוסטזיין, וואָס איז אויפגעקומען צוזאַמען מיט דער אויפקומונג פון דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער סחורות-פּראָדוקציע און האָט זיך געשטאַרקט אין אַלע לענדער, וועלכע האָבען זיך בירגערליך ענטוויקעלט, פראַנקרייך, די שווייץ, דייטשלאַנד, האָלאַנד, ענגלאַנג, שאָטלאַנד.*)

אויך דאָ איז ווידער די רעליגיע אַ בילד פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. אַזוי אינדיווידואַליסטיש ווי דער בירגער, אַזוי אינדיווידואַליסטיש איז זיין רעליגיע; אַזוי איינזאַם ווי ער, איז אויך זיין גאָט.

וואָס קרעפטיגער עס ווערט דער קאַפּיטאַליזם, דער-עיקר זינט דער ענטדעקונג פון אַמעריקא און אינדיען, וואָס גיכער און שטאַרקער עס וואַקסען האַנדעל און אינדוסטריע, די פּראָדוקציע פאַר'ן אייגענעם געברויך אויפ'ן דאָרף פערקלענערט זיך און די פּראָדוקציע פאַר'ן פערקויף פערגרעסערט זיך, וואָס מעהר אַלע פּראָדוקטען ווערען סחורות און אַלע מענשען סחורות-פּראָדוצענטען און סחורות-פערקויפער, וואָס אַלגעמיינער און שווערער עס ווערט

*)בלויז די איטאַליענישע שטעט זענען געבליבען קאַטוילִיש, אויך צוליב עקאָנאָמישע סיבות, די הערשאַפט פונ'ם פּויפּסט האָט בעדייט די הערשאַפט פון איטאַליען איבער דער קריסטליכער וועלט.

אונטער׳ן קאַפּיטאַליזם דורך די אַלץ בעסערע ווערקצייג און קאָמוניקאַציאָנס־מיטלען דער קאַמף פון אַלע געגען אַלע, אַלץ מעהר ווערט דער מענש פער־איינזאַמט אין עקאָנאָמישען לעבען און אַלזאָ אויך אין זיין גייסט. מיט דער ענטוויקלונג פון מאָדערנעם קאַפּיטאַליזם פאַלען־אַרונטער די מענשען אַלץ מעהר אונטער די הערשאַפט פון זייערע פּראָדוקטען; די פּראָדוקטען בעקומען אַזוי ווי אַ מענשליכע מאַכט איבער זיי; זיי אַליין ווערען בעהערשט, אַזוי ווי זיי וואָלטען געווען זאַכען און אַלץ בעקומט חוץ דעם געברויכס־ווערטה, וואָס די פּראָדוקטען האָבען פאַר די מענשען, אַן׳אַבסטראַקטען טויש־ווערטה. די מענשען אין אַזאַ געזעלשאַפט מוזען, ווי מאַרקס זאָגט, קומען דערצו, אַז זיי זאָלען זיך איינע די אַנדערע בעטראַכטען אַלס אַבסטראַקציעס, זייער גאָט מוז ווערען אַן׳אַבסטראַקטער בעגריף.

אויסערדעם ווערט גרעסער דאָס עלענד, וואָס מעהר עס וואַקסט דער קאַפּיטאַליזם, די געזעלשאַפט ווערט אַלץ פערוויקעלטער און עס איז שווערער זי אַדורכצוקוקען, און כסדר ווערט אַלץ אונמעגליכער אַרויסצוגעפינען, וואָס עס איז ווירקליך גוט און וואָס עס איז ווירקליך שלעכט פאַר אַלעמען. דאָס אַריינלאָזען זיך אין־זיך־אַריין, ספּעקולאַציע, פערגייסטיגונג ווערען די איינציגע מיטלען, אויף צו געפינען זיכערקייט, פעסטקייט און גליק אינמיטען דעם קאַמף און דעם קאָכעדיגען גערויש פון דער סחורות־פּראָדוקציע און פון׳ם האַנדעל.

אַזוי זעהען מיר אויך, ווי דאָס בילד פון גאָט ווערט אַלץ מעהר פער־איינזאַמט, ווערט אַלץ מעהר פערגייסטיגט, אַלץ מעהר אַבסטראַקט. ביי די גרויסע פילאָזאָפען פון׳ם זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט, ביי דעקאַרט׳ן, שפּינאָזאַ׳ן און לייבניצ׳ן איז גאָט געוואָרען איין ריזיג וועזען, וואָס אַלץ איז אין איהם און אויסער איהם איז גאָר נישטאָ. ביי שפּינאָזאַ׳ן, וועלכער האָט געשאַפען אפשר דאָס סאַמע בשלמות׳דיגע פילאָזאָפישע סיסטעם—מען האָט עס גערן פערגליכען מיט אַ פולשטענדיג געשליפענעם נישט סקאַזירטען דימענט—ביי שפּינאָזאַ׳ן איז גאָט אַ ריזען־קערפּער מיט אַ ריזען־גייסט, וואָס אויסער איהם איז קיין זאַך נישט בנמצא און כסדר בעוועגט ער זיך און דענקט פאַר זיך. אַ בילד פון דעם אינדיווידואַליסטישען, בירגערליכען מענשען.

אויך איז מיט דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק און פון קאַפּיטאַליזם אַלץ גרעסער געוואָרען די דערקענונג פון דער נאַטור; די נאַטור איז שוין אין זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט געוואָרען אין איהר ווירקליכען צוזאַמענהאַנג אַזוי ווייט פערשטאַנען, אַז דאָס אונפערשטענדליכע, דאָס געטליכע איז פון איהר פערשוואונדען. דאַגעגען דער גייסט, דאָס פערשטעהן גופא, די אַלגעמיינע בעגריפען, קודם־כל די בעגריפען וועגען גוט און שלעכט און די אַזוי־גערופענע גייסטיגע וויסענשאַפטען האָט מען נאָך נישט תופס געווען. דורכדעם איז אין דער רעליגיע די נאַטור, די מאַטעריע אַלץ מעהר פעררוקט געוואָרען אויפ׳ן הינטערשטען פּלאַן, גאָט איז אַלץ מעהר געוואָרען אַ רוח, אַן׳אַב־

סטראַקטער גייסט, ווייט פֿון דער רעאַליטעט; און די אַלטע פֿעראַכטונג פֿון דער גשמיות, פֿון דעם „חומר", האָט דערצו נישט וועניג צוגעהאָלפֿען. און אויך די טרענונג צווישען קאָפּ-אַרבייט און האַנד-אַרבייט, וואָס האָט זיך אַלץ מעהר פֿערטיפֿט, וואָס פֿערוויקעלטער עס איז געוואָרען די טעכניק און וואָס גרעסער עס איז געוואָרען די פֿערטיילונג פֿון דער אַרבייט, און ביי וועלכער די קאָפּ-אַרבייט איז צוגעפֿאַלען די פֿערמעגליכע קלאַסען און די האַנד-אַרבייט דעם פּראָלעטאַריאַט—אויך די דאָזיגע טרענונג האָט געווירקט, פּונקט אַזוי ווי אין דער גריכישער וועלט, אַז אין דער רעליגיע זאָל דער חומר, די מאַטע-ריע איגנאָרירט ווערען. צוליב די דאָזיגע אַלע אורזאַכען האָט דער פֿילאָזאָף קאַנט אָנגערופֿען די אַלע צייטליכע און רוימליכע זאַכען בלויז ער-שיינונגען, וואָס האָבען נישט קיין ווירקליכע עקזיסטענץ. דער פֿילאָזאָף פֿיכטע האָט אָנערקענט בלויז אַ גייסטיגען סוביעקט אָדער איך, דער פֿילאָזאָף העגעל האָט געזעהן אַנ׳אַבסאָלוטען גייסט, וואָס מאַכט די וועלט פֿאַר דער פֿערקער-פּערונג פֿון זיין עצם און די דאָזיגע וועלט קומט סוף-כּל-סוף צום זעלבסט-בעוואוסטזיין און קעהרט-זיך-אום צוריק אין די אַבסאָלוטע גייסטיגע עקזי-סטענץ.

אַזוי ווייט האָט די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפֿט פֿעראייניזאַמט דעם בירגערליכען אינדיווידואום, פֿערגייסטיגט און געמאַכט איהם אונפֿערשטענדליך פֿאַר זיך אַליין, אַז די פֿילאָזאָפֿען פֿון 18-טען און 19-טען יאָהרהונדערט האָ-בען זיך געשאַפֿען אַזאַ איינזאַמען, אַבסטראַקטען און אונפֿערשטענדליכען גאָט!*)

דערווייל האָבען דורך דער ערפֿינדונג פֿון דער דאַמף-מאַשין אויף אַ ריזיגען אופֿן זיך פֿערגרעסערט די פּראָדוקטיוו-קרעפֿטען, די קאָמוניקאַציע-מיטלען און צוליב דעם דער קאַפּיטאַל. די נייע טעכניק האָט ווידער געגעּ-בען די מעגליכקייט בעסער אויסצופֿאָרשען די נאַטור, און זי אַליין האָט זיך דאָך דערין גענויטיגט. די נאַטור האָט זיך אַלץ מעהר געעפֿענט פֿאַר׳ן מענ-שענס אויג, דער צוזאַמענהאַנג פֿון אַלע נאַטור-ערשיינונגען לויט געוויסע גע-זעצען איז געוואָרען נאָך ברייטער ענטדעקט, אַנ׳איבערנאַטירליך וועזען איז וואָס ווייטער אַלץ מעהר פֿערשטויסען געוואָרען פֿון דער נאַטור און איז פֿון איהר סוף-כּל-סוף פֿולשטענדיג פֿערשוואונדען.

און איצט האָט זיך אויך צום ערשטען מאָל פֿערטיפֿט די אויספֿאָרשונג פֿון דער געזעלשאַפֿט. די פֿאָר-היסטאָרישע צייט איז אויסגעפֿאָרשט געוואָרען, די צייט פֿון דער געשריבענער געשיכטע איז בעסער פֿערשטאַנען געוואָרען

---

*) דער פֿערנעהם פֿון דעם ווערק אונזערען ערלויבט נישט נאַטירליך צו בע-האַנדלען אַלע פֿילאָזאָפֿישע סיסטעמען.

עס איז אויפגעקומען די סטאַטיסטיק; עס איז צום ערשטען מאָל דערקענט געוואָרען דאָס געזעצליכע אין די האַנדלונגען פון׳ם מענש. און אין דער מאָס, ווי עס איז בעסער פערשטאַנען געוואָרען דאָס נאַטירליכע אין דעם מענש, איז דאָס איבערנאַטירליכע פערשוואונדען פונ׳ם מענש און פון דער געזעלשאַפט, אַזוי ווי עס איז פערשוואונדען פון דער נאַטור.

די טעכניק, די קאָמוניקאַציאָנס-מיטלען, דער פּראָדוקציאָנס-אופן, דער קאַפּיטאַל וואָס זאַמעלט זיך ריזיג אָן — זיי האָבען עס געגעבען דעם חשק און די מיטלען אויסצופאָרשען די נאַטור. די גוואַלטיגע סאָציאַלע פראַגען, וואָס ווערען געשאַפען דורך דעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, זיי האָבען עס געשטויסען דעם גייסט פונ׳ם מענשען צו דערגעהן דעם תוך און דעם שורש פון דער געזעלשאַפט. די טעכניק האָט געגעבען די מעגליכקייט דורכצוגראָבען טיפע ערד-שיכטען, מאַכען ווייטע רייזעס צו פרימיטיווע פעלקער, זאַמלען מאַטעריאַל פאַר געשיכטע און סטאַטיסטיק. דער פּראָדוקציאָנס-אופן, וועלכער האָט די בעדערפנישען געשאַפען, האָט אויך געשאַפען די מיטלען צו בעפרידיגען די דאָזיגע בעדערפנישען.

דער קלאַס, וועלכער האָט קודם-כל געדאַרפט האָבען די נייע וויסענשאַפטען, כדי צו פערגרעסערן זיין טעכניק און זיין פּראָפיט און בעקומען די איבערהאַנד איבער די אַלטע רעאַקציאָנערע קלאַסען פון די ערד-אייגענטימער, דעם אַדעל און די גייסטליכקייט, אַלזאָ די אינדוסטריעלע און האַנדעלס-קאַפּיטאַליסטען, וועלכע טראָגען אין דער פּאָליטיק דעם נאָמען ליבעראַלען — דער דאָזיגער קלאַס האָט אַלץ מעהר איינגעזעהן דאָס געזעצליכע און נאַטירליכע פון אַלע ערשיינונגען אין דער נאַטור און אין דער געזעלשאַפט; ביי איהם איז די רעליגיע כמעט אינגאַנצען פערשוואונדען. וואָס ביי זיי איז נאָך איבערגעבליבען פון דער רעליגיע איז געווען דער געדאַנק, וואָס ליעגט ערגעץ טיף אין דעם לעצטען פלאַן פון זייער בעוואוסטזיין און וועלכער האָט נישט קיין ווערטד פאַר דער פּראַקטיק: „אפשר איז נאָך פאָרט פאַראַן עפּעס אַ גאָט“.

די „מאָדערנע און „פריי-רעליגיעזע“, וועלכע זענען אין דער רעליגיע דאָס וואָס די ליבעראַלען אין דער פּאָליטיק, דאַרפען נאָך האָבען גאָט בלויז דערצו, זיי זאָלען קאָנען ערקלערען די בעגריפען „גוט“ און „שלעכט“, אָדער ווי זיי רופען עס, צופרידענשטעלען זייערע „מאָראַלישע“ בעדערפניסען, און כדי זיי זאָלען קאָנען האָבען אַנ׳איבערנאַטירליכען מקור פאַר דעם גייסט, וואָס זיי מהות איז נאָך פאַר זיי איצט אויך אַ רעטעניש. פאַר דער נאַטור און פאַר אַ היבשען טייל פון דעם מענשליכען און געזעלשאַפטליכען לעבען דאַרפען זיי שוין מעהר קיין גאָט נישט האָבען; די וויסענשאַפט, וועלכע איז געבויט אויף דער טעכניק, האָט זיי שוין גענוג אויפגעקלערט וועגען דעם.

אַזוי-אַרום האָט דער מאָדערנער קאַפּיטאַליזם, דורכדעם וואָס ער האָט געלאָזט פערשטעהן די וועלט אַלץ בעסער, פון לוטער׳ס און קאַלווינ׳ס צײ-

טען אָן אַלץ מעהר פערפיינערט די רעליגיע, געמאַכט זי אַלץ מעהר פער-שוואומענער, אַלץ מעהר דערווייטערט פון דער וועלט, אַלץ מעהר אונווירקליך. אין רעאַקציאָנערע, פרייזיניגע, אפילו אין סאָציאַליסטישע קרייזען האָט מען געהאַט אויף מיר אַ פערדראָס, וואָס איך האָב אַמאָל געשריבען, אַז די רעליגיע איז ווי אַ פּחדניש׳ער רוח אָבגעצויגען פון דער ערד מיט אַנ׳אַראָבגעלאָזטען קאָפּ. און פון דעסטוועגען איז מיט די דאָזיגע ווערטער בלויז פעסטגעשטעלט געוואָרען דער פאַקט: די רעליגיעזע פאָרשטעלונגען ווערען וואָס ווייטער אַלץ מעהר ווי אַנ׳אמונה אין רוחות. בלויז אונטערגעהענדיגע קלאַסען, ווי די קליינבירגער און פּויערים, און רעאַקציאָנערע קלאַסען, ווי די גרויסע ערד-אייגענטימער מיט זייערע אידעאָלאָגען, לעבען נאָך מיט אירבערצייגונג אין פאָרשטעלונגען פון פריהערדיגע יאָהרהונדערטען; ביי דער מעהרצאָהל פון די פערמעגליכע קלאַסען און ביי זייער אינטעליגענץ איז בלויז נאָך איבערגעבליבען אַ שאָטען פון דער רעליגיע, אָדער זיי האַלטען זיך צביעות׳דיג ביי אַ רעליגיע, צי כּדי צו קנעבלען דעם פּראָלעטאַריאַט דערמיט אָדער צוליב אַנ׳אַנדער מאָטיוו. די קענטעניסען, וואָס זענען געשאַפען דורך דער ענטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע, האָבען צוגענומען ביי דער רעליגיע פלייש און ביינער און איהר איבערגעלאָזט בלויז נאָך אַ רוחניות׳דיגע עטישע עקזיסטענץ.

דיזעלבע עקאָנאָמישע ענטוויקלונג, וואָס האָט ביי דער ליבעראַלער בורזשואַזיע צוגענומען אַ גרויסען טייל פון דער רעליגיע, נעהמט אַוועק ביים פּראָלעטאַריאַט די רעליגיע אינגאַנצען.

מיר קאָנסטאַטירען בלויז אַ פאַקט, ווען מיר זאָגען, אַז וואָס ווייטער ווערט דער פּראָלעטאַריאַט אַלץ מעהר רעליגיאָנסלאָז.

אויך דאָס איז פונקט אַזוי געזעלשאַפטליך-נאַטירליך ווי אַלע ענדערונגען אינ׳ם רעליגיעזען דענקען, וועלכע מיר האָבען ביז איצט בעהאַנדעלט.

מיר האָבען אין אַלגעמיין אַרויסגעפונען אַלס אורזאַך פון דער רעליגיע די הערשאַפט פון נישט-פערשטאַנענע כּוחות. די נאַטור-קרעפטען, די געזעלשאַפטליכע כּוחות, וועלכע מען פערשטעהט נישט און פון וועלכע מען פיהלט זיך דאָך בעהערשט, ווערען פערגעטערט.

ווי האַלט עס אין דעם דאָזיגען פונקט מיט׳ן מאָדערנעם פּראָלעטאַריאַט, נעמליך מיט דעם אינדוסטריעלען אַרבייטער פון דער שטאָט, וועלכער לעבט אינמיטען פון דער קאַפּיטאַליסטישער גרויס-אינדוסטריע?

אַז די נאַטור-קרעפטען זענען נישט עפּעס אונבעגרייפליכע כּוחות, דאָס דערוויזט איהם די פאַבריק. דער מענש קען זיי און בעהערשט זיי דאָרטען, ער שפּילט זיך דאָרטען מיט יענע קרעפטען, וואָס ווען זיי זענען נישט געהאַמעוועט זענען זיי העכסט געפעהרליך. מעג זיי אפילו דער אַרבייטער טעאָרעטיש נישט קענען; אָבער פּראַקטיש ווערען זיי דורך זיין האַנד געהאַמע

וועט און ער ווייס, אַז מען קען זיי.

דאַגעגען די געזעלשאַפטליכע כּוחות, וועלכע זענען די סיבה פון זיין נויט, פערשטעהט דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער פולשטענדיג. דער קאַפּיטאַ-ליסטישער פּראָדוקציאָנס-אופן האָט אַרויסגערופען דעם קלאַסען-קאַמף, אין וועלכען ער בעטייליגט זיך; און דער קלאַסען-קאַמף האָט איהם געגעבען צו פערשטעהן, אַז די קאַפּיטאַליסטישע עקספּלואַטאַציע און דאָס פּריוואַט-אייגענ-טום זענען די סיבות פון זיין עלענדער לאַגע און אַז דער סאָציאַליזם וועט זיין פאַר איהם אַ ישועה. אַלזאָ פאַר איהם איז סיי אין דער נאַטור סיי אין דער געזעלשאַפט נישטאָ קיין איבערנאַטירליכעס. ער פיהלט, אַז אין דער נאַטור און אין דער געזעלשאַפט איז נישטאָ אַזאַ זאַך, וואָס ער זאָל נישט קאָנען פערשטעהן, הגם פאָרלויפיג גיט איהם די געזעלשאַפט נישט די געלעגענהייט דערצו. ער פיהלט אויך, אַז דאָס, וואָס איז איצט פאַר איהם און פאַר זיין קלאַס אַנ׳איבערמעכטיגע סיבה פון נויט, וועט נישט שטענדיג בלייבען אַזוי. ער ווייס, אַז דער קלאַסען-קאַמף און די אָרגאַניזאַציע פון פּראָלעטאַריאַט וועט מאַכען דערצו אַ סוף. אָבער דאָרט, וואו עס פעהלט דאָס געפיהל פון אַנ׳אונבעגרייפליכער איבערמאַכט, דאָרטען שאַפט זיך שוין נישט קיין רעליגיע, אָדער אויב ער האָט זי פריהער געהאַט—שטאַרבט זי אָב. דער סאָציאַליסטישער אַרבייטער איז טאַקי דערום נישט רעליגיע-פיינדליך, נאָר ער איז רעליגיאָנסלאָז, ער איז אַנ׳אַטעאיסט.

און אויב דאָס קאָן שוין געזאָגט ווערען וועגען דעם „געוועהנליכען" אַרבייטער, וועלכער האָט ווייניג צייט, חשק אָדער געלעגענהייט צו לערנען, הײנט אויף וויפיל מעהר איז עס ריכטיג בנוגע דעם אַרבייטער, וועלכער ווערט דורך דעם קלאַסען־קאַמף געטריבען צום לערנען און שטודירען! דווקא ווייל ער איז אַנ׳אַרבייטער, ווייל די נויט פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט צווינגט איהם צום לערנען, קאָן ער בעסער פערשטעהן די געזעלשאַפט איידער צום ביישפּיל אַ בירגערליכער פּראָפעסאָר פון פּאָליטישער עקאָנאָמיע. דער בורזשוי קאָן נישט זעהן דעם אמת; ער קאָן נישט מודה זיין, אַז זיין קלאַס געהט-אונטער; אפילו דעם קלאַסען-קאַמף קאָן ער נישט אַנערקענען, ווייל אינ׳ם דאָזיגען קאַמף מוז זיין קלאַס האָבען אַ מפּלה. דאַגעגען דער גייסט פונ׳ם אַרבייטער, וואָס האָט צו האָפען פון דער צוקונפט אויף אַלץ, האָט אַזאַ שאַרפען חוש פאַר׳ן אמת, ווי דער יאַגד-הונד פאַר אַ חיה.

און וואָס פאַר אַ קוועלען האָט דער אַרבייטער! מעהר ווי מיט זעכציג יאָהר צוריק האָט מאַרקס ערקלערט דעם פּראָלעטאַריאַט, ווי אַזוי דער קאַ-פּיטאַל שאַפט-זיך פון דער נישט-בעצאָהלטער אַרבייט*), מיט זעכציג יאָהר

*) לויהן-אַרבייט און קאַפּיטאַל, פון קאַרל מאַרקס.

צוריק האָבען מאַרקס און ענגעלס ענטדעקט פאַר'ן אַרבייטער-קלאַס דעם מהות פונ'ם קלאַסען-קאַמף*) און דערנאָך האָט מאַרקס ענטוויקעלט אין „קאַפּיטאַל" דעם מהות פונ'ם גאַנצען קאַפּיטאַליסטישען פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועלכען דער אַרבייטער געפינט אין אַ קלאָרער, קירצערער פאָרם אין קאַוטסקי'ס „מאַרקס'ס עקאָנאָמישע לעהרע" און „ערפורטער פּראָגראַם". אַזעלכע קוועלען פון געזעלשאַפטליכע קענטעענישען האָט נישט די בורזשואַזיע. דער אַרבייטער, וועלכער האָט פון די דאָזיגע קוואַלען זיין דורשט געשטילט, וועט שוין מעהר אין דער געזעלשאַפט נישט זעהן קיין שום איבערנאַטירליכעס. ביי איהם וועט זיך שאַפען נישט בלויז עפּעס נעגאַטיוועס, נישט בלויז דאָס פעהלען פון אַ רעליגיע. נאָר אויך עפּעס פּאָזיטיוועס, אַ קלאָרע פעסטע וועלטאָנשויאונג.

און אין די ווערק פון מאַרקס, ענגעלס, קאַוטסקי, מעהרינג און אַזויפיל אַנדערע וויכטיגע טעאָרעטיקער וועט ער געפינען דעררוויזען, ווען ער וועט ווייטער לעזען און נאָכקלעהרען, אַז דאָס גייסטיגע לעבען פון די מענשען ווערט בעשטימט דורך די געזעלשאַפטליכע עקזיסטענץ, אַז רעכט איז קלאַסען-רעכט, פּאָליטיק איז קלאַסען-פּאָליטיק, אַז גוט און שלעכט זענען געזעלשאַפטליכע פערענדערליכע בעגריפען, קורץ, דעם אמת פון אַלעם דעם, וואָס מיר האָבען בעהאַנדעלט אָט דאָ אין דער שריפט און וואָס עס לערנט דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם. דעמאָלט פערשטעהט ער שוין אויך די ענדערונגען, וועלכע קומען-פאָר אין דענקען, דעמאָלט פערשטעהט ער זיין אייגען דענקען. דער מענש, וועלכער שאַפט די געזעלשאַפט פּראַקטיש, מיט זיינע הענד, זעהט זי אַדורך אויך מיט זיין גייסט וואָס אַמאָל אַלץ בעסער. ער פערשטעהט דאָס קלאַסען-דענקען, און אַזוי-אַרום פאַלט-ווידער אַ שטיצע פון דער רעליגיע—דאָס מעטאַפיזישע דענקען, וועלכעס ער האָט געלערנט אינדערהיים און אין בית-מדרש.

און נאָך ווייטער קאָן אַריינדרינגען דער פּראָלעטאַריער, פאַר וועלכען עס גענוגט נישט די אויבערפלעכליכע קענטעניש, וואָס עס גיט איהם די פאַבריק, דער פּראָפעסיאָנעלער און דער פּאָליטישער קאַמף!

צידען האָט יאָזעף דיצגען, דער פילאָזאָף פונ'ם פּראָלעטאַריאַט, ווי ער ווערט מיט רעכט גערופען, און וועלכער איז אַליין אַ תּלמיד פון מאַרקס'ן, שטיצענדיג זיך אויף דער סאָציאַליסטישער וויסענשאַפט נישט געלערנט דעם פּראָלעטאַריאַט, וואָס איז אַזוינס דער גייסט? צי האָט ער נישט ערקלערט פאַר די אַרבייטער דאָס רעטעניש, פאַר וועלכער די בורזשואַזיע שטעהט נאָך אַלץ צעמישטערהייד, דעם מהות פון דער מענשליכער קאָפּ-

*) דער קאָמוניסטישער מאַניפעסט, פון קאַרל מאַרקס און פרידריך ענגעלס.

אַרבייטער ער האָט דערוויזען, אַז אויף קיין שום געביט קומט נישט פאָר ביים דענקען עפּעס אַנדערש, ווי דאָס צונויפנעהמען די פּרטים, דאָס בעזונדערע, די ערפאַהרונג אין אַ כלל, אין אַן'אַלגעמיינעס. דער גייסט קאָן אַלזאָ דענקען בלויז איבער דעם פּרט, איבער דער ערפאַהרונג, איבער זיכערע פאַקטען. ער האָט דערוויזען, אַז דאָס און נישט עפּעס אַנדערס איז די ווירקונג, די נאַטור פונ'ם גייסט, אַזוי ווי די בעוועגונג איז די נאַטור פונ'ם קערפּער, אַז אַלזאָ דאָס דענקען וועגען עפּעס איבערנאַטירליכס אַזוי ווי דאָס וואָלט זיין עפּעס ווירקליכס (זאַך אַן זיך, גאָט, אַבסאָלוטע פרייהייט, אייביגע פערזענליכקייט, אַבסאָלוטער גייסט א. אַז. וו.) איז פונקט אַזוי אונמעגליך, דאָס איז פונקט אַזאַ ווידערשפּרוך צום מהות פונ'ם דענקען, ווי די פאָרשטעלונג וועגען „איבערנאַטירליך בלעך"; אַז דער גייסט איז טאַקי עפּעס אויסערגעוועהנליך הערליכס און מעכטיגס און פראַכטפולס, אָבער נישט מעהר געהיימניספול און נישט מעהר מיסטעריעז ווי די אַלע ערשיינונגען אין דער וועלט, וועלכע מען פערגעטערט נישט. **דיצגען האָט דערוויזען, אַז דער גייסט איז בעגרייפליך דווקא דערפאַר, ווייל דער מהות פונ'ם גייסט בעשטעהט אין בעגרייפען, דאָס הייסט אינ'ם זעהן דאָס אַלגעמיינע.**

ווען דער פּראָלעטאַריער, וועלכער איז הונגריג און דורשטיג, נאָך בילדונג און קענטעניסען, ווייל ער שטרעבט צו בעפרייען זיך און זיין קלאַס, וועט עס האָבען פערשטאַנען, דעמאָלט קאָן מען רוהיג זאָגען, אַז מעהר בלייבט נישט אין זיין געדאַנק קיין איין איינציגער פּלאַץ וואו די רעליגיע וואָלט נאָך קאָנען וואוינען. דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וועלכער האָט איהם געגעבען דאָס עלענד, די נויט, דאָס בעדערפניס און דעם דראַנג נאָך בעפרייאונג און ענדליך די קענטעניסען—האָט געלאָזט אין איהם

---

*) מאַרקס האָט מסביר געווען, ווי אַזוי די פּראָדוקציאָנס־בעציהונגען ענדערען דעם **אינהאַלט** פונ'ם דענקען, אָבער דאָס **דענקען גופא** ווערט פון דיעטצגען דורך די בורזשואַזע פילאָזאָפען און מעטאַלאָגען ערקלערט אלס אַ זאַך, וואָס שטאַמט פון גאָט. אַלזאָ אפילו נאָך מאַרקס'ס קריטיק וועגען **אינהאַלט פונ'ם דענקען** איז נאָך איבערגעבליבען אַ נישט ערקלערטער טייל פון דער געדאַנקען־וועלט, וועלכען די בורזשואַזיע האָט געקאָנט בענוצען אויף אויפצוהייבען זיך אַליין און ערנידריגען דעם פּראָלעטאַריאַט. דעם דאָזיגען טייל האָט עס יאָזעף דיצגען אויסגעפאָרשט. אין דער צייט, וואָס מאַרקס האָט אַ נעהם געטהון די מאַטעריעלע זייט, האָט דיצגען אַ נעהם געטהון די זאַך פון דער אַנדער זייט, פון דער אידעעלער. וואו מאַרקס האָט אויפגעוויזען, וואָס די געזעלשאַפטליכע מאַטעריע טוהט אינ'ם גייסט, האָט דיצגען געוויזען, וואָס עס טוהט דער גייסט אַליין.— אָפּט הערט מען די בורזשואַזיע זאָגען: „אָבער דעם סוד פון די זאַכען, דאָס קאָן דאָך קיינער נישט פער־

אָבשטאַרבען די רעליגיע. דער געדאַנק וועגען איהר איז אויף שטענדיג פערשוואונדען. אין דעם פּולען זונען-שיין דאַרף מען קיין לאָמפּ נישט האָבען.

ווען די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט וועט שוין עקזיסטירען, דעמאָלט וועט די נאַטור דערקענט ווערען נאָך אַסך בעסער. און די אויספאָרשונג פון דער געזעלשאַפט וועט מעהר נישט קאָסטען, אַזוי ווי איצט, מיה און שווייס. זי וועט ליעגען פאַר די אויגען קלאָר און דורכזיכטיג. דעמאָלט וועט מען מעהר נישט אַריינבלאָזען אין די קינדער דעם געדאַנק וועגען רעליגיע.

מיר האָבען אַלזאָ איצט אויפגעוויזען, אַז די מיינונגען וועגען רעליגיע, וועלכע האָט אַמאָל געשפּילט אַזאַ וויכטיגע ראָליע אין דעם מענשליכען גייסטיגען לעבען, ענדערען זיך מיט די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען און דורך זיי. וואָס פאַר אַנ'איבערקעהרעניש! דער גלויבען אין אַ פעטיש, אַ בוים, אַ טייך, אַ חיה, אַ זון, אַ פערגעטליכטען שענעם, קראַפטפולען, טאַפּפערען מענש, אַ גייסט, אַ פאָטער, אַ הערשער, אַ רוחניות'דיגע אַבסטראַקציע און ענדליך... גאָרנישט. און פון דעסטוועגען זענען די דאָזיגע אַלע ענדערונגען אַ קלאָרער רעזולטאַט פון די ענדערונגען אין דער געזעלשאַפטליכער לאַגע פון'ם מענש, אַ רעזולטאַט פון זיינע געענדערטע בעציהונגען צו דער נאַטור און צו זיינע מיטמענשען.

ערשטע טענה.

אונזערע געגנער טענה'ן, אַז דאָס וואָס מיר האָבען דאָ געזאָגט, שטעהט אין ווידערשפּרוך צו דעם סאָציאַל-דעמאָקראַטישען פּראָגראַם-פּונקט: רעליגיע איז פּריוואַט-זאַך. זיי זעהען אין דעם דאָזיגען פּראָגראַם-פּונקט אַ צביעות, אַ ליסטיגקייט, כּדי צו געווינען אויף אונזער זייט די גלויביגע אַרבייטער, דורכדעם וואָס מיר פערמאַסקירען אונזער ווירקליכע איבערצייגונג. אַז דאָ איז נישטאָ קיין שום צביעות פון אונזער זייט, נישט-מעהר אונזערע פיינד

שטעהן; דער מהות פון די זאַכען ליעגט העכער אָדער נאָר אויסער דעם בעגריף" דערמיט וויל זי ראַטעווען דאָס איבערנאַטירליכע. דיצגען האָט אָבער אויפגעוויזען, אַז דאָס אונבעגרייפליכע ליעגט פאַר דער בורזשואַזיע נישט אינ'ם מהות פון די זאַכען נאָר אינ'ם בעגרייפען גופא. די בורזשואַזיע, די בורזשואַזע פילאָזאָפען און טעאָלאָגען בעגרייפען נישט וואָס איז דאָס אַזוינס בעגרייפען. וואָס בעגרייפען איז, דאָס האָט דיצגען פאַר די אַרבייטער קלאָר געמאַכט. און אַזוי איז דורך מאַרקס'ן און דיצגען'ען קלאָר געוואָרען: די גאַנצע בעציהונג פונ'ם דענקען און פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען: דער איינער האָט אויסגעפאָרשט די ענדערונגען אינ'ם דענקען, דער אַנדערער דעם מהות פונ'ם דענקען.

מאַרקס אַליין האָט זיין קענען די געזעלשאַפט געשעפּט פונ'ם קלאַסען-קאַמף

זענען נישט אימשטאַנד צו פערשטעהן די זאַך, איז שוין אַמאָל זעהר שען דערוויזען געוואָרען אין אַנ׳אַרטיקעל פון דעם חבר אַנטאָן פּאַנעקאָק, וועלכען מיר ברענגען דאָ:

„צו די האַרטנעקיגסטע מיספערשטענדניסען, וועלכע ווערען אָנגעווענדט אַלס געוועהר געגען אונז, געהערט די כלומרשטע רעליגיאָנס-פיינדליכקייט פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע. ווי נישט-צווייידייטיג מיר זאָלען נישט שטעלען די פאָדערונג: רעליגיע איז פּריוואַט-זאַך, די אַלטע בעשולדיגונג קומט כסדר צוריק. קומט. דאָך אַרויס אַלס אַ קלאָרע זאַך—אַז עס מוז פונדעסטוועגען זיין עפּעס אַ גרונד דערצו! ווען מיר וואָלטען דאָ געהאַט צו טוהן בלויז מיט אַ גרונדלאָזער טענה, וואָס זאָל נישט האָבען אפילו אַ האָר פון גערעכטיגקייט, וואָלט זי דאָך שוין לאַנג זיך געהאַט אַרויסגעוויזען אַלס אַ שלעכט געוועהר און וואָלט פערשוואונדען. נאָר די מעשה איז, אַז פּאַר נישט-אויפגעקלעהרטע קעפּ ליעגט אין דער אמת׳ן אַ ווידערשפּרוך צווישען דער דאָזיגער פּראַקטישער פאָדערונג און דעם פאַקט, אַז גלייכצייטיג מיט דעם, ווי עס פערשטאַרקט זיך דער כוח פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע אין די אַרבייטער-קרייזען, פערשווינדט די רעליגיע אַלץ מעהר און אַז אויך אונזער טעאָריע, דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם, שטעהט אין אַ האַרבען געגענזאַץ צו די רעליגיעזע תורות. דער דאָזיגער כלומרשט׳ער ווידערשפּרוך, וועלכער האָט שוין פערדרעהט דעם קאָפּ אפילו פון געוויסע חברים, וועדט אויסגענוצט דורך אונזערע געגנער אויף אויפצווייזען, אַז אונזער פּראַקטישע פאָדערונג, וועלכע לאָזט-איבער יעדען איינעם די ברירה צו זיין רעליגיעז אָדער נישט, איז בלויז אַ צביעות, אַ פערטושונג פון אונזערע אמת׳ע רעליגיאָנס-פיינדליכע כוונות, מיט׳ן צוועק צו געווינען פּאַר אונז מאַסענוויין די רעליגיעזע אַרבייטער.

„מיר פאָדערען, אַז די רעליגיע זאָל בעטראַכט ווערען אַלס אַ פּריוואַטער ענין פון יעדען איינעם, אַז יעדער איינער זאָל האָבען די ברירה זיך צו בעגעהן ווי ער פערשטעהט און אַנדערע זאָלען דאָ נישט האָבען צו זאָגען איהם עפּעס אַ דעה. די דאָזיגע פאָדערונג נעהמט זיך פון די בע-

---

פון פּראָלעטאַריאַט, וועלכען ער האָט אין ענגלאַנד און פראַנקרייך געהאַט פּאַר די אויגען. דיזגען האָט געשעפּט זיין קענען דעם גייסט פון מאַרקס׳ענס קענען די געזעלשאַפט. פון מאַרקס׳ענס שריפטען האָט ער דערקענט דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, און ערשט דורכדעם האָט דיצגען געקענט קומען צו זיין קלאָרער לעהרע וועגען גייסט. ביידע האָבען אַלזאָ זייערע קענטעניסען געשעפּט פונ׳ם קלאַסען-קאַמף פון פּראָלעטאַריאַט. דער פּראָלעטאַריאַט האָט זיי דורך זיין אַרבייט, זיינע פאָדערונגען און זיינע טאַהטען געגעבען די ערפאַהרונג, און זיי האָבען געשאַפען די לעהרע די מעאָריע. מען קאָן זאָגען, אַז זיי האָבען הונדערט מאָל אַזויפיל צוריקגעגעבען דעם פּראָלעטאַריאַט דאָס וואָס יענער האָט זיי געגעבען.

דערפנישען פון אונזער פראַקטיק אַלס עפעס אַ זעלבסטפערשטענדיגע זאַך, עס איז, פערשטעהט זיך, זעהר ריכטיג, אַז דורכדעם ווילען מיר געווינען פאַר אונז מאַסענהאַפט די נישט-רעליגיעזע און די רעליגיעזע אַרבייטער פון פערשידענע רעליגיעס, דאָס הייסט מיר ווילען זיי פעראייניגען צו אַ גע-מיינזאַמען קאַמף פאַר זייער קלאַססען-אינטערעס. דאָס ציל פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבייטער-בעוועגונג איז נישט עפעס אַנדערס, ווי אַ ווירט-שאַפטליכע פערענדערונג פון דער געזעלשאַפט, אַריבערפיהרען די פראָדוק-ציאָנס-מיטלען אין אַ קאָלעקטיוו אייגענטום—איז שוין דאָך ממילא פערשטענ-דליך, אַז מען האַלט זיך אָב פון אַלץ וואָס איז פרעמד דעם דאָזיגען ציל און וואָס קאָן פיהרען צו מחלוקת'ן צווישען די אַרבייטער. די טעאָלאָגען מאַטערען זיך מיט זייער גאַנצער פנייות'דיגער בעגרענצטקייט איינצורעדען, אַז אָנשטאָט דעם דאָזיגען אָפען אָנערקענטען ציל האָבען מיר נאָך אַנ'אַנדער געהיים ציל, דהיינו די פערניכטונג פון דער רעליגיע. ווער עס לעגט-אַוועק זיין גאַנצען שכל אויף רעליגיעזע גריבלעניַשען און דערביי האָט ער נישט קיין אויג פאַר די גרויסע נויט און דעם גרויסאַרטיגען קאַמף פון די פראָלעטאַריער, ביי דעם דאַרף מען זיך סוף-כל-סוף נישט חידוש'ן, וואָס אין דער גרויסער וועלט-בעפרייענדער איבערקעהרעניש פון דעם פראָדוקציאָנס-אופן און אין דער גייס-טיגער און רעליגיעזער פערענדערונג וואָס קומט צוזאַמען מיט דעם, זעהט ער נישט מעהר ווי דאָס, אַז עס וואַקסט די אפיקורסות, עס איז גובר די כפירה—און פאַר די אָבשאַפונג פון עלענד, אונטערדריקונג, קנעכטשאַפט און אָרימקייט געהט ער פאַרביי אַלס פאַר עפעס אַ גלייכגילטיגע זאַך.

„פונ'ם בעדערפניש פון דעם פראַקטישען קאַמף איז אַרויסגעקומען אונ-זער פראַקטישער פרינציפ וועגען דער רעליגיע; דערפון מוז מען שוין דרינ-גען, אַז ער מוז זיך אויך געפינען אין הסכם מיט אונזער טעאָריע, וועלכע גרינדעט דעם סאָציאַליזם איינגאַנצען אויף דער פראַקטיק פונ'ם אַלטעגליכען קאַמף. דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם זעהט אין די ווירטשאַפטליכע בעצי-הונגען דעם יסוד פונ'ם גאַנצען געזעלשאַפטליכען לעבען; שטענדיג האָט עס זיך געהאַנדעלט וועגען מאַטעריעלע בעדערפניסען, וועגען קאַמפען פון די קלאַסען, וועגען איבערקעהרענישען אינ'ם פראָדוקציאָנס-אופן—דאָרטען וואו דער ביזאַהעריגער בעטראַכטונגס-אופן, אפילו פון די קעמפער גופא, האָט גע-זעהן בלויז רעליגיעזע פערשידענהייטען און רעליגיעזע קאַמפען. די רעליגיעזע מיינונגען זענען בלויז אַנ'אויסדרוק, אַנ'אָבשיין, אַ רעזולטאַט פון די אמת'ע לעבענס-בעציהונגען פון די מענשען, אַלזאָ אין דער ערשטער ליניע פון די ווירטשאַפטליכע צושטאַנדען. אויך היינט האַנדעלט עס זיך וועגען אַ ווירט-שאַפטליכער איבערקעהרעניש, אָבער צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע האָט דער קלאַס, וואָס מוז עס דורכפיהרען, דאָס קלאָרע בעוואוסטזיין, אַז עס האַנדעלט זיך נישט וועגען דעם זיג פון עפעס אידעאָלאָגישע מיינונגען. דעם דאָזיגען קלאָרען בעוואוסטזיין, וועלכעס ער שעפט פון דער טעאָריע,

דריקט ער אויס אין דער פּראַקטישער פאָדערונג: רעליגיע איז פּריוואַט-זאַך! די דאָזיגע פאָדערונג איז אַלזאָ פּונקט אַזוי אַ רעזולטאַט פון דער קלאָרער וויסענשאַפטליכער לעהרע, ווי פון דעם פּראַקטישען בעדערפניש.

„פון דעם דאָזיגען קוק, וואָס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם האָט אויף דער רעליגיע, ווייזט זיך שוין אַרויס, אַז מען טאָר איהם גאָר נישט אַריינוואַרפען אין איין טאָפּ מיט'ן בירגערליכען אַטעאיזם. דער בורזשואַזער אַטעאיזם האָט זיך געשטעלט דירעקט פיינדליך צו דער רעליגיע, ווייל ער האָט געזעהן אין איהר די טעאָריע פון די רעאַקציאָנערע קלאַסען און דעם ממשות'דיגסטען טאָרמאַז פאַר דעם פּראָגרעס. ער האָט געזעהן אין דער רעליגיע בלויז נאַרישקייט, אונוויסענהייט און עם-הארצות; דערום האָט ער גע-האָפט אויסצוראָטען דעם גלויבען פון די אונוויסענדע פּויערים און קליינ-בירגער דורך וויסענשאַפטליכער אויפקלערונג, דורך השכלה, בעזונדערס דורך נאַטור-וויסענשאַפט.

„מיר דאַגעגען זעהען אין דער רעליגיע אַ נויטווענדיגען אויספלוס פון די לעבענס-בעציהונגען, וועלכע האָבען דערהויפּט אַנ'עקאָנאָמישען כאַראַקטער.

„דער פּויער, וואָס די קאַפּריזען פון די וועטערן פערשאַפען איהם אַ גוט אָדער אַ שלעכט גערעטעניש, דער קליינבירגער, וואָס די מאַרק- און קאָנקורענץ-בעציהונגען קאָנען איהם ברענגען פערלוסט אָדער פּראָפיט, פיהלט זיך אין אָבהענגיגקייט פון העכערע, געהיימניספולע כוחות. געגען די דאָזיגע דירעקטע געפיהלען העלפט נישט די תורה פון די ביכער, אַז דאָס וועטער ווערט בעשטימט דורך נאַטירליכע קרעפטען און אַז די ניסים פון תנ"ך זענען אויסגעטראַכטע לעגענדעס. פּויערים און בירגער האָבען אַנ'אַנטיפּאַטיע און אפילו אונצוטרוי צו דער דאָזיגער לעהרע, ווייל זי שטאַמט פון אַ קלאַס, וואָס דריקט זיי און זיי אַליין אַלס אונטערגעהענדיגע קלאַסען קאָנען נישט געפינען דערין קיין שום געוועהר, קיין שום רעטונג און אפילו קיין טרייסט נישט. אַ טרייסט קאָנען זיי זיך אויסקלעהרען בלויז אויף אַנ'איבערנאַטירליכען וועג, אין רעליגיעזע פאָרשטעלונגען.

„פערקעהרט איז מיט'ן קלאַסען-בעוואוסטזיניגען פּראָלעטאַריער; די סיבה פון זיין נויט ליעגט פאַר איהם קלאָר אין דעם מהות פון דער קאַפּי-טאַליסטישער פּראָדוקציע און עקספּלואַטאַציע, וועלכע האָט נישט פאַר איהם קיין שום איבערנאַטירליכס. און אַזוי ווי איהם ווינקט-צו אַ האָפנונגספולע צוקונפט, אַזוי ווי ער פיהלט, אַז דאָס קענטעניש איז איהם נויטיג, כדי ער זאָל קאָנען צעברעכען זיינע קייטען, וואַרפט ער זיך מיט ברען צום שטודירען דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען. אַזוי איז שוין זיין גאַנצער קוק אויף דער וועלט אַ נישט-רעליגיעזער, אפילו ווען ער ווייס גאָרנישט וועגען דאַרווינ'ען און קאָפּערניק'ן; די כוחות, מיט וועלכע ער האָט צו שאַפען און צו קעמפען, איז ער מרגיש אַלס ניכטערע וועלטליכע פאַקטען. אַזוי איז אַלזאָ די רעלי-גיאָנסלאָזיגקייט פון פּראָלעטאַריאַט נישט קיין רעזולטאַט פון בעשטימטע לעה-

רעס, וואָס מען בלאָזט אין איהם אַריין, נאָר די דירעקטע הרגשה פון זיין
לאַגע. אדרבה, ערשט די דאָזיגע געזינונג, וועלכע וואַקסט-אַרויס פון איהם
אַליין דורך זיין בעטייליגען-זיך אין די געזעלשאַפטליכע קאַמפען, ווירקט,
אַז די אַרבייטער זאָלען זיך כאַפּען מיט גרויס חשק צו אַלע אַנטי-טעאָלאָגי-
שע אויפקלערונגס-ביכער, צו ביכנער'ן און העגעל'ן, כדי צו געבען זייער
געזינונג דורך די נאַטור-וויסענשאַפטליכע קענטענישען אַ טעאָרעטישען פונדאַ-
מענט. דער דאָזיגער כאַראַקטער פונ'ם פראָלעטאַרישען אַטעאיזם ברענגט-מיט
מיט זיך, אַז דער פראָלעטאַריאַט בענוצט איהם נישט קיינמאָל אַלס שטרייט-
אָביעקט געגען די וואָס דענקען אַנדערש; אַ שטרייט-אָביעקט זענען פאַר
איהם בלויז זיינע געזעלשאַפטליכע מיינונגען און צילען, וועלכע בילדען דעם
ממשות'דיגען עלעמענט פון זיין וועלט-אָנשויאונג. יענע פראָלעטאַריער, וועל-
כע לעבען אַלס זיינע קלאַסען-חברים אין דער אייגענער אונטערדריקונג, זענען
זיינע נאַטירליכע קאַמפס-חברים, אפילו ווען ביי זיי זענען צוליב בעזונדערע
אומשטענדען נישטאָ די דערמאָהנטע ווירקונגען. און אַזעלכע בעזונדערע אום-
שטענדען זענען פאַקטיש פאַרהאַן, שוין אַחוץ דער אומעדום ווירקענדער
קראַפט פון די טראַדיציעס, וועלכע מען קאָן ערשט ביסלעכווייז בייקומען.
פראָלעטאַריער, וואָס אַרבייטען אין אַזעלכע בעדינגונגען, וואו מעכטיגע,
מורא'דיגע נאַטור-כוחות, וועלכע מען קאָן נישט בערעכנען, בעדראָהען זיי
מיט טויט און פערניכטונג, ווי באַרג-אַרבייטער און ים-לייט, וועלען אָפט
האָבען דורכדעם שטאַרקע רעליגיעזע געפיהלען, הגם אין דער אייגענער צייט
קאָנען זיי זיין קרעפטיגע קעמפער געגען דעם קאַפּיטאַליזם. די דאָזיגע זאַכ-
לאַגע שרייבט אונז פאָר אַ געוויסע פראַקטישע האַלטונג; אָבער לײדער זענען
אָפט פאַרהאַן אויך פאַרטיי-חברים, וועלכע זענען עס נישט תופס און זיי
גלויבען, אַז אונזערע מיינונגען מוז מען אַנטקעגענשטעלען אַלס אַ „העכערע
רעליגיע" געגען די איצטיגע אמונות.

„די בעציהונג צווישען סאָציאַליזם און רעליגיע איז אַלזאָ פונקט דער
היפך דערפון, וואָס עס זאָגען אונזערע טעאָלאָגישע פיינד. מיר מאַכען נישט
די אַרבייטער אָבטריניג פון זייער פריהערדיגען גלויבען דורך דעם ערקלערען
אונזער טעאָריע, דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, נאָר זיי פערלירען שוין זייער
גלויבען דורך דעם אויפמערקזאַמען צוקוקען זיך צו די געזעלשאַפטליכע צוזאַמענ-
האַנגען, וועלכע גיבען זיי צופערשטעהן, אַז די אָבשאַפונג פון דער נויט איז אַ ציל,
וואָס קאָן דערגרייכט ווערען. דאָס בעדערפניש צו פערשטעהן די דאָזיגע צוזאַ-
מענהאַנגען אַלץ גרונדליכער, פיהרט זיי צום לערנען די היסטאָריש-מאַטעריאַ-
ליסטישע ווערק פון אונזערע גרויסע טעאָרעטיקער. די דאָזיגע ווערק ווירקען
גאָר נישט דעמאָלט אין רעליגיאָנס-פיינדליכען זין, דען דער גלויבען איז שוין
דעמאָלט נישטאָ; אדרבה, זיי ווירקען, מען זאָל אַכטען די רעליגיע אַלס אַ
היסטאָריש בערעכטיגטע ערשיינונג, וועלכע וועט פערשווינדען ערשט אונטער
די קינפטיגע אומשטענדען. די דאָזיגע לעהרע היט אונז אַלזאָ אָב פון האַל-

טען אידעאָלאָגישע מיינונגס-פערשידענהייטען אַלס דאָס סאַמע ממשות'דיגע, זי שטעלט אויפ'ן ערשטען פלאַן אונזער עקאָנאָמיש ציל אַלס דאָס סאַמע וועזענטליכע און דאָס דריקט זי אויס אין דער פּראַקטישער פאָדערונג: רע-ליגיע איז פּריוואַט-זאַך."

צווייטע טענה.

פון וואַנען אָבער נעהמט עס זיך, וואָס ווען אַלטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען מוזען אָבטרעטען זייער אָרט פאַר נייע, בלייבען נאָך פון דעסטוועגען אַלטע רעליגיעס לאַנג עקזיסטירען?

די דאָזיגע פראַגע מוז פערענטפערט ווערען, דען דער דאָזיגער פאַקט ווערט דורך אונזערע געגנער בענוצט אַלס אַ טענה געגען אונז. דער ענטפער איז נישט שווערי.

ערשטענס שטאַרבט קיינמאָל נישט אָב אַן אַלטער פּראָדוקציאָנס-אופן פּלוצלינג. אין פריהערדיגע יאָהרהונדערטען איז דאָס פאָרגעקומען אין העכ-סטען גראַד לאַנגזאַם; און אפילו איצט, אין דער צייט ווען די גרויס-אינדו-סטריע פערשטויסט די אַלטע טעכניק אַזוי שנעל, וועט עס דויערן פון דע-סטוועגען זעהר לאַנג, ביז די קליין-אינדוסטריע וועט זיין פערשוואונדען. עס בלייבט נאָך אַלזאָ אַ לאַנגע צייט גענוג פּלאַץ פאַר דער אַלטער רעליגיע.

צווייטענס איז דער מענשליכער גייסט פויל. אפילו ווען דער קערפּער געפינט זיך שוין אין נייע אַרבייטס-בעציהונגען, נעהמט-אָן דער געדאַנק נייע פאָרמען נישט שנעל. די טראַדיציע, די מסורה דריקט אויף דעם מוח פון די לעבעדיגע מענשען, דער אַרבייטער קאָן דאָס לייכט אָבסערווירען אין זיין אייגענער סביבה: דאָרטען שטעהען אין דער אייגענער פאַבריק איינע נעבען די אַנדערע צוויי מענשען, מיט דער אייגענער נויט, מיט דעם אייגע-נעם עלענד. און פון דעסטוועגען איז אייגער אַ קנאַפּער בעל-מוח, וועלכער וויל נישט קעמפען, קאָן זיך נישט אויסלערנען קיין פריי דענקען און פאָלגט אין דער פּאָליטיק, רעליגיע, פּראָפעסיאָנעלען פעראיין—וואָס „גוטע און פרומע לייט" הייסען. דער אַנדערער איז פול לעבען, אַלץ אין איהם איז קאַמפס-לוסט; שטענדיג רעדט ער, שטענדיג אַגיטירט ער; קיין גאָט און קיין בעל-הבית, דאָס איז זיין לאָזונג.

חוץ דעם אונטערשייד אינ'ם טעמפּעראַמענט ווירקט דאָ די טראַדיציע. די יודישע אמונה, צי דער קאַטוילי'ציזם למשל, ווי שטאַרק זיי זאָלען זיך נישט צופאַסען צו די נייע פאָרמען, זענען זיי רעליגיעס וואָס פאַסען פאַר אַלטע בעציהונגען. צוליב דער פוילקייט, די איגערץ, וועלכע איז פאַרהאַן סיי ביי-ער מאַטעריע סיי ביי דעם געדאַנק, האַלטען זיי זיך אָבער עקשנות'דיג ווייטער. שוין לאַנג נאָכדעם, ווי אַ געוויסער פּראָדוקציאָנס-אופן איז אונטער-געגאַנגען, קאָן מען נאָך אַ געוויסע צייט געפינען זייגע אַלטע טרוקענע בלומען דריטענס ווירקען די ביי אויפגעקומענע קלאַסען און די בעדראָהטע.

קלאַסען, אַז די אַלטע דענקונגס-אַרט זאָל נאָך לאַנג בלייבען עקזיסטירען. פריהער, ווען דער קלאַסען-קאַמף איז נאָך געקעמפט געוואָרען אין רעליגיע-זע פאָרמען, אונטער רעליגיעזע לאָזונגען, האָט אַנ׳אויפקומענדער קלאַס, וועלכער האָט געשטרעבט צו אַנדערע געזעלשאַפטליכע בעציהונגען ווי דער רע-גירענדער קלאַס, געהאַט אָפט אויך אַ נייע רעליגיע, וועלכע האָט זיך גע-פּאַסט דערצו, וואָס ער האָט געהאַלטען פאַר גוט, גערעכט און וואָהר. אַזוי איז צום ביישפּיל געווען דער קאַלוויניזם אין אָנהויב אַ רעליגיע פון רעוואָלו-ציאָנערען. אָבער ווען דער אויפגעקומענער קלאַס האָט שוין סוף-כל-סוף פער-שטויסען דעם אַלטען און איז אַליין געוואָרען דער הערשענדער קלאַס, דעמאָלט האָט ער אויך זיין רעליגיע געמאַכט פאַר די הערשענדע רעליגיע; דעמאָלט האָט ער אַלעמען אָנגעוואָרפען די דאָזיגע רעליגיע, אָבער דעמאָלט האָט ער אויך פערוואַנדעלט דעם רעוואָלוציאָנערען כאַראַקטער פון דער רעליגיע אין אַ קאָנסערוואַטיווען; דעמאָלט האָט ער אויך אין דער דאָזיגער רעליגיע גע-בראַכט צום אויסדרוק זייגע אייגענע נייע בעציהונגען. אַזוי איז דאָס קריסטענטום — וועלכעס איז געווען אַמאָל די רעליגיע פון די עניים ואביונים, אָרימעלייט און אונפערמעגליכע, און זייענדיג דעמאָלט העכסט איינפאַך איז זי געווען בלויז די רעליגיע פון ליבע און געגענזייטיגער הילף — געוואָרען אַלס אָפיציעלע אמונה פאַר אַ גאַנץ פערפלאָנטערט סיסטעם פון דאָגמען, צערעמאָ-ניעס, גאָטס-שטעלפערטרעטער אויף דער ערד, אַ סיסטעם פון היעראַרכיע און עקספּלואַטאַציע, וועלכעס איז צום ערשטען קריסטענטום גאָר קנאַפּ ענליך. דער קלאַס, וועלכער קומט צו דער מאַכט און אין אַנדערע בעציהונגען, ענדערט פּשוט דעם מהות פון דער רעליגיע און מאַכט זי פון אַ קאַמפס-מי-טעל פאַר אַ מיטעל פון אונטערדריקונג.

און דאָס זעהען מיר אויך אין אונזערע טעג.

די הערשענדע קלאַסען, וועלכע ווילען אַליין געניסען פון דעם גאַנצען עולם-הזה, האָבען, זינט דאָס קריסטענטום איז געוואָרען זייער רעליגיע, אַריינגעקלאַפּט אין מוח פון די אונטערדריקטע די אונטערטעניגקייט, ענוות און מקבל-באהבה-זיין צרות און בעליידיגונגען, דעם דאָזיגען טייל פון קרי-סטוס׳עס לעהרע, און אַליין האָבען זיי איהם אָנגעווענדט געגען די אונטערדריקטע. ווען די פערמעגליכע קלאַסען זענען אַליין געווען רעוואָלוציאָנער, אַזוי ווי די קאַלוויניסטען און אַנדערע פּראָטעסטאַנטען, האָבען זיי אַליין געפּרעדיגט נישט דאָס ליידען און שווייגען, נאָר דעם קאַמף. איצט אָבער, ווען אַ קלאַס וואַקסט-אויס אין געגענזאַץ צו זיי, אַ קלאַס וואָס וויל נישט ליידען און שווייגען נאָר קעמפען ביז ער זיגט, ווערט שוין ווידער די אַלטע רעליגיע פון מקבל באהבה-זיין אַלע צרות, וואָס „גאָט שיקט אויפ׳ן מענשען״, בענוצט דורך אַלעמען, אפילו דורך די פריהער רעוואָלוציאָנערע סעקטעס, כדי אָבצו-האַלטען פון קאַמף וועניגסטענס איין טייל פון די אויפקומענדע קלאַסען.

אונז חידוש׳ט אַלזאָ גאָר נישט, וואָס דורך די פעראייניגטע ווירקונג

פון די נאָך איבערגעבליבענע אַלטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, טראַדיציע און קלאַסען-הערשאַפט, בלייבט נאָך אַן׳אַלטע רעליגיע אַ לאַנגע צייט ביי איהר עקזיסטענץ און ביי איהר קראַפט. אָבער דאָס וואָס דעמאָלט האָט זי שוין נישט מעהר קיין רייך אינערליך לעבען, נאָר זי איז גיכער ענהליך צו אַ פערשטייגערטער מומיע, קאָן אונז אויך נישט חידושין, ווייל אַצינד ווייסען מיר שוין, אַז אויך די רעליגיע בעווענט-זיך פון דער געזעלשאַפט.

ז. די קונסט.

דעם דאָזיגען געביט פון׳ם גייסט קאָנען מיר דורכגעהן בלויז בקיצור, ווייל לײדער דרינגט נאָך אַהין דער פּראָלעטאַריער נישט אַריין.

אָבער אַז דאָ, דווקא דאָ, מוז אונזער לעהרע גילטיג זיין, דאַרף קלאָר ווערען דורך דער פאָלגענדער בעטראַכטונג און מיט איין איינציגעןביישפּיל.

קונסט איז דאָס געפיהלס-לעבען, פאַרגעשטעלט אין ליניע אָדער פאָרם, אָדער טענער. פאַר קיין שום זאַך פיהלט נישט דער מענש מעהר ווי פאַר אַ מענשען. דערום מוז אויך די קונסט זיך ענדערן גלייכצייטיג, ווען עס ענדערען זיך די בעציהונגען פון׳ם מענש צום מענש.

אַלס ביישפּיל דערצו קאָן פאָלגענדעס דיענען:

דער מענש פון דער בירגערליכער געזעלשאַפט שטעהט אַליין און ווערט בעהערשט דורך דער פּראָדוקציע און די פּראָדוקטען. דאָס מוז זיך אויסדריקען אין זיין קונסט; זינט דער גריכישער בירגערליכער קונסט פון פינפטען יאָהרהונדערט פאַר קריסטוס, ביז׳ן היינטיגען טאָג ווערט עס טאַקי אויסגעדריקט.

דער מענש פון דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט פיהלט זיך איינס מיט אַלעמען, האָט קראַפט דורך אַלעמען און בעהערשט צוזאַמען מיט אַלעמען די פּראָדוקציע און די פּראָדוקטען. דאָס מוז זיך סוף-כל-סוף אַרויסווייזען אין זיין קונסט; דאָס דאָזיגע געפיהל פון הערשאַפט, פרייהייט, גליק צוזאַמען מיט אַלעמען מוז און וועט זיך דעמאָלט אויסדריקען. דאָס איז אַזוי זיכער ווי זיכער עס איז, אַז ביים געזעלשאַפטליכען מענש איז בכלל פאַרהאַן אַ דראַנג אויסצודריקען זיינע געפיהלען אין ליניעס, פאַרב און טענער. אָבער די דאָזיגע קונסט וועט זיין אַזוי ווייט פון דער בירגערליכער קונסט, דאָס הייסט פערשידען ווי הימעל פון דער ערד, פונקט אַזוי ווי דער מענש אין דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט וועט זיין פערשידען פון דעם בירגערליכען מענש. און דער דאָזיגער אונטערשייד וועט פעראורזאַכט זיין — צי דאַרפען מיר עס נאָך איבער׳חזר׳ן — דורכדעם וואָס די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, וועלכע זענען איצט געבויט אויף פּריוואַט-אייגענטום און לויהן-אַרבייט, וועלען דעמאָלט געבויט זיין אויף קאָלעקטיוו אייגענטום און קאָלעקטיווער, געמיינזאַמער אַרבייט.

VI.

שלום.

מיט דעם האָבען מיר פערענטפערט די אויפגאַבע, וואָס מיר האָבען זיך געשטעלט. לאָמיר נאָך אַמאָל בעטראַכטען, וואָס עס האָט זיך דערביי אַרויס־געוויזען.

מיר האָבען געזעהן, אַז די וויסענשאַפט, דאָס רעכט, די מאָראַל, די רעליגיע און די פילאָזאָפיע, די קונסט ענדערען זיך דורך דער ענדערונג פון די פראָדוקציאָנס-בעציהונגען, וועלכע ווערען ווידער פון זייער זייט געענדערט דורך דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק.

מיר האָבען געפונען דערויף אַ בעשטעטיגונג אין אַ רייהע גאַנץ איינפאַ־כע, אַלגעמיין בעקאַנטע, אָבער זעהר וויכטיגע ביישפּילען, וועלכע נעהמען־אַרום גאַנצע קלאַסען און פעלקער.

עס פערשטעהט זיך פון זיך אַליין, אַז מיר האָבען נישט געקאָנט געבען ביישפּילען אָהן אַ שיעור און אָהן אַ גבול, און געוויס זענען פאַרהאַן פיל קאַ־פּיטלען פון דער געשיכטע, וואָס ווען מען זאָל זיי פּאָרלעגען אויף אַ היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישע ערקלערונג, וועלען זיי אונז ברענגען אין פערלעגענהייט, דען מיר ווייסען נישט גענוג, כדי צו ערקלערען אַלץ, וואָס אונזערע געגנער קומט-אַריין אין קאָפּ. אָבער דווקא דערפאַר האָבען מיר גענומען אַזעלכע ביישפּילען, וואָס נעהמען־אַרום גרויסע ריזיגע ערשיינונגען, ווייל, ווען זיי טרעפען־צו אין זייער גרויסען פערנעהם, קאָן מען שוין קוים צווייפלען אין דער ריכטיגקייט פון דער טעאָריע.

הוץ דעם איז דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם אָנגעווענדט געוואָרען דורך אונזערע חברים קודם-כל אין דייטשלאַנד, אָבער אויך אין אַנדערע לענ־דער, אויף אַלע געביטען פון דער געשיכטע מיט אַזאַ גלענצענדען ערפאָלג, אַז מיר קאָנען זאָגען רוהיג: די ערפאַהרונג האָט די ריכטיגקייט פונ'ם דאָ־זיגען טייל פון מאַרקס'ענס לעהרע דערוויזען.

ווייטער האָבען מיר געזעהן, אַז דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם דאַרף מען דורכאויס נישט בעטראַכטען אַלס אַ פאָרם, אין וועלכע מען האָט נור אַריינצופּרעסען די היסטאָרישע פראַגען. מען מוז אָנהויבען מיט'ן לערנען וויל מען וויסען, פון וואַנען בעהמט זיך עס, וואָס אַ קלאַס, אַ פאָלק דענקט אויף אַ בעשטימטען אופן, זאָל מען נישט זאָגען: פערשטעהט זיך, דער פראָ־דוקציאָנס-אופן איז געווען אַזוי און אַזוי און ער האָט אַלזאָ געווירקט, אַז עס זאָל זיין אַזאַ דענקען. אַזוי-אַרום וועט מען זיך אָפט גענאַרען; דען אָפט

האָט די אייגענע טעכניק געשאַפען ביי איין פאָלק אַ גאַנץ אַנדער דענקען ווי ביי אַן׳אַנדער פאָלק, אַזוי ווי עס קאָנען אויך פערשידענע פּראָדוקציאָנס-אופנים ביי פערשידענע פעלקער געבויט זיין אויף איין און דערזעלבער טעכניק. אויך אַנדערע פאַקטאָרען מוזען אויסגעפאָרשט ווערען: די פּאָליטישע געשיכטע פונ׳ם פאָלק, דער קלימאַט, די געאָגראַפישע לאַגע; צוזאַמען מיט דער טעכניק האָבען זיי אַלע אויך זייער איינפלוס אויף דעם פּראָדוקציאָנס-אופן און אויפ׳ן דענקען. ערשט ווען מען קען די אַנדערע פאַקטאָרען, ערשט דעמאָלט ווייזט זיך גלענצענד אַרויס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם, די ווירקונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען און פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען **אין דער דאָזיגער סביבה.**

ווער עס קאָן זיך נישט אָבגעבען מיט גענויער לערנען די געשיכטע, דער זאָל זיך צופרידענשטעלען מיט דער בעטראַכטונג פון אונזער אייגענער צייט, מיט דעם קאַמף צווישען קאַפּיטאַל און אַרבייט, וואָס זיין אָבשפּיגלונג איז דייטליך צו זעהן קודם-כל אינ׳ם גייסט פון די אַרבייטער און וועלכען מען קאָן זיך גוט אויסלערנען צו פערשטעהן דורך גוטע רעפעראַטען און בעזוכען גוטע קורסען.

ווייטער האָבען מיר געזעהן, אַז די פערשידענע טיילען פונ׳ם גייסט זענען נישט קיין אָבגעצוימטע געביטען. צוזאַמען בילדען זיי **איין** גאַנצע זאַך, אַלע ווירקען זיי איינע אויף די אַנדערע, די פּאָליטיק אויף די עקאָנאָמיע, די מאָראַל אויף די פּאָליטיק, די טעכניק אויף די וויסענשאַפט, און פערקעהרט. עס איז פאַרהאַן אַ וועקסעל-ווירקונג, אַ צוריקווירקונג, אַ זעלבשטענדיג ווייטערדיג לעבען פון דעם גייסטיגען לעבען, וואָס האָט נור איינמאָל אויפגעבליהט. אָבער איזור טרייב-קראַפט איז די אַרבייט, און די קאַנאַלען, אין וועלכע עס פליסען די גייסטיגע שטראָמען, זענען די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען.

אויך די טראַדיציע איז אַ מאַכט, אָפט אַ טאָרמאַזירענדע.

דער גאַנצער פּראָצעס איז, ווי מיר האָבען געזעהן, אַ **מענשליכער** פּראָצעס, וועלכער קומט-פאָר **דורך** מענשען און **צווישען** מענשען און **אינ׳ם** מענשען, דאָס הייסט אַלזאָ **נישט** אַ מעכאַנישער פּראָצעס. מיר האָבען מעהרערע מאָל געקאָנט אָנווייזען דערויף, אַז דער יסוד פון אַלץ וואָס עס געשיהט זענען דאָס מענשליכע **בעדערפניש** און די מענשליכע **אינסטינקטען**, דער אינסטינקט פון דער זעלבסטדערהאַלטונג, דער אינסטינקט פון שאַפען אַ נייעם דור, דער סאָציאַלער אינסטינקט. אינסטינקטען און בעדערפנישען—דאָס זענען נישט קיין בלויז מעכאַנישע, דאָס זענען אויך גייסטיגע, דאָס זענען לעבעדיגע זאַכען, דאָס זענען **געפיהלען**, אַלזאָ דאָך געוויס נישט עפּעס פשוט-מעכאַנישעס. מיר האָבען געזעהן, אַז ס׳איז נישטאָ קיין מעהר נאַרישע אָדער פעררעטערישע זאַך, ווי פערטוישען דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם מיט דעם מעכאַנישען מאַטעריאַליזם. די טעכניק גופא איז נישט בלויז אַ מעכאַנישער, זי איז אויך אַ דענקונגס-פּראָצעס.

מיר האָבען אויך געזעהן, אַז דאָס גרויסע מיטעל, מיט וועלכען די נאַטור בענוצט זיך צו דער ענטוויקלונג פוּנ׳ם מענשליכען דענקען, דער קאַמף, איז אין אונזערע טעג קודם-כל דער קלאַסען-קאַמף. מיר האָבען געזעהן אַן די מענגע ביישפּילען, אַז די טעכניק שטעלט-אַוועק די קלאַסען אין פערשידענע פּראָדוקציאָנס- און אייגענטום-בעציהונגען און אַז דורכדעם שטויסען זיך פיינדליך צונויף זייערע אידעען; אַז צווישען זיי קומט-אַרויס אַ קאַמף צוליב דאָס אייגענטום, און גלייכצייטיג דערמיט—אַן׳אידעעלער קאַמף צוליב דאָס רעכט, די פּאָליטיק, די רעליגיע א. אַז. וו.; אַז דער מאַטעריעלער זיג פון אַ קלאַס איז גלייכצייטיג דער זיג פון זיינע אידעען.

דאָס אַלץ האָבען מיר געזעהן און מיר מיינען, אַז רוהיג קאָנען מיר ציהען דעם שלוס, אַז דאָס דענקען טוישט זיך כסדר, אַז דאָס דענקען געפינט זיך שטענדיג אין בעוועגונג, און אַז אויף די דאָזיגע אַלע געביטען, וואָס מיר האָבען בעהאַנדעלט, זענען נישטאָ קיין אייביגע אמת׳ן, אַז דאָס איינציג אייביגע, אַבסאָלוטע איז דער וועקסעל, די ענטוויקלונג. און דאָס איז גראָד אויך דאָס אַלגעמיינע, דער גרויסער אמת, וועלכער וועט זיך טיי-ווי אַרויסווייזען פון אונזערע אויספיהרונגען,—ווי מיר האָבען אין אָנהויב געזאָגט—,אפילו ווען מיר וועלען איהם נישט ספּעציעל בעהאַנדלען. דער לעזער וועט בעמערקען, אַז מיר האָבען דעם דאָזיגען רעזולטאַט געגעבען נישט אַלס אַ פאָראויס-פעסטגעזעצטע דאָגמע, נאָר אַלס אַ פועל-יוצא פון די פאַקטען, פון דער איינפאַכער היסטאָרישער ערפאַהרונג.

די קראַפט פוּנ׳ם אמת.

מיר האָבען אָבער כלל נישט געגעבען דאָס ווערק, כדי צו מאַכען די אַרבייטער פאַר פילאָזאָפען. געוויס האָט עס זיין ווערטה, ווען דער לעזער זעהט־איין, אַז דער גייסט, ווי אַלע זאַכען, איז נישט קיין אַבסאָלוטע זאַך. מעג די דאָזיגע השגה, אַלס אַ פילאָזאָפישער אמת, האָבען אַן׳ערפאָלגרייכע ווירקונג אויף זיין גייסט, בלייבט זי אַלץ פון דעסטוועגען בלויז אַ נעבען-רעזולטאַט.

מיר האָבען זיך געשטעלט אַן׳אַנדער ציל, מיר האָבען די אַרבייטער געוואָלט מאַכען פאַר קעמפער. און פאַר זיגער. אין דער צייט וואָס זיי האָבען דאָס דאָזיגע ווערק אויפמערקזאַם געלעזען, האָבען זיי געוויס געמוזט פיהלען ווי עס וואַקסט זייער אינערליכע קראַפט.

דען וואָס ווייזט זיך אַרויס פון אונזער לעהרע און פון אונזערע ביישפּילען?

ווען די טעכניק ענדערט זיך אַזוי, אַז פון אַן׳אונבעדייטענדען קלאַס מאַכט זי אַ מעכטיגען, פון אַ שקלאַף אַ קעמפער, דאַן מוזען אויך די אידעען פון דעם דאָזיגען קלאַס פון אונבעדייטענד מעכטיג ווערען, פון שקלאַ-

פּעריש—דערדאַיבען. און ווען די טעכניק מאַכט ענדליך דעם דאָזיגען קלאַס פאַר אַ זיגער, מוזען סוף-כל-סוף זיינע אידעען אויך ווערען די איינציג-אמת'ע.

אונזער מיין איז, צו געבען דעם אַרבייטער-קלאַס דעם צוטרוי צו זיך, אַז ער פערמאָגט דעם אמת, דעם צוטרוי צו זיין גייסט.

דען די טעכניק מאַכט דעם פּראָלעטאַרישען קלאַס פיל ווי זאַמד אויפ'ן ברעג פון ים; זי אָרגאַניזירט איהם צום קאַמף, זי מאַכט איהם גייסטיג, מאָראַליש און מאַטעריעל פאַר דעם מעכטיגסטען קלאַס. די אַלטע פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען, דאָס פּריוואַט-אייגענטום זענען פאַר דער מאָדערנער אַרבייט צו ענג געוואָרען; די אַרבייט איז געזעלשאַפטליך געוואָרען; און נור ביי דעם געזעלשאַפטליכען אייגענטום קאָן זי פעררינט ווערען און זיך פריי ענטוויקלען. די טעכניק, וואָס איז פערשפּאַרט אין די רעשטלעך פון דער קליין-אינדוסטריע, אין אַקציען-געזעלשאַפטען און טרעסטען, פאָדערט אַ געמיינשאַפטליכען אייגענטום, כדי זי זאָל אומעדום קאָנען אונגעשטערט אויסשפּרייטען איהרע פליגלען. זי וויל נישט ווערען דאָ קינסטליך צעשרויפט דאָ ווידער איינגעשטילט און איינגעשטיקט. און די אַרבייטער וועלען סוף-כל-סוף איינאָרדנען די טעכניק און די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען לויט זייער ווילען, דווקא דערפאַר וואָס די טעכניק מאַכט זיי פאַר דעם מעכטיגסטען קלאַס און זייער ווילען דריקט-אויס די פאָדערונג פון דער טעכניק.

אָבער דערום זענען אויך די אידעען פון די אַרבייטער, וואָס זענען געשטיצט אויף דער דאָזיגער איבערצייגונג, אויף וויפיל זיי זענען דערויף געשטיצט, אַלע וואָהר. דען ווען די ווירקליכקייט גיט די אַרבייטער גערעכט און דאָס אייגענטום אויף פּראָדוקציאָנס-מיטלען ווערט געמיינשאַפטליך, דעמאָלט זענען ריכטיג אויך זייערע אַלע אידעען וואָס צילען דערצו, אויף וויפיל זיי צילען דערצו; און די מיינונגען פון זייערע געגנער, וועלכע ווילען עס נישט, זענען נישט ריכטיג. ווען פלעצער און מאַשינען וועלען שוין געהערען צו אַלעמען, דעמאָלט וועט שוין זיין ריכטיג, וואָס דאָס איז אַזוי און די מיינונגען פון די, וואָס האָבען עס געוואָלט, וועלען זיך האָבען אַרויסגעוויזען פאַר ריכטיג; וואָס מעהר די ווירקליכקייט דערנעהנטערט זיך צום דאָזיגען צושטאַנד, אַלץ וואָהרער און ריכטיגער איז די אידעע פונ'ם פּראָלעטאַריאַט איבער רעכט, אַלץ מעהר אין ווידערשפּרוך מיט דער ווירקליכקייט זענען די מיינונגען פון זייערע געגנער. און אַזוי האַלט עס אויך מיט זייער פּאָליטיק. ווען די אַרבייטער מוזען ווערען דורך דער טעכניק דער שטאַרקסטער קלאַס אין צאָהל, אין אָרגאַניזאַציע, אין מאַטעריעלער קראַפט, דעמאָלט זענען אויך וואָהר זייערע פּאָליטישע מיינונגען, וועלכע ברענגען עס צום אויסדרוק; און די פּאָליטישע מיינונגען פון די געגנער, וועלכע שטעלען זיך געגען דעם, זענען פאַלש.

דען וואָהרהייט, אמת, איז די איינשטימיגקייט פונ'ם געדאַנק מיט דער ווירקליכקייט.

ווען דער סאָציאַליזם פונ׳ם אַרבייטער-קלאַס איז אַ פּאָדערונג פון דער טעכניק, ווען אָהן איהם קאָן זיך די פּראָדוקציע ווייטער נישט ענטוויקלען, דעמאָלט איז אויך די מאָראַל פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, אויף וויפיל זי האָט אַ שייכות צום דאָזיגען ציל—די רזכטיגע.

ווען דער אַרבייטער-קלאַס האָט רעכט, אַז דער סאָציאַליזם קאָן קומען בלויז דורך די געזעלשאַפטליכע ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען, ווי-באַלד די קרעפטען פון דער נאַטור און פון דער געזעלשאַפט וועלען דורך דעם אַרבייטער-קלאַס בעגריפען ווערען, דעמאָלט האָט ער אויך רעכט דער-מיט וואָס ער אַנערקענט נישט מעהר קיין שום איבערנאַטירליכס, בפרט אַז ד׳עמאָלט פעהלט טאַקי דערצו יעדער גרונד—דעמאָלט זענען אַלע זיינע געג-נער, וועלכע האַלטען זיך ביי אַ רעליגיע, אַבערגלויבישע מענשען.

און אַזוי איז עס אויף יעדען געביט: די ענטוויקלונג פון דער טעכ-ניק ווירקט, אַז אַ קלאַס זאָל נישט בלויז מאַטעריעל, נאָר אויך גייסטיג אַרויפ-שטייגען אָדער אַראָבנידערן. ווען די בעציהונגען, וואָס איין קלאַס וויל האָ-בען, ווערען אַ ווירקליכקייט, דעמאָלט ווערען אויך וואָהר זיינע געדאַנקען, מיט וועלכע ער וויל זיי האָבען. קיין וואונדער נישט, וואָרן דער געדאַנק איז דאָך בלויז די טעאָריע, די בעטראַכטונג, דאָס צונויפנעהמען די ווירקליכ-קייט אין איין אַלגעמיינעם בעגריף.

דערום האָבען מיר געפּרובט קלאָר צו מאַכען פאַר די אַרבייטער דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם מיט דער גאַנצער קראַפט, וואָס לעבט ביי אונז. אינ׳ם גייסט פון פּראָלעטאַריאַט מוז לעבען די קראַפט פונ׳ם אמת.

די קראַפט פונ׳ם יחיד.

דער דאָזיגער לעצטער זאַץ פיהרט אונז ממילא צו אַ גוטען שלוס: אינ׳ם גייסט פונ׳ם אַרבייטער זאָל לעבען די קראַפט פון דעם אמת.

געוויס, די טעכניק טרייבט צום סאָציאַליזם, מיר ווערען דורך די טעכ-ניק צום סאָציאַליזם געטריבען. מיר מאַכען די געשיכטע נישט פון קאָפּ אַרויס.

„די אַרבייט ווערט געזעלשאַפטליך", „די פּראָדוקציאָנס-בעציהונגען מו-זען ווערען סאָציאַליסטיש". „די אייגענטום-בעציהונגען פאָדערען פערגעזעל-שאַפטליכונג".

געוויס. די געזעלשאַפטליכע מאַטעריע איז מעכטיגער ווי דער גייסט פונ׳ם יחיד (פונ׳ם אינדיווידואום). דער יחיד מוז געהן, וואוהין זי פיהרט.

אָבער—די טעכניק איז צונויפגעשטעלט פון מאַשינען און מענשען. אַרבייט בעטייט מענשען-הענד, מענשען-מוחות און מענשען-הערצער, וואָס בע-שעפטיגען זיך אין דער פּראָדוקציע. די אייגענטום-בעציהונגען זענען איצט בעציהונגען פון אייגענטימער און נישט-אייגענטימער.

נאָכאַמאָל: דער פּראָצעס איז אַ לעבעדיגער פּראָצעס. די געזעלשאַפטלי־כע מאַכט, וואָס טרייבט אונז, איז נישט קיין טויטער פאַטום, קיין קנויל מאַטעריע, איבער וועלכען מען קאָן קיין דעה נישט האָבען. זי איז די גע־זעלשאַפט, זי איז אַ לעבעדיגע קראַפט.

אמת, מיר מוזען געהן אין דער ריכטונג, אין וועלכער זי געהט. דער אַרבייטס־פּראָצעס טרייבט אונז אין אַ ריכטונג, וואָס מיר בעשטימען נישט אַליין. מיר מאַכען די געשיכטע נישט פון קאָפּ אַרויס.

אָבער... מיר מאַכען זי.

איהר, אַרבייטער, איהר זענט נישט דורך דעם בלינדען גורל, נאָר דורך דער לעבעדיגער געזעלשאַפט בעשטימט, צו ברענגען דעם סאָציאַליזם.

איהר, אַלס קלאַס, קענט עס נישט אַנדערש. איהר מוזט וועלען אַ הע־כערען לויהן, אַ מעהר גליקליך לעבען, מעהר אָברוה. איהר מוזט בעקעמפען די מלוכה, איהר מוזט בעקומען אין אייערע הענד די פּאָליטישע מאַכט, איהר מוזט זיגען. די פּראָדוקציע, די לעבעדיגע אַרבייט וויל עס.

אָבער צידען הענגט עס דאַן נישט אָב אויך פון אייך פערזענליך, ווי שנעל, ווי גוט, ווי ריכטיג דאָס קומט־פּאָר, דאַכט זיך דווקא דער־פּאַר, ווייל איהר מוזט עס טוהן אַלס אַ לעבעדיגער כח, הענגט עס אָב פון אייך, לעבעדיגע יחידים, לעבעדיגע מענער, פרויען און קינדער—נישט אַז, נאָר ווי דאָס זאָל געהן!

דאָס הענגט־אָב פון אייער קערפּער און פון אייער גייסט.

קערפּערליך קרעפּטיגע, גייסטיג שטאַרקע פּראָלעטאַריער וועלען פער־ווירקליכען דאָס העררליכסטע, דאָס גרעסטע, וואָס די וועלט האָט ווען־עס־איז געזעהן, בעסער איידער שוואַכע.

עס ליעגט נישט אין אייערע הענד צו זיין אונטער דעם קאַפּיטאַליזם קערפּערליך אַזוי געזונד און ווידערשטאַנדספעהיג, ווי איהר דאַרפט עס האָ־בען. די גרייס פונ׳ם לויהן, די אַרבייטס־צייט, דער וואוינונגס־צושטאַנד הענ־גען נישט אָב פון אייך אַליין. אָבער אין אַ פיל העכערער מאָס הענגט עס אָב פון אייך, ווי ווייט איהר זאָלט גייסטיג געזונד זיין. איהר קאָנט אַריינ־נעהמען אין אייער גייסט די מאַכט פונ׳ם אמת, פון דעם סאָציאַליסטישען געזעלשאַפטליכען אמת פולשטענדיג, ביז׳ן גרונד, אפילו ווען אייער קערפּער איז נישט אַזוי אינגאַנצען קרעפטיג.

עס איז אַנ׳אייגענאַרטיגע מעשה מיט׳ן גייסט. דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען בעהערשט איהם אַזוי, אַז ער קאָן זיין פּחדנות׳דיג, מאַט, ערשעפּט צום טויט, אַז ער זאָל מעהר קיין אייגענע בעוועגונג נישט האָבען.

לאָז אָבער די טעכניק איהם וועקען, לאָז זי איהם ווייזען אויפ׳ן האָ־ריזאָנט אַ ליכט־פּונקט, אַ גליק, אַ ציל. לאָז אַ קלאַס זעהן, אַז דורך דאָס גע־זעלשאַפטליכע לעבען ווינקט צו איהם אַ זיג, דאַן ווערט דער גייסט ביים

מיטגליד פונ׳ם דאָזיגען קלאַס אַ זאַך, וואָס קומט אין בעוועגונג; דאַן פלאַ-קערט ער אויף, דאַן לעבט און שטרעבט און ווירקט ער, דאַן ווערט אַנ׳אמת דאָס וואָרט, אַז דער גייסט בעהערשט דעם קערפּער; מעג זיין דער קערפּער שוואַך, קנאָפּ ערנעהרט, בלוט-אָרים, אין טויזענד צרות און דאגות, דער גייסט ווערט מעכטיג, דער גייסט ווערט פריי.

דער גייסט פונ׳ם אַרבייטער קאָן שוין איצט אונטער׳ן קאַפּיטאַליזם פריי ווערען. דער פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס קאָן דעם אַרבייטער שוין איצט גייסטיג פריי מאַכען. דער אַרבייטער קאָן זיך שוין איצט בעפרייען פונ׳ם גייס־טיגען שקלאַפען-יאָך פון דער בורזשואזיע. דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם לערנט איהם דעם צוזאַמענהאַנג פון נאַטור און מענשען, ער לערנט איהם, אַז עס איז נאָהענט די צייט, אין וועלכער די מענשהייט וועט בעהערשען נישט בלויז די נאַטור, נאָר אויך זיך אַליין. ער לערנט איהם, אַז ער איז עס בעשטימט דערצו, די דאָזיגע צייט צו ברענגען. ווער עס פערשטעהט עס און האַנדעלט לויט דער דאָזיגער השגה דער איז גייסטיג פריי. בלויז דער קאָן מיט זיין אינדיווידועלער קראַפט צום בעס-טען מיטהעלפען דערצו, אַז זיין קלאַס זאָל דערגרייכען די נייע געזעלשאַפט.

דער גייסט מוז ווערען רעוואָלוציאָניזירט. דער פּאַראַרטייל, די פּחדנות מוזען אויסגעראָט ווערען. גייסטיגע פּראָפּאַגאַנדע, דאָס איז דאָס אַלערוויכ-טיגסטע. קענטעניש, גייסטיגע מאַכט איז דאָס אַלערערשטע, דאָס אַלערנויט-ווענדיגסטע.

קענטעניש אַליין שאַפט אַ גוטע אָרגאַניזאַציע, אַ גוטע פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג, די ריכטיגע פּאָליטיק און דערמיט פערבעסערונגען אויפ׳ן עקאָנאָ־מישען און פּאָליטישען געביט.

קיין שום וואוילזיין איז נישט מעגליך, ווילאַנג עס עקזיסטירט דער קאַפּיטאַליזם.

ערשט דער סאָציאַליזם ברענגט דאָס וואוילזיין.

און דער סאָציאַליזם קאָן דערגרייכט ווערען, דער שווערער קאַמף דערפאַר קאָן געקעמפט ווערען נור דורך גייסטיג שטאַרקע, וועלכע האָבען זיך גייסטיג בעפרייט.

צוערשט שטאַרק מאַכען דעם אייגענעם גייסט און דאַן דעם גייסט פון די חברים, דערין בעשטעהט די גרויסע, די איינציגע קראַפט פונ׳ם יחיד, פונ׳ם אינדיווידואום, דורך וועלכער ער קאָן זיך די צוקונפט ברענגען.

פּרובט עס, שעפּט פון דער ענטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטען, וועלכע איהר האָט פאַר די אויגען, וועלכע איהר האָט גאָר אין אייערע הענד, דאָס וואָס איהר האָט דערין צו געפינען: דעם נייעם אמת, די סאָ-ציאַליסטישע וועלט-אַנשויאונג. און פּראָפּאַגירט זי!

צוזאַץ.

קאַרל קאַוטסקי'ס פאָרוואָרט צו דער דייטשער איבערזעצונג פון גאָרטער'ס „היסט. מאַט.“

דאָס ווערק פון מיין פריינד הערמאַן גאָרטער האָט זיך פערשפרייט צווישען די אַרבייטער פון האָלאַנד און וועט זיך פערשפרייטען אויך צווישען די פּראָלעטאַריער וואָס רעדען דייטש, אָהן רעקאָמענדאַציעס.

נאָר אויב איך שרייב דאָ צו אַ פּאָר שורות אַלס אַ פאָררעדע, איז עס דערפאַר, וואָס איך אַ געוויסען זין בין איך דער חייב, וואָס גאָרטער איז דורך איינעם פון זיינע קריטיקער בעשולדיגט געוואָרען, אַז ער פערשטעהט גאָר נישט דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם.

אין יאָהר 1903 האָב איך אין אַן'אַרטיקעל פון דער „נייער צייט“ אויסגעדריקט דעם געדאַנק, אַז ביזאַהער האָבען אין דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג געגאָלטען די געבאָטען פון דער מאָראַל אונבעגרענצט בלויז אין די ראַהמען פון דער געזעלשאַפטליכער אָרגאַניזאַציע, נאַציאָן אָדער קלאַס, צו וועלכער מען האָט געהערט, אַז די דאָזיגע געבאָטען זענען נישט געווען אונבעדינגט אַ חיוב אין בעציהונג צום פיינד פון'ם קלאַס אָדער פון דער נאַציאָן. ביז היינט נאָך ווערט מיט חשק אויסגענוצט די קאָנסטאַטירונג פון דעם דאָזיגען פאַקט געגען מיר און מיין פּאַרטיי, בעזונדערס דורך קאַטוילישע גלחים. מיט זייער בעוואוסטער ליבע צום אמת פערדרעהען זיי דאָס וואָס איך האָב ק אָ נ ס ט אַ ט י ר ט, פעסטגעשטעלט, אַ פאַקט, וועלכען מען בעמערקט זינט פ י ל ט ו י ז ע נ ד ע ר י אָ ה ר ע ן, זינט דעם אָנהויב פון דער מענשהייטס ענטוויקלונג ביי אַלע ק ל אַ ס ע ן א ו ן נ אַ צ י אָ נ ע ן, און זיי שטעלען עס פאָר אַלס אַ פ אָ ד ע ר ו נ ג צו מיינע פּאַרטיי-חברים, מען זאָל נישט אַכטען די עקזיסטירענדע מיינונגען וועגען מאָראַל און טאָמער פאָדערט עס דער אינטערעס פון דער פּאַרטיי זאָל מען די פאָלקס-מאַסען אָהן שום חרפה און בושה גענאַרען. חוץ אַלעם איז נאָך פאַרהאַן צו לאַכען פון דער מעשה, ווייל מיינע מיינונגען זענען געשטאַנען אין אַן'אַרטיקעל, וואָס איז געווען אַ פּאָלע-

מיק געגען דעם אַמאָליגען רעוויזיאָניסט און איצטיגען עקס-סאָציאַל־דעמאָקראַט ג. בערנהאַרדט, דערפאַר, וואָס ער האָט געהאַט די מיינונג, אַז די „העכער שטעהענדיגע" פאַרטיי־חברים מעגען האָבען דאָס רעכט צו גענאַרען די פאָלקס-מאַסע.

גאָרטער האָט שפּעטער געמאַכט די אייגענע קאָנסטאַטירונג, נאָר דערביי האָט ער געהאַט נאָך אַנ׳ערגערען פּסק פאַר מיר. ער איז צוליב דעם אַטאַקירט געוואָרען נישט פון געגנער, נאָר פון חברים. מען האָט איהם אויפגעוואָרפען, אַז ער הייבט נישט אָן צו פערשטעהן דעם מאַרקסיזם, אַז מאַרקס אַליין זאָל זיך האָבען אויסגעדריקט גאָר אַנדערש ווי גאָרטער.

אַלס בעוויז האָט מען אָנגעוויזען אויף די סטאַטוטען פונ׳ם אינטערנאַציאָנאַל, וואו עס געפינט זיך דער זאַץ:

„די אינטערנאַציאָנאַלע אַרבייטער־אַסאָציאַציע, אויך אַלע געזעלשאַפטען און איינצעלנע פּערזאָנען וואָס שטעהען־צו צו איהר, אָנערקענען אמת, גערעכטיגקייט און מאָראַל אַלס כללים פון זייער בעציהונג איינע צו די אַנדערע און צו אַלע מענשען, אָהן שום אונטערשייד פון פאַרב, גלויבען און נאַציאָנאַליטעט".

דער דאָזיגער זאַץ לאָזט זיך נישט צונויפפּאָרען מיט גאָרטערס ווערטער. ער שטאַמט דאָך אָבער פון מאַרקס׳ן, דעם פערפאַסער פון די סטאַטוטען פון אינטערנאַציאָנאַל.

דערויף איז קודם-כל פאַרהאַן צו בעמערקען, אַז דער דאָזיגער זאַץ האָט מיט גאָרטער׳ס ווערטער גאָרנישט צו טוהן. גאָרטער שטעלט-פעסט אַ זאַך, וואָס איז ביזאַהער געשעהן אומעדום פון קדמונים-אָן; דאַגעגען אין די סטאַטוטען ווערען נישט פעסטגעשטעלט קיין היסטאָרישע פאַקטען. נאָר דאָרט ווערען פאָרמולירט פאָדערונגען צו די מיטגלידער פון אינטערנאַציאָנאַל.

מען קאָן אָבער פון דעסטוועגען נישט זאָגען, אַז די דאָזיגע פאָדערונגען זענען פאָרמולירט בעזונדערס געראָטען און קלאָר. וואָרן וואָס איז אַזוינס אמת, וואָס איז אַזוינס גערעכטיגקייט און מאָראַל? צי האָט דען נישט יעדער קלאַס זיינע בעזונדערע מיינונגען איבער גערעכטיגקייט און מאָראַל? געהערט דען נישט די סאָלידאַריטעט צו דער פּראָלעטאַרישער מאָראַל? קאָנען מיר דען אויסשפּרייטען די פּראָלעטאַרישע סאָלידאַריטעט אונבעגרענצט אויך אויף די קאַפּיטאַליסטען? געוויס זענען פאַרהאַן אַסך סיטואַציעס, וואו קאַפּיטאַליסטען און פּראָלעטאַריער שטעהען איינע אַנטקעגען די אַנדערע מיט גלייכע אינטערעסען; אין אַזעלכע פאַלען וועט דער פּראָלעטאַריאַט פערווירקליכען די סאָלידאַריטעט, וואָס איז געפאָדערט דורך זיין מאָראַל, אַסך גיכער נאָך, איידער די קאַפּיטאַליסטען. נאָך דער ערדציטערניש פון מעסינאַ האָבען די פּראָלעטאַריער, וואָס האָבען געאיילט צו הילף, נישט געפרעגט, צי די פערשיטע זענען רייכע אָדער אָרימע; זיי האָבען געזוכט מענשען צו ראַטעווען, וויפיל זיי האָבען געקאָנט. דווקא נישט קיין פּראָלעטאַרישע, נאָר קאַפּיטאַליסטישע מאַטיווען האָבען דאָ יאָ געשטערט די רעטונגס-אַקציע, ווייל אויפ׳ן

ערשטען פּלאַן האָבען זיי זיך געריסען אַוועקצושטעלען די רעטונג פון איי-גענטום.

אָבער דאָרט וואו עס שטעהען נישט מענשען אַנטקעגען דער נאַטור, נאָר קאַפּיטאַליסטען און פּראָלעטאַריער אַלס אַזעלכע שטעהען אין דער געזעלשאַפט איינע אַנטקעגען די אַנדערע, דאָ איז שוין נישט מעגליך צו רעדען וועגען אַ סאָלידאַריטעט צווישען זיי; דאָ שטרעבט דער איינער צו דריקען די לויהנען און דער אַנדערער שטרעבט זיי צו הויבען. סיי דאָס איינע סיי דאָס אַנדערע קאָן געשעהן בלויז ווען איינער פון די ביידע צדדים זאָל האָבען אַ ג׳עוולה.

און דאָרט וואו פּראָלעטאַריער שטויסען זיך אָן אויף די געגנערשאַפט פון קאַפּיטאַליסטען, זענען זיי אויך נישט מחוייב צו געהן דורכאויס מיט׳ן אמת אין בעציהונג צו זיי. וועמען וועט עס איינפאַלען צו פערלאַנגען פון שטרייקענדע אַרבייטער, אַז זיי זאָלען אויסזאָגען די קאַפּיטאַליסטען דעם גאַנצען אמת וועגען דעם שטאַנד פון זייער שטרייק-קאַסע? פאַר אַ בעוואוסטזיניגען פּראָלעטאַריער קאָן זיין אונטער געוויסע אומשטענדען דווקא אַ מאָראַלישע פליכט, אָבצונאַרען וועגען דעם די פיינדליכע קאַפּיטאַליסטען.

אמת, דאָס דאָזיגע אָרט אין די סטאַטוטען פון אינטערנאַציאָנאַל ענטהאַלט אַ זעהר ריכטיגען קערן. מיר מוזען אָנערקענען אמת, גערעכטיגקייט און מאָראַל אַלס כללים פון אונזערע בעציהונגען צווישען זיך. צווישען אַלע קעמפער פון אַנ׳אַרמעע מוז הערשען דער אמת; מיר טאָרען אונזערע חברים נישט זאָגען קיין ליגען אפילו דעמאָלט, ווען מיר מיינען, אַז דאָס ליעגט אינ׳ם אינטערעס פון דער פּאַרטיי. אַזוי האָב איך געזאָגט אין דעם שוין דערמאָהנטען אַרטיקעל פון דער „נייער צייט״ אין יאָהר 1903:

„אַזוי ווי עס זענען פאַרהאַן עקאָנאָמישע געזעצען, וועלכע גילטען פאַר יעדער געזעלשאַפטליכער פאָרם, אַזוי זענען אויך פאַרהאַן מאָראַלישע פּרינציפּען, פון וועלכע קיינער קאָן נישט פּטור זיין. איינער פון די וויכטיגסטע אונטער די דאָזיגע פּרינציפּען איז די פליכט פון אמת׳דיגקייט אין בעציהונג צום חבר, אין בעציהונג צום שונא האָט מען די דאָזיגע פליכט קיינמאָל נישט אָנערקענט, דאַגעגען קאָן נישט געמאָלט זיין אָהן איהר קיין דויערהאַפטיגע צוזאַמענווירקונג פון גלייכע חברים, די דאָזיגע פליכט גילט פאַר יעדער געזעלשאַפט אָהן קלאַסען-געגענזאַצען, און אין די ראַהמען פון אַ געזעלשאַפט, וואָס איז פול מיט קלאַסען-געגענזאַצען גילט זי פאַר יעדער בעזונדערער פּאַרטיי פון קלאַסען-חברים. אָבנאַרען די פּאַרטיי-חברים האָט מען ביזאַהער געהאַלטען פאַר אַנ׳ערליבטע זאַך בלויז אין אַזעלכע פּאַרטייען, וואו עס האָבען צוזאַמענגעאַרבייט צוויי קלאַסען, וואָס איינער פון זיי האָט זיך געחבר׳ט מיט׳ן אַנדערען, כדי אויסצונוצען פאַר זיך יענעמס קראַפט. דאָס איז געווען די פּאַרטיי-מאָראַל פונ׳ם יעזואיטיזם, בכלל פון די גלחים״.

ווען די סטאַטוטען פונ׳ם אינטערנאַציאָנאַל האָבען די דאָזיגע יעזואיטישע מאָראַל בפירוש אָבגעוואָרפען, איז דאָס געווען אַ גאַנץ ריכטיגע זאַך.

דאָס איינציגע מאָל, ווען מאַרקס האָט אויך ווי־פיל איך ווייס זיך פער־רופען אויף דעם דאָזיגען זאַך פון די סטאַטוטען, האָט ער עס אויך געטוהן אין דעם זין, וואָס ער האָט געפונען פאַר נישט ריכטיג צו געבאַרען די חברים. ער האָט זיך געווענדט געגען די באַקוניסטען, דערפאַר וואָס זיי האָבען געשאַפען אינ׳ם אינטערנאַציאָנאַל גופא אַ געהיימע אָרגאַניזאַציע, וועלכע „האָט געמאַכט אַלס ערשטע פליכט פאַר איהרע אייגענע מענשען צו גענאַרען די פשוטע מיטגלידער פונ׳ם אינטערנאַציאָנאַל בנוגע די עקזיסטענץ פון דער געהיימער אָרגאַניזאַציע, בנוגע די מאָטיווען און אפילו די צוועקען גופא פון זייערע ווערטער און האַנדלונגען״ *).

אָהן געגענזייטיגער אמת׳דיגקייט, אָהן געגענזייטיגען צוטרוי פון איהרע מיטגלידער איז פאַר אַ דעמאָקראַטישער פאַרטיי נישט מעגליך צו פיהרען אַני־ענערגישען קאַמף.

אָבער עס האַלט דאָך נישט דערביי, אַז מען זאָל מאַכען פאַר אַ חוב צו זיין אמת׳דיג אין בעציהונג צו אַלע מענשען אונטער אַלע אומ־שטענדען, אפשר אויך אין בעציהונג צו פאָליציי־לייט, וואָס פערפאָלגען די פריינד אונזערע.

אַלזאָ אויב דאָס דערמאָהנטע אָרט אין די סטאַטוטען פונ׳ם אינטערנאַ־ציאָנאַל שטאַמט פון מאַרקס׳ן, וואָלט מען מוזען זאָגען, אַז דער זאַך איז איהם נישט איבריגס געראָטען און אַז אַ וויכטיגער געדאַנק האָט ביי איהם בעקומען אַ קרומע פאָרם. אמת, דווקא ביי אַ מאַרקס וואָלט עס שטאַרק אי־בעררעשען. נאָר די זאַך איז די, אַז מאַרקס האָט גאָר דעם דאָזיגען זאַך נישט אויפגעשטעלט. אויף וויפיל איך ווייס האָט דערויף דער ערשטער אָנ־געוויזען יעק אין זיין געשיכטע פון אינטערנאַציאָנאַל. איך בין אויך געקומען צו דערזעלבער מיינונג און זי ווערט מיר בעשטעטיגט דורך מאַרקס׳ענס טאָכ־טער, חבר׳טע לאַורא לאַפאַרג.

מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז מאַרקס איז נישט געווען קיין זעלבסט־הערשער אינ׳ם אינטערנאַציאָנאַל. אין די אינטערעסען פון אחדות אינ׳ם פראָ־לעטאַרישען קלאַסען־קאַמף האָט ער געמוזט אָנגעהמען אַמאָל דעם אָדער יע־נעם בעשלוס, פון וועלכען ער איז כלל נישט ענטציקט געווען.

די סטאַטוטען פונ׳ם אינטערנאַציאָנאַל זענען נישט פערפאַסט געווען פון איהם אַליין. עס האָבען מיטגעאַרבייט ביי זיי אויך פרודאָניסטען און מאַצי־ניאַנער. וויל מען מאַכען מאַרקס׳ן פעראַנטוואָרטליך פאַר דעם דאָזיגען זאַך, דערפאַר וואָס ער איז געשטאַנען אין די סטאַטוטען פון אינטערנאַציאָנאַל, דעמאָלט וואָלט ער דאָך מיטשולדיג געווען אויך אין דעם זאַך, וועלכער שטעהט אין די סטאַטוטען גלייך נאָך יענעם און איז סטיליסטיש און לאָגיש אין זאַך מיט איהם. דיביידע זאַצען צוזאַמען קלינגען אַזוי:

---

*) אַ קאָמפּלאָט געגען אינטערנאַציאָנאַל, 1874, ז׳ 33.

„די אינטערנאַציאָנאַלע אַרבייטער־אַסאָציאַציע, אויך אַלע געזעלשאַפטען און איינצעלנע פּערזאָנען, וואָס שטעהען־צו צו איהר, אָנערקענען אמת, גערעכטיגקייט און מאָראַל אַלס כּלָלים פון זייער בעציהונג איינע צו די אַנדערע און צו אַלע מענשען, אָהן שום אונטערשייד פון פאַרב, גלויבען אָדער נאַציאָנאַליטעט.

„זי בעטראַכט אַלס אַ פליכט פון יעדען איינעם צו פאָדערן בירגער־און מענשען־רעכט נישט בלויז פאַר זיך, נאָר אויך פאַר יעדען איינעם, וועלכער טוהט זיין פליכט. קיין שום רעכט אָהן פליכטען, קיין שום פליכטען אָהן רעכט".

ווער עס קאָן נאָך האָבען אַ ספק, צי דער זאַץ וועגען אמת און רעכט שטאַמט פון מאַרקס'ן, ביי דעם מוז דער ספק פערשווינדען, ווען ער זעהט, אַז דער זאַץ שטעהט אינ'ם ענגסטען צוזאַמענהאַנג מיט דעם ווייטערדיגען, וועלכער פאָדערט בירגער-רעכט בלויז פאַר יענע, וואָס „טוהען זייער פליכט". דאָ האָבען מיר ממש אַ לעכערליכע בעשטימונג. וואָרן וועלכער אויטאָריטעט זאָל דען בעשטימען, ווער עס טוהט זיין פליכט און פערדינט דערום צו האָבען בירגער-רעכט? נישט בלויז בורזשויען און אַרבייטער האָבען געהאַט זעהר פערשידענע מיינונגען וועגען די פליכטען פונ'ם מלוכה-בירגער; צווישען די אַרבייטער גופא זענען נאָך געווען אין דער צייט פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל גרויסע חילוקי-דעות דעריבער. זיי זענען דאָך נאָך דעמאָלט שטאַרק געשוואוירען אינ'ם פּאָהרוואַסער פון בירגערליכע מיינונגען. ביי די פּרודאָניסטען האָט דאָס וואַרפען די אַרבייט געגאָלטען אַלס אַ נישט-ערפילונג פון דער פליכט. אַלזאָ נידער מיט'ן וואַהל־רעכט פון שטרייקענדע! מאַרקס'ן וואָלט עס נאַטירליך קיינמאָל נישט איינגעפאַלען, צו פאָדערן דאָס אַלגעמיינע וואַהל-רעכט בלויז פאַר יענע, „וואָס ערפילען זייער פליכט".

פערשטעהט זיך, אַז אָפיציעל האָט מארקס נישט געקאָנט אַרויסטרעטען געגען דיביידע זאַצען פונ'ם סטאַטוט, וואָס ער האָט מיטגעווירקט ביים צונויפשטעלען איהם און וועלכען ער האָט אַלס גאַנצעס אַקצעפּטירט. אָבער פּריוואַט האָט ער אויסגעדריקט, ווי מען האָט מיר צוויסען געטוהן פון בעגלויבטער זייט, זיין אונצופרידענהייט מיט די דאָזיגע זאַצען. עס איז אָבער פאַרהאַן אויך אַ סימן פון דער דאָזיגער אונצופרידענהייט, וועלכער איז אָנגעקומען צו דער עפענטליכקייט.

די ערשטע פערעפענטליכונג פון די פּראָוויזאָרישע סטאַטוטען איז פאָרגעקומען אין לאָנדאָן אין יאָהר 1864. אין אַפּריל 1866 זענען די דאָזיגע סטאַטוטען פערעפענטליכט געוואָרען אויף דייטש אין דעם געגנפער „פאָרבאָטע" פון זשאַן פיליפּ בעקער. דאָרטען פעהלען אינגאַנצען די ביידע זאַצען. אָננעהמען, אַז זשאַן פיליפּ בעקער האָט מיט זיין אייגענער דעה זיי אַרויסגעוואָרפען דערפאַר וואָס זיי זענען איהם נישט געפעלען, קאָן מען נישט: טעאָרעטישע פראַגען האָבען איהם זעלטען עפּעס געאַהרט.

אפשר האָט מאַרקס געווירקט, אַז זיי זאָלען אַרויסגעוואָרפען ווערען פון דעם פּראָוויזאָרישען סטאַטוט? טאַקי צוליב דעם, וואָס די דאָזיגע ביידע

זאַצען האָבען געפעהלט אין דער דייטשער פערעפענטליכונג פונ׳ם סטאַטוט, בין איך צום ערשטען מאָל, אונאָבהענגיג פון יעק׳ן, אויפמערקזאַם געוואָרען דערויף, אַז ביים אויפשטעלען די סטאַטוטען זענען געווען חילוקי-דעות און אַז דיביידע זאַצען האָבען אָנגעטראָפען אויף אַ ווידערשפרוך.

אַז אינ׳ם סטאַטוט זענען דורך די פרודאָניסטען אַריינגעשטעלט געוואָרען געוויסע זאַצען, וואָס האָבען געמוזט זיין פאַר מאַרקס׳ן אַ גרויל, זעהט מען אַרויס פונ׳ם פאָלגענדען. די פראָוויזאָרישע סטאַטוטען האָבען אין פונקט 9 ענטהאַלטען די בעשטימונג:

„יעדער מיטגליד פון דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער־אַסאָציאַציע וועט ביים אַריבערפאָהרען פון איין לאַנד אינ׳ם אַנדערען בעקומען די ברידערליכע שטיצע פון די פעראייניגטע אַרבייטער".

דאָס איז צו קנאַפּ געווען פאַר דער פראָגראַם-קאָמיסיע און פאַר׳ן פּלענום פון גענפער קאָנגרעס, וועלכער האָט פעסטגעשטעלט די דעפיניטיווע סטאַטוטען, און ער האָט צוגעגעבען:

„די דאָזיגע שטיצע בעשטעהט:

א. אינ׳ם רעכט אויף אויסקונפט איבער אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות צו זיין פּראָפעסיע אין יענעם אָרט, וואוהין ער פאָהרט אַרויס;

ב. אינ׳ם רעכט אויף קרעדיט לויט די בעדינגונגען, וואָס זענען בע־שטימט אין דעם רעגלאַמענט פון זיין סעקציע, און אויף דער סומע וואָס איז דורך איהר גאַראַנטירט".

דאָ ווייזט זיך קלאָר אַרויס די קוועלע פון די אַריינגעשטעלטע ווער־טער. דאָס איז דער קליינבירגערליכער פּרודאָניזם, וועלכער האָט געוואָלט עמאַנציפּירען דעם פּראָלעטאַריאַט מיט זיינע טויש-בענק און דעם בחינם׳דיגען געגענזייטיגען קרעדיט. פונקט אַזוי ווי ער האָט געטרוימט וועגען אַן׳איי־ביגער גערעכטיגקייט, וואָס פערוואַנדעלט דאָס פּריוואַט-אייגענטום פון אַן׳אור־זאַך פון עגאָאיזם אין אַן׳אידעאַלע אינסטיטוציע.

דער פּרודאָניזם בעהערשט דעם גאַנצען קאָנגרעס פון יאָהר 1866. די רעזאָלוציע איבער די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, וואָס דער גענעראַל־ראַט האָט פאָרגעלעגט און וועלכע גילט נאָך היינט פאַר אַ מוסטער, אינטערעסירט איהם קיים. די דעבאַטען וועגען דעם זענען געווען קורץ. דערפאַר איז מיט גרויס היץ דיסקוטירט און איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען די פאָלגענדע רע־זאָלוציע, וועלכע איז פאָרגעלעגט געוואָרען פון די פּאַריזער דעלעגאַטען:

„אָרגאַניזאַציע פון אינטערנאַציאָנאַלע קרעדיט־אַנשטאַל־טען:

1. דער קאָנגרעס רעקאָמענדירט אַלע סעקציעס, צו בעקענען זיך מיט די ענינים פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען קרעדיט און אַריינשיקען די אַרבייט וועגען דעם צום גענעראַל־ראַט, וועלכער וועט זיי צו־ווייסען־טוהן אַלע חברים אין זיינע „מיטטיילונגען", אַזוי אַז אויף דעם קומענדיגען קאָנגרעס זאָלען קאָנען אָנגענומען

וערען וועגען דעם בעשטימטע בעשלוסען.

2. דער קאָנגרעס רעקאָמענדירט, תיכף צו ערלעדיגען די אידעע פון אַ גענאָסענשאַפטליכער פעראייניגונג פון אַלע אַרבייטער־קרעדיט־אַנשטאַלטען, וואָס זענען שוין געגרינדעט און דאַרפען נאָך געגרינדעט ווערען, אין אָ צענטראַל־באַנק פון דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער־אַסאָציאַציע".

און נאָך איין רעזאָלוציע, כדי צו כאַראַקטעריזירען דעם גענפער קאָנגרעס, זי האָט אַ שייכות צו דער פראַגע פון פרויען-אַרבייט.

וואַרלען און בורדאָן האָבען פאָרגעלעגט צו ערקלערען:

„מאַנגעל אין ערציהונג, צו פיל אַרבייט, צו קנאַפּ בעלויהנונג און שלעכטע היגיענישע צושטאַנדען אין די פאַבריקען זענען היינט פאַר די פרויען, וואָס אַרבייטען דאָרט, די אורזאַכען פון פיזישער און מאָראַלישער דעגענערירונג. די דאָזיגע אורזאַכען קאָנען אָבגעשאַפט ווערען דורך אַ בעסערע אָרגאַניזאַציע פון דער אַרבייט, דאָס הייסט דורך קאָאָפּעראַציע. מען מוז קלערהרען וועגען דעם, אַז די אַרבייט, וואָס די פרוי דאַרף טוהן כדי צו דערהאַלטען איהר לעבען, זאָל זיין צוגעפּאַסט צו איהרע כוחות, אָבער נישט מען זאָל די אַרבייט אינגאַנצען אַוועקנעהמען ביי איהר".

די דאָזיגע טרעפליכע רעזאָלוציע איז אָבגעוואָרפען געוואָרען, דאַגעגען איז אָנגענומען געוואָרען די פאָלגענדע, וועלכע שטאַמט פון די פּרודאָניסטען שמאַל, טאָלען און פריבור:

„אין פיזישער, מאָראַלישער און סאָציאַלער בעציהונג דאַרף די פרויען־אַרבייט אויסגעמיטען ווערען אַלס אַ'אורזאַך פון דעגענערירונג (פון די אַרבייטער?) און אַלס איינס פון די שפּרינגפעדערס פון דער דעמאָראַליזאַציע פונ'ם קאַפּיטאַליסטען־קלאַס.

„די פרוי האָט פון דער נאַטור בעקומען בעשטימטע אויפגאַבען, איהר פּלאַץ איז אין דער פאַמיליע"; איהר אויפגאַבע בעשטעהט דערין, צו ערציהען די קינדער, געוועהנען דעם מאַן צו אָרדנונג, בעל־הבתיש'קייט און מילדערע זיטען. „דאָס זענען די דינסטען, וואָס די פרוי האָט צו ערפילען, די אַרבייטען וואָס זי האָט צו פעררינכטען; אָנוואַרפען איהר אַנדערע אַרבייטען איז אַ שלעכטע זאַך.

אויך דער דאָזיגער בעגריף וועגען פרויען-אַרבייט, וועלכער איז בורזשואַזיש-שבבורזשואַזיש, איז עכט פּרודאָניסטיש.

מען קומט אַלזאָ צו די משונה'דיגסטע מיינונגען, ווען מען זאָל נעהמען פשוט און אַרויפשרייבען אויף מאַרקס'ענס חשבון אַלע ערקלערונגען פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל. פיל פון זיי זענען דווקא געשאַפען געוואָרען דורך מאַרקס-פיינדליכע עלעמענטען. ווער עס וויל זיך פעררופען אויף ערקלערונגען פון אינטערנאַציאָנאַל, כדי צו כאַראַקטעריזירען מאַרקס'ענס דענקען, מוז קודם האָבען קלאָר תופס געווען דאָס דאָזיגע דענקען און דעם חילוק צווישען איהם מיט די אַנדערע סאָציאַליסטישע שולען פון דער צייט פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל.

מען קאָן זיין זעהר אַ גוטער מאַרקסיסט, גוט בעגרייפען דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם און פון דעסטוועגען שטעהן אין ווידערשפּרוך צו געוויסע בעשלוסען פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל און געוויסע זאַצען פון זיינע סטאַ-

טוטען.

קודם-כל גילט עס פאַר אַזעלכע זאַצען, וואָס שטאַמען נישט פון מאַרקס'ן. אָבער עס וואָלט חוץ דעם זיין זעהר נישט-מאַרקסיסטיש, יוען מיר וואָלטען האָבען בדעה אפילו ביי מאַרקס'ענס אייגענע זאַצען זיך-אָבשטעלען און ביי-גען זיך פאַר זיי ווי פאַר ווערטער, וועלכע מען טאָר נישט קריטיקירען. נאָר פערשטעהט זיך, אז בחינם וועט קיינער נישט סתם אין דער וועלט אַריין שטעלען זיך געגען אַזאַ קאָנסעקווענטען דענקער, געגען אַזאַ גייסטיגען ריז ווי מאַרקס, וויבאַלד מען האָט זיך נור איינמאָל ארויפגעאַרבייט צו זיין שיטה. אין דעם איצטיגען פאַל איז דאָס אויך נישט נויטיג. אָבער וויפיל איך ווייס, איז גאָרטער'ס ווידערשפרוך צו די סטאַטוטען פון אינטערנאַציאָ-נאַל די איינציגע טענה, וואָס מען האָט געגען גאָרטער'ן, אַז ער פערשטעהט נישט דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם.

ק. קאוטסקי.

